



Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis
aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium
Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum
; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed
Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Pars Prima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77028](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77028)

niam viperarum vocitem? Plus dixi, nondum satis.

Enimvero Malorum tliadem dicam? Convenientissimum nomen, si ullum, re tamen sua inferius; nequaquam infandam mali atrocitatem. Qui Linguae vius *Vniver-* fratrem iniquitatis vocat, grande illi nomen assignat: non damno, sed aptius quæro. Quid ergo? E sacris paginis ei titulum affigam? *Feram singularem*, *Feram pestimam*, *Novaculam Dalila*, *Pharetram Malitia*, *Franeam Nequitia*, *Rhomphaeam inferna Furia* appellem? Speciosi tituli pro monstro tam nobili, sed minus robusti. Quo igitur re nomine, o malum malorum nominatissimum vocem? Aut ego te nomen habere nullum dixerò, aut Orbis Incendium appellaro. Hoc placet. Incendium Orbis, Orbis Phaëthon es.

At obducis hic, Lector, & Profanum est, inquis, hoc nomen, atque à fabulis petium. Ignosce, o bone, nesciebam te tam serium profani osorem esse. Sed quæso te, Ridentem dicere verum quid verat? Sed est fabula, inquis, & poetarum risus Phaëthon. Sit fabula; at definit esse fabula, cum dicitur de Lingua. Rem voce abditam examinemus. Quod de Solis filio aurigâ temerario fictum, id de Linguae lapsu creberrimo nimis est quam verum. Licet igitur pace tuâ Phaëthontis nomen non abicere huic malo longè aptissimum. Res loquitur. Linguae celeritatem spectas? Planè Phaëthon est; cælum &

A tertiam momento brevi pervolar: quâ impetus agit, hac & terram sine lege ruit. Horribilia Linguae præcipitia intueris? Ipsiissimus est Phaëthon; seipsam, & unâ secum plurimos quotidie præcipitat. In Lingua vim nocendi consideras? Rapidissimus ignis Phaëthon est verissimus. Innumera nocumenta cogitas? Orbem terrarum perdit, vastat, incendit, Orbis exitium. Nec cælo parcat, flammâ suas & in astra spargit, superos, beatosque cælités, Deum laceffit. Nullâ nocendi vi Phaëthontis inferior est. Quinimo terras penetrat, & ipsum quoque Tartarum terret, ipsos etiam manes suis ignibus involvit. En verissimam, sic loquar, fabulam, non Phaëthontis, sed Linguae, quæ velut igneus sed imperitissimus auriga Orbem terrarum suis incendiis jam dudum pessundat.

Fumât uterque polus, Atlas en ipse laborat.

Vixq; suis humeris labentem sustinet Orbem.

Hic, mi Lector, tuam patientiam convenimus, ut, quæ primam hujus incendii cladem spectare sustinuit, spectet & hanc alteram. Ubi Phaëthontæ flamma nonnihil defecit, aquam affundemus. Nec, putem, nimis ferò. Modum namque docebimus quo linguae improba, si non emendari, saltem tolerari possint.

Vale, mi optime Lector, & inter cautissime custodienda memento esse Linguam. Artificium summum, sed rarum, rectè loqui.

Finis Phaëthontis.

Omnia ad majorem DEI, Deiparæ, & omnium Sanctorum Angelorum honorem & gloriam.

ROSÆ

SELECTISSIMARVM VIRTVTVM
QVAS DEI MATER ORBI EXHIBET,

PARS PRIMA.

CHRONOLOGIA SVCCINCTA, IN ANNOS BEATISSIMÆ VIRGINIS Mariæ.



MARIA, Mater Domini Jesu, æterna VIRGO. Concepta est anno ab orbe condito 4037. à conditâ urbe Româ anno 736. die 8. Decembris.

Nata est anno proximo die 8. Septembris.

Presentata est in Templo die 21. Novembris, cum scilicet duos annos, ac totidem menses, & dies vitæ tredecim complisset.

Annos undecim in Templo permansit, divino cultui unice intenta.

Anno decimo quarto ætatis inchoato, circa diem festum Enceniorum, mense Decembris, à Sacerdotibus desponsata est Josepho conjugi castissimo.

Tom. I.

Eodem anno decimo quarto currente, die 25. Martii, æternum DEI Filium de Spiritu sancto concepit. Mox ad Elisabetham cognatam visens, tribus mensibus apud eandem commorata est. Joannis ortu appetente Nazarethum rediens uterum ferre observata est à Josepho.

Anno ætatis decimo quinto inchoato, Bethlehem Christi Dominum orbis Servatorem peperit, die 25. Decembris.

Octavo die à Natali Filium circumcisum nominavit Jesum. Hunc Magi decimo tertio die à partu muneribus venerati adorant. Die quadragesimo ab eodem partu, secundo Februarii, Virgo beatissima Hierosolymis lustranda filium obtulit in Templo. Inde cum infante, Josepho duce, fugit in Ægyptum.

In Ægypto pæne septennium inter idololatrias exegit. Post

git. Post hoc temporis spatium reversa in Judæam Nazarethi habitavit, cum annum ageret vigesimum secundum.

Anno ætatis 27. cum Christus undecim annos & tres menses natus esset, amissum illi inter Doctores Hierosolymis in templo invenit.

Cum Virgo mater annum ageret trigessimum secundum, Christus filius opifex mundi, artem fabrilem exercere cepit circa decimum septimum aut decimum octavum suæ ætatis annum.

Cum Virgo Mater quadagesimum secundum, & Christus filius vigesimum octavum annum ageret, Josephus sponsus circa ea fere tempora obiit.

Christus cum annum ageret trigessimum, & Mater quadagesimum quartum, Matri valedicens secessit ad Jordanem baptizandus à Joanne. Post baptismum abijt in desertum, ubi diebus 40. continuis jejuniū servavit.

Cum MARIA Domini Mater quadagesimum quintum, & Christus trigessimum primum annum ageret, filius ad Mariæ preces aquam in vinum Canæ in nuptiis mutavit. Inde cum Matre secessit Capharnaum, ubi Mater à Filio in Jordane baptizata creditur.

MARIA 46. & 47. ætatis annum cum filio exegit Capharnaï, è qua civitate Dominus initium docendi fecit, & totam Galilæam concionando peragravit.

Cum Christus annum 34. & Mater 48. ageret, filius pro salute gentis humanæ in crucem actus est, & mater filio interire pendenti adstetit.

A Christi in vitam reditu die 40. 5. die Maii Christum filium in cælos abeuntem suis oculis spectavit.

Decimo ab hoc die Spiritu sancto cum Apostolis repleta est.

Ab hoc tempore Hierosolymis in monte Sion sanctissime vixit, usque ad annum ætatis suæ 57. Hoc anno Herodanis furis cedens à Joanne Apostolo ducta est Ephesum.

Anno 58. ætatis Epheso reducta, in monte Sion Hierosolymis cælestem vitam egit usque ad annum septuagesimum secundum.

Cum ergo annum ageret septuagesimum secundum, è vitâ migravit in cælum, die 15. Augusti. Virginem beatissimam ad annum ætatis 72. pervixisse, optimorum Scriptorum auctoritas & testimonia confirmant.

Non nescio, mi Lector, alios aliter sentire de ratione temporum. Ego in hac Chronologiâ præter illustrissimum Scriptorem Cæsarem Baronium, hos etiam auctores, Franciscum Suarezium, & Jacobum Salianum ex professo accuratum Chronologum, & Christophorum de Castro & Theologos sum secutus.

CAPVT PRIMVM

Aurea Rosa, seu, Amor in homines.

TOT liberos Virginis Matris honori scriptos numeramus, ut grandem ii bibliothecam constituent, si loco uno convenient. Inter hos nec brevior, puto, imò nec longior, sed nec fere mirabilior est, quam qui in lucem datus millesimo sexcentesimo decimo septimo Anno Antuerpię Pagine libri omnino quinquaginta sunt, totus tamen liber non nisi versum unicum habet, tam clarum, ut nec interpretationibus, nec commentariis egeat. Octo voculis, nec pluribus constat hic versus, qui librum facit, & paginas implet non sine artificioso miraculo. Rem aperio.

Poëta Christianus Domini Matrem beatissimam æternam Virginem MARIAM laudaturus, versum scripsit hunc unicum:

Tot tibi sunt dotes Virgo, quot sidera celo.

Hoc versu cælum ordine, auræamque cæli supellectilem

A totam, universa sidera complexus est. Ajunt Astrologi, non plures in cælo stellas numerari, quam mille viginti duas. Hoc proflus numero versus ille variationes admittit, & inde in librum excrevit. Nulla syllaba nec mutata nec subtracta, ipsæ inter se octo vocule ille toties transferri, & sic dicam, gyrari se passæ sunt, ut inde mille vicini duo versus emergerint, quorum nullus alteri similis, prout alibi explicamus. Pia proflus scriptura, verso uno sed stellis omnibus, laudes Virginis ad gloriam orare.

Quod si Virgini Matri toti dotes sunt, quot cælum stellas exhibet, quis tandem par erit illis dotibus percerentibus? Hoc jam opus movemus, virtutes Virginis æternæ in summam cogere. Huic instituto Rosas immimus, quas recte Terræ stellas dixerimus. Mens enim tabbus triginta Stellas seu Rosas, primarias virtutes Virginis beatissimæ adumbrare, ita quidem ut quindecim facticias seu artificiosas, quindecim nativas Rosas ordine perceramus.

De Rosis præfati multa, otiose scriptiois iudico. Non nescio Rosam florum Reginam non in pharmacopoliis tantum, sed in convivis, spectaculis, triumphis multiplici usu celebratissimam; in bellis etiam arma & clypeos rosis insignitos. P. Cornelius Scipio reversus ex Africâ, & primus de Hannibale triumphaturus, eduxit, ut milites octavæ legionis, qui primi Carthaginiensium castra oppugnabant, & Punici Ducis insignia abducerant, non die solum triumphali fasciculum Rosarum manu gestarent, sed in posterum quoque depictas in clypeis Rosas præterrent. Sed & alter P. Scipio Æmilianus eversâ demum Carthagine, undecimæ legionis milites, qui & ipsi ante alios omnes urbis muros conscendissent, rosas in facie & armis gestare voluit, ipse Scipionis triumphalis curus undique rosis exornatus Punicam victoriam eloquio florido promulgavit. Achilles seutum, Hectoris & Aeneæ galeam rosis Homerus insigniit.

Plinius Secundus hunc florem velut depicturum: Rosa, inquit, verus spinâ nascitur quam fructu, in rubo quoque proveniens, illic etiam jucundi odoris, quam vis angustis. Germinat omnis primò inclusa granoso cortice: quo mox intumescens & in virides alabastro fastigiato paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices. Rosa contactu molli, odore & colore laetis, lægum, Plutarcho teste, odoris effluviū emittit. Rosa matre horrida & verius novercâ sata, stirpe nascitur spinosa & mordacibus aculeis horrenti, formâ tamen nativâ est pulcherrima. Anacreonte iudice: Rosa honor decique florum, Rosa cura amorque veris, Rosa cælitum voluptas. Sentibus quidem & paluriis sepitur, (Danaën dicas athenâ turri clausam) sed tamen facile sibi reperit amatores. Omnium oculorum pellex est, quos suâ facit ardere formâ. Verum non hic tantum oculi prestant, sed & manus, & nares, & hæc quidem studiosissimè. Neque mirum hanc ita purpuratam & diademata reginam sic ambiri. Opes habet & formam, & etiam anus placere potest. O Rosa, agebat rosacei odoris amantissimus, quam velim, cuncte olfactio, cum Catulli Fabullo totus fieri natus. Tu in trielinis & mensis, tu in hortis & areolis, tu in templis & aris, tu ubique formosa es. Et lis de te, odorè an colore magis placeas. Color tibi nobilissimus, odor gratissimus: Natura gemitis tibi concessit dotes, & imperium habere iussit in omnes flores. Tu, o Rosa, hoti purpura, vesprium sanguis, corollarum ostium, murex ruborum; valetudinis antistita, morborum fugatrix, reparatrix sanitatis, mensæ antecenas, gratiarum cura, capitis ornamentum, narium delictum, illicium oculorum, regina florum, flos florum omnium.

Si ipsam

a Suarez.
tom. 2. in
tertiam par-
tem D. Tho-
mæ.
b Salius
tom. 6. An-
nal. Ecclæ-
siæ veteris
Testamenti.
c Christoph.
de Castro
in hist. Dei-
paræ.

Bernardus
Bauhysius
Soc. JESV.

Si ipsam de se loquentem audiamus Rosam, hæc talia dixerit: Originem meam si nosse velis, semine delitui profus exiguus, quod molliore horti gremio confortum, vapore tepescitum terra omnium mater diffudit, & ex eo herbescentem elicit viriditatem, quæ fibris & scapo nixa, sensim adolevit in fruticem, qui ductis brachiis & folia & flores porrigit carpenti dextra. Ego spinis muniore, quas mihi meus opifex non ignominia dedit, sed custodia. Adversus noctis injurias in globum contracta claudor; surgente aurora in calycem pandor; sol altus nympham me cernit explicatorem. Miraris foliorum meorum ordinem, colorem, discrimina, odorem? vires meas & virtutem laudas? tam vari generis aquas, oleum, unguenta, saccharum meo commisso nobilitari prædicas? Hoc tu age, & quidquid admirationis & laudis habes, in meum conditorem converte. Hunc admire, hunc lauda, hunc ama. Et scito, quod Salomon monet. *Quoniam, qui hæc fecit, fortior est illis: a magnitudine enim speciei & creaturae cognoscibiliter poterit creator horum videri.*

Hæc in prælium dicta, tu opte ingenio, Lector, ad Rosam mysticam, primam paradisi Rosam, matrem divinam non difficulter transferes. Ad rem progredimur. Quamvis in hujus *Matri laudibus*, ut Bernardus loquitur, omnis lingua balbutiat.

Cum verò divina Matri paupertas semper in amoribus fuerit, speramus paupertatem oris humani ab eâ non repudiandam. Et en calathum primum, & quo primam Rosam excerpto AVREAM.

S. I.

A Morem auro designari tam notum quam certum. Rosa Aurea Amorem in homines hæc proponit. Eum variè divina oracula auro conferunt. Septiceps candelabrum templi aureum, aureum Salomonis solium, & Arca intus & foris aureis laminis velata illius nos amoris monet, quem *Charitatem proximi* appellamus. Mater Domini, jure merito mater pulchra dilectionis dicitur. Ea enim si quispiam alius, illud sibi rectissime usurperet: *Ordinavit in me charitatem*. Ad hanc, quæ ceteras secum virtutes trahit, respiciens Bernardus dicit: *Tu virtutum omnium, inquit, speciosus vernas floribus, inter quos pulcherrimos tres miramur in te, & excellentissima. Hi sunt, quorum odore totam domum Domini reple, & Maria, Phila Humilitatis, Lilium Castitatis, Rosa Charitatis. Damianus ad rem omnino: Scio, inquit, & Domina, quia benignissima es, & amas nos amore invincibili, quos in te & per te filius tuus summa dilectione dilexit.*

Amorem Virginis in humanam gentem ardentissimum fuisse, ex Amore in Deum discimus. Uterque siquidem pari passu incedunt, & ut Theologorum princeps Thomas Aquinas loquitur, *unus utriusque est habitus.*

Principio Amorem hunc testata est Virgo, cum saluanti Angelo responderet. *Fiat mihi secundum verbum tuum.* Hoc est summum in humanum genus miseratione prolaturum.

Deinde hunc in homines amorem, jam tunc exeruit, cum etiamnum in templo adolescentula divinis obsequiis se impenderet. Quidquid hoc loci inter coevas puellas vidit, quod non ad normam virtutis esset, suavi admonitione absterfit: si forte risum leviusculum, oculos liberos, verba minus ponderata, animum minus patientem in aliis observasset (ut Bonaventura memorat) amore ingenti corrigere studuit, nonnumquam vel solo oculorum severiore nutu, qui satis diceret, quod verba solerent.

Tertio: quæ illa porro Charitas fuit, cum ad Elisabetham cognatam animum se longè inferiorem visere, eademque trimestri toto famulari non est designata?

Tom. I.

A Tunc sanè panem oris non comedit: fecit, quod erga dominas solent ancillæ. Charitas eam è cubiculo in montes, in vias asperas, in aedes alienas traxit.

Quarto, non sanctissimis solum exemplis nos docuit, quid posset, sed quid etiam soleret aliis plus amor præstare. Parent fortassis aliqui amoris legibus satisfactum ab eo, qui optima quæque aliis voverit, animo benevolus sed solo; verbis prolixus, sed solis; licet inter manus sine ope & operâ complicata ferientur. Erratis, o boni, erratis splendide. Actuosus est amor, aut amor non est.

Plurimæ præscorum statuae sine brachiis & manibus formabantur. Non talis est amor: opus monstrat, nec remissè, aut lentâ manu: totus in actionem exurgit, laboriosus & impiger est. Talis erat Amor Virginis. Nam, teste Lucâ, *Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione.* Erant nimirum manus ejus tornatiles, aureæ, plene hyacinthis. Manus benedicæ & munificæ, ad motum expeditæ, amoris actionibus affixæ, hyacinthis nitidæ, quando earum finis est in æternitate cælum, in hac vitâ spem cæli, & velut pignus offerre. Sunt forsitan, quibus hæc ad imitationem placeant, nec ea tamen imitentur, nisi cum id eis facile ac commodum est, cum honori & auctoritati nil decedit. Nemo sic amat, ut jure suo vel minimum velit cedere. Aliiter Virgo beatissima. Ne quem illa exemplo sequore turbaret, prærogativam Virginitatis sapienter celans, & jus castissimi puerperii velut oblita, inter ceteras puerperas perinde ut immundam se stuit lustrandam. En sincerissimum amorem sui honoris contemptorem.

Quinto: quo amoris testimonio pauperculus sponsus in oppido Canâ subvenit, & vini penuriam suis levavit precibus? Neque enim matri voluit deesse filius. Vinum convivis omnibus post matris preces largissimum fluxit.

Sexto, nemini dubium sit, quin hostes filii, eo quo filius amore sit complexus. Nec, si opus, pro iisdem cum filio mori recitatur. Quippe noverat hoc à filio imperari. Et quod maximas huic amoris faces subdidit: Vidit & audivit filium in quentâ trabe & preces & lacrymas pro inimicis, pro infidelibus, pro parricidis fundere. Nec ulla mater felicius imitata est filium, quam hæc divina.

S. II.

E X hoc amoris fonte, omnes Virginis actiones summiuntur pretii. Christianus Ecclesiastes affirmans: *Cum meriti radix ait, gratia sit & charitas, Maria plus merebatur, cum Christum pannis involveret, quam Laurentius cum pro Christo candentem craticulam toleraret.*

Fingit Maro Didonis sinu Cupidinem foveri, & ab isto hospite reginam in flammis mutari. Mittamus fabulas. Maria sinu fovebat Christum amoris infiniti pelagus: quos inde ignes non hausit? Et quid mirum, inquit Bonaventura, si præ omnibus diligit, quæ dilecta Bonav. in est præ omnibus? Hæc illa fornax, in quâ probatissimum è cælo aurum liquatum dies nocteque arsit. Hæc illa est femina sic semper amicta sole, ut undequaque amoris radiose vibraret. Hæc virgo cælum crystallinum & tralucidum est, quod amoris æstum velut pluvias & rorem effundit. Nec stillare desit hoc cælum. Quotidiana in nos beneficia inde sunt. Hæc Virgo cælum sideribus distinctum, stellis plenum, omnigenis virtutibus ornatum, amoris sole singulariter fulget. Hæc Virgo cælum empyreum, ob amorem maximum, quo omne genus humanum amplexa est.

Hinc illa tot præscorum Patrum encomia. Disertissimus Græcorum Chrysostomus: *Ave cælum*, inquit, *Chrysost. de in quo Dominus paravit sedem suam.* Et ut idem Orator Annunc. B. sanctus loquitur, *Æternus Pater legarum suum Gabrie. Virginit. lem hoc*

Sff 2

Aug. rem.
10. ser. 18.
de sanctis
mibi p. 415.

Mater Do-
mini em-
pyreum
caelum.

lem hoc iussu amandavit: Vade ad alterum caelum, quod est in terra. Eruditissimus Latinorum Augustinus: Dum, inquit, desponsaretur sabro, cali nupsit architecto. Nam qui terrâ, mari, caloque non capitur, intra unius corpusculi membra suscipitur. O femina super feminas benedicta, quæ virum omnino non novit, & virum suo utero circumdedit. Quid dicam, si caelum te vocem, altior es; si Dominam Angelorum, per omnia esse probaris. Nec aliter locuti Patres ceteri. Empyreum caelum mater Domini fuit, nam uti hoc maximum mundi corpus cetera continet omnia, ita Maria universos homines, amicos, inimicos, amoris brachiis stringit. Hodieque animos malignis odiis à se disjunctissimos jungit. Istud exemplo sit.

Inter Aragoniæ Regem Alfonso, & Raimundum à sancto Egidio Comitem diuturna fuit discrepatio, nec ullius facundia tam potens, quæ iras identidem gliscerent sepeliret. Demum anno Christiano millesimo centesimo octogesimo tertio pax ita coaluit. Homo mechanicus opifex, coram Præfule ceterisque Sacerdotibus oratione simplici exposuit, à Deo imperatum sibi, monstraret Virginis matris cum divino puero pictæ iconem, & unâ inscriptionem illam: Ecce Agnus Dei, qui tollis peccata Mundi, dona nobis pacem. Itaque se Divinis iussis non potuisse non parere. Hic sanè non magnificus caduceator ita discordes animos movit, ut id etiam utriusque partis invidentes oculi sine restari. Dexteras dederunt, & iurjurando sanciverunt pacem. Illam celestis Virginis imaginem diversis laminis incisam ad pectus palam gestarunt. Unde tanta religio animis incescit, ut quicumque effigiem illam divinæ matris gereret oculis conspicuam, etiam inter hostes tutus ageret. Imò si quis fratri germanum fratrem occidisset, superstitem fratrem vel offensissimum nullo negotio sibi conciliare poterat hac unâ imagine monstratâ. Nimirum mater divina, mater pulchræ dilectionis est. Plurimum ubique amoris est, sed turpis. Discamus hinc castè amare.

§. III.

Dominus JESUS Rex cali DEVS idem & homo docuit humanum genus, charitatem esse omnium virtutum maximam. Nec tantum docuit, sed etiam præcepit. Et amorem quidem in homines hac lege imperavit: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Neque solum hoc docuit & præcepit, sed & præcepti exemplum statuens seipsum: Majorem, inquit, hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. An non ille ipse posuit, qui hominem induens, innumeros labores & arumnas tulit, ut homo, qui culpâ suâ ceciderat, ope alienâ surgeret? In hoc, inquit Joannes, cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere. Non potes pro alio caput tuum devovere? poteris saltem alterius pedes lavare. Christus in supremâ cenâ cum suorum pedes lavisset: Scitis, inquit, quid fecerim vobis? & vos debetis alter alterius lavare pedes. Id Paulus explicans: Alter alterius onera portate, inquit, & sic adimplebitis legem Christi. Lex una Charitatis omnes omnino leges complectitur.

Querit olim Pilatus: Quid est Veritas? Nos hinc: Quid est Charitas? Theologi: Virtus est, ajunt, quâ homo diligit DEVM & hominem, sed tam Deum quàm hominem propter Deum. De amore hoc gemino elegantè Augustinus: Dei dilectio, inquit, prior est ordine præcipiendi, proximi autem dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui tibi præciperet dilectionem istam in duobus præceptis, prius tibi commendaret proximum, & postea Deum, sed prius Deum, postea proximum. Addidit: Tu autem quia Deum non vides, diligendo proximum quem vides, promereris,

A & purgas oculum ad eum evidenter videndum, quem nondum vides. Qui autem, inquit Joannes, non diligit fratrem suum, quem videret: Deum quem non videt, quomodo potest diligi?

Amor in homines tunc demum laudandus est, cum Quotus Verax, Rectus, Efficax, Sanctus est. Explico succinctè hunc præcepti gulam.

§. IV.

Principiò sit Amor Verax. Hic reverè non querit, sed qua sua sunt. Exemplo sit Paulus Dei hominumque amatissimus, qui de seipso: Non querens, inquit, quid mihi utile est, sed quod multus, ut salvi fiant. Hinc ingenti spiritu ausus est dicere: Optabam ego ipse anathema esse pro Christo pro fratribus meis. Hinc epistolis Corinthi, Philippis, Thessalonicis missis: Cùm liber essem, inquit, ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrificerem. Et factus Iudæis tanquam Iudæus, ut Iudæos lucrificerem. His qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, (cùm ipse non esset sub lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrificerem, &c. Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrificerem. Omnium enim factus sum, ut omnes facerem salvos. Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in viscibus Iesu Christi. In verbis nostris est ad commoriendum & ad convivendum. Facti sumus parvuli in medio vestrum, tanquam si nutriti fuerat filios suos: ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis. Hic ignis amplissimum Pauli pectus coquebat.

Juvenis olim religiosum senem Interrogans: Oro te, Pater, ajebat, dic ex animi tui sententiâ, quid tibi videatur. Duo fratres sunt, quorum alter in togatiolo suo quietus perdurat, jejunium quandoque ad ultimum sextum diem producit, nec interim conatos sibi labores quidquam remittit. Alter verò unius rei fatigat, ut ægrotis inserviat. Dic, obsecro, cuius vivendi genus videatur Deo acceptius? Cui senex: Non opus hic, inquit, deliberatione multa. Dico: Si frater ille, qui sex diebus protrahit jejunium, suis sese ipse naribus suspendat, illi alteri, qui ægrotantibus ministrat, pro merito nequitiam æqualis esse poterit. Nimirum tanti est charitas, cùm verax est. Univerſa delicta operit charitas. Hac hominem non amat, quia utilis, formosus, delectabilis, sed quia imago Dei est, quam propter Deum amandam esse novimus. Amore minime Veraci eum prosequor, quem amo, quia oculis meis placet, quia voluptati meæ parer, quia commodis meis subservit. Cuius hæc charitas est, quæ non hominem, sed formam, fortunam hominis amat. Hinc Sapientis dictum verissimum: Amici divitum multi. Sic canis suum dominum amat, ut panis buccem aut os obneat, sic & dominus canem aut equum amat, ut inde commodum aut oblectamentum capiat. Alter Christus, alter nos Paulus erudiens: Finis præcepti, ait, est charitas de cordi pro, & conscientiâ bonâ, & fide non fictâ.

§. V.

Deinde amor in hominem sit Rectus, seu compositus oportet. Charitas & composita & ordinata nemini quidquam invidet, non corporis, non animi dona, non opes, non scientiam, non virtutes, non ipsam beatitudinem. Si Abelem Cain, si Iosephum fratres, si Davidem Saul seridè amasset, non eum tam gravi pressisset invidia. Tu livor invidiæ, tu repot charitatis in causâ es, cur amorem odium & invidia expugnent. Atque hinc oritur mala taciturnitas, hinc in laudandis aliis parcitas, ut etiam interrogati, quomodo ille aut ille se gesserit, vix serdè frigidissimum illud bene referamus. Ubi verò charitas est, quàm pronis & propitius auribus laudes aliorum audiuntur, & quantum

Ins. cap. 10.
v. 27.
Ioan. c. 15.
v. 13.

1. Ioan. 3.
v. 19.

Ioan. c. 13.
v. 14.
Gal. cap. 6.
v. 2.

Ioan. c. 18.
v. 38.

Aug. tr. 17.
in Ioan. c. 5.

tum licet propagantur? quam ardentem vota illa ingeminantur? *Frater noster es, crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum tuorum.* Hæ charitatis faulste acclamationes sunt: Invidia & odium aliis devotionibus & imprecationibus utitur: ut te corvi exoculent, ut te mille diaboli lacerent, ut te gehenna glutiat. Hæc odii devotioria sunt carmina. Hic charitas sine lege, sine ordine confusissima est. Quam longè aliud est præfici Sapientis canticum illud: *Deum sequere; melior est venia vindictæ; vidisti proximum tuum, vidisti Deum tuum.*

Davidem & Jonathan Regis filium ambos juvenes videre. Jonathan pastoritum illum hominem eo amore complexus est, crescentem ipsi gloriam aded non invidit, ut suis se vestibus exuens, Davidem iis induerit. Amorem hunc Jonathan nec formidanda patris superbicia, nec crudele imperium potuit cohibere. Ubi amor est, procul exulat invidia.

§. VI.

Tertio, sincera proximi Charitas, *Efficax & Robusta* est. Quod Joannes discretissime præcipiens: *Filioli, ait, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere & veritate.* Samaritanus equis ille hominis vulnerati, quem in via reperit, non tantum miseris est, sed vulneribus insuper oleum & vinum instillavit, ut chirurgus, & sanguinem jumento suo imposuit, ut conductus famulus, cum tamen alias Samaritani Judæos cane pejus & angue oderint. Expendamus, obsecro, sed summatim, hoc Samaritani illustrissimum factum, & obsequiosi amoris septem admiranda inveniemus. 1. Samaritanus fuit, & nihilominus tamen charitatis officium Judæo exhibuit, cum alias Samaritani & Judæi capitales essent hostes: Non enim contumitur Judæi Samaritanis; respondit Samaritis Christo ad fontem. 2. Misericordia mortui, cum nec Levites, nec Sacerdos illac prætereuntes ullam miseratione tangerentur. 3. Chirurgus fuit vulnerati, cuius plagas oleo & vino eluit, & alligavit vulnera ejus. 4. Auriga fuit miseri, nam imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum; ipse pedes secutus. 5. Nofocomus fuit faucii, nam curam ejus egit. 6. Tribunus ærarius fuit spoliati, nam protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait, curam illius habe. 7. Vas & fideiussor fuit pro curando corpore extremè affecto, nam addidit: *Quodcumque supererogaveris, ego, cum rediero, reddam tibi.* En Christiane, inimicissimos etiam & capitales hostes amore prosequendos. Inimici & miseri, maximè proximi.

Achilles ab Ajace interrogatus, quos omni vita maximos labores exantlasset? Hos, respondit, inter labores gravissimos colloco, quos pro amicis & charis hominibus pertuli. Interrogavit Ajax amplius, quos censeret jucundissimos? Eisdem, dixit. Hoc amoris est Efficacis & Robusti, operosum quid & asperum pro alio pati, aut facere. Charitas, quæ omnem laborem fugit, incommoda omnia declinat, charitas non est.

Considerate mihi gelidissimum hunc ignem, mortuum charitatem. Est homo egenus & miser, qui tuam implorat opem: hunc tu desolato palliolo, vel veste attrita, vel prompto consilio, vel brevi scriptiuncula, vel quadrantibus paucis, aut etiam pauculis verbis juvare potes, sed rejicis. Et ut suus huic inclementia sit focus & color, illud unicum culpæ prætextis: Juvet illum alius; ego non omnibus servio. Itane Christiane torpidissime, expeditum te censens crimine? Tibi Christus ab iride coram orbe toto in os exprobrabit: *Quod uni ex minimis meis non fecisti, mihi non fecisti.*

Non est verus amor, qui robustus non est. Charitas omnes in aliis defectus tam naturæ ac corporis, quam alios animi & fortunæ tolerat, & quantum potest, regit & convelat. Charitas cum cæcis, claudis, senibus, indoctis, imprudentibus, ægris, egenis mitissime agit

Tom. I.

A ut mater: prout exhortatur Paulus: *Non sit schisma in corpore; sed id ipsum pro invicem sollicita sint membra: & si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.

Deum non diligit, qui, quod Deus jubet, non diligit proximum. Ea est ratio circuli, ut ab eo ad centrum nulla prorsus linea perducere possit, quæ tangant centrum, nisi tangant etiam seipsas, quod Euclides evidentissime demonstrat. Pari planè modo, non possumus amare Deum, nisi quod præcipit Deus, amemus & proximum. Eiusdem est habitus, ut scholæ loquuntur, amor quo Deus & quo proximum complectimur. Hinc illud divini Pauli: *Qui diligit proximum, legem implevit.* Tanti Deus amorem proximi facit, ut non velit, imò non possit amari, nisi ametur & proximus. Vis amore centrum tangere? non poteris, nisi & lineas omnes tanges, quæ desinunt in centro. B Amore lineas non contingis? etiam à centro ut inimicus abis.

Sunt in cantu notæ musicæ, quarum aliquæ ipsis lineis inhaerent, alia inter duas lineas, quædam velut exleges extra lineas, aut supra eas, aut infra sunt, nihilominus ad harmoniam faciunt, & cantum juvant. Sic hominum aliqui leges tam divinas quam politicas observant, & scire ad omnium sese ingenium accommodant, comes, gratiofus, affabilis. Hos amare facile est. At sunt alii contra morosi, asperi, difficiles, tetrici, turbatores, prorsus exleges, sed etiam hos robusta charitas amicis stringit brachiis. Non enim hi minus diligendi sunt, quia minus gratiosi sunt. Amor in illos aequè dispensandus est, quia saltem homines communis naturæ, Dei imagines sunt. Efficax & robusta charitas omnes molestias & injurias, velut struthiocamelus ferrum, concoquere novit. Ita David nebulonis Semei maledicentiam generosè digerens: *Dimitte eum, inquit, ut maledicatur juxta præceptum Domini.* Hoc robur charitatis est, tales etiam cultros glutire & digerere.

Quarto, vera charitas Sancta est. Joannes attestatur: *Sanctus, omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum.* Sanctum dicimus hunc in homines amorem, ut eum repudiemus, qui profanus, turpis, impurus est. De amore casto & sancto dictum est: *Foris ut mors dilectio.* Sed etiam amor minimè sanctus hanc sibi fortitudinem arrogat. Quod vel illa in Hispaniâ rupes confirmet, quæ *Petra amantium* dicitur. Et quia in hac descriptione rariora quædam & minus protrita obviaque sectari animus est, ideò illam amantium petram, ut rem passim ignotam explicio.

Juvenis Hispanus, Granatæ triennio captivus, quod multum dominus rebus urbanis & domesticis utebatur, morum & vultus elegantia herilem filiam allexit in amorem. Libera consuetudo diu futura non erat, altero servo, virgine jam nubili. Ergo fugæ consilium capiunt. Id adolescenti honestum visum, quoniam ad suos fugiebat, à suis illa abibat. Profecti, cum inter Archidonam & Antequeram medio spatio ad petram pervenissent, fessique requiserent, en virginis patrem & comites omnes equis vectos contento cursu insequentes vident. Quid facerent fugitivi? quò se verterent? quid consilii caperent? Fallaces hominum spes, miscra conditio: Examinati metu, quod unum erat reliquum, per petra cautes rependo in cacumen evadunt. Sed inane hoc præsidium fuit. Ardens oculis pater, trucique voce descendere jubet: nisi morem gerant, continuo extrema exempla editurum minatur. Ceteri admonere, rogare, hortari, unam salutis spem in patris misericordia superesse: se ad pedes abicerent, & veniam precarentur. Parere reculantibus, ex equis omnes dilapsi in pedes tentant ascendere. Juvenis contra obmoliri saxa, glebas, stipites, & arma facere, quæcumque dabat despo-

S13

ratio.

ratio. Igitur è vicino vico sagittarii evocantur. Eorum adventu fracti animis fugitivi, jamque certo exitio imminente, quod reliquum erat, ignominiam, proba, cruciatus majores evadere parant. Ergo quod unicum restabat, mori eligunt, & mutuis brachiis arctoque complexu colligari ab eâ parte, quâ levius pater intentus erat operi, sese præcipientes devolvunt. Sic in limam vallem perlari extinctique sunt, omnibus qui aderant, præter patrem, miserantibus fortunam & illacrymantibus nonnullis dolentibus casum eorum, quod eos non prius amor quàm vita defecisset. Eò loci sepulti sunt, & monti nomen inditum *Petra amantium*; ingens animorum constantia meliori digna exitu, nobileque certamen, si pro verâ religione, non pro vefano amore fuisset susceptum.

§. VIII.

In speculo
discipuli
cap. ult.
Vitiolus in
hominem
amor est
blandus:

Non est autem difficile, amorem, qui terram & carnem sapit, à vero & divino discernere. Et ceteris hæc signa sunt: Vitiolus in hominem amor, beati Bonaventuræ sensu, est blandus, puerilis, improbus. Blandus est, nam sermonis facerem & lenocinia verborum adhibet. Alter alteri exaggerat; quantum se mutuo diligant, & quàm omne colloqui tempus breve censcant, et si sermonibus diem noctemque impendant. Et reverâ, cum tales conveniant, in infinitum abitare loquendi. Quandocunque finiant, superest quod dicant.

Puerilis.

Puerilis autem hoc modo nescitur. Amicitia puerorum res luforias, jectacula, merendas, vanas narrationulas querit: sic aliqui se amant, ob cenâs & convivio-la, ludos & donariola, & quicquid ejusmodi nugarum est. Huc spectant, anxie quidquid novi est conquirere, & si quid rumoris affluit, mox mutuis epistolis inferere, ita vanissima quæque vel literis vel sermonibus miscere. Amor degener sacra & ad salutem spectantia raro tractat, nisi sub initium sui, & hoc amoris parum sancti mantelum est: sanctè incipere, specie honesti convenire subinde blandâ manu se mutuo contingere & mulcere, obsequia mutua deferre, sed demum in molles & lascivos affectus definire: sic aviculæ capiuntur visco; sic caupones ebriis aut rudibus vappam & fugiens vinum pro nectario vendunt; sic hamus tegitur elcâ, quam appetituri sciuntur pisciculi.

Deinde hic degener Amor cor reddit inquietum, cum abiens est, qui amat, & facilis insurgit ira ad omnem offensunculam; alter alterum vocat ingratum, objicitque ei beneficia, si minus videatur respondere amor. Accedit impatientia & zelotypia, cum amatus alium etiam amat, aut ab alio amatur. Quæ omnia longè absunt à puro veròque amore.

Improbis.

Improbis autem amor est, cum in fraudes aut vitia conjuratur, & plerumque cum alterius damno. Hinc illæ voces pessimè usurpatæ: *In quo quis audeat, audeo & ego*. Hebraus Sapiens hic monet, & pervellens aurem: *Fili mi, ait, si te laetaverim peccatores, non acquiescas eis. Si dixerint, veni nobiscum, &c. ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum*. Degener & improbus hic amor est, qui inter vitia coalescit. Severus est sanctus amor, & æqualem in omnes benevolentiam parit, omnium ingenia, mores, defectus, aliæque onera benignè tolerando. *Dilectio proximi malum non operatur. Qui diligit proximum, legem implevit. Plenitudo ergo legis est dilectio*.

Ad Rom.
cap. 13 v. 8.
& 11.
& Gal. cap. 5.
v. 14.
Abdemelech
Jeremiam
prophetam
charitas:

Neque suum unquam deest præmium amoris vero. Abdemelech Ethiops, qui Regi Sedecie à cubiculis erat, sortem Hieremie vatis in cænosa foveam dejecti miseratus Regem suum adjit, & pro innoxio capite deprecatus est. Imperatâ veniâ Prophetam incredibili charitate è cæno eduxit. Illi, qui odium in Hieremiam exercuerunt, in potestatem hostium devenerunt, è quibus alii occisi, alii captivi Babylonem abducti

sunt. Soli Abdemelech cerâ fide promissum est: *Libera te in illâ die, ait Dominus, & non tradetur in manus virorum, quos formidas. Sed eris liberabo te, & gladius non cadet: sed eris tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam*.

O grande charitatis & meritum, & præmium! capitur, vastatur, quatitur, funditus evertitur Hierusalem, & inter tot furentium gladios is unus à periculis tutus agit, cujus charitas innocentem tutari sustinuit.

Et quàm rari admodum exempli est charitas Tobie, Tobie qui Babylone captivus suæ gentis homines egenos & afflictos non tantum solabatur, sed suis etiam fortunis sublebat. Præstitit ea pietas Tobiam tam incolumem à Sennacheribi sevitâ, ut vis illa universæ genti aliquin infesta, unum virum non attigerit.

Anastasia Romana mulier loco nobili orta, quia vi-

rum sortita est sui dissimilem & pietati Christianæ in exercere, vili habitu patricium decus regere, ægros occultè circumire, carceres invifere, catenas oculari, cibo, potu ac regum mentis miseris sublevare, hortari omnes ad constantiam solebat. His charitatis officiis illustrissimam Martyrum palmam & ipsa sibi promeruit. Nimirum hoc mandatum habemus à Deo, inquit Joannes, *qui diligit Deum, diligit & fratrem suum. Qui autem habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?*

Maria Doignies Nivellana unâ cum marito, quem in patrem castitatis consensum traxerat, leprosis infer-

vit merâ vi amoris compulsa. Non morbi deformitas, non tabes, non contagio huic charitati poterat obfistere. Miserabilior ægrotantium facies, curam ministrantium magis accendebant. Nunc cum Christo reges sunt in caelo, qui leprosos tam fideli servitio curant in terrâ. Bernardinus Senensis prima sanctitatis rudimenta per charitatis obsequia apud cives suos deposuit. Cum enim Senæ Hetruscæ gravi pestilentia vastaretur, Bernardinus duodenis juvenibus comitatus, quos sibi delegerat, ægrotantium lectulos obire, graviter affectos consolari, egestate laborantibus subvenire, sepelire mortuos, paratus omnes subire casus, quos tetralues illa se temere ingentibus adducere potuisset. In eo autem amplissimæ charitatis munere magis verebatur, ne quid decedentibus officeret ad beatitudinem consequendam, quàm ne quis sibi morbus obreperet ad vitam auferendam. Ceterum tantæ pietatis vir in tam præfenti periculo sanus & incolumis meruit conservari, dignique fieri, qui Religiosæ familiæ adscriptus multo magis prodesse hominibus concionando, quàm profuerat prius ministrando. Potuit Bernardinus cum Joanne gloriari: *Nos scimus, quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres*.

§. IX.

Neque inter idololatrias hæc virtus ignoti nominis fuit. Potuit Amylius Paulus è Cannensî acie tam et si vulneratus in tutum evadere, sed legionibus cessis noluit, equo etiam, qui illi ad fugam à Lentulo deferebatur, repudiato. Quin imò saxo sedens: *Maeste*, inquit, virtute hac C. Corneli: Abi, nuntia publicè patribus, ut urbem Romam muniant, mæque, ut decet, finito inter meos milites expirare. Mira Imperatoris charitas, qui jamjam expiraturus, de patriâ magis quàm de vitâ sollicitus fuit. Nec penitendas hic vir sortitus est exequias. Nam ut optabilius in patriâ, sic speciosius pro patriâ defunctus, supremi officii decus infelicitate amissum, virtute recuperavit. Siquidem ipse hostis Hannibal Amylii Pauli questum corpus jacere inhumatum passus non

his non est. Hic ipse Amylius Romæ ante Cannensem cladem, orationi quam de rebus à se gestis apud populum habuit, hanc clausulam adiecit: Cum in maximo proventu felicitatis vestræ, Quirites, timerem, ne quid mali fortuna moliretur, superos precatus sum, ut si quid adversi populo Romano immineret, id totum in meam domum converteretur. Quapropter bene habet se res: annuendo enim votis meis hoc egerunt superi, ut vos potius meum casum doleatis, quam ego vestrum ingemiscerem.

Hæc charitatis dulcedo est, quæ etiam in efferata barbarorum ingenia penetret, quæ truces hostium mollit oculos, quæ insolentissimos flectit spiritus. Nec charitati arduum aut difficile est inter arma contraria, inter distinctos comminus mucrones placidum iter reperire. Vincit iram, proferunt odium, hostilemque sanguinem hostilibus lacrymis permiscet. Hinc lacrymæ Caronis, hostium etiam cadaveribus donatæ. Hinc Africani majoris notissimæ voces: Malle se unum civem servare, quam mille hostes perdere.

Fuit aliorum civium charitas in alios, sed nullius, ut arbitror, in omnes, præterquam Atheniensis Phocionis, qui in Atticâ civitate non modo non læsit ququam, sed nec odit quidem, cum graves alioquin contentiones ab eo sæpe susceptæ essent Reciprocæ causæ. Sed in omnes humanos affectus suorum civium charitati censuit possidendos.

Sed palmam hæc in re omnibus præcipere videtur laudatissimus Pericles Dux & Orator nobilissimus, qui Republicam Atheniensium annis quadraginta, felicitate & prudentiâ incredibili gubernavit. Eximii hujus viri in suos charitas non solum cum priscis idololâtris, sed cum nostratibus etiam Christianis ceteret, & præmium ferat. Res memoriâ dignissima est, & ad imitationem unicè observanda.

Periclem tunc tabe consumpto, & jam prope animam agentem, assidentes ad lectum præstantissimi cives, & amici, commemorabant, quantis ille opibus & virtutibus enitisset: res etiam ab eo gestas recensebant, & victoriarum numerum; novem enim trophæa civitati prætor & victor excitaverat. Hæc illi submisit inter se discebant, quasi ager jam omni sensu orbis, non jam amplius intelligeret, quæ dicerentur. At ille omnia attentè audiverat, denique in medium locutus: Sanè miror, hæc à vobis tantopere celebrari, quorum partem fortuna sibi vendicat, partem aliena industria sibi assignat, & quæ multis Ducibus aliis obigerunt. Quod verò à rectè factis conscientiam singulariter erigit, & quod excellentissimum iudicio, vos omisitistis: Nemo enim, inquit, ex omnibus civibus meâ operâ pullam vestem induit. Voluit dicere, neminem unquam studio læsi.

O vocem homine Christiano dignissimam! ô virum rebus omnibus, sed hoc uno longe præcellentissimum! qui acerbas aliorum inimicitias pacare potuit non lenitate modo & mansuetudine, sed etiam charitate, quam rectè inter virtutes eminentissimam censuit. Ita Pericles in tantâ potentia nihil invidia aut iræ indultit, nec implacabili inimico ulli exitit.

§. X.

Vbi vos Christiani, qui invicem mordetis & comeditis, & ab invicem etiam, uti Paulus prædixit, consumimini? Qui alternis odiis dentes exercetis & frangitis; quibus luavius videtur perire quam ignoscere; qui æternas similitates & inimicitias in amaro corde coquitis? Quis vestrum cum Pericle sub mortem gloriari poterit? Propter me nemo atram vestem induit?

An Dei præceptum ignoramus? Diliges proximum tuum sicut teipsum. An nescimus Christi iussu? Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Deus innumera pane de veste

A summi Pontificis & auræ ejus supellectile Mosis præscripsit. Quâ de re Mosis arbitrio plurima commisit. Cum verò ventum ad Rationale, quod pectori appendendum, non dixit facies, aut, calathis, sed, pones. Perinde si si diceret: De ceteris ornamentis tu videris; à summâ mitra, ad imas fimbrias elaborata sunt omnia, idque tuæ industriae relinquo; at verò illius ornamentum, quo ingenium & ratio est cohonestanda, & Rationale dicitur, præter me neminem alium volo esse auctorem. Pones. Exod. c. 28. autem in rationis doctrinam & Veritatem. Humano arbitrio multa optimus Deus permittit: amplecti castitatem, religiosam obedientiam & pauperiæ colere voluntarium esse statuit, at verò cum de charitate agitur: Hæc mando vobis, inquit, ut diligatis invicem. Hæc sapientia est, hæc veritas, nobis etiam dissimiles, & adversarios, & inimicos diligere. Sicut divitissimæ Rationalis gemmæ in eandem societatem fuerant colligatæ: sic charitate nexos oportet esse homines, quorum ille quidem adamus est nobili prosapia clarus, hic generoso rubet sanguine pyropus, ille obscuriore loco natus, uti beryllus, alter hilaritate facili benignus instar smaragdi colucet, omnes tamen summi & infimi uno charitatis aureo calathoque pectore collocati sint. Hæc mando vobis.

Hæc non scripta tantum, sed nata lex, quam non solum accepimus, legimus, didicimus, sed à natura ipsâ hausimus; quid enim rationi magis consentaneum, quam ut homo hominem sui generis consortem diligat?

Ostenderat Ezechiel Deus parentissimum campum ossibus mortuorum aridissimis conflatum. Iustus est vates eo loci ossibus tamquam vivis hominibus concionari ac dicere: Ossia arida audite verbum Domini. Extemplo audierunt & paruerunt dictis, & accesserunt ossa ad ossa unumquodque ad juncturam suam; ita ut ossa ossibus, articuli articulis, nervi nervis, venæ venis, membranae membranis jungerentur, & adhererent, totâ articulatione ad motum, ad stabilitatem, ad omnem corporis actionem, ad arma etiam capiende bene composita. Nam, ingressus est in ea spiritus, & vixerunt, steteruntque super pedes suos, exercitus grandis valde.

Quid civitates nostræ sunt nisi ossuaria, ubi alii alios corrodimus, ubi odia & inimicitias jam pridem sepultas ab inferis excitamus, ubi ossa sine lege sparsa, ubi homines sine charitate viventes fœtorem odiorum spargunt. Igitur, ossa arida audite verbum Domini. Si cadavera carne nudata, nullo spiritu animata, Prophetæ tamen vocibus obtemperarunt: Quid os rationis compotes, spiritu & fide animati, quorum vita Christus est, an Domini vocem imminente morte editam non audieris? Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Mortui jubentur audire & obsequi; audierunt & obsecuti sunt. Multo magis, ô vivi, audite vocem Dei vestri: Hæc mando vobis. Accedant igitur ossa ad ossa, unumquodque ad juncturam suam. Alter alterius defectus toleret & regat, alter alteri condonet injurias, alter alterum consilio, manu, facultatibus juvet. Hæc ossium junctura, commissura sunt articularum, hæc charitatis lex est, ut quæ nobis ab alio fieri vellemus, eadem à nobis alteri fiant: quod ingratum aliis & exosum novimus, id quantum licet & facere & dicere omittamus; quod verò scimus acceptum, illud & sermone & actione, quoad permisum, repræsentemus. Quod Paulus plurimum commendans:

Unusquisque vestram, inquit, proximo suo placeat in bonum, ad edificationem. Debeamus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Deus autem patientiæ & solati det vobis id ipsum facere in alterutrum secundum Iesum Christum; ut unanimes uno ore honorificetis Deum. Charitas ossa etiam arida commissuris prorsus admirandis conglutinat.

Charitas nobis dissimiles, adversarios, & inimicos complectitur.

Charitatis lex non tantum scripta, sed nata.

Ezech. c. 37. v. 4. Ibid. v. 7.

Ibid. v. 10.

Defectus proximi sunt tolerandi.

Rom. c. 15. v. 1. & seq.

§. XI.

Philippus
Bosquet in
Scipione
claudican-
tium cont.
6. milit. pag.
445.

NARRAT Divi Francisci familiā ecclesiastes celebra-
rimus rem inauditam, quam sibi certa fide ait con-
stare. Montibus Hannonię viri complures pilā palmariā
ludabant, reflexis (ut sit, æstate maxime) ad cubitum
usque manicis. Fortē fortunā mulier uterum ferens eō
loci transitura nonnihil subleat. Hic repente velut an-
thropophagiæ morbo contracta unius ē luforibus car-
nem brachii appetiit. Itaque confessa morbum, summis
precibus rogavit, liceret sibi hoc voto frui, & explere
appetentiam. At lufor magni animi, & periculum tam
prolis quā matris gravide miseratus, arrepto mox cul-
tello tantum carnis ē suomet brachio excidit, quantum
tam infolite fami sufficiturum credidit, idque perhu-
maniter vescendum feminæ dedit. O novum Murium
Cordum Scævola! sed non satiata est hoc bolo infāna
mulieris appetentia. Nam primā carnis parte, quam ac-
ceperat, avidē devorata, obsecratione jam contentiore
petiit & alteram. Nec repulsam tulit. Etenim lufor prio-
re suā audaciā jam paratior charitati obsequi, rursus
aliā (mirabile dictū) partem ex altero brachio exse-
cuit, & porrexit in cibum. Sed nondum importunæ
mulieris abstergebat gula est explera. Cūque tertium
quod prius, petere auderet, ille robusti pectoris vir co-
mittere respondit: Mea mihi liberalitas, mater, nimis ma-
gno stabit: non sum ferendo, ut tertium bolum porri-
gam. Itaque aut priori dape contenta abis, & rem Deo
committis, aut ē sociis meis aliā queris, qui tibi tan-
tundem charitatis & obsequii, quantum ego exhibeat.

Non sola Roma Mutios olim generat, Christiana
charitas audere scit majora, & quod multo excellentius,
ex longē nobiliori causā.

§. XII.

Sed ubi nunc il, qui non tantum non carnem ē bra-
chio, sed nec numulum ē marsupio, nec particu-
lam ex obsoleto pallio darent charitate moti, qui mu-
tuis sese odiis conceperunt, qui invidiæ debilibus sese la-
cerant? ubi invidia, ubi odium vivit, ibi extincta est cha-
ritas. Audite quicumque vel scintillam odii in alium fo-
vetis, audite homicidæ. Adversum vos Joannes Apo-
stolus clamat: Qui non diligit, manet in morte. Omnis, qui
odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis
homicida non habet vitam eternam in seipso manentem. Hæc
Augustinus luculenter explicans: Passum, inquit, &
placitum cum Deo fecimus, & conditionem solvendi debiti in
causione subscripsimus: Dimitte nobis, plenā fiduciā peti-
mus: Si & nos dimittimus. Si autem non dimittimus, di-
mitti nobis peccata non putemus. Ne nos ipsos fallamus. Huma-
num est irasci; sed non debet iracundia tua, natus furculus bre-
vis, suspicionibus irrigari, & ad iracundiam pervenire. Aliud est enim
ira, aliud odium. Culpas in alio iram, & tenes odium in teipso.
In comparatione odii ira seculca est. Sed seculcam si nutrias, iras
erit. Si evellas & projicias, nihil erit.

Qui odit fratrem suum, ambulat, exire, intrat, procedit mul-
tis catenis oneratus, nullo carcere inclusus, reatu tamen liga-
tus est. Noli illum putare sine carcere esse. Carcer ejus, cor ejus
est. Odiū fratrem tuum, & securus ambulat: & concordare non
vis? Non agnoscis, quare spatium dederit tibi Deus? Ecce jam
homicida es, & adhuc vivis. Si Dominum iratum haberes,
cum odio fratris tui subito rapereris. * Parcit tibi Deus; parce
tu tibi, concorda cum fratre tuo. Aut forte tu vis, & ille non
vult? sufficit tibi. Habes, unde illum doceas: te solvisse. Dic,
si vis concordare, & ille non vult; dic securus, dimitte nobis
debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus no-
stris. Sed quod sequitur, vide. Non vis dimittere peccatum fra-
tri tuo, & dicturus es, Sicut & nos dimittimus debitoribus
nostris. An non es dicturus hoc si non es dicturus, nihil es acce-
pturus. Si autem dicturus es, falsum es dicturus. Ergo dic, &
verum dic.

* Ad in-
feros.

Matth. c. 6.
v. 12.

A Quomodo dicturus es verum, qui fratri tuo noluisse la-
cere peccatum? Omnes ergo audiamus, omnes timeamus. Scio, quod
tūdie venire hominem, genua figere, fronte terram concutere,
aliquando vultum suum lacrymis rigare: & in ista tamā-
militate ac perturbatione dicit: Domine vindica me, occide in-
micum meum.

Non expectemus vindicari, fratres. Quid est vindicari, nisi
malo alieno pasci? Appositissime hic Hieronymus. Quid
prodest, inquit, tenuari corpus abstinentiā, si animus intume-
scat superbiā? quid virtutis habet, vinum non bibere, & vi-
dio inebriari?

Hic iterum te monemus, Leātor, quod initio mo-
nuimus, & semper observatum cupimus: Virtutes à
nobis non speculativas, quas vocant, sed practicas doceri
scias. Sapienter prorsus & verē Romanus Sapiens, Cor-
dubensis Philosophus: Imperfectum, inquit, ac languidum
bonum est, in otium sine actu projecta virtus, nunquam id quod
dilecti ostendens. Quis negat illum debere profectus suos in opo-
re tentare? nec tantum quid faciendum sit cogitare, sed etiam
aliquando manum exercere, & ea, quæ meditata sunt, ad re-
rum perducere? Ergo virtus, quæ agere non vult, vir-
tutis nomen amittit. Nunquam ulque eō interclusa sunt
omnia, ut actioni honestæ locus non sit. Non igitur hæc
omnia referimus ad actionem, cāmque quā hone-
stissimam, & quæ ad virtutis leges inflectatur. Eam ob
causam de nullā virtute locuturi sumus, quin continuo
monstremus, quā ratione ea in opus prodire possit, &
manus ostendere. Ordinimur ab Amore in homines recto
caltōque.

AMORIS ACTIONES,
SEU, PRAXIS.

1. Amor, si verus est, omnes amaritudinis, fustigii, & ama-
tionis, & aversionis scintillas in animo contra quem-
cunque alium gliscientes illico extinguit. Omnis amaritudo,
inquit Apostolus, & ira, & indignatio tollatur à vobis
cum omni malitiā. Efflore autem invicem benigni, misericordes,
donantes invicem.

2. Amoris est omnia optimè interpretari. Quid si sciam
opus interpretationem benignam respuat, saltem ope-
randi finem seu intentionem excusare.

3. Amoris est promptè libenterque opitulari, non Tei
consilio solum, sed & re, ac manu. Qualis enim amor,
qui verbis quidem & consiliis abundet, manum autem
admoveat, aut crumenam solvere religioni ducat? Qui
habuerit, inquit Joannes, substantiam hujus mundi, & vi-
derit fratrem suum necesse habere, & clausit viscera sua ab eo,
quomodo charitas Dei manet in eo?

4. Amoris est sententiā suā, imò & jure suo nonnun-
quam (si ullo modo fieri possit) non gravatē cedere
sine necessitate ulli homini contradicere, est amoris ne-
xum solvere, turbas ciere, litigium contrahere, odium
excitare.

5. Amoris est, non debitum tantum sed & voluntarium
dum subinde officium conferre, operam gratis tribue-
re, nec amicis tantum & notis, sed etiam inimicis ac
ignotis gratificari & subservire.

6. Amoris est, obsequiis certare, imò & prævenire. Item
Amor non aliā monetā quā amore emittit. Nec quis-
quam ad amandum potentius invitat, quā qui amat,
licet hoc ei utilitatem non adferat. Omnia suis com-
modis metiri, non est amare, sed mercari. Amor verus
nec mercator est, nec Mercenarius. Tarsensis magnifici
vox est: Charitate fraternitatis diligentes, honore invicem pre-
verentes: Honor mutuus alit amorem.

7. Amoris est injurias ac offensas etiam gravissimas
æquo animo tolerare: imbecillitates quascunque quo-
rumcumque propitiis oculis transire, & iis qui mole-
stius urgent, promptius veniam dare: charitas enim pa-
tiens est, omnia suffert, & omnia sustinet. Gregorii ver-
bum est: Si amas, toleras, si desisti tolerare, desisti & amare.
8. Amoris

8. Amoris est, aliorum successibus gaudere & gratulari, res illorum aduersas & damna commiserari. Si quidem emulationes & omnem invidia mordacitatem ignorat sincerus amor. Christiana charitatis est, gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.

9. Amoris est pro æmulis, obsecratoribus & inimicis quotidianas preces fundere. Res hæc maximi momenti, quia lex Domini est, Orare pro persequentibus. Orare tantum diligere etiam & benefacere. Beati Bonaventuræ documentum est: si aliqui domestici tui, vel vicini tibi fuerit in corde onerosus, illi stude magis obsequiosus esse & affabilis, & cito senties remedium illius morbi. Hæc Christiani amoris norma est, beneficia in indignos beneficis dispensare.

Ita Christus, ita Mater ac Discipuli Christi, ita omnes Christianæ nobilitatis heroës ac heroïdes. Diligendissimi sunt omnes propter Deum, Deus autem propter seipsum. Amor omnibus bene uirur, amico ad benevolentiam, inimico autem ad patientiam.

CAPVT II.

Rosa Cereæ, seu, Mansuetudo.

§. I.

PATIENTIA tristitiam, mansuetudo vincit iram. Mater Domini, si quicquam hominum, illud Sira- cidæ servavit exactissimè: In mansuetudine per se opera sua, & super hominum gloriam diligens. In orbe nil similius Dei filio, quàm hæc Dei mater: Filius mitissimus, mitissima fuit & mater. Filii vox est: Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Ubi submissio, ibi & mansuetudo: illa in matre & filio singularis ac summa, ergo & ista.

Ille Alberto Magno tractabilis & mansuetus est, qui habet bonos mores, & est omnibus conformis in his, quæ fieri possunt secundum Deum. Virgo beatissima, quod in illa Bernardus admiratur, omnibus omnia est facta mansuetudine. Nec defuit occasio virtutis istius exercendæ. Hostes habuit & multos, & potentes. Cum enim filium omnes pæne sacri ordinis homines, Pharisæi, Scribæ, Sacerdotes, Pontifices, acerbissimis odiis sint insecuti, plebem ut secum sentiret, in eum instigant; quàm enim contemptum de eo locuti: Nôine hic est fabri filius, nôine mater ejus dicitur Maria? Et scandalizabant in illo. Hi invidia pleni, hostes filii, matris certe amici non erant. Hos omnes mater mitissima tam incredibili motum suavitæ pertulit, ut Ecclesia jure merito hanc mansuetudinem extollens, canat: Virgo singularis, inter omnes mitis, nos culpa solutos, mites fac & castos. Mansuetissimus Regum Hebræorum David preces suas allegans Deo; Memento, inquit, David & omnis mansuetudinis ejus. Magnarum virium fuit hæc oratio. Sed quantò majorum erunt istæ: Memento Domine matris, & omnis mansuetudinis ejus. Memento Domine filii, & omnis mansuetudinis ejus.

Paulus suis precibus vim summam addidit: Observo vos, inquit, per mansuetudinem & modestiam Christi. Mediolanensis Pontifex Ambrosius mores vitæque Virginis beatissimæ velut carbone delineans: Sit vobis, inquit, tanquam in imagine descripta virginitas, vitæque beatæ Maria, de qua velut speculo refulget species castitatis, & formæ virtutis, &c. Nullum ledere, bene velle omnibus, assurgere majoribus natu, equalibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit a propinquis? quando fastidivit humilem? quando desistit debili? quando vitavit inopem? Virgo verè mitis in omnes, virgo singularis. Nihil torrum in ejus oculis, nihil in verbis proax, nihil in actu invecundum. Non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior;

A ut ipsa corporis species simulachrum fuerit mentis, figura probitatis.

Cum Augustus Imperator arrogante censu ac descriptione orbem univèrsam turbaret, virgo uterum ferens, jamque partu vicina Nazaretho Berthehemum proficisci compulsa promptissimè paruit. Et videte, quàm illa nec Cæsari, nec ulli alteri malè precata, non Cæsaris arrogantiam derestata, non se regii sanguinis jactans virginem, non suam ab avo Davide prosapiam extollens iter suscepit velut feminarum pauperum. Et cum ubique patèretur repulsam, ubique exclusissima, vix demùm stabulo recepta, nec verbulo tamen mansuetudinem offendit. Hinc merito de illa Bernardus: Revolve, inquit, scripturam seriem, & si quid in Mariâ austerum repereris, de cetero eam suspectam habeas.

Neque mirum virginem matrem inter suos cives, inter Berthehemitas, Nazarenos, Capharnatas, Hierosolymitas extitisse mansuetissimam, nemini molestam, omnibus benignam, quæ cum barbaris Aegyptiis parte septennii potuit convenire. Nimirum Mites ubique suam habent patriam. Quod vates regius affirmat: Mansueti hereditabant terram, & delectabuntur in multitudine pacis. Veteri verbo.

Mitis & gratus nemo nocere potest.

Porro regis hujus virginis mansuetudinem dilaudatis Bonaventura, Maria, inquit, mansuetissima fuit per patientissimam lenitatem contra omnem adversitatem: gladius quidem cor ejus pertransiit, sed per odium non occidit, nec per impatientiam vulneravit. Nam sermo ejus, ut Damascenus loquitur, jucundus ex leni animâ progrediens. Est enim mansuetudo animi dulcedo, quàm non vincit amaritudo. Virgo verè mitis inter omnes singularis. Propter veritatem & mansuetudinem & justitiam deduxit illam mirabiliter Filii dextera. Dominus est, qui mansuetos exaltat in salutem. Suscipiens mansuetos Dominus. Mansuetis dabit gratiam, diliger mansuetos in judicio, docebis mites vias suas. Illi humilium & mansuetorum semper placuit deprecatio.

§. II.

Nonnulli olim mansuetudinis laude clarissimi. Moses, quod sacra pagina testatur, vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terrâ. Hac virtute sicavisset, immensam populi Hebræi multitudinem gubernare nunquam potuisset. Jacob insigni suâ mansuetudine letale fel minacis. Esau in lacrymas felicissimè mutavit. Quem enim venator ille perdere cogitavit, eum & amplexatus, & osculatus est humanissimè. Noë, inquit, inter orbis ruinas, in medio mortis theatro cum pauculis servatur. David mitissimus Saulis insidias, & vicinissimum interitum sæpius evitavit.

Plurimi sanctorum hominum mansuetudine suâ feras animantes exarmarunt, & mansuescere docuerunt. Marianus Bituricensis Cænobiæ monachus, qui bubulcum agere non dedignatus, apum ad se confugientem tunc est, & canes ne feram sibi supplicem lacerarent, imperio efficaci cohibuit: mansuetudinem illius aper, virtutem canes testati sunt.

Colombanus Abbas dicto audientes habuit ursos; onagros & crocodilos Helenus. Ad Rhemensem Pontificem Remigium passeres convolare soliti, ut è manu illius sibi annonam acciperent: nimirum in apertissimis campis minùs turo se pasci putabant, quàm in mansuetissimi Præstulsi sinu.

Blasium antistitem aviculæ collaris velut symbolis Blasius antemore aluerunt. Judocus regis Britannii filius, qui iustes, calcato diademate ac purpurâ Christo pauper servit, columbas & pisces sibi familiares è manu suâ nutrit. Ad Ivonis Presbyteri mensam avis peregrina candido vici-Ivo: dique colore spectabilis se stitit, tangi se passa & contectari, fausta cum prece viri sancti ayolavit. Maxentius Maxentius Pictaviensis

Bonav. in Speculo c. 8.

Damasc. orat. 1. de Nativitate.

Gloss. in c. 5. Matth.

Ps. 44. v. 5.

Ps. 149. v. 4.

Ps. 146. v. 6.

Ps. 24. v. 9.

Induct. c. 9.

v. 16.

Mansuetudinis laude clarissimi:

Moses,

Num. c. 12.

v. 3.

Jacob,

Noëmus;

David,

Sancti mās-

suetudine

feras doc-

uerunt

mansue-

scere.

Marianus

monachus;

Colomba-

nus abbas;

Remigium

passeres

convolare

soliti,

ut è manu

illius sibi

annonam

acciperent:

nimirum

in aper-

tissimis

campis

minùs

turo se

pasci

putabant,

quàm

in

mansuetis-

simi Præ-

stulsi sinu.

Blasium

antistitem

aviculæ

collaris

velut

symbolis

Blasius

anti-

more

aluerunt.

Judocus

regis

Britanni

filius,

qui

iustes,

calcato

diademate

ac

purpurâ

Christo

pauper

servit,

columbas

& pisces

sibi

familiares

è manu

sua nutrit.

Ad

Ivonis

Presbyteri

mensam

avis

peregrina

candido

vici-Ivo;

di-que

colore

spectabilis

se stitit,

tangi

se

passa

& cont-

ectari,

fausta

cum

prece

vir

sancti

ayolavit.

Maxentius

Maxentius

Pictaviensis

Franciscus
Affilius.Vitam illius
et admiranda
scripsit a.
libris Seba-
stianus Be-
retarius.
Theodor. in
Eusebio c. 4.
apud Ros-
soid. pag.
806.

Pictaviensis Abbas eā fuit mansuetudine, ut agrestes volucres non cupidius arborum ramis, quam illius manibus insisterent. Francisci Affilius lenitatem avicularum familiaritatem mirabilem fecit; Nam frequenti auditorio ad concionantem confluebant, neque refugiebant manum ejus, usque adeo obsequentes viro mansuetissimo, ut ad illius natum irent, redirent, cernerent, facerent, prout vir sanctus iussisset. Non quod iussū intelligerent, sed quod iubentis mansuetudinem & auctoritatem sentirent. Iosephus Anchiera superiori- bus annis in Brasilia ejus generis admittenda plurima pattavit. Volucres, pantheras, pisces ad vocis imperium habuit obsequentes. Ab his viris sanctissimis mansuetos mores & ipsa bellua acceperunt.

Hic jure annumerandus Davidus vir divinus, Theodoro teste oculato. Hic in cenobio centum quinquaginta Monachis Praefectus, in eam sese mansuetudinem composuit, ut quadraginta quinque annis nunquam irasci, aut exandescere sit visus, cum tamen innumera essent, quae panem cogere subinde fel ostendere. At ille mansit immobilis, nec magis irae cessit, quam ventis marpesia cautes. Oculi ejus, inquit Theodoretus, non jam truces ac torvi, jam vero laeti, sed in eodem semper honesti decorique tenore permanebant. Hi autem certissimi testes tranquillitatis in animo aut turbatum. Et ne quis forte arbitretur, nullam ei causam fuisse irascendi, addit Theodoretus ista. Sederat apud nos vir ille divinus, de caelesti Philosophia quaestiones agitando, de religiose vitae apice disserabat. Hos sermones Publius ejus Cenobii Sacerdos, inurbanius turbavit: nam impetu in conclave irruens vociferari cepit, mansuetudinem illam non modestam, sed amentiam censendam, ut quae omnibus esset exitio. Et plura ejusmodi amarulenta profusus ac fellia dicta evomebat. At Davidus velut adamantinae mentis nil moveri, non frontem contrahere, non colorem ducere, non vultum asperare, nec ceptum sermonem deferere, sed leni voce & verbis animi serenitatem significantibus, illud unum rogabat, ut senex eorum, quae vellet, curam ageret; sibi jam cum hospibus loquendum. O virum sui potentem! o lenitatem & mansuetudinem admirandam! atque hoc est fel omne quietā statione continere, & medias inter tempestates ridens Phœbum exhibere. O virgo singularis, tac nos tales, doce esse mansuetos, mites fac & castos.

§. III.

Nihil magnum, nisi quod simul & placidum, nam omne invalidum naturā querulum est: imbecillia laedi se putant, si tangantur. Os immitte & indignationis plenum turbati animi confessio est. Non est mansuetus, non est sanus animus, quem impatentia evocat ad oris tumultus. Sapienter Philosophus à Corduba: Nullum est, inquit, argumentum magnitudinis certius, quam nihil posse, quo insisteris, accidere. Pars superior mundi & ordinatio, ac propinqua sideribus nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret: inferiora fulminant. Eodem modo sublimis animus, qui quiescit semper, & in statione tranquillā collocatus, intra se premeus, quibus ira contrahitur, modestus & venerabilis est, & compositus. Nemo linguae temperare, nemo bilem novit substringere, nisi mitis animus.

Eleganter Origenes: Est, inquit, quadam familia mitium, cui praest Moyses: Est quadam patientium, cui praest Iosephus. Unusquisque in monte congregabitur ad familiam suam; mitis cum mitibus; patientis cum patientibus; virgo cum virginibus; sic & iracundus cum iracundis; luxuriosus cum luxuriosis. Revertetur unusquisque ad familiam pristinam, quia jubileus est.

Sanctorum hominum peculiaris & maximè propria virtus est mansuetudo, quae Deo hominem reddit quam

Levit. c. 25.
v. 10.
Mansuetudo est sanctorum

A simillimum. Et beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram. Moyses, si beato Dionysio credimus, ideo Deo familiarissimus, quia mansuetissimus: ideo Prophetis omnibus dignior, quia & mitior omnibus; nec unquam prius divinam amicitiam laesit, quam à mansuetudine nonnulli defecit. Nec aliud est, quod Christus Dominus signum cantus iusserit, ut id à se disceremus, quam mitem esse ac humilem. Palladius refert unam aliquam, cui Ammon nomen, in virginum cenobio, perinde ut sacram ludibris & risu omnium expositam fuisse. Cum illa hoc mansueti ac hilariter ferret, à sancto Patre Dei monitu, omnium sanctissima, aequè ac sapientissima est pronunciata. Nimirum haec Christiana sapientia est, non patia respondere, sed asperis verbis placidissima reponere. De homine mansueti facundè Chrysostomus: Mens, inquit, hominis mansueti, montis verticis similis est, auram quidem habentem tenuem, purum vero radium, perfluentem fluentia multasque florum amoenitates; & sicut dei clara & serena, ita animus est mansueti. Cum caelum est innobis, cum sol ridet, omnia longè jucundiora, quam cum tordae ruunt superne tempestates, sic oris mansueti homo, dictis suis factisque omnibus incredibilem aspirat gratiam solā mansuetudinis serenitate. Fili in mansuetudine serva animam tuam. Traceris? adversarium juvas, & ipse tibi plus incommodas, quam ille, qui te oppugnat. Item contines? illasum te custodis, omnes in te machinas recondis, omnes adversarii conatus irritos reddis. Itallum praclarissimè non solum vincis, sed ulcisceris. Chrysostomus pleno id ore affirmans: Fulgentissima, inquit, gloria est, quā injuriarum inferentem patienti superasti. Mansuetudo omni diademate & gloria conducibilior. Hoc enim certissimum signum (obsecro notemus ista) quo internoscitur vir ratione praeditus, si mansuetus fuerit, si lenis, si mitis, si modestus & quietus, si non quasi servus ducatur & trahatur aut ab ira, aut ab aliis afflictionibus, sed ratione vincat interius illos incompósitos motus, nobilēque suam generositatem servet, in brutorum ferociam negligentia degeneret.

David toties repetitum in se furem Saulis non irascendo, sed parcendo lenit, & quem nullis obsequiis, ne rursus indignaretur, movere potuit, in ejus solio successore esse meruit. Quid tingeris irascendo, quid fremis & vociferaris? vide matrem Christi, vide Christum filium. Neminem ad se venientem repellit, neminem sine beneficio dimittit; pauperes eligit, parvulos admittit, turbas docet, egrotos visitat, proditoris osculum non refutat, pro ipsi tormentis in cruce orat. Agnus mansuetissimus ad macellum ducitur, non resistit: maledicetur & silet, irridetur & sustinet. Verè rex apum Christus sine auleo, verè ovis, verè mitis & humilis corde, verè praestabilis super malicia. Aut ergo imitare, aut illum non appellatum magistrum.

Huc multum juverit viri praestantissimi Thomae Mori ratiocinatio; Vel enim bonus est, inquit, cui irasceris, vel malus. Si bonus, immerito stomacharis in Dei amicum, Dei filium. Si malus est, aut talis aeternum erit, aut mutabitur, eritque bonus. Si futurus sit semper malus, ne quāvis malis illum onera, nihil malorum illi deerit apud inferos; si futurus sit bonus, aeterna tecum amicitia erit conjunctissimus. Quid igitur in illum atrocibus verbis grassaris?

§. IV.

Nobilissimum mansuetudinis documentum est: CUM VIDERIS, AUT TACE, AUT JOCARI. Cum videris, inquam, cum dicto laderis, si tacere non possis, joculari, si joculari nescias, tace. Tutissimum hoc licet, aliquando minus decorum. Magna artis est, dextre joceretur, ac verecundè joci. Si vis, ut alterius verba, quae ille in te velut faces jecit, non accendantur, tu illa joco refrigera, sic ea ex armabis igne. Simonet te, si argui, si reprehendi,

Lucanus
hæc ipsa:
Lege Deum,
minimas
rerum dis-
cordia tur-
bat,
Pacem sum-
ma tenent.
Senec. lib. 3.
de ira c. 6.

prehendi, si te praesentem vituperari, si carpi, si conviciari in te dici audias, tu aut omnia silentio refelle; si silendum non putes (quod saepe optimum) joco sic responde: Quae te, ne me ita in os laudes. Aut: Quid jam amplius? nondum enumerasti omnes virtutes meas? Ita joco illum magis feries, quam si grandem in illum fatiarum retorquisses.

Optime hanc in rem suadens Seneca: Alia, inquit, differenda sunt, alia deridenda, alia donanda. Circumscribenda multis modis ira est. Pleraque in lulum jocumque vertantur. Socratem, ajunt, colapho percussum nihil amplius dixisse, quam, *Molestum esse, quod nescirent homines, quando cum galea prodire deberent.* Huc conducit, non omnia videre, nec audire omnia. Multae nos injuriae transeant: ex quibus pleraque non accipit, qui nescit. Non vis esse iracundus, ne sis curiosus: qui inquirat, quid in se dictum sit, qui malignos sermones etiam si secerdoti habiti sunt, eruit, seipsum inquietat, & in bellum protrahit.

Quod si quis deprehendat, mansuetudinem a se sapientius, contra quam facere statuerat, violatam, ita seipsum Castiani suasi, oburgans alloquitur: Tunc ille es, bone vir, qui mala omnia superaturum animo proposueras, qui maximas conviciorum acerbitates tolerare decreveras: quomodo invicta illa patientia tua levissimi verbi prolatione confossa est? quomodo immobilem illam mansuetudinem tuam vel convicioli aura deiecit? quomodo ingentem certaminis apparatum exigua hostis umbra contrivit? ubinam illud est, quod mani fidentia proclamabas? Proba me, Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum: proba me, & scito cor meum; interage me, & cognosce semitas meas, si via iniquitatis in me est? Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Heu quam inanes & nulli sunt coartus mei, quam in incepto non peristi, quam graviter mansuetudinem offendi?

Tali in seipsum animadversione utatur, culpam mobilitatis castiget, crebras animi commotiones jejuniis aliisque penis excruciet. Atque ita seipsum ad leges mansuetudinis former. Ita ex omnibus affectibus maxime teret ac rabidus, nec ulla pestis humano generi pluris sitit. Mansuetudo irae domitrix, tanto nobilior est, quanto acerbior irritata conquiescit. Perquam sapienter ac verè dixit Romanus scriptor: *Tunc precipua laus mansuetudinis, cum ira iustissima causa est.*

Mansuetudinis Actiones, seu, praxis.

1. Mansuetudinis est, illatis injuriis nequaquam exacerbari, nec asperis verbis cor amarum ejicere. Si mitis es, aut suaviter respondebis, aut penitus silebis. Modeste subridere, docet ex arte Mansuetudo.
2. Homo mansuetus plurima non videt videns, non audit audiens, nec provocanti ad lites respondet, multo minus alios ipse provocat.
3. Mansuetudinis est non pardos, aut leones, non corvos aut loquaces graculos, sed oves, sed columbas, sed agnos amulari, & verbis mordaces non remordere: pusilli enim hominis est, repetere mordentem ut mures & formicæ solent, ad quas, si manum admoveris, ora convertunt.
4. Mansueti est, non tantum bilem propriam, sed & alienam mollissimis dictis temperare.
5. Mansuetudinis est, aut silentio, ut dictum, aut certe dictis placidissimis tam contumelias quam calumnias refutare. Hanc è ceteris causis assignamus. Aut potentior te læsit, aut imbecillior: si imbecillior, parce illi; si potentior, parce tibi.
6. Mansueti est alios non irritare, nec tantum aliis non nocere, sed nec cogitare nocumentum inferre.
7. Mansueti est iræ alterius cedere, nec unquam col-

lari pede cum pertinaçium malitiâ contendere; dicto factove lacessitum non reclamare, non obmurmurare, non nares corrugare; nullum denique signum offensæ animi, nec voce nec gestu edere: atque ita exandescantiam alienam aut suaviter declinare, aut eam certè mitigare hoc dulci mansuetudinis saccharo, prout beatus Paulus monuit: *Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ.*

CAPVT III

Rosa Lignea, seu, Silentium, & amor solitudinis.

§. I.

ARCA paucorum hominum domicilium, sed totius orbis compendium, è lignis Setim fabricavit Noë. Hoc ligni genus pulchrum, leve, validum, ignorans cariem. Rosa ex hoc ligni genere tornata *Silentii ac Solitudinis amorem* denotat. Utriusque virtutis hujus Mater Domini fuit amantissima, tam verborum parca, quam assueta solitudini. Verba divinae Virginis paucissima Bernardus velut numerans: *In omni textu quatuor Evangeliorum, si bene meminimus, inquit, non nisi quater Maria loquens auditur. Primum quidem ad Angelum, sed cum jam senel atque iterum allocutus eam fuisset. Secundo ad Elisabeth, quando vox salutationis ejus Joannem exultare fecit in utero, & ea magnificante Mariam, ipsa magis Dominum magnificare curavit. Tertiò ad filium, cum jam esset annorum duodecim, quod ipsa & pater ejus dolentes quaesissent eum. Quarto in nuptiis ad filium, & ad ministros. Ita quinquies universè cum aliis sermoeinata est.*

Liceat mihi, quid ego hinc sentiam, aperire. Etsi omnis hujus virginis vita prodigium caeleste, & continuum fuerit miraculum, nihil tamen æquè admirandum in ea videtur, quam illud circa Josephum obtusescendæ virtutis silentium. Fugam Josephus tacite circumspiciebat, jamque abitum clam moliebatur. Conjugem non ausus ream dicere, nec mysterii arcanum explorare velle, in eam potius sententiam ibat, ut discederet. Hæc virgo Deo plena non obscure advertit, & tamen tacuit; se deserendam vidit, & tamen tacuit; certissimas Angeli promissiones sensit, & tamen tacuit; trepidantem de sua fide conjugem observavit, & tamen tacuit. Taciturnitas hæc, Deus, quam admiranda, quam fiducia plena! Ne suas ipsa laudes narrare cogeretur virgo, illa potius pati, quam ista loqui voluit. Sed de hoc nos infra fusi.

Neque tantum suas ipsa laudes silentio preffit celestis virgo, sed eadem hac taciturnitate modestissima effecit, ut prerogative illius plurimæ in Evangelii librum non sint relatae.

Birgitta sanctissima vidua caelestibus ostentis sapiens crudita, Matrem Domini sic loquentem facit: Tali die sicut hodie surrexit à mortuis filius meus, fortis quasi leo. Mihi verò, quæ sum mater Dei, cum post mortem ejus incomprehensibili dolore mœsta essem, apparuit idem filius meus prius quam aliis, & palpabilem se ostendit mihi consolans me & commemorans, se visibiliter in cælum ascensurum. Et quamvis hoc non est scriptum propter humilitatem meam, tamen ista est veritas, quod filius meus resurgens, primò mihi apparuit, quam alicui alii.

§. II.

EPiphanius Constantinopolitanus presbyter vitam matris Virginis è probatissimis Auctoribus à se conscriptam ait. Multa hic refert à Nicephorò Callisto confirmata; qui in te praesenti: Erat Maria, inquit, in rebus omnibus honesta & gravis, pauca admodum eaque necessaria gesta, &

B.V. Maria
Silentii ac
solitudinis
fuit aman-
tissima.
Bern. serm.
in verba
Apocal. St.
quid ma-
gnum, etc.
mihip. 345.

Nihil equè
admiran-
dum in B.
V. Maria
quam illud
circa Jose-
phum si-
lentium.

Revelationes
S. Birgittæ
lib. 6. c. 94.
Christus
resurgens
matri prius
quam aliis
apparuit.

Niceph. l. 2.
historia sa-
era cap. 23.
B. Maria in
rebus om-
nibus ho-
nестissima, &

necessaria loquens; ad audiendum facilis & perquam affabilis, honorem & venerationem exhibens omnibus. Addit: Decenti libertate adversus omnes homines usa est; sine risu, sine perturbatione, sine iracundiâ maxime, ut quæ utrumque nôrat, & castissimè loqui, & sanctissimè tacere, prout res ac tempus vel sermonem vel silentium postulasset.

Macrobio nihil videtur tam congruum sapientiæ, quam locis & temporibus aptare sermones. Nimirum Providet ante diu, quid rectè dicere possit Vir sapiens.

In sermone Bernardinus affirmet: Sapientissima virgo ornata erat discretissimâ taciturnitate; nil enim locuta quod non premeditata.

Seneca epist. 4. sine omnino. Romanus Sapiens orationem proferri malebat quam profluere. Ideo Lucillum ad honestissimam formaturus: Tardiloquum, inquit, te esse iubeo. Ambrosius divinz hujus Virginis exemplum proponens imitandum: Disce, inquit, virgo verborum vitare lasciviam: Maria etiam salutatio- nem Angeli verebatur, cogitabat enim, qualis esset ista salutatio. Quod si sermones & dicta matris numeremus eâ ratione, quâ Christi effata in cruce, septem omnino verba tam Filii quam Matris inveniemus.

Primum à Matre editum verbum Charitatis fuit, salutando Elisabeth.

Alterum Gratiarum actionis, Magnificat anima mea Dominum.

Tertium Castitatis, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?

Quartum Humilitatis: Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.

Quintum Doloris: Fili, quid fecisti nobis scire? Sextum Commiserationis, Vnum non habent.

Septimum Instructionis, Quodcumque dixerit vobis, facite. Scrutare voculas omnes & syllabas, quas Virgo beatissima enuntiabat, nihil in eis inane aut vacuum, sterile nihil reperies. Exactissimam tam loquendi quam tacendi normam videbis.

Porro solitudinem & amabat hæc virginum virgo, ut metitissimum hoc illi encomium assignarit Ambrosius: Sola in penetrabilibus, quam nemo virorum videret, solus Angelus reperiret; sola sine comite, sine teste, ne quo degenerare depraveretur assatu, ab Angelo salutatur. Itaque Maria ab Angelo inventa est sola, neque enim comites feminas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes haberet: quin etiam tunc sibi minus sola esse videbatur, cum sola esset, cui aderant tot Sancti, tot Prophetæ, tot Angeli.

§. III.

Solitudo Spiritus sancti metropolis est. Hic diplomata sua Joanni dedit. Hic omnibus solitudinem amantibus ad cor loquitur. Huc Christus discipulos suos invitans: Venite scorsum, inquit, in desertum locum, & requiescite pusillum. Huc Arsenius navigium suum velut è mari ad portum appulit, voce divinâ monitus: Arseni surge tumultus, & salutem assequeris.

Ad religiosissimam hanc solitudinem Bernardus humanissimè invitans: O sancta anima, inquit, sola esto, ut soli omnium serves teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum, fuge & ipsos domesticos; secede ab amicis, & intimis, etiam ab illo, qui tibi ministrat. An nescis, te verendum habere sponsum, & qui nequaquam suam velit tibi indulgere presentiam presentibus ceteris?

Quando in solitudine contemplabatur virgo Maria, tunc venisti, & in eâ & de eâ carnem assumpsisti, ô bone Jesu! O solitudo beata! ô ereme mors vitiis, vita virtutum! Te Lex & Prophetæ mirantur: & quicumque ad perfectionem venerunt, per te in te paradysum introierunt. O beata vita solitaria & contemplativa, quid ultra de te loquar? Ipse Dei Filius Sal-

A rator & Magister noster exemplum dedit nobis fugiendi in desertum, & mansit in solitudine; ubi sunt rose charitatis, quæ semper flammescunt, quæ semper in sancto odore virunt. Utinam nullus hominum esset mecum exterius, ut familiaris loqui possem cum Deo interius. Ipse enim & secretum quarie, & solitarium locum diligit. Fugiam ergo hominum solaria, & colloquia, ut in secreto cordis mei Deum habitantorem habere possim.

Hoc ipsum rex Hebræus ardentissimis votis exoptans: Quis dabit mihi pennas, inquit, sicut columba, & volabo, & requiescam? Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine. In turbis semper turbabam. Multis parum profuit vitia sua projecisse, quamdiu cum aliehis rixandum erat.

Romanus Sapiens hic crebras & serias præceptiones ingerit. Hæc illius verba sunt: Quid tibi vitandum præcipue existimem, quarie Turbam. Ego certe confiteri inobedientiam meam. Nunquam mores, quos extruli, refero. Aliquid ex his quod composui, turbatur; aliquid ex his, quæ fugavi, redit. Ibi mica multorum est conversatio. Nemo non aliquid nobis vitium, aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus alimur.

Idem repetitis monitis inculcans: Sic est, inquit, non maris sententiam: fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge etiam unum. Non invenio, cum quo te malim esse, quam tecum. Recede in te ipsum, quantum potes. Primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere & secum morari. Quod si aliud non liceat, illud Quintilianus servandum: Etiam in turbâ, inquit, etiam in convivio faciat tibi cogitatio ipsa secretum.

§. IV.

Nemo putet auditurum se, quid in se loquatur Dominus, nisi sit extra turbas. Publius Scipionem, eum qui primus Africanus est dictus, dicere solitum ferunt. Nunquam se minus otiosum esse quam cum otiosus, nec minus solum quam cum solus esset. Magnifica vox ac sapiente digna, quæ declarat, illum & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum, ut neque cessaret unquam, & interdum alterius colloquio non egeret: ita duæ res, quæ languorem afferunt ceteris, illum acuebant, otium & solitudo.

Ad quæ elegantissimè beatus Ambrosius: Non, inquit, primus Scipio scivit solus non esse, cum solus esset. Sit- vit ante ipsum Moyses, qui, cum taceret, clamabat; cum otiosus flaret, prelabatur. Adde otiosus, ut manus ejus alii sustinerent: nec tamen minus quam ceteri negotiosus, qui otiosis manibus expugnabat hostem, quem non poterant vincere, qui dimicabant. Cujus autem majora negotia, quam hujus otia, qui quadraginta diebus positus in monte totam legem complexus est? Quando ergo justus solus est, qui cum Deo semper est? quando solitarius, qui à Christo nunquam separatus est? solus profectò non est, qui, quoties vult, meliore sui parte calum obambulat, tanto facundior cum Deo, & cum Angelis, quanto inter homines taciturnior. Hoc illud silentium, est, de quo Isaïas dixit: In silentio & in spe erit fortitudo vestra.

Silent, qui turbas & tumultum cavent. Nihil animorum meditationi aptius, quam solitudo: solitudinem amet ac fecessum, qui cupit familiaris fieri celo.

Ferunt Hieronymum Stridonensem, Christianæ pietatis lumen & propugnaculum ingens, dicere solitum, oppida & urbes videri sibi tetros carceres, solitudinem paradysum. Putes, eum sensisse, quæ dixerit, quippe qui retortidum Syriæ solum scorpionibus & feris infestum sacco amictus, humi cubans, aqua & herbis victitans Romanis prætulit beneficiis.

Solitarius (ait magnus ille Antonius) cum solo corde suo luctamen est; autem, qui inter turbas est, hostes suos nunquam numeraverit; qui solus est, extra bellum oculorum, aurium & lingue vivit, qui inter homines agit, cum oculis, cum lingua, cum auribus satis tricarum habet, etsi quies sit ab aliis hostibus. Soli pascant oculi, sat ostiorum pascit, per quæ pestis penetret. Has

Solitudo est metropolis spiritus sancti. Osee 6. 2. v. 14. Marc. 6. v. 31. Sicutus die 19. Julii. Bern. in Cant. serm. 41. f. 10.

Idem hom. de negotiis re, mibi pag. 437.

§. VI.

Has portas hic occupat hostis. Mors per fenestras
ascendit. Pleni rimarum omnes sumus ac fenestrarum.
Has optime vel claudit solitudo, vel hostem per eas ex-
cludit. Ideo Iustinus Martyr liberè pronuntiat: *Qui vult
soliciter vivere, studeat nec videre multa, nec audire; fugiat,
fugiat & maneat in solitudine, tantò vicinior cælo, quan-
tò remotior à tumultibus terræ.*

§. V.

Aristhenes rogatus quid è Philosophiâ fecisset lu-
cri: Posse mecum loqui & versari, aiebat. Lucrum
certè ingens, & ad vitam continentiorum adjumentum
maximum solitudo. Ideo Pytho, ut Laërtius refert, de-
prehensus solus, & tamen loquens, rogatus quid id fa-
ceret? Meditor, inquit, probus esse.

Vita inter turbas & negotiosos tumultus vix vita cen-
feri potest. Quod Simili epitaphium testetur. Similius
vir militaris aeo Adriani Caesaris, ad plurimam ætatem
pervixit, sed quia ultimum duntaxat septennium à tubis
& classico remotus sibi ac quieti vixerat, hoc tumulo
suo inscribi voluit: Hic jacet Similius septennis verulus,
qui licet annis plurimis vixerit, tamen annis tantum-
modo septem vixisse censendus, quibus ei licuit quietè
vivere. Similio multos reperias similes, qui in fluctus
medios eunt, & tumultuosam probantes vitam, quoti-
die cum occupationibus suis luctantur, & vix unquam
sibi vivunt. Sapiens mallet in pace, & solus esse, quam in
hac circumstrepentium negotiorum pugniâ.

Sed artis est profectò in solitudine non solum esse; in
otio non otiari, & vitam non ignavam, sed tranquillam
ducere. Epictetus dicere solebat. Quemadmodum mali
tragædi soli canere non possunt, sic quidam non soli
secum deambulare. Qui Deum & Angelos solitudinis
sue socios habere nescit, pæne tutius inter clamores ac
streptus vivit. Bonæ ac castæ mentis præsidium ingens
solitudo.

Egregiè Philo: *Vir bonus, inquit, vite quiete amator, se-
cessum querit & solitudinem, latere cupiens non odio homi-
num: est enim si quis alius eorum amans: sed quia fugit & pro-
culcat vitia, quibus vulgus delectatur, gaudere iis solitum, quæ
dolenda sunt, & dolere de iis, quæ gaudenda.*

Sed de silentio quid addam? Silentium plenis buccis
pæne omnes laudant, vix ulli observant; quis est, qui
cum Simoniæ non dicat: Nunquam se penitus silentii
sermonis sapiens. Nec nescimus optime dictum à
Demarato, neminem stultum silere posse: Silentium in-
finitorum malorum nobilissimum esse pharmacum, nec
pæne quidquam inter innumera pericula tutius quam
silere. Non ignoramus, auri contemptum, loquendi op-
portunitatem, & silendi patientiam, præcipua virtutis
esse fundamenta. Constat, malum hominem tacendo
rectius quam loquendo superari; meliorem esse pru-
dentiam parum urbanam, quam loquacitatem stultam:
signum fatuitatis certissimum esse, os garrulum, & ver-
bis abundans. Quotidianâ liquet experientiâ, plerum-
que nullum deesse peccatum, cum lingua deest frenum;
mala pæne omnia ex ore nasci nimium verboſo. Hæc
omnium vocibus jactantur, his libri ac codices imple-
ntur, hæc è pulpitis ac cathedris proclamantur, at interim
nos intemperantis linguæ homines, cum datur occasio,
imò etiam cum negatur, effusissimè garrimus, & malu-
mus videri fatui, quam parum urbani. Nemo ferè est,
qui Ecclesiæ leges curet, quæ non loquendi solum, sed
& tacendi tempus sanciant. Equis est, qui silentium
inter artes easque primarias referendum putet? ita su-
perfluum censemus discere, quod sciant pecudes. Inde
fit, ut neque loqui sciamus, nec tacere. Sed ideò loqui
nescimus, quia tacere non didicimus: & ideò nescimus
tacere, quia perpetuò loqui cupimus. Utrumque miser
(parum hoc) utrimque malitiosus, quia importunè loqui
malumus quam opportunè silere.

Tom. I.

Objicias: Sæpius loquendo videri discendum esse
loqui, uti fabricando fabri, & cantores finus
cantando. Negat Basilus, parem utrumque rationem
esse, & causam addit hanc: Rectè loqui non simpliciter
est artificii, quod nos non tantum non callemus, sed
contrariam ei assuetudinem, ne id faciliè discamus, op-
ponimus, dum quidquid in buccam venit, sine ordine,
sine lege per tumultum effutimus, quod nisi silendo de-
discere non possumus. Atque hic silentium duo nobis
præstat. Primum est: Vitosum loquendi modum doc-
cet oblivisci, quod aliter nisi tacendo fieri non potest.
Deinde tempus & spatium concedit eos inspiciendi,
qui rectè loqui eximie sciverunt. Lingua in quibusdam,
sed paucis nobile & argutum membrum, in magnâ au-
tem parte hominum nocens atque pestiferum, & quo
multis caruisse sit melius. Ita non solum in sermo verum
cernitur, quod Satyricus dixit:

Lingua mali pars pessima servi.

Sed in plerisque etiam liberis, quibus nil peius dedit na-
tura quam linguam.

Cum incipimus odisse silentium, à vanis ad nocitura
facillimè decurrimus, minisque jam circumspècti ne-
gligentiorèque verborum nostrorum observatores in
plurima penitenda labimur. Nam sæpè, cum vera ser-
moni desunt, ad mendacia divertimus; modò prom-
ptum sit, quod loquamur, verum an salum, id scilicet
non multum interest. Inde plenis jam plaustris aliena
fama prostruitur, & ille disertissimus habetur, qui alio-
rum navos copiosius exagitat. Ita in alienâ famâ & san-
guine natant hæc linguæ, postquam silentii frenum ex-
cusserint.

Quærit Jobus: *Nunquid iustificari poterit vir verborum?*
Certissimum, ubi multa verba, ibi multa peccata. In
multiloquio non deerit peccatum. Ergo ut minuas pecca-
ta, contine verba; & silentium ama. Assuesce silentio,
& cum voluptate taciturnitatem coles: assuesce fabulis,
& cum mœiore linguam continebis. Tantum in utram-
que partem assuetudo valet.

Silentium, cum loquendi tempus non est, prudentiæ
signum evidens est. Carpent alii taciturnitatem tuam,
modò probent vitam tuam: Isaiæ non fallax oraculum
est. *Cultus iustitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum.*
Nisi amicus fueris solitudini ac silentio, non eris virtuti.
Plerumque quod precando lucramur, id omne perdi-
mus confabulando, uti Penelope telam, quam interdiu fi-
texerat, dissolvit noctu, nunquam sui operis visura fi-
nem: ita quidquid boni sensus è precibus & colloquiis
cum Deo hauritur, id effunditur, vaniloquentiâ. Imò
difficillimum est rectè precari, ubi tam pronum est lo-
qui. Mens namque tam variis narrationibus onerata,
ægerimè sese ad orationis quietem componit. Occur-
runt audita & narrata, & quidquid imbibit, non supre-
mis tantum labris natat, sed omnem animum occupat.
Ita dum mens orationem meditat, innumera sugges-
tiones aliò eam vocant, & ad se trahunt. Nec potest
facile animus dictorum auditorumque mille formis
illusus ad meliora se convertere, aut supra hæc erigere
tantâ nugarum mole oppressus.

Nescit mens inhaerere Deo, sui, Deique per tot fa-
bulas prodiga: Conjunctionem cum Deo ignorat, quæ
solitudinis & silentii amica non est: Cælestia non attingit,
quam tot inanum colloquiorum maria demer-
gunt. Non fert æmulum Deus: aut enim amari solus
vult, aut amari non vult. Vis illi conjungi? Amove,
quidquid ab illo te disjungit, ut conjungat alteri. Inter
potentissima, quæ te alteri conjungunt, est quædam lo-
quendi prodigalitas, cum nec necessaria nec temporari
apta profundimus.

Tit

§. VII. Ilo-

§. VII.

In Socrates duo dicendi tempora putabat statuenda: ut non loquamur nisi de iis quæ certò novimus, vel de quibus dicere necessarium est. In his enim solis orationem silentio præstare, in aliis esse melius silere quàm loqui. Quocirca quies & silentium tranquillæ conscientia optatissimum asyllum. Qui promptus est ad loquendum, loquendi limites facillimè transierit. Hypocausum calidum sine ostio, vas vinarium sine operculo, lingua sine silentio, nec illud calorem, nec istud odorem, neque hæc animi fervorem conservabit. Disce tacere, si vis proficere. Quid es, cum loquax es, nisi urbs sine muro, domus sine ostio, vas sine operculo, equus sine freno? Hebræus Ethicorum doctor hæc confirmans: Sicut urbs patens, inquit, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.

Prov. c. 25.
vers. 28.

Addo in
Chron. a-
te 6. anno
Christi 410.
Gennadius
de viris il-
lust. c. 19.

1. Silentii
documentum.

Secundum.

Tertium.

Severus Sulpitius presbyter, vir & genere & litteris clarus, voluntarie paupertatis amans, Martino Turenensi & Paulino Nolano præfulebus charus, jam senex à Pelagio ejusque affectibus sermonem illaqueatus, demum loquacitatis suæ culpam agnovit, & silentium sibi à seipso indictum non rupit ad obitum usque, ut quod malè loquendo deliquisset, severe tacendo expiaret. Hic ego rem omnem in compendium confero, & tria documenta. Primum, *lædi ac silere, summe fortitudinis est*. Continere linguam, cum nemo reprehendit, nemo mordet, nemo conviciatur, artis est non permagnæ. At reprehensiones, morsus, convicia audire, & tacendo ferre, hoc artis, hoc Christianæ generositatis maximum argumentum est.

Alterum Pythagoræ: *Aut sit, aut asper silentio meliora*. Tantò enim utilior erit oratio, quò silentium temperativius.

Tertium Xenocratis: *Qualibet dies sui etiam silentii tempus habeat*. Xenocrates quemadmodum omnes diei partes actionibus certis assignabat, ita suam etiam dabat partem silentio.

Quapropter nihil æquè proderit quàm quiescere, & minimum cum aliis loqui, plurimum secum.

SILENTII ET AMORIS

ERGA SOLITUDINEM

Actiones, seu, praxis.

1. Silentii
praxis.

Secunda.

Ecclesi. c. 20.
vers. 6.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Seneca ep. 8.
initio.

Sexta.

1. Singulis annis solitudinem plusculum gustare, & eà per aliquot saltem dies frui. Imò diebus singulis aliquid silentio & solitudini dare, declinare à turbâ, & ad orandum aut meditandum secedere.

2. Solitudinem ac silentium jam lectionis, jam orationis, jam & laboris vicibus mutatis condire. *Est tacens*, inquit Siracides, *sciens tempus aptum*.

3. Solitudinem mirificè recreat liber cæli aspectus, stellarum sub adultæ noctem consideratio, dum quis ipse sibi dicit: Hæc erit domus tua, si eà te dignum gesseris inquilinum.

4. Optima ad solitudinem dispositio est, solers exteriorum sensuum custodia. Os, aures, oculi, si opportunè claudantur, solitudinis sunt vestibulum.

5. Quandoque nocti aliquid decerpere, ut id piis studiis detur. Seneca de se clarissimè: Nullus, inquit, mihi per otium dies exit: partem nocturni studii vindico: non vaco somno, sed succumbo, & oculis vigilantia satigatos, cadentesque in opere detineo. Hoc idololatrar fecerunt; quid nos Christiani?

6. Tum maximè silere, cum maximè os loqui cuperet. Præcipue verò cum aliorum verba perstringunt ac urunt, ipse sibi quisque dicat: Tace jam, tace, nil tutius; moderare linguam, aut peristi. Loqueris? sermonis milites te pœnitebit. Siles? causam habes optimam, modò eam lingua non corrumpat.

A 7. Cultæ solitudinis actiones primariæ sunt: Eiusdem mologesi faciendæ se parare, pios libros lectitare, de toto vitæ statu cogitare: continua Dei beneficia perpendere: vitæ melius instituendæ modum exquisire: omnium hominum novissima prævidere: temporis rectè distribuendi, & optimè collocandi rationem intrare.

8. Silentii virtus non solum à pravis & illicitis sermonibus linguam continere, sed etiam ab utilibus & permixtis. De seipso rex David: *Et filii à bonis ait*. Solus ad præceptum illucita non proruit, qui à licitis etiam se cautè retrahit. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus*.

9. Sicut vitia & virtutes suos quolibet gradus habent, ita & hoc. Ideo solitudini paulatim affluendum. Primò quidem discere, exiguo tempore solitudinem tolerare: Dein unam alteramve horulæ partem ei tribuere: post aliquantum temporis, seu partem diei, deinde diem, suo tempore dies aliquot, demum unam alteramve hebdomadam ei assigna. Facilis est iste, in quavis virtute progressus.

CAPUT IV.

Rosa Alabastrina, seu, Fides.

§. I.

Fundamentum omnis Christianæ vitæ fides est. Ubi hæc deest, aut vacillat, tota ruit structura. Fides summe nobis necessaria est, principio quidem ob immensam Dei maiestatem, quæ ratione nequit, fide comprehendendi potest. Deinde fides requiritur, ut homo præmium sibi destinatum promeretur: quia in re non solum hominis voluntas divinis obsequiis impendenda, sed etiam intellectus, illam divinæ voluntati, illum iudicii divinis subijciendo. Tertio finis omnium nostrum, ad quem conditi sumus, est Deo æternum frui, Deum inter immortales delicias semper aspicere; acqui hoc supra naturam est, quò perungere non potest ratio, ergo fides. Quod beatus Pontifex Leo explicans: *Mæculum*, inquit, *hic vigor est mentium, & valde fidelium hoc est lumen est animorum, incunctanter credere, quæ corpora non videntur intrinse.*

Beatissima Domini mater altissima credidit mystèria. Divinæ Triados arcanum naturæ lex ignorabat. Lex Mosis vix quidquam de eo sciebat. At virgo ex vacuum oraculis, & Angeli verbis, Patrem & Filium nominantis (*Hic erit Altissimi Filius*) & addentis (*Spiritus sanctus superveniet in te*) sublime illud mysterium accepit & credidit, idque eo tempore cum Evangelium nondum promulgatum.

Gedeon & Zacharias, ut firmius crederent, illustra ejus rei signa petierunt: Virgo non prodigia postulabat, non exigebat miracula, neque rei certitudinem curiosius indagabat. Firmius omnia & constantius credidit, quàm ullus unquam hominum; credendo vicit Abrahamum. Quod enim beatus Paulus de Abrahamo, hoc de illâ verissimè dici poterit: *Contra spem in spem credidit, ut Romæ fieret mater multarum gentium*. Supra omnem naturæ primum & virginem semper se permansturam & tamen paritutam credidit.

Locupletior omnibus testis Elisabetha: Beata, inquit, *Lucas* quæ credidisti, quoniam perficientur ea, quæ dicta sunt tibi à Domino. Ex his concludens Augustinus: Sacratissima virgo, inquit, beatorum fuit per fidem perfectam concipiendo Deum in animâ, quàm in corpore. Nam etsi tanta sit dignitas, Deum matrem esse, ut major homini conferri non possit, ea tamen fides la jus ad immortalem gloriam non dedit, sed fides vivacissima. Hæc charitati juncta virginem super universos Angelorum ordines erexit.

§. II. Ad

§. II.

AD fidem spectat fidei confessio, quam virgo edidit sub cruce, quando filium non solum comitata est ad crucis supplicium, sed infra crucem generosissimè adstetit. Ita toto pane terrarum orbe spectatore in summo luctu constantissimè professà est fidem: hunc scilicet in cruce pendentem hominem, suum esse filium, esse Christum, esse Deum, qui à morte reditus sit ad vitam. Eo tempore unicus Apostolorum adfuit, qui ausus cruci assistere, & se discipulum ejus hominis fateri. Ceteros omnes tegebant latebræ, tunc enim discipuli omnes relicto eo fugerunt.

In Catholicorum templis veteri ritu cum triduo sacre hebdomadis, preces maritine decantantur, ad finem singulorum Psalmorum singuli cerei è duodecim extingui solent: unicus ad sacrum defertur ardens. Ea res piam hanc interpretationem habet. Apostolorum fides eo tempore utcumque nutabat, tutius illis visum latere, & velat cereum extincto lumine abscondi. Unica fax illa, Domini mater cum ventis certabat, nec ullis turbini flaminibus extingui poterat:

Non hiemes illam, non flabra, nec imbres

Sanguinei convellabant:

Petrus à ventulo concussus cecidit: stetit virgo, stetit inconcussa, & fide ac spe semet solabatur redituri ad vitam filii. Ubi enim charitas tam perfecta, quid mirum, quod fides fuerit tam firma: *Charitas omnia credit. Et ut os divinum loquitur: Omnia possibilia sunt credenti. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Tollere, & jasta te in mare, fiet, & nihil impossibile erit vobis.*

Cum, virgo ad Angeli celestia postulata responderet submississimè: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum*, mox è caelo mons montium, mons infinitæ magnitudinis, in distissimum mare, in beatissimæ Virginis uterum sese densit; Deus humanum corpus induit. Hoc opus grande Virginis fides plurimum juvit. Assensu est postularis, & voluntate suâ divinam complexa, orbem jam lapsum, jam perditum erigere, quantum in se fuit, collaboravit votis ardentissimis, & integerrimâ fide. Hinc jure merito **MAGISTRA FIDEI** appellata, ut quæ Domini discipulos, nosque omnes imbuat fideli prorsus magisterio.

§. III.

Cum de Fide sermo est, in fundamentum sit, quod beatissimus Paulus asserit. Hic ubi de hominibus excellentis fidei nomenclaturam texuisset, hanc apposuit clausulam: *Sine fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Atque ut nossemus, quanam excellissent fide, Ablem, Enoch, Noënum, Abrahamum, Joseph, Moysen, Gedeonem, Samsonem, Jephthæ, Davidem, aliisque complures nominat, de quibus: *Iuxta fidem, inquit, defuncti sunt omnes isti, non acceptis re promissionibus, sed à longè eas aspicientes, & saluantes, & confidentes, quia peregrini & hospites sunt super terram.*

Hi præstantissimæ fidei viri, calum in votis habuerunt & promissis, & illud eminens fide ac spe salutârunt, jam possident, jam cives sunt, qui olim ad beatam illam civitatem contentissimis studiis peregrinabantur.

In naturæ operibus credendis magnâ opus est fide, multo adhuc majore in divinitatis, cujus natura est misteria. Pia opinionis filia est fides, religionis mater, quâ sublata nihil homini relinquatur, cur calum spectet amplius, aut cur plus sapere dici possit, quàm mutum animal. Homo sine Fide & Religione velut infrenis equus, atque eò deterior, quò & natura contumacior quàm equi, & in vitium multo propensior.

Magnus ille Abrahamus, omnium rectè credentium parens, quæ sibi è caelo promittebantur, firmissimè cre-

A didit, idque illi justitiæ datum est, sed non magis illi quàm omnibus (ut credi par est) qui omnia, quæ fiunt, ad divinam referunt providentiam.

Mosi divinitus operanti nonnihil obstitit artes magicæ, quarum operâ rex Aegyptius utebatur. Sed cessit tandem vanitas illa veris miraculis, & victi præstigiatores Numinis providentiam sunt confessi. Rex ipse, quia non credit, sibi & suis exitio fuit. Enimverò quia pelagus Israël populo in camporum planitiem cessit, & siccum tumque præbuit iter, rex incredulus cum exercitu validissimo infectus, marinis fluctibus miserè sepultus est. Luculentum hoc fuit repudiata fidei supplicium.

Elias vates Hebræus in apertum cum Baalis Sacerdotibus certamen descendit Achabo rege contentionis arbitro. Ceterum illi suum Baal in multum diei suppliciter precari, ut ignem è caelo mitteret, nihil impetrarunt. Sed quid impetrare poterant, cum multò minus B is posset qui rogabatur, quàm qui rogabant?

Elias contrâ fide ac precibus calum evocans, mox obsequensimum habuit ignem. Cujus rei miraculo circumfusa multitudo, quæ in eventum ejus disceptationis erat erecta, verâ fidei altissima jecit fundamenta, & protinus in illas voces sapius repetitas erupit: *Domine ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.*

§. IV.

Petrus opere piscator, dignitate Apostolorum princeps, hæc duntaxat fidei virtute, non Atticâ, non Latiali eloquentiâ fretus uno die tria hominum millia baptisimi lavacro admovit. Tam uberem piscatum ille promissit, qui cymbam & retia relinquere præcepit. Sed eadem fide Petrus hominem è matre claudum in solidos pedes erexit, jussitque ambulare rectum. Nimirum omnia possibilia sunt credenti.

Paulus Tarsensis hostiliter in Christum insurgens, à S. Paulo subito veritatis admonitum, & cum, cui insensibilis Apostolo: erat, Dominum vocavit, & quid se facere veller, submisit seiscitatus est, ex hoste factus mancipium, ex lupo agnus. Hic virtute Fidei Elyham magum in Cypri perpetuâ cecitatis nocte damnavit, ut in iis tenebris moreretur, quas viventium oculis offundere consueverat. Credenti possibilia sunt omnia.

Stephanus Christianæ pietatis assertor non syllogis, à S. Ste. mis, non sophismate, non clenchis è Dialecticâ petitis phano: usus, sed è fonte fidei purissimo illum dicendi spiritum hausit, cui omnis synagoga sapientiâ, omnisque Philosophiæ vastities cedere coacta est. Credendo montes ut plumæ transferuntur, & nihil impossibile erit credenti.

Valens Imperator Arrianis, quibus faverat, templum quod veræ religionis viri possederant, destinavit. Hoc Principis consilium Eusebius Antistes non improbare ab Eusebio tantum, sed etiam detestari, & imminentes pœnas vari-

D simul edixit, ut templum clauderetur, idque his demum cederet, quorum precibus suâ sponte paruisset. Arrianorum preces prorsus irritæ ceciderunt, nec templi valvæ iis convulsæ. Eusebius ingenti fide illud solùm effatus: *Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales. Vix totum abolverat carmen, cum repente ostia crepuerunt, patueruntque ades suâ sponte subire volentibus. Hæc in Arrianæ perfidiæ detestationem, veræque fidei firmamentum facta. Nemini hæc adeo mira videantur.*

Ipse Arrius orbis impostor, fidei oppugnator acerrimus, sensil tandem, quid oppugnârit: nam alvum & animam unâ eiecit. Olympius Arrii asseclator cum Carthagine in balneis lavaret, & ore impio sanctissimam Triadem laceraret, trishido telo supernè ictus coniecit, Jocarî cum Deo non licet, è mortales, multo minus

Supplicium repudiata fidei in Pharaone.

3. Reg. c. 18. vers. 39.

à S. Ste. phano:

Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales. Ps. 24. v. 7.

linguā Deum violare. Et uti credenti omnia sunt possibilia, ita non credenti adversa omnia. Animalculum vel minimum, vel atomus unus carnificem agit, cum Dei hostis jugulandus est.

§. V.

Cor, propria fidei domus.

Liceat hic, obsecro, cogitationes meas tutò dicere. Passim omnes jactamus fidem, sed fidei defectu sæpe plurimum laboramus. Fidem ex ore promimus, melius educeretur è corde, propria fidei domo. Hominem mihi date, qui conceptissimis verbis sic sese soleat efferre: Ego Christianus, ego Catholicus, ego Virginis matris Sodalis (& quid non?) Ego sacra Catholica ad usque supremum halitum defendam. Rectè hæc quidem & fortiter dicuntur, si modò seriò & ex ipsis animi fibris dicerentur. Exploremus igitur viri fidem, & videamus, quantum os à corde distet, quantum ficta fides absit à verà.

Dicamus huic viro nummorum tenacissimo: Da, quaeso, huic pauperi unum alterumve florenum aut Philippeum, & pro iis mille recipies in cælo. Nam, Salomone teste, *feneratur Domino, qui miseretur pauperis*. Ergo *perde pecuniam tuam propter fratrem tuum*, & abundantissimè recipies illam.

Prov. c. 19.

vers. 17.

Ecclesi. c. 29.

vers. 13.

Homigum ficta fides.

Observate vos jam hominis fidem: vultum contrahit bonus iste vir, & obliquum tueretur, capite abnuit, &: *Melior est, inquit, passer in manu, quam aquila super reticulum: moneta præfens res planè affabilis, & incertis omnibus longè præferenda. Pecuniam hic inter pauperes erogatam, in cælo recipiendam credo, at interim servo.*

En fidem, sed languidissimam: credit & non credit.

August. 10. 8.

in psal. 31.

pag. 76.

Si fides, inquit Augustinus, sine dilectione sit, sine opere erit. Nunquid fides tua sterilis erit? si sterilis non es, sterilis non est ipsa.

Luc. cap. 18.

vers. 8.

Quam verè Lucas & ex ore Domini dixit: *Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terrâ?* Sed fidem boni illius viri ulterius examinemus. Vir iste bonus à carne invitatur ad furtivam libidinem: Hic illi fides ingerit: Hoc facere, est cælum perdere, & ad inferos se sponte precipitare. At ille bonus vir nihilominus hoc audet, & facit. Perinde si diceret: *Quidquid sit de cælo, hoc mihi gratum est, & volupe. En fidem, sed pictam, sed otiosam, hoc est, pæne nullam. Idem hoc amplius ostendimus. Bonus iste vir æmulatorum multos habet, sunt ex iis, qui non leviter eum læserunt. His ille, ut ignoscat, adduci non potest. Fides illum acerrimè hortatur: Nisi tu inimicis tuis omnibus ignoscas, & quidem ex toto corde tuo, neque Deus ignoscat tibi. Actum est, despera cælum, nisi hac Christianâ generositate præstes, te dignum cælo. Nil veniæ speres à Deo, nisi tu prius veniam dederis iis, qui te offenderunt quacumque ratione. At ille contumacissimam spirans vindictam, nullis precibus, nullis fidei præceptis flectitur: mavult mori, quam injuriam non persequi, non ulcisci. En fidem, sed cada-verosam, sed mortuam.*

August.

tom. 4. lib. de

fide & op-

erib. c. 13. fine.

Tom. 10.

serm. 53. post

quam c. 10. dicit. Igitur si ut otiosa est fides sine operibus bonis, ita

init. p. 249. nihil proficiunt opera bona sine fide rectâ. Eleganter cecinit

B. Prosper:

Prosper lib.

Epigram.

Non satis est Domini præcepta evolvere linguâ:

Is meminit legis, qui memor est operis.

O Domine adauge nobis fidem.

ACTIONS FIDEI.

1. Fidei praxis.

1. Sapius exercere fidem circa sublimissimam quatuor illa fidei mysteria sanctissimæ TRINITATIS, Incarnationis Christi, Eucharistiæ, & Resurrectionis. Atque hanc fidem his subinde verbis testari: Credo, o bea-

ta Trinitas, credo te Deum trinum & unum. Credo Christum Dei Filium pro nobis factum hominem. Credo sub panis & vini velamine Deum verè præsentem esse. Credo nos omnes novissimo die redituros, aut ad vitam, aut ad supplicium æternum.

2. Fidem in adversis singulariter sic excitare: Credo Deum melius scire meipso, quid patiar, & velle, ut hoc ipsum, quod me premit, patiar. Credo etiam Deum & posse & velle juvare me. Hunc igitur adiutorem unicè quaram; ille me certò non defecit. Tunc juvabit, & modo, quo ipsi melius visum fuerit, meum non est auxilii modum aut tempus Deo præscribere.

3. In actionibus bonis exercendis, præsertim in rebus arduarum aggressu, ad Deum per fidem fixissimis oculis suspicere, eumque ut amplissimum actionum nostrarum remuneratorem venerari, nec cupere laboris premium statim accipere, sed illud magnâ fide suo tempore dandum expectare.

4. Quotiescunque è divinis litteris aliquid auditur, aut legitur, iis omnibus ut verbo Dei verbo humilissimum assensum præbere, illud fecerit volendo: Credo, Domine, verissimum esse & optimum, quod dixisti, quod minatus es, quod promissisti, quod prohibuisti.

5. Altissimam & infallibilem profus Dei providentiam, in rebus quidem omnibus extollere, in iis verò maximè, quæ ad eò nobis videntur miranda, ut causas eorum & rationes vix ullas invenire aut assequi possimus, quorum ferè quotidie sunt exempla. Hic illud cum Ecclesiâ ingeminandum: Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur.

6. Singularissimè Dei in omni loco præsentiam observare, & ad illam mores suos, omnemque vitam studiosissimè componere. Non credit Deum ubique præsentem, qui præsentem Deo facit occultè, quod præsentibus hominibus facere vereretur publicè. Dicitur Hieronymi est: *Non est verè Christianus, qui non audeat in eo statu mori, in quo audeat vivere.*

7. Errores omnes atque hæreses à verâ fide alienas septuaginti pectore averfari, atque repudiare.

CAPUT V.

Rosa Gypsea, seu, Auditio Verbi divini.

§. I.

Et si Virgo beatissima domi suæ annis triginta concionatorem optimum verè cælo delapsum attentissimè audierit, ejus tamen facundia satari non potuit. Nec mirum. Tam affabilis eloquentia fuit hic concionator, ut cælesti verborum vi & brutas animantes, & surdas rupes, & luctantes ventos, & furibundum mare mulcere potuerit, & ad obsequia promptum reddere. Divinus hic ecclesiastes potuit ex undis provocare cetos, ex aëre fulmina, è cælo devocare sidera, è tumulis devocare mortuos.

Ad divinissimum illum concionatorem igneus Paulus, & disertissimus Chrysostomus, & eruditissimus Augustinus, multos sese infantes dicerent. Hunc Virgo concionatorem annis triginta domi suæ habuit quotidie super mensâ differentem, eumque tantâ fame audit, narrantis ab ore pendens, ut ab eo satari nunquam potuerit. Proinde cum divinus hic Orator in pulverem prodiret, & jam in plateis, jam mediis campis, modò in templo, modò in montibus, modò è navi verba faceret ad circumfusum populum, adfuit & virgo inter frequentissimos auditores, & in conferta turba filium perorantem auscultavit.

Ecquis unquam dicere illam audiit? Hæc mihi jam in cælo sapius audita; Ecclesiastes iste quotidie mihi domi est, sub umbrâ quierius dicentis verba excepero. Nil horum. Expleri nunquam potuit audiendo. Et verò hoc unum est.

unum egit, ut nullas filii conciones negligeret. In testimonium est, quod Mathaeus narrat, Christo Domino ad populum perorante, fuisse e numero auditorum qui diceret: *Ecce mater tua, & fratres tui foris stant.* Nec solum Filii verba tam pronis auribus excepit, verum etiam quicquid filium spectabat, quicquid sacram doctrinam sapiebat, id avidissimis auribus accipiebat, velut pabulum futurae meditationis. Hinc quod pastores de Angelis eorumque concentu narraverunt, quod Simeon & Anna de filio, deque luctu futuro vaticinati, id omne consideratura exactius audiebat, Lucā teste, *Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo.* Frustra sunt conciones, nisi sequantur ejusdemodi meditationes.

Quod si Virgo beatissima divina Sapientiae mater exhortationes sacras tantā fame appetit, quid par est nos facere rerum caelestium inanes? Hic nemo eximius. Hebraeus Rex David in plurimis praeceptorem habuit Spiritum sanctum. Adulterium & homicidium utique non ignoravit esse veritum, nihilominus poenitentiam in decimum usque mensem distulit, dum Nathan eum serā valdeque acerbā exhortatione perculit. Christus ē nubibus concionatur Paulo; nihilominus Paulus ad omnia jam paratus, velut bimulus puer ad Ananiam instruendus mittitur. Cornelium religiosissimum belli duce ad caelestia informat Angelus, eundem tamen prolixius erudiendum committit Petro. Reginae Candacis quaestor, qui curru vehens Isaiam legerat, non Angelo sed Philippo traditur instruendus. Moyses qui Deo à secretis & ab intimis consiliis fuit, tamen à seculo homine alienigenā velut puer instituitur, & modum regendi populi docetur. Christus ipse litteratorum medius sedet, audiendo & interrogando se discipulum professus.

§. II.

Sed objicias primò: Jam antè scio, quæ dicturus est Concionator, pridem ea legi, audiui, didici: nil novi sum auditurus. Respondemus: In templis, o bone, non convenitur, ut novi rumores audiantur. Hæc dicit Dominus, clamat Hieremias: *Interrogate de senioribus antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in ea.* Ingerenda est animo notitia rerum etiam notissimarum.

Objicias iterum, Jam senex sum, & erat in libris exegi. Respondemus: Quis oro tam senex aut doctus, qui non plura nesciat, quam didicerit? At fingamus te doctissimum esse, qui nil eximii discas in concione. Sic quidem ceteros intelligentiā vincas: at ubi voluntas, ubi memoria? hæc monenda sapius, illa ad virtutem assidue impellenda est. Ignosce voci barbaræ sed veræ. Plurima scis *speculative*, vix quidquam *practicæ*. Itaque ideo discenda sunt, quæ in concionibus dicuntur, ut, quæ fuerunt verba, fiant opera.

Tertiò dixeris: Non video mihi tot monitis obtundendus, nam nisi me valde fallo, vitam non ago vitiosam. Sit ita: sed nunquāme illud Seneca legisti: etiam remotis vitiis, quid & quemadmodum debeamus facere, discendum est.

Sed quid prodest, inquis, aperta monstrare, & toties decantata repetere? Plurimum: interdum enim scimus, nec attendimus. Non semper docet sacra exhortatio, sed excitat, sed advertit, sed memoriam reficit, nec elabi patitur scitu necessaria. Pleraque ante oculos posita transimus, sæpe animus etiam aperta dissimulat; proinde quædam illi commendanda, quædam etiam inculcanda sunt. Plurima scimus, sed non facimus. Scis amicitias sanctæ colendas esse, sed non facis. Scis animi submissionem ac patientiam in omnibus exercendam, sed non facis. Scis cogitationes lascivas quamprimum repellendas esse, sed non facis. Scis conjugium pudicè calteque servandum; num quæso id facis? Scis virtutem

A ante nummos querendam; sed non facis. Scis jubente Domino injurias inimicis condonandas; sed non condonas. Scis inimicos etiam esse amandos; sed non amas. Iras, terribilium affectum, comprimendum esse scis; sed non facis. Invidiam ut letalissimum venenum omni modo cavendam esse scis; sed non facis. Scis pigritiam contentis studiis excutiendam; sed non facis. Scis animum sacra confessione sæpius esse lustrandum, sed non facis. Scis gulam inedia subinde castigandam; sed non facis. Plurima esse cavenda & fugienda non nescis, quæ tamen nec caves, nec fugis: Plurima itidem nervis ac viribus omnibus querenda esse atque amplectenda nosti, quæ tamen nec amplecteris, nec quæris.

Ideo reducendus es sæpius ad memoriam: non enim reposita illa esse oportet, sed in promptu. Quæcumque salutaria sunt, sæpe agitari debent, sæpe versari, ut non tantum nota sint nobis, sed etiam parata. Adjice nunc, quod aperta quoque apertiora fieri solent. Omnium honestarum rerum semina animi gerunt, quæ admonitionibus sacris excitantur; non aliter quam scintilla flatu levi adjuta, ignem suum explicat; granum piperis contritum, acrimoniam suam exerit. Erigitur virtus, cum tacta est & impulsā. Præterea quædam sunt quidem in animā, sed parum prompta, quæ incipiunt in expedito esse, cum dicta sunt.

§. III.

Sed objicias quartò, & stylum vertis: Obliviosus sum, inquis, & dictorum pane nihil retineo. Sit & hoc; sed num ideo conciones non adeunda? imò jam tibi multo magis frequentandæ, quod pauciora ex auditis retines. Audi, quæ ad rem narro.

Quidam ē Christianis Philosophis Abbatem de rebus ad animi sanitatem spectantibus consulens: Mi optime Pater, inquit, religiosos viros sæpius interrogavi super animi mei statu & salute. Quidquid autem illi me docent, quidquid præceptionum ingerunt, id brevè evanescit & memoriā; paucissima hærent. Abbas duo conspiciat vasa fortè vacua, & mox ad socium adstantem: Ito, inquit, & alter ex his vasis eluito. Ivit, eluit, & loco reposit. Abbas rursum: Vas, inquit, utrumque affecto. Attulit. Hic Abbas Philosopho: Utrum, ait, è duobus his vasis tibi mundius videtur? Illud, responder, quod modò purgatum est. Ad quæ iterum Abbas: Ita quoque, mi fili, cum animo nostro comparatum est: qui frequenter ac sedulo sacras exhortationes audit, etiam si non omnia ita plenè retineat, ut singulorum meminisse possit, illius tamen animus mundior erit, quam ejus qui divina monita nec audit, nec ullo audiendi desiderio tenetur.

Ita prorsus est: nam etsi conciones nil novæ doctrinæ suggerant, memoriam tamen renovant, & voluntatem nonnihil agiliorem faciunt ad bene agendum. Habemus interdum utcumque compositum animum, sed resisdem & inexercitatum, ad inveniendam officii viam, quam admonitio sacra demonstrat.

§. IV.

Sed objicias quintò: Aut probus est, qui conciones audit, aut improbus. Si probus, jam sponte currit ad optima quæque; quid eum ultra urgeas? si improbus, vix eum hæc admonitiones juvabunt sic vitiis obligatum. Imò verò juvabunt, hoc scilicet ut vitiis liberetur. Non enim extincta in illo indoles naturalis est, sed obscurata & oppressa. Sic tentabit resurgere, & adversus prava nitetur. Modò illum diutina peltis infecerit tantum, non penitus enecuerit. Nam impius, cum in Prov. c. 18. profundum venerit, contemnit: quamvis nec huic quidem conciones negligendæ. Medicina morbos insanabiles non vincit; tamen adhibetur aliis in remedium, aliis in levamentum.

Hic oppones sextò: Quis capiat hanc rerum molem? Infinita praecepta sunt. Falsum est, nam de maximis & necessariis non sunt infinita. Duae tantummodo leges Christiani habent: Ama Deum, ama proximum: Nosti Servatoris vocem: *In his duobus mandatis universa lex pendet & Propheta.* Aut si mavis, unam dumtaxat legem serva, & dicemus te omnium observatorem. Voluntatem tuam ad divinam conforma, & omnibus omnino legibus satisfactum erit.

Matt. c. 22.
vers. 40.

Conciones
non sunt
negligen-
dae.

Oppones septimò: Multi conciones audiunt, nec tamen meliores evadunt. Esto, quid tum? Num ergo conciones liberi non sunt negligendae? non ideo haec nullo sanant, quia non omnes. Ego aliter & melius quam tu, ita ratiocinor: Multi, qui conciones audiunt, parum sanctè vivunt; at nulli, qui conciones negligunt, sanctè vivere possunt. Examina rem, & ita esse comperies. Ubi rectissime dico: Multi juvenes citò moriuntur, at nulli senes diu vivere possunt. Sic affirmatè ajo: Quisquis sacras conciones temere negligit, aut homo sui sensus ac cerebri est, aut certè intus & in cute nequam est. Nam hic talis legere non solet, quæ vitam morèque instruant, si nec audiat quidem, homo frugi nunquam erit. Mens bonâ cultura eger; vera virtus nemini gratis venditur. Quisquis doctrinam sacram fugitat, licet viri boni speciem præ se ferat, vir bonus certò non erit, cum aversetur ea, quæ virum bonum faciunt. Animos vix ulla res honesta magis inducit, dubioque in pravam inclinabiles revocat ad rectum, quam Divini Verbi auditio. Pars virtutis disciplinâ constat, pars exercitatione: & discas oportet, & quod didicisti, agendo confirmes. Virtutis contemplatio virtuti non sufficit, nisi sequatur & actio. Ergo si recta actio virtuti necessaria est, rectas autem actiones institutio sacra & concio demonstrat, institutio quoque ac concio virtuti necessaria erit. Varia nos vitia impellunt, opiniones falsæ circumsonant, ideo crebris monitionibus opus, quæ vitia cohibeant, eximant opiniones.

Concio est
necessaria
virtuti.

Obducis octavò, & ais: Unde mihi constar, ea, quæ in concionibus audio, à Deo monita esse, & purum putum Dei verbum? Vide, res extra dubium est. Magister veritatis id expressissime docens: *Super cathedram Moysi, inquit, sederunt Scribae & Pharisei: Omnia ergo quaecumque dixerint vobis, servate & facite; secundum opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.* Audis doctrinam eorum, non vitam esse attendendam, qui legitimum docendi ius acceperint. Atque uti Pharisei ac Scribae super cathedram Moysi, sic Concionatores, quos audis, super cathedram Apostolorum sedent. Ergo, quaecumque tibi dixerint, serva & fac. Doctrina horum talium proba est, etsi vita nonnunquam improba.

Matt. c. 23.
v. 2. & 3.

§. V.

1. Thess. c. 2.
vers. 13.

Paulus hæc expressissime confirmans: *Cum accepissetis, inquit, à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei.* Observa dictum, *Sicut est verè verbum Dei*, illud scilicet quod ab hominibus auditur. Rarissimi fuerunt, ad quos Deus sine interprete locutus est. Ideo Siracides: *Qui timet Dominum, inquit, excipiet doctrinam ejus, à quocumque demum doctrina Domini tradatur, sive ab ipso Domino, sive ab ipso interprete.*

Ecclesi. c. 32.
vers. 18.

Deus vult
ut inter
homines
alter alteri
se subji-
ciat.

Atque ut probè noverimus, esse maximi momenti, conciones non temere negligere, mentem Dei ac voluntatem necesse est exploratam hac in re habeamus. Mens Dei est: Vult amantissimus Pater, ut inter homines alter alteri se subiciat, alter ab altero discat, iste illius se discipulum fateatur, ut eâ ratione submissio animi & modestia conservetur in gente humanâ. Qui conciones aspernatur, satis sibi doctus est, impatiens Magistri, nullius se discipulum gerit, ipse seipsum erudit. Hanc profectò arrogantiam non tolerat Deus; non impunè

A fert, quisquis hac in re Christianæ submissionis oblitus se sibi magistrum præficit. Hoc è plurimorum exemplis licet dicere, & eorum etiam quos ipsi novimus.

Plurimos non levi manu flagellavit Deus, qui conciones Dei quæ verbum aut contemptu, aut cetè neglectu non audierunt. Hos tales Deus adeò luculentis affecit pœnis, ut & ipsi punitos se sentirent, & alii cernerent.

Narrat Jacobus à Vitriaco Tusculanus Præsul, purpuratus Pater, fuisse virum, qui vel nausæ divini verbi vel negligentia conciones pertinaciter fugebat. Mortem fugere potuit, sed non effugere. Ergo mortuus est, & ritu Catholico ad templum delatus. Cumque hic Sacerdotes iusta funeri perfolvere, & exequias ordirentur reddere, prodigium ingens in signo pendens in cruce affixi instar hominis vivi se movere, brachia è cruce solvere, manus auribus admove, digitis aurem utramque obturare, perinde si voce clarissima illud diceret: Non patiens loqui. Atque istud spectârunt, quotquot aderant, & artoniti obstupuerunt. Sacerdos inferiorum præles ad populum versus: Non latet vos, inquit, hunc virum divini verbi fuisse contemptorem, nec unquam persuaderi potuisse, ut Christiano more conciones frequentaret. En signum luculentum divinæ indignationis! Aurem suas obturat Deus, ne audiat preces nostras. Desinamus igitur incassum ei parentare. Dei hostis est, loco, quo dignus est, humetur. Sic elatus è templo, humo profanè defossus est. Quam ergo verè Siracides dixit: *Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus: Qui non timet, non excipiet.* Confer, obsecro, mi Lector, hæc dicta cum iis, quæ in Zodiaco nostro, Symbolo sexto monemus: Confer, oro, & expende. Nunc ad instituti nostri rationem agendi modum subjungimus.

B

C ACTIONES SEDVLITATIS IN AUDIENDO DEI VERBO.

1. Apud animum suum statuere nullam penitus concionem negligere, nisi grandis ab eâ necessitas abducatur. Hæc enim auditio sanctioris vitæ maximum est adiumentum.

2. Dum ad concionem itur, in suam intentionem inquirere: Cur, quæso, concionem adis? an ut inde fias doctior, an ut melior? scito ad templum te ire, non ad scholam, & eo sine ire, ut inde redeas, si non sanctior, saltem ad virtutem promptior.

3. Sub concione dormire, confabulari, litteras legere, animo evagari, Christiana sedulitas non solet. Hæc oscitantis animi, & caelestia nausæantis signa sunt.

4. Cum quis se occupatissimum putat, ipse sibi dicat: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga pluma; porro unum est necessarium. Ideo negotia & occupationes, si moram ferant, in tempus aliud differ.

5. Suos etiam domesticos, uxorem, liberos, famulos, quibus familiam totam ad concionem trahere, & hanc auditionem illis vel invitis imperare. Ubi domum redierint, super auditâ concione examinare.

6. Tempore concionis divino sacrificio interesse, seta concionem autem temere consultoque negligere, est, quod dicimus, sublegere pelles, & calceos in stipem expendere; spoliare vestitum, & spoliis vestire nudum. Oportet hoc facere, sed illud non omittere.

7. Ad sacras conciones gulam asserere profanam, turpe est. Hic pietas locum habeat, non curiositas: hic non tam spectanda est facunda & eloquens, quam religiosa & fervens dictio. Deus est qui docet, sed lingua vitæ humanæ.

8. Cupere, quæ licet, imitari illa tot millia hominum, qui imprans & incenati Christum concionantem secuti ab ore dicentis pendebant. Conciones breves, & cænas

cenar optare longas, aut adeo ad prandium properare, argumentum est animi ad divina male affecti.

9. Ob debitam in Dei verbum reverentiam nullum è Dominicis ac festis diebus pratermittere, si id ullo modo fieri possit, quin singulari hoc cultu afficiatur, & concio audiat. Morbus aut molestia levior ab audienda concione non excusant. Imitemur matrem Domini, & conservemus omnia verba hæc, conferentes ea in cordibus nostris.

CAPUT VI.

Rosa è saccaro, seu, Gaudium spiritus.

§. I.

Virgo sapientissima amoris castissimi has esse leges non ignoravit, Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus. Hanc ob causam in aedes Zachariæ lata subit, & lætitiæ plurimum domesticis universis attulit, ipsi adeo infanti maternis viscibus etiamnum abdito: nondum natus jam saltabat; nondum gradi poterat, & jam præcurrere conabatur; nondum loqui sciebat, jamque vociferari moliebatur.

Quid porro celestis gaudii non sensit Virgo beatissima nocte illà, quæ filium suum enixa, Angelorū media, non tam itabulum habitavit, quàm cælum? Quantum hoc gaudiorum purissimum saccarum auxit pastorum accursus, adventus regum? Quamdiu verò Christum infantem, Christum jam juvenem, jam virum domi secum habuit, incredibili utique gaudio delibata saccaro victitabat, cujus dulcedo nulli mortaliū antehac explorata. Tristitiæ aliquid fortè fenserit, cum æterna sapientia Christus maternâ domo exiens in lucem ac publicum se dedit, noscendus orbi, unâ tamen matris gaudium auxit, cum audiret illa concionantem filium, cum cerneret novam condi Ecclesiâ, beatorum augeri numerum, divinam ampliari gloriam. Hic Virgo sanctissima indubiè suum illud celeste melos, Magnificat anima mea Dominum, centies, sexcenties, milles ingeminare, divinam bonitatem extollere, novis in dies gaudiis affluere, cælum inambulare.

Cantuariensis Antistes & Martyr Thomas, ut integerrimam Virginem velut recentibus gaudiis perfunderet, hos versus conscripsit ævi sui stylo.

1. Gaude Virgo mater Christi, quæ per aurem concepisti Gabriele mario.
2. Gaude, quia Deo plena peperisti sine poenâ cum pudoris lilo:
3. Gaude, quia oblatio; Magorum & devotio, exhibetur filio:
4. Gaude, quia tui Nati, quem videbas mortem pati, fulget Resurrectio:
5. Gaude, Christo ascendente, qui in cælum, te vidente, motu fertur proprio:
6. Gaude, quia Paraclitus demissus fuit calvus in tuo Collegio:
7. Gaude, quæ post Christum scandis, & est honor tibi grandis in cali palatio.

His consideratis jure meritissimo Matri divinæ nomen assignamus EXHILARATRICES. Ea res originem hanc habuit. Anno Christiano millesimo centesimo trigésimo quarto, tres viri è Germaniâ bellicam expeditionem secuti in Palestinam, demum & in Ægyptum delati sunt. Hos Sultanus in vincula dedit: ubi beatissimæ Virginis Mariæ iconem nacti, maximâ in Deum Deiçue Matrem fiduciâ fuerunt. E vinculis liberati imaginem secum asportarunt, quæ demum etiam miraculis clara singulari venerationi esse cepit, & ut honestius servaretur, sacellum ei conditum, in quo servata. Mox ingens illuc hominum concursus, hinc datus loco titulus: Ad D. Virginem Exhilaratricem. Verè celestis

A Domina Virgo Maria Exhilaratrix, verè fons gaudiorum, quæ summum & unicum humanæ gentis gaudium in orbem edidit.

Divinus Paulus gaudii radicem monstrans: Fructus Galat. c. 5. autem spiritus, inquit, est charitas, gaudium, pax, patientia, vers. 22. &c. Ubi Charitas, ibi gaudium. Idcirco Christus. Si diligeretis me, inquit, gauderetis utique. Charitas in virgine maxima, ergo & gaudium. Quippe nî gaudeat immensum, qui gaudia sibi nunquam defutura præciat? Spes certa beatitudinis æternæ, dignissima est constantis causâ gaudii. Eò Servator velut digitum intendens: Gaudete, inquit, & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cælis. Virgo beatissima non speravit, sed scivit ex Angeli ore se plenam gratiâ, & ab omni ævo beatitudini destinatam: inde illius gaudium sincerum, perpetuum; tamen oculis profluerent lacrymæ. De diversis gaudiorum causis & fontibus in beatissimâ Matre, hoc loco paucula, eaque summatim & compendio sunt addenda. Sed Vallam, pie Lector, cum suis vocalis jubemus multum valere. Pietas hîc magis quàm latinitas spectanda. Verum priusquam gaudii fontes aperiamus, potissimas meroris causas exponemus.

§. II.

Beatissimæ Virginis Matris Mariæ

Præcipui XV. merores.

1. Josephi cogitata conjugis dimissio. Matth. c. 1.
2. Circumcilio Christi infantis, & prima sanguinis effusio. Luc. cap. 2.
3. Simeonis vaticinium: Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Ibid. v. 3.
4. Fuga in Ægyptum subito & nocte suscepta. Matth. c. 2.
5. Septennium, vel, ut probabilis, quinquennium in Ægypto toleratum, & reditus in Galilæam non sine metu Archelai. Ibid. v. 14.
6. Christus duodecennis triduo amissus. Luc. cap. 2.
7. Christi ad mortem proficiscientis valedictio, quam vetus Ecclesiæ sensus pie recolit propitius Parascives. Hoc ita factum esse, rationi valde congruum, cum Christus toties Apostolos suæ passionis monuerit. Marc. c. 10.
8. Nuntius de Filio capto. Hic meror principium fuit multigeni meroris, & hoc ipso nomine acerbus gravis. Luc. cap. 18.
9. Flagellatio filii acerrima & crudelissima, ab ipsâ matre Virgine visa, ut vult S. Birgitta l. 1. Revelat. c. 10. vers. 27. aut certè audita, ut alii.
10. Monstratus ab alto filius, cum dicto: Ecce homo. Ioan. cap. 19. Ad hoc spectaculum virgo Mater turbæ immixta, quid fenserit, cogitari potest, dici non potest.
11. Iter in montem Golgotham maestissimum, & Luc. cap. 23. Domini Jesu crucem bajulantis verba ad plangentes feminas. vers. 27.
12. Crucifixio Domini. Et hîc quidem virgineum pectus multiplex affectu dolor ex aspectu & auditu haustus. Utiq; omni clavo dirius penetravit illud: Ecce filius tuus. Et tamen stabat Virgo mater afflictissima, audiens, cernens infanda.
13. Christi mortui è cruce in gremium matris depositio; contemplatio vulnerum, & fletus super mortuum. Matth. c. 27.
14. Sepultura Domini Jesu, recessus à sepulchro, lugubres gemitus usque ad auroram nostri Pascharis. Marc. c. 15.
15. Abitus filii in Ascensione. Hîc verè videtur cor matris fuisse avulsam inter gaudia & lacrymas. Ioan. cap. 19.

Ejusdem matris Virginis

Præcipua XV. Gaudia.

1. Annunciatio Gabrielis Archangeli. Luc. cap. 1.
2. Visitatio cognatæ Elisabeth. vers. 26.

T t t 4

3. Nati-

Luc. cap. 2.
v. 7. & 8.
Matth. c. 2.
vers. 1.
Luc. cap. 2.
vers. 22.
Matth. c. 21.
vers. 8.
Luc. cap. 11.
vers. 27.

Eccli. cap. 7.
vers. 29.
Matth. c. 16.
vers. 19.
Luc. cap. 24.
v. 50. & 51.
Act. cap. 2.
vers. 1.
1. Cor. 12. 14.
1. Cor. 12. 45.
Eccli. c. 39.
cap. 5. v. 12.

Psal. 44.
vers. 10.

Cont. cap. 4.
vers. 2.

Luc. cap. 1.
vers. 48.

Hominum
imprudenter
propter com-
mentis, scilicet
miraculis &
historiis nos
nihil patro-
cinamur.

Non indiget
mater Do-
mini his pi-
gmenis.

Gaudium
spiritus
unde na-
scatur.

Psal. 127.
v. 1.

Abacuc c. 3.
v. 18.

3. Nativitas Christi Domini, accursus pastorum & A narratio.

4. Magorum adventus, & adoratio.

5. Oblatio infantis Christi in templo, Simeonis & Annae benedictio.

6. Inventio filii in templo post lugubre triduum.

7. Fama miraculorum, accursus tot millium ad filii conciones, varia laus concionantis, præcipue vox clamantis femine turbæ: *Beatus ventis, qui te portavit*. Ingredies triumphalis in urbem Hierusalem, exclamatio plebis, subtrahæ vestes & palmæ.

8. Resurrectio Domini Jesu. Indubiè rediivus filius primò omnium matri se spectandum præbuit, convenienter legi suæ: *Honora patrem tuum, & genitus matris tuæ ne obliviscaris*.

9. Ascensio Domini, & gloriosus in cælum reditus.

10. Missio Spiritus sancti, die Pentecostes.

11. Magisterium beatissimæ Virginis inter Apostolos, Discipulos, mulieres Domini benefactrices, homines centum & viginti.

12. Mirabilis dilatio Christianæ fidei; accursus, & veneratio beatissimæ Virginis, quam absque dubio omnes ut Domini matrem jam tum plusquam omnes Apostolos magnificabant. Dominus autem augebat, qui salvi fierent, quoridie in idipsum.

13. Obitus beatissimus divinæ Matris & assumptio in cælum gloriosissima. *Adhuc regna à dextris tuis in vestitu deaurato*.

14. Exaltatio celestis Virginis super omnes Angelorum ordines & coronatio. *Veni de Libano sponsa mea, veni; coronaberis de capite Amant*.

15. Veneratio beatissimæ Virginis Matris in terrâ. Beatam dicunt hanc matrem omnes generationes; omnes eam colunt. Atque hic cultus jam magis ac magis tot libris, tot Congregationibus, tot aris, tot templis, tot modis alius propagatur. Quæ omnia ad Domini Jesu, Regis Christi, Servatoris nostri, Conciliatoris summi, Redemptoris unici, majorem honorem & gloriam spectant. Eximium decus Filii, laus Matris.

Sed jam de nostrâ gaudendi ratione est, quod plusculum disseramus.

§. III.

Gaudium, quod Paulus appellat Gaudium spiritus, inde tandem nascitur: cum quis assiduè precationibus & plurimâ virtutis exaltatione, præsertim patientiâ induratus eo se demum redegit, ut liberè & ex animo pronuntiet: Nihil uspiam in orbe terrarum est, quod me solido gaudio afficiat, nisi Deus, & unita Dei Voluntas. Valeant res creatæ omnes, mihi Deus meus, gaudium meum & omnia est. O utinam cum Deo sim, illòque fruatur delecto vulu! at quamdiu mortales moræ mihi toleranda, ad ostium æternitatis expectandum, solatorum satis est, satis est & gaudiorum spes certa immortalitatis beatissimæ. *Latatus sum in his quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus*.

Sic sperare, sic gaudere sperando, vestibulum cæli, ingressus paradisi est. Hoc nempe fructus, hoc gustus est spiritus, hoc gaudium sincerum. Hæc illa serenitas animi, quæ quamvis calamitatum nubibus obducitur, non tamen admittitur. Hic talis animus inter ipsâ mediis incendiis serenus est, & ridere audet, cum stillant oculi.

Ex hoc tali omnino sunt voces illæ: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Jesu meo*.

Videte mihi feminam pudicam & conjugalis fidei tenacem, quantum illa è liberis, si frugi sint, voluptatis haurit? si filii sint bonæ indolis, felices ingenii, disciplinæ capaces, litterarum avidi ac dociles; si discendo inter coevos emineant, id mater narrat omnibus, nec sine suavi sensu. Sapius ab illâ audias: *Meus Narcissus, Hyacinthus meus, meum gaudium, lux mea, deliciae meæ*.

Narrat Valerius apud Corneliam nobilem Romanam matronam è Campaniâ. Hæc de cimeliis & mundo muliebri injectâ mentione, gemmas suas & ornamenta illius ævi pulcherrima ostendit. At Cornelia re prædenter dissimulatâ eam sermone traxit. Quousque è scholâ redirent filii. Hi ubi in conspectum matris venerunt: *Ecce hæc, inquit illa, sunt ornamenta mea, meum gaudium*.

Omnia nimirum habet, qui nihil concupiscit, eo quidem certius quam qui cuncta possidet: quia dominum rerum collabi solet, bonæ mentis lætitia nullum tristioris fortunæ recipit incursum. Itaque quorsum attinet, aut divitias in primâ felicitatis parte, aut paupertatem in ultimo miseriarum statu ponere, cum & illarum frons hilaris, multis intus amaritudinibus sit repleta, & hujus horridior aspectus, solidis ac certis gaudiis abundet?

Sed hic meliorem Corneliâ matrem sisto. Si illis unquam mortalium verè dixerit: *Jesu meus, gaudium meum, verissimè mater divina filii: Ornamenta mea, deliciae meæ, lux mea, meus filius, meus Jesus, Beatus ille, qui cum Virgine beatissimâ ex animo profatur: Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum*. Hanc animi lætitiâ excolissimam habet cacodemon: quod Antonius suis sapissime instillans: *Vna est ergo, æquaratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & anime Domini semper cogitantis jugis recordatio, quæ demonum latus quasi sumum expellit*.

Franciscus Affilius, quæ demum vera esset lætitia, exhortatione mirabili patefecit. Ibat vir sanctus Persico ad sanctam Mariam de Angelis, socium itineris habuit unum de suis, cui Leo nomen. Hiems erat perfrigida, cælum asperum & immitte, hinc gela acerrimè urebantur in viâ. Leo aliquot passibus iter præcipiebat, lequebatur à tergo Franciscus, qui socium subito accersens: *Mi frater Leo, inquit, tamen si Frater Minoris sint bono exemplo aliis, & speciem religiosæ vite præbeant, cunctis tamen sedulo nota, atque si liceat pugillaribus etiam inscribere, hoc non esse perfectam lætitiâ. Cùmque aliquantulum via confecisset, iterum Leonem vocans. Mi Frater, inquit, tamen si quis è nostro numero cæcis oculos, linguam mutis, auditum surdis, gressum claudicantibus, tamen si sensum animamque in membra frigiditæ reducat, & ea, quæ multi cogitationibus obfuscant volvunt pervideat, tamen si tempestates sedet, furibundæ mitiget maria, per gurgites altissimos pedes ferat ilotos, tamen si scribe ac observa sedulo, quia hic non est perfecta lætitia*.

Paulo post contentâ voce iterum: *O frater Leo, inquit, si quis è nobis omnium populorum linguas callet, omnium artium scientias haberet, si futura pandere ac vaticinari, si aliorum conscientias posset inspicere, tu tamen scribe, quia hoc non est lætitia perfecta, non est. Cùmque iter suum perseverarent, Franciscus denudò vociferari: *O mi Frater Leo, et si quis è nobis Angelorum linguâ loqui, numerum ac motum stellarum, virtutes omnigenas herbarum, thesauros abditos terrarum noverit, et si avium & piscium, ac ceterorum animalium omnium naturam ac indolem exploratam habeat, et si plantarum & arborum, aquarum & fontium, imò & hominum univerforum admiranda integrè sciat, tu tamen scribe bene, & nota diligenter, quia hæc non est lætitia perfecta, non est, mi frater, non est*.*

Contineat aliquantulum per aliquot viâ spacia: mox in eadem pæne voces prorumpens: *O Frater Leo, inquit, quamvis è nostrâ familiâ, sciat quis eâ verborum vi concionari, ut omnes ubique barbaros ad Christianam facta possit pertrahere, tu tamen scribe, quia non est hic festa lætitia. Novum hoc exhortationis genus diobis pæne milliatibus duravit. At Leo Francisci socius, singularia hæc dicta vehementer demitatus: *Mi Pater, inquit,**

inquit, rogo te per divinum amorem, si nulla quam dixisti letandi causa est, explica, quæso, quæ demum vera sit lætitia. Cui Franciscus distinctè: Si, ait, ad S. Mariam de Angelis venerimus permadidi, membris omnibus tremantes, & prope congelati, luto etiam conspurcati, exhausti fame, si, inquam, in viâ sic malè habiti ad ostiū pullemus, & admitti rogemus, Janitor vero vultu tetrico verbisque asperis nos invadat, dicatque: Qui estis vos? Circulatores, homines vagi, erronei fugitivi, stipem egenis dandam compilatis. Et demum inter verba rigidissima fores obseret, nōsque in nivibus fame & frigore propemodum eneotos perire cogat. Hoc omne, hanc repulsam, has injurias, si nos, mi Frater Leo, toleranter & æquo animo, & sine obmurmuratione feramus, idque Dei causâ, & omnia plenissimè divinis nutribus transcribamus, & illud apud animum nostrum ferèd cogitemus: En iste janitor nostris nos titulis affectu, ille nos, ut digni sumus, salutavit; Deus linguam ipsius in nos jure concitavit; Deo gratias, qui nos, prout meremur, excipi permittit. Hæc est, mi Frater Leo, hæc est perfecta lætitia, hæc est, tu scilicet, quia hæc ipsa est, de qua interrogasti, lætitia perfecta. Quod si ad eandem, quam dixi, Cœnobii portam pulsando persistamus, & janitor denique furibundus provolet, nec probis tantum, sed & colaphis nos exsaturer, illud insuper loco bonæ gratiæ corollarium adjiciat: Abite hinc nebulones pessimi, nec micam, nec guttam sperate. Ad Xenodochium, aut quod vultis, ire, hic non dormietis. Quod si nos ista patienter proflus, & Christi amore hilariter sustineamus, ô Frater Leo, scribe, scribe solenter, hanc esse veram solidamque lætitiā. Si autem nos fames ita urgeat, ut neque illinc recedere, nec aliò in tenebris ire possimus; & idcirco iterum iterumque pulsemus ac clamemus, & admitti summis precibus lacrymisque rogemus, nec tamen impetremus, sed janitor in fermento totus procurat, ac nodoso fuste contundat, & in nives ac lutum ejectos in terram dejiciat. Si nos, quidquid hoc injuriarum est, & verba & verbera, frigus & famem, ab omnibus deserit, exclusissimi undique, mansueti tamen & cum gaudio perpetui, idque in lucro maximo reponamus, pro Domino Je s v hæc & plura perpeti cupiamus, hæc vera, hæc verissima est lætitia.

O Frater Leo, inter omnia divini spiritus charismata, quæ Christus amicis suis largiri solet, primum illud est, vincere seipsum, & paratissimo animo proba, contumelias, verbera & injurias qualicumque devota, propter Christum posse silere, posse dissimulare, posse pati, hoc principium, hoc causa est solidissimi gaudii. Nam de iis, quæ paulò antè commemoravi, admirandis scientiis ac facultatibus gloriari non possumus: nec enim ea nostra sunt, sed Dei, & quæ non fecimus ipsi. *Quid enim habes, quod non acceperis? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis?* At affligi & variis calamitatibus exerceri, nec tamen bilem effundere, aut impatientiam rumpere, hoc nostrum est, hoc in gloriâ & triumphis suis numerant Christiani. Ad istud nos beatissimus Paulus his verbis provocat: *Mihi autem absque gloriari, nisi in cruce Domini nostri IESU Christi: summa summarum, mi Frater Leo, hæc est nostra gloria, hoc gaudium nostrum, pro Christo quamplurima pati.*

En illustrissimum à Francisco datum paradigma lætitiæ, quæ tum demum vera est, cum ex Deo, & in Deo est. Et quia de hoc, quod spiritus gaudium vocamus, alii scriptores patius, nos paulò liberalius de eo disceremus.

§. V.

P Rincipiò fons veri gaudii uberrimus est, cogitare cælum: cogitare tantum: imò illud spe certissimâ jam præcipere. Et quem felicitas alterius vitæ non læti-

A fiet? sit vita hæc licet misera, imò miserrima, tantò illa felicior erit, quantò miserior ista. Ad cælum nos invitant & evocant tot rerum species, quas oculis usurpamus, quæque non necessitati solum, nostræ, sed & oblectationi servant. Tanta varietas plantarum, radicum, herbarum, & arborum: tot florum discrimina, tanta odorum, & colorum & saporum atque sonorum contrariis orta concordia: tot animalia cælo, terris ac pelago, non nisi nostris usibus dedita, & ad unius hominis obsequium creata. Nisi enim peccati jugum sponte subiissemus, omnium, quæ sub cælo sunt, dominium haberemus. Adde sublimia collium, aprica vallium, umbrosa silvarum. Adde tot salubres scatebras aquarum, tot fumantes ac sulfureos, tot gelidos ac pellucidos fontes, tot insula & circumfusa terris maria, tot annes ac rivos assidue mobiles, tot flumina navigiorum patientia, tot lacus maris æmulos, tot stagna jacentia, tot inter convexa montium præcipites torrentes. Adde tot floridas ripas, tot riparum toros, tot campos & prata omni florum genere, velut tapetes variegata. Quid agros segetibus flaventes, quid gemmantia vineta, quid urbium commoda, quid ruris oria, quid solitudinis libertas amœnissima? Adde prospectus longè jucundissimos in subjectam planitiem eâ varietate distinctam, ut hic quidem saltus sint & silvæ, ibi pascua, hic aquæ, illic hortus, istic omnis generis fruges ac frumentum, hic eminentia in rupibus castra, hic immo piscinæ & vivaria. Hæc omnia voce unâ clamant: Suspice conditorem omnium, & lauda. Ita hæc omnia tranquillæ conscientiæ gaudiis mirè deservunt.

Quid spectaculorum omnium lucidissimum & augustissimum, stellantis cæli ambitum incredibili celeritate volubilem intueri? Inque illo fixas & vagantes stellas, solem imprimis ac lunam clarissima orbis lumina, lucidissimum cæli decus, purissimos mundi oculos? Hinc nos annum & menses, hinc diei noctisque vices, hinc temporum momenta & periodos metimur. Atque hinc etiam terræ fruges, hinc vigor animantium, hinc varietas tempestatum ad nos submittitur. Mira hæc omnia & plena gaudii cū considerantur. * Accedit l. 2. de Fort. vultus hominis ad sidera erectus contemplandis cælestibus aptus. En fontes gaudiorum.

Sed fons omnium gaudii uberrimus, est immortalitas animi, & apertum iter ad cælum, & inestimabilis merces exiguo pretio comparanda: spes certa resurgendi, & hoc ipsum corpus post mortem immortale, agile, lucidum, & inviolabile multâ cum gloriâ recipiendi. Transferimur, non exstinguimur. Et quod omnem Angelorum dignitatem eminet, humana natura divinæ sic conjuncta, ut Deus homo factus, hominem faceret Deum. Altum undique occultumque mysterium, summa hominis cū felicitas tum gloria. Quid aliud non dicam sperare, sed optare, sed cogitare potuit homo, quàm ut fieret Deus? Ecce jam Deus est. Quid jam restat, quò vota nostra suspirent, quò nostra gaudia pertingant?

Accedit, quòd idem ipse Deus, qui nos suâ hæc dignatione tam mirificâ vel Angelis prætulit, ipsos nobis Angelos adhibeat custodes ac famulos, ut modis omnibus nostram inter res creatas excellentiam demonstret. Quis inter hæc tristitia locus aut querelæ? Animalia quædam robustiora sunt homine, quædam velociora, quædam sensibus vegetiora, nullum dignitate præstantius, nullum cujus par cura creatori fuerit. Dedit ei oculos, dedit frontem, in quibus animi secreta relucere; dedit rationem, dedit orationem, dedit lacrymas, dedit risum, affectuum signa latentium. Fletus quidem homini præcox, risus serus est; nam ortus statim flet, ante diem quædragmesimum non ridet: hoc tamen vel maximè prudens animal arguit, venturique præscium, ut quòd studiis ac laboribus se natum sentiat. Denique quodcumque robur est aliis animantibus, quæcumque velocitas, quæcumque

Species omnium rerum ad cælum nos invitant.

* Prætereaque cū species animalia cetera terrarum;

Os hominis sublime dedit, cælumque intueri iussit, & erectos ad sidera tollere vultus. Ovid. lib. 1. Metamor. Petrarca l. 2. de Fort. dial. 93.

Deus hominibus Angelos adhibuit custodes, ut nostram inter res creatas excellentiam demonstraret.

que opportunitas, tota deferret homini. Ille indomitos boves ad iugum, & feroces equos ad frenum cogit: urfos unguibus, apros dentibus, cervos cornibus metuentes, decus facit ille mensarum. Lince, vulpes, & infinita id genus animalia, quia esui non sunt, usui pellis ac corii reservantur. Omnia hominis sunt, qui rebus maria, canibus nemo, & volucris cælum omne scrutatur. Quid contra conditorem queris, o homo? Non est tibi bovis robur, at tibi bos arat: non est tibi equi celeritas, tibi tamen equus ambulat: non est tibi herodii volatus, sed herodius tibi volat: non est tibi elephantis aut cameli moles, sed ille tibi turrim vehit, hic sarcinam. Hæc quidem homo non habet, sed hæc habentibus imperat veluti rex in animalia constitutus. *Ministi eum, o Deus, paulo minus ab Angelis.*

Psal. 8. c. 6.

S. VI.

HI fontes gaudiorum sunt, & eorum quidem, quæ non turbantur, non eripi possunt. Gaudia non spiritus sed carnis, vana, breviter, sedata, trepida sunt: non enim solidis causis innituntur, sed eadem, quæ oriuntur vanitate, turbantur. Plurimum interest, unde quis gaudeat. Gaudium malorum stulticia; omnis extra Deum voluptas variis terroribus plena est, subitque cum maximè exultantes sollicita semper cogitatio: *Et hæc quam diu? Bonæ mentis initium ac fundamentum est, non gaudere vana.* Romanus Sapiens illustri ac Christiano profus hortatu: Hoc inquit, ante omnia fac, mi Lucili: discere gaudere. Nolo tibi unquam deesse lætitiā. Volo illam tibi domi nascitur, si modò intra teipsum sit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt, leves sunt: nisi forte tu illum iudicas gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Hæc, quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perisuriam voluptatem: & quodcumque investitium gaudium est, fundamento caret. Vis tunc, vis diu gaudere? Gaude de tuo, de teipso, de tui optimâ parte. Corpulculum, etiam si nihil sine illo fieri potest, magis necessariam rem crede quam magnam. Vanas suggerit voluptates, breves, penitendas, & in lutum ac luctum abituras. Voluptas omnis in præcipiti stat, ad dolorem vergit: non est solida, non est fidelis, etiam si non noceat, fugit. Aliquod potius bonum mansurum circumspectamus. Ad verum bonum spectemus: veri boni aviditas tuta est: hoc autem bonum non nascitur nisi ex bonâ conscientia, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum, ex placido ac continuo vitæ tenore; omne aliud gaudium, in horam, & in diem afficit, post evanescit. Sola virtus præstat gaudium perpetuum, securum, & etiam si quid obstat, nubium modo intervenit, quæ infra feruntur, nec unquam diem vincunt. Omnes quidem tendimus ad gaudium, sed unde stabile magnūque consequamur, ignoramus. Ille gaudium haurit ex conviviis & luxuriâ, ille ex ambitione & circumfusâ salutarum turbâ: hic ex venerationibus & equorum ac canum copiâ, iste honestiū magisque ingenuè ex picturâ & suavi musicâ, alius ex studiorum vanâ ostentatione & litteris nemini fructuosus, alius ex colloquiis & confabulationibus in multam noctem protrahit; aliqui ex insigni corporis ornatu, & vestis pretiosâ magnâ varietate; nonnulli somno & inerti otio suavisimè pascuntur. Multi lusu aut spectaculis plurimum exultant. Omnes istos oblectamenta aut fallacia, aut certe breviter decipiunt: sicut ebrietas, quæ unius horæ hilarem insaniam, longi temporis tædio pensat. Vana gaudia plerumque principium sunt doloris, nec ulla major miseria, quam lætitia falsa. Magna res est æqualitas veri gaudii. Hoc gaudium non nascitur nisi ex virtutum conscientia. Non potest gaudere nisi fortis, nisi iustus, nisi temperans. Bona conscientia nunquam sine gaudio est. Talis est bonæ con-

Voluptas extra Deum variis terroribus est plena.

Sola virtus præstat gaudium securum.

Quia nullus potest gaudere nisi iustus, fortis, & temperans.

A scientiæ homo, qualis est mundi status super hominem, semper illic ferum est. Atque hoc gaudium, quod vitam probam sequitur, non interumpitur, non delinquit. Sit animus purus ac emendatus, æmulator Dei, super humana se extollens, & nunquam illi deerit, de quo loquimur, *Gaudium spiritus*. Sed jam huius actiones assignemus.

ACTIONES GAUDII SPIRITALIS.

1. Gaudia vana & inania non tantum non querere, sed etiam studiosè declinare; gaudia turpia & lasciva penitus & ferè detestari. Ita fiet, ut quod quis remotius à vanis, hoc vicinior sit veris gaudiis.

2. Quodcumque oblectabile quid ac jucundum semel offert, soletur querere:

Et quamdiu istud? Et quamdiu illud? nempe ad horam, aut diem duratis, dum decipitis: post in lutum aut funium abitis. Abite jam quamprimum vana, falsa gaudia, quæ foris mulcetis, intus uritis, abite. Si gaudere velim, stabile queram gaudium.

3. Confabulationes, lusus, comperationes, saltationes, otiosas peregrinationes, assiduas venationes, omnesque ejulcemodi relaxationes animi, aut abdicare ut malas, aut refrenare ut nimias, aut cum aliis permutare ut noxias. Nemo securus, nemo suavius gaudet, quam qui Deum gaudiorum omnium fontem animo semper circumfert.

4. Subinde nocte serenâ, cum omnia conticeant, qua ad stelligerum cælum oculos attollere, & hæc talia secum cogitare: Pande animum & gaude, hæc domus tibi ædificata est. Hæc mansiones multæ sunt, & quod omne gaudium vincit, æternæ. Dura, & patere; momento hi es: quod nunc in miseriis patientior, tantò brevi in deliciis beator eris. Dura, & patere.

5. Subinde mediis gaudiis, cum vel convivia, vel choreæ, vel oblectationes aliæ maximè fervent, illud Hebræi Sapientis animo versa: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Et post hæc quid erit? quis inde ad me revertetur? qui scilicet solet, erumena macilentior, valitudo afflictior, conscientia turbior. Cur igitur gaudia non mutem, & dicam: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum?*

6. Paci ac tranquillitati conscientie modis omnibus studere. *Habe bonam conscientiam, & habebis semper lætitiā.* Bona conscientia valde multa potest portare, & valde læta est inter adversa. Iustorum læticia de Deo, & in Deo est, & gaudium eorum de veritate.

7. Diem æternitatis sapiens, in quod cotidie, & tunc maximè cogitare, cum moeror instat. Qui quantus, quantus sit, nihil est ad illum æternitatis diem, quo Deus omnes sui causâ lugentes consolabitur, & omnes lacrymas absterget; quo dabit oleum gaudii pro lacte, & pallium laudis pro spiritu mororis. Gaudens gaudet in Domino, & exultabit anima tua in Deo tuo, quia induet te vestimentis salutis, quasi sponsum decoratum coronâ, & quasi sponsam ornatam monilibus suis.

CAPUT VII.

Rosa Smaragdina, seu, Peregrinationis devotio.

S. I.

Devotionis nomen subinde abusus est. Verissima devotio est prompta & sedula voluntas Deum deo quovis modo colendi. Cum enim animus se Deo suavisimâ familiaritate conjungit, eam induit sollicitudinem, ut ad omnia, quæ divini honoris sunt, promptus fiat. Singularis hæc Virgo, priusquam nata, jam Deo divinæque voluntati devotissima fuit. Hinc etiam

non trimula in templum a parentibus deducta, Deoque velut res sua tradita est. Hic beatissima illa virguncula tanquam in cenobio inter virgines diu nocturne Deo servit, lectioni, precibus, labori assidue intenta. Omnes hæc quasi sacrae virgines ad locum sacrificii, uti ad facellum, unâ omnes habebant, ubi precarentur. Finis sacrificiis in suum quolibet cubiculum redibat ad opus. Sic ad omnem honestatem educabantur honestissime, quidquid discabant, pietatem, aut industriam spectabant, sic ab ætate primâ optimis moribus imbuebantur, dum nuptui collocantur. Nam ad id usque temporis arcum Virginis perpetuæ nuptiæ nondum publica notitia fuit. Nempe hoc matri Virgini servabatur, ut illa tanti exempli auctor, prima omnium suam Deo virginitatem consecraret religiosissimo voto devincta.

Undecim omnino annos in templo egit, elapso hoc tempore in Josephi domum denupsit. Hic inter primas virtutes, quas orbi patefecit, Peregrinationis devotio fuit. Diversa namque itinera suscepit, puro Dei amore ad id invitata. Primum iter ab Angeli sermone destinavit suis ædibus in Judææ montana, in urbem Hebron, quæ, uti Brocardo placet, qui eam viam peregrinando mensus est, triginta duabus leucis cum dimidia distabat Nazaretho. Primum hoc iter describens Lucas: *Eurgens, inquit, Maria, abiit in montana cum festinatione in civitatem Iudæ, & intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth.* Alterum iter obediendi studio ingressa est. Cum enim Augustus Imperator orbem novo censu fatigaret, mater Domini licet partui vicina, nihilominus ne quid intergritæ obedientiæ decederet, Nazaretho venit Bethlehem, stabulo usque pro domo. Tertium iter Angeli iussu instituit ex Judæa in Ægyptum. Hæc moestum iter tyrannidem Herodis fugere, clam & noctu in viam se dare, terram patriam exilio mutare, templi religiones deferere, ad gentem ignotam & barbaram transire, incerto reditu inter idololatras degere. Acerba hæc, sed amore filii promptissime tolerata. Quartum iter ex Ægypto in Palæstinam initum, ad Angeli, ut prius, imperium. Quinto loco complura numeramus itinera, ad templum Hierosolymæum, annuatim instituta. Dilucidè iterum Lucas: *Et ibant, inquit, parentes ejus per omnes annos in Hierusalem in die solenni Pasche.*

Et hæc quidem propriæ peregrinationes pias dixerim. Nam ceteri Virgo sanctissima nullis legibus adaucta, festis tamen diebus Paschatis, Pentecostes, & Tabernaculorum in urbem sanctam religiosissime solita est peregrinari. Viros lex evocabat ad templum ter in anno adeundum. Femina ab hac lege immunes, si quid hac in re fecissent, pietati datum censetur. Virgo minime postrema ad commendandam ceteris pietatem religiosissime peregrinationes istas obibat.

Post filii verò in calos reditum, ad omnem locum, quem filius vel concionando, vel patiendi insignisset, assidue revolvebat incredibili pietatis sensu. Bethlehem ibat, natales filii cum magna suavitæte venerata: Nazarethum commeabat, ubi filium in viscera suscepit & educavit. Hortum olivis confitum, ubi filius crucentam mortis tragediam auspicatus, singulari cultu prosequabatur. Rupem Golgotha, ubi filius expiravit, in cor suum voluisset translatam. Hunc igitur montem omnibus montibus virgo præferebat. Hic gemitus, hic preces, hic distincta lacrymis suspiria, hic pia venerationis oscula, hic mixta doloribus gaudia, hic mors & vita ob oculos versabantur. Hæc vîsa sibi mater loquentem audire filium, hic sibi vîsa trabem videre filii sanguine purpuratam in altum erigi, hic omnia filii & membra & vulnera numerare, hic moribundi oculos observare, hic velut morientis spiritum excipere. Quidquid denique hic vidisset, & audisset, id omne fideli memoriâ in mentem revocabat. Diceret hic matrem toties cruci affixam, quoties filii in crucem suffixi recordabatur.

Et hæc matris itinera post abitum filii, hæc peregrinationes minime otiosæ fuerunt. His exemplis & docemur, & arguimur.

§. II.

Quantâ hæc sæpe nostra est desidia, quam profanus torpor! Adeo peregrinationis cultum non exercemus, ut etiam pedem efferre domo, & in templum proximum ire non raro tædeat, adeo divinos honores non sitimus, ut pauculos passus iis impendere nimis grave videatur. Sunt, qui quamlibet ob causam, a cultu divino absumunt. Cælum nonnihil turbidum est? non exeunt domo. Ventus vehementior est? non prodeunt. Pluit aut nigris? publico se non committunt. Aura strictior, & fugis intensius est? Abire domo, fatale ducunt. Tussicula aut grædo caput occupat? Intra parietes se continent stricti sui observantia. En quam nihil peregrinationibus simile ostendant.

Videte mihi sanctissimos viros, feminasque, sacrae peregrinationis illustrissima exempla.

* Helena Augusta, mater Constantini Imperatoris, magnis itineribus Hierosolymam contendit, & arborescentem illam, quæ fructum nobilissimum, Christum Dominum tulit, tot annis sepultam, denud in lucem eruit, augustum illic templum condidit, in quo Crucis inventæ partem argenteis thecis inclusam reliquit, partem Constantino filio cum clavis Dominicis detulit.

Ephrem Syrus dulcem sibi solitudinem peregrinationibus commutans ad loca sancta religiosissime vîsit, annis non peregrinus tantum, sed & egenus Christi amore, patriam charissimam exilio voluntario mutavit. Demum in parentum domo ignotus obiit, mundi deceptor & contemptor maximus, orbis miraculum.

Theodosius Imperator in Palæstinam vili habitu creatus in profectus est, visurus terram, quam Dei filius suis vestigiis sacrasset. Ubi Hierosolymam venit, à Joanne urbis illius Pontifice his vocibus exceptus est: Verè tu beatus es, qui cum Imperatoris personam sustineas, tam abjecto tamen habitu ad loca hæc ingressus es.

Eudocia Imperatrix votivis peregrinationibus edem properavit, ubi etiam diem ultimum clausit.

Sabas nobilis Cappadox votivas in Palæstinam peregrinationes suæ sanctitatis rudimenta habuit.

Beatus Amandus Sereni Aquitanie Ducis filius, Trajectensis Præsul, eodem Religionis amore tactus Romanam profectus est, ædem Principem Apostolorum Petri & Pauli veneraturus. Hic à divo Petro monitus in Galliam rediit ad explicandum populo Evangelium.

Rex Saxonum Ceadvalla ad Principem Apostolorum monumenta peregrinatus est, ut illic & sacro fonte lustraretur, & moreretur. Utrumque ex voto impetravit: nam dum albâ etiamnum veste uteretur recens à lustrali fonte, correptus morbo extinctus est Romæ, Anno Christiano 689. die 20. Aprilis.

Magdalveus Virdunensis Antistes ad Christi Domini sepulchrum summâ pietate profectus est Hierosolymam.

Carolus Magus religionis causâ quater Romam adiit, cujus monumentum est aurea pera ab humeris suspensa: illo enim cultu in urbem venit.

Anno Christi octingentesimo quadagesimo septimo

Quorundam sanctorum virorum, feminarumque, sacrae peregrinationis illustrissima exempla.

* Obiit anno 340.

Obiit anno 376.

Obiit anno 410.

Obiit anno 454.

Obiit anno 460.

Obiit anno 535.

Obiit anno 661.

Obiit anno 760.

Obiit anno 814.

Ant. Eke-
lulphus.

mo Athulphus Rex Anglorum à Danorum incurfioni-
bus liberatus Romam ad Apostolorum limina votivam
peregrinationem instituit, à Leone IV. Summo Pon-
tificæ perquam humaniter exceptus eam insulæ partem,
quam pater Egbertus regno adjunxerat, Ecclesiæ Ro-
manæ vectigalem fecit.

Obiit an-
no 1012.

Macarius Antiochenus Patriarcha dignitate Pontifi-
ciâ in Eleutherium translata, & adjunctis sibi quatuor
viris eandem secum pietatem spirantibus in Palestinam
peregrinatus est, ut terram, quam Servator seipso, tot-
que miraculis insigniisset, debitâ veneratione afficeret.

Sunt sexa-
ginta sex
milia Phi-
lipperum
supra septin-
gentos quin-
quaginta.

Anno millesimo vigesimo septimo Kanutus Magnus
Danorum & Anglorum Rex, pietatis causâ Romam
ad sanctos Apostolos Petrum & Paulum suscepit iter.
In reditu Papæ brachium S. Augustini Hipponensis
Præfatus uno talento auri, & argenti centum talentis
comparavit.

Obiit an-
no 1109.

Beatus Dominicus Calciatensis eo affectu peregrina-
tores complexus est, ut eorum usui & obsequiis se to-
tum manciparet.

Anno 1128. Boleslaus Dux Poloniae, modico comi-
tatu, Sacerdotibus aliquot & piis viris in viam adiectis
ipse cilicio indutus & pedes venit in Galliam divi Ægi-
dii sepulchrum veneraturus.

Obiit an-
no 1182.

E sancti Bertini cœnobio Bernardus, cui cognomen,
Pœnitens agri Magatenfis Provincialis, vir rigidissimæ
vitæ, qui singulis hebdomadibus quatuor diebus pane
& aquâ victitabat, singulis annis quatuor quadragesi-
mas jejuniis tradebat, nudis pedibus incedebat, cilicio
& lorica sub vestibus, lecto è lapidibus utebatur, to-
tum pœne orbem, pœnitentiæ causâ peragravit, ter-
ram sanctam tertium lustravit.

Adovicus
Nomen obiit
anno 1270.

Pientissimus Rex Galliarum Ludovicus abjecto habitu
tantam majestatem dissimulans septennio peregrina-
bundus loca sacra frequentavit.

Obiit an-
no 1327.

Beatus Rochus amplissimo patrimonio in pauperes
erogato Italiam & Galliam obiit peregrinando. De-
mum in patriâ armis turbata velut explorator, cognatis
ob peregrini schemata ignotis in carcerem tractus est,
ubi quinquennio exacte, velut alter Alexius vitam san-
ctissime finivit. Amplioribus post mortem honoribus
affectus quam vivus unquam affici potuisset.

Ita sanctissimi quique viri, Columbanus, Rumoldus,
Farfeus, Willibrordus, Bonifacius, Gisleus, Engelber-
tus, aliique quamplurimi religionis causâ peregrina-
tiones sacras obierunt. Ex innumera paucissimos no-
minavi.

Longum nimis foret singulas ætates pressio vestigio
decurrere, quot sanctimoniam celebres viri feminaeque
pietatis stimulis accensi, loca sancta è regionibus lon-
ginqvis salutârunt. Qui sanè ad virtutis apicem non
ascendentes se credebant, nisi Christum Christi que fami-
liares iis locis fuissent venerati, ubi vel mortem obis-
sent, aut crebris miraculis loci cultum testarentur. Phi-
loromus à Palladio laudatus Presbyter, qui quamvis in-
nocentiâ vitæ præcelleret, quoties tamen terræ sanctæ
injecta mentio, piæ gloriæ solitus: Deo gratias, agebat,
qui eo me honore dignatus est, ut bis voti gratiâ pedes
adirem Hierosolymam. Et quod singularissimè in viro
hoc observandum, & imitandum: Non meminì, dice-
bat, me animo umquam à Deo meo recessisse. Idem
iste pedestri itinere Romam venit ad divorum Petri &
Pauli Apostolorum ædem. Idem Alexandriam ivit ad
beatum Marcum venerandum.

Pallad. hist.
cap. 113.

§. III.

Tantus olim peregrinationis ardor, tantus Bethle-
hemum ad Domini Jesu in cubacula undique
concurfus fuit, ut in illum Palestinæ angulum orbis to-
tus confluere videretur. Luculentus ejus rei testis Hie-
ronymus ad Paulinum: De toto, inquit, huc orbe concurrere

Hieron. to. 1.
epist. 13. ad

tur. Plena est civitas universi generis hominum, & tanta utriusque
que sexus conspectio, ut quod alibi ex parte fugiebatur, hic totum
sustinere cogaris. Idem Ezechielis commentariis daturus
lucem, Fateor, inquit, explanationes in Ezechielum occupare
nunc de toto huc orbe venientium implere non posse: dum nulla
hora, nullumque momentum est, in quo non fratrum occurrat
multitudo, & monasterii solitudinem hospitum frequentia
commutemus. Hoc ipsum multo luculentius confirmamus
Longum est, inquit, ab Ascensu Domini usque ad presentem
diem per singulas ætates currere, qui Episcoporum, qui Marty-
rum, qui eloquentium in doctrinâ Ecclesiasticâ virorum vene-
rint Hierosolymam, putantes minus se religionis, minus habere
scientiæ, nec summam, ut dicitur, manum, accessisse virtutum,
nisi in illis Christum adorassent locis, de quibus primum Evan-
gelium de patibulo coruscaverat.

Certe si præclarus orator reprehendendum nescio
quem putat, quod litteras Græcas non Athenis, sed Li-
lybæ, Latinas non Romæ sed in Siciliâ didicerit, quod
videlicet unaquaque provincia habeat aliquid pro-
prium, quod alia æquè habere non possit: cur nos puta-
mus abique Athenis nostris quemquam ad studiorum
fastigia pervenisse? Neque hoc dicimus, quod tenuis-
mus regnum Dei intra nos esse, & sanctos viros etiam
esse in ceteris regionibus, sed quod hoc asseramus, vel
maximè eos, qui in toto orbe sunt primi, huc pariter
congregari. Quicumque in Galliâ fuerit, primus huc
properat. Divisus ab orbe nostro Britannus, si in re-
gione processerit, occiduo sole dimisso, querit locum
famæ sibi tantum & scripturarum relatione cognitum.
Quid referamus Armenios, quid Persas, quid Indias,
quid Æthiopum populos, ipsamque juxta Ægyptum,
fertilem Monachorum Pontum & Cappadociam, Sy-
riam, Calen & Mesopotamiam, cunctaque Orientis
examina: Quæ juxta Salvatoris eloquium dicentis: Ubi-
cunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ:
concurrunt ad hæc loca, & diversarum nobis virtutum
specimen ostendunt. Vox quidem dissona, sed una re-
ligio; tot panè psallentium chori, quot gentium diver-
sitates.

Et quod in plerisque Provinciis familiare est, ut ge-
nuino dente se lacerent, hic penitus non habetur. Pro-
cul luxuria, procul voluptas; tanta in ipsâ urbe oratio-
num loca, ut ad ea peragrandia dies sufficere non possit.

Denique subjungit: Verum quo sermone, quâ voce speli-
cam tibi possumus Salvatoris exponere? Et illud præsepe, in quo
infantulus vagit, silentio magis quam infimo sermone bene-
randum est. Ecce in hoc parvo terre foramine calorum condit-
or natus est: hic involutus pannis, hic visus à pastoribus, hic
demonstratus à stellâ, hic adoratus à Magis. Et hic puto, locus
sanctior est Tarpejâ rupe, quæ de calo sapius fulminata ostendit,
quod Domino displiceret.

En, olim totus orbis Bethlehemum & Hierosoly-
mam confluit incredibilem peregrinationis devotionem.
Recens itineris sacri specimen addo unicuique.

Anno millesimo sexcentesimo septimo, Serenissimus Dux à
Bavariæ Dux & Elector Maximilianus, una cum Sere-
nissimâ conjuge Elisabethâ, ad beatissimam Virginis do-
mum Oetingensem revisit, & quidem pedes, quod ta-
rissimum in tantis fastigiis. Ad progressum ex urbe Mo-
nacenfi, ventus, pluvie, nix, grando mixtim terrebant.
Non deerât, qui aut reditum in urbem, aut certè ascen-
sum in curium suaderent. Sed responsum est à Serenissi-
mis Ducibus: Proprium esse peregrinorum, & multa
& aspera pati. Cur nos, ajunt, celo eximii simus? Quare
patiamur, quod Deus ex alto immitit. Manè exeunti-
bus precesiones peregrinis congruæ sunt recitæ. Re-
liquum diei sacris colloquiis traductum. Quatuor fa-
muli ad hoc destinati, omnibus mendicis occurrentibus
stipem largam erogabant. Conspicuum eminus tem-
plum DEIPARÆ, multâ prece salutarum. Die postero
qui Virginî ab Angelo salutatae sacer, Serenissimi Duces
post

post exomologesim publico loco factam sacrum epulum sumperunt, & quatuor continua Sacra præter officium flexis genibus audierunt, nullo ferè alio corporis motu, quam oculis in Virginis matris effigiem sublaris.

Peregrinandum ergo studio querendi Jesu, studio facilius inveniendi, studio adorandi, trium instar Magorum, quos ad iter tam longum evocavit hoc unum:

Matth. c. 2. Et venimus adorare eum.

§. IV.

Hic animum subit illud Beati Francisci effatum: Qui multum peregrinantur, raro sanctificantur. Multorum peregrinationes vix tam sancti nomine afficiendas censuerim, sed otiosas aut curiosas discursus rectius appellandas. Cum diu vagari fuerint, nihilo sanctiores redeunt. Nusquam est, qui ubique est. Nam secum tales & in pectore suo circumferunt fontem fontemque sui mali. Ut ii qui febriunt, jactant se inquirere & versari, & lectum subinde mutant vanâ spe levamen- tum eadem causâ sunt isti, qui terram & terrâ frustra mutant, agri scilicet mentis. Aperite enim hoc est morbum, non tollere; fateri internum hunc calorem, & non mederi. Qui crus sibi aut brachium fregit, non currum aut equum poscit, ut opinor, sed chiturgum: quæ igitur illorum vanitas, qui internam animi plagam motu sanare possunt & discursu? Animus est, qui agitat, animo medendum est.

Itud Romanus Sapiens discretissime sæpius inculcans: Non erit hoc, inquit, peregrinari, sed errare. Nullam tibi opem foret iste discursus: peregrinatio enim cum affectibus ruit, & mala te tua sequuntur. Nullum, mihi crede, iter est, quod te extra cupiditates, extra iras, extra metus sistat. Nisi forte aliqua regio est, quæ metum temperet, quæ spem refrenet, quæ malam victorum sanem, quæ alitè imbibimus, educat. Atqui nullus est talis locus, nec in ipsis quidem beatorum insulis. Aut si est, ostende, & omnes illic agmine facto imus. Sed ea est sæpe opinionis nostræ vanitas, & pertinacia, ut credamus nos longè melius habituros, modò alibi sumus, modò hunc aut illum molestissimum hominem effugiamus. Hic frequenter, cum veniâ dixerim, religiosorum hominum morbus est, qui tum demum magnam sibi tranquillitatem pollicentur, si locum mutaverint. Ah, morbos non tollimus, si domos mutamus & urbes: alius penetrandum est, si sanari serio velimus, animum mutemus, non cælum. Eadem nos urgebunt mala, quamdiu malorum causas non sustulerimus. Te igitur emenda, manifeste tuum induc ac patientiam, desideria tibi detrahe, omnem ex animo invidiam ac superbiâ erade. Frustra summam cutem radimus, si pestis hæret visceribus.

Si ergo vis peregrinationes habere jucundas, tuum comitem sana, hoc est, teipsum. Nam licet vastum tra- jeceris mare, tua te vitia sequuntur, quocumque per- veneris. Hoc interroganti cuidam, quid ita peregrina- tio sibi non profuisset? seicte respondit Socrates: Quid miraris? non enim te deseruisti; tecum ipse peregrina- tus es, teipsum secutus. Nunc eadem te causâ præmit, quæ expulit.

Hoc idem omnibus dicendum: Teipsum deserte, te relinque, non bonum comitem. Etiam si Venetias per- volaris ad S. Marcum, etiam si Romam contenderis ad S. Petrum, etiam si Galliciam cuncteris ad S. Jacobum, etiam si diu multumque erraveris, etiam si terram omnem & mare circulator fueris, nisi affectus tuos re- presseris, nullo eos mari claes, nullâ obrues terrâ. At cum affectibus imperaveris, cum animi malum ex- meris, impatientiam tuam aut arrogantiam tuam sa- naveris, omnis mutatio loci jucunda fiet. Si homo reli- giosus es, & affectuum tuorum dominus, in terras li- cet ultimas expellaris, in quolibet barbaræ angulo col- loceris, hospitalis tibi videbitur illa quascumque se-

Tom. I.

des. Parum refert, quò venias, sed qualis venias. Et ideo nulli loco debemus animum addicere. Cum hac per- suasione vivendum est: Non sum nui angulo natus: pa- tria mea totus hic mundus est. Illud quod quarimus, Bene sanctèque vivere, omni loco positum est. Sed satis de vagis peregrinationibus.

§. V.

Peregrinatio religiosa non est delicata, non otiosa, non curiosa, Jesum, quem querit, invenit. Peregrina- tio hæc non studio videndarum urbium, non pala- tiorum, non animalium, non hororum, non amico- rum, sed religionis causâ domo evocat ad templa pro- cul distita. Nec enim Hierosolymis fuisse, ut Hierony- mus loquitur, sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est. Ergo Hierosolyma peregrinaris? laudo, si tamen eo tendis, non ut terram alio sole calentem, non ut mores hominum multorum videas & urbes, sed ut cum Ma- gis Dominum adores, Ergo Romam proficisceris? Pla- cet, sed ut Petros, ut Paulos, ut Alexios, ut Agnetes, ut Cæciliâs, ut Martyrum cavernas, imitandi studio vene- reris, hæc inde religiosior, ad tuos emendatior, quam abieris, reverfurus. Alioquin, si querenti mihi,

Ecqua tanta fuit Romam tibi causa videndi? responderis, Libertas, jam non peregrinatio, non pietas, sed aut peccatum, aut vanitas, aut curiositas censetur. Illud veteris Poetæ nōst:

Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt. Horat. lib. 1. Quodcumque igitur peregrinationem adornas, dic, quare huc? quare illuc? si pietatis ergo, hoc age, pietatem sole. In templum iturus, aut in templo jam positus dic tibi, dic tuis: Venimus adorare eum, adoremus & providamus ante eum, ploremus coram Domino. Hoc agamus: domus Dei, domus orationis est, non deambulationis, non fa- bularum, non garrularis, non negotiationis.

Pium peregrinandi studium, non solum in prisca le- ge usitatum, sed etiam à Servatore adhibitum scimus, qui ad templum Hierosolymæum quotannis revilere solebat. Christum & Christi matrem sanctissimis viris feminisque hæc in re imitari græ non fuit. Chrysosto- mus peregrinationis sacra cupidissimus: Vellem nunc, inquit, in illis locis versari, in quibus vincula illa manent, & catenas videre, quas timerunt quidem demones, & horrent, & Angeli venerantur. Si Ecclesiasticis curis esset vacuus, cor- pusque robustum haberem, nequaquam tantam peregrinatio- nem facere recusarem, quò catenas saltem viderem, & carce- rem in quo Paulus vincitus fuit. Idque se ritè facturum asse- rens exemplo regum, & maximorum victorum: Romæ, inquit, quæ urbium est regalissima, relictis omnibus ad sepul- chra piscatoris & pellionis, currunt & reges, & principes, & mi- lites. Quod in regibus sunt janitores regibus, hoc sunt in monu- mento piscatoris reges. Multo namque ceteris regalibus se- pulchris hæc monumenta sunt clariora. Nam illic quidem ma- gna solitudo, hic autem magnus concursus. Multi reges hujus spectaculi gratiâ peregrinati sunt. Subinde nimium hæc frige- mus Christiani, & non tantum peregrinationes longas avertamus (quas non omnibus passim suaserim) sed breviores illas, & augendæ pietati accommodatiores, quæ duas solum trêve horulas dici decerpunt. Ob unicum olim Cupidinis signum Thebæ viscebantur. Ad famosissimam solis mensam quantis itineribus con- tendebatur? tantilla res tantis itineribus colebatur. Christiana sacra Martyrumque cineres sanctorumque hominum exuvias peregrinationibus utique dignius honoramus. Sed jam suspicamus, quâ ratione peregrina- tio rectè sit instituenda.

PEREGRINATIONIS ACTIONES.

i. Finem seu Intentionem cumprimis habere pu- ram. Hæc est major gloria & honor Dei, quem in suis

i. Peregrina- tio debet esse pia & religiosa.

V u u

- etiam amicis & divi calitibus honorare cogitat peregrinus, eo ipso dum ad illa loca visit, in quibus divina se virtus per copiosiores gratiam illustrius exeruit.
- Secunda. 2. Variè patientiam exercere; injurias celi & tempestates, viar molestias ac labores, hospitiorum penuriam & incommoda non repugnanter ac placare perferendo.
- Tertia. 3. Pietatem, religionem, ceterasque virtutes peregrinando augere. Par est omnino, ut quorum templa ingressu & precibus honoranda credimus, eorum etiam exempla nobis imitanda proponamus. Quid magni est divorum spectare certamina & trophæa, si certare nolis, & facere trophæis digna?
- Quarta. 4. Assiduæ peregrinationis pars bona est, ubique, etiam in patriâ, etiam domi suæ advenam & peregrinum se invenisse, qui nusquam habeat manentem civitatem, sed futuram inquirat.
- Hebr. c. 13. vers. 14. Quinta. 5. Tutissimæ & nonnunquam optimæ peregrinationis specimen est ad vicina urbi templa, cum animi ac valetudinis, tum pietatis causâ exire.
- Sexta. 6. Cum Domini aut Majorum iussu suscipiendum est iter: non multa excusare, non viam longam, difficilem, incommodam objicere. Hæc omnia tolerare peregrini proprium est.
- Septima. 7. Amore celestis patriæ, à suâ patriâ non difficulter abesse, sed æquo animo ubique locorum, quocumque Deus vocaverit, vitam agere. Nam ex locis omnibus eadem est ad celum via.
- Octava. 8. Ad devotionem peregrinationis spectat, peregrinis favere, & quibuscunque modis licet, iis subvenire; nescis enim, quando & tu futurus sis peregrinus aut exul.
- Nona. 9. Qui vult esse peregrinus, prius dicat esse cautus: nam in peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitria habeant, nullas amicitias.

CAPUT VIII.

Rosa acu picta. Otii odium, seu, Assiduitas exercitationis.

§. I.

Rosa hæc artificiosa, membranâ quidem constat, sed membranæ nil apparet. Nam opere phrygonis ita obducitur, ut oculis nil pateat, nisi ars & labor. Hi flores templis conveniunt, ætate ac hieme equè formosi. Hæc Rosa octavâ deligamus Otii odium; Amorem laboris, exercitationem assiduam, quâ beatissima Virgo singulare præbuit specimen temporis optimè locandi. Ambrosius encomio brevi, sed illustri Virginem extollens: Parca erat, inquit, ad loquendum, studiosa ad legendum, intenta ad operandum. Domesticeam hanc legem Virgo observavit strictissimè: Nunquam otiosi. Nam ut idem Mediolanensis Pontifex: Domestico, ait, operata secreta, nullo meliore tamen sui custode quàm seipsa: prodire domo nescia, nisi cum ad Ecclesiam conveniret, & hoc ipsum cum parentibus aut propinquis. Talem nobis Evangelista Lucas monstravit, domi solam & intentam operi; talem Angelus invenit, talem Spiritus sanctus elegit, hoc est, laboriosam, & ab omni otio alienam. In illam Salomon vel enjus coniectis oculis dixit: Quæsit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum. Hinc constans scripturam assertio est, inconfutibilem Christi togam, quam milites sub cruce scindere verebantur, hujus Virginis artificiosâ manu elaboratam.

Addit Joannes Valerius, mappam illam, quæ Christi mensam in ultimâ cenâ operuerat, Ulyssipone in templo Societatis ad divi Rochi religiosissimè asservari, nec aliud credi quàm à beatissimâ Virgine intextis etiam liliis factam. Testis in hanc rem verus libellus, qui pio licet, sed parum tereti versu linteum illud sic colit:

Hæc Deus in mappâ posuit sua ferula, & artis

Pro prælo, Maria sat mihi hîsse manum.

Maria non tantum nunquam otiosa, sed quia inter pauperes cenâ, tenem victum suis etiam manibus parabat: ejusdem utique voti cum Salomone, qui Deum rogabat: Mendicantem & divitiam ne dederis mihi; trius tantum victum meo necessaria. Nunquam otiosa celestis hæc Virgo, quia se à tenetis in templo educata, ut tam religiosam vitam egerit, atque nulla nostro hæc ævo aliena religione ac castitati perpetuè consecrata.

Vitæ rationem diva Virgo eam ferè tenuit. Majorem viri noctis partem precando exegit. Ambrosius de hac loquitur: Dormienti tempus, inquit, non prius quam cupido quam necessitas sit; & tamen cum quiesceret corpus, vigilabat animus. Si Bonaventuræ ac Bernardino vitam sanctissimis credimus, virgo beatissima integras noctes, idque ex inore, quod filius sæpius fecerat, precando ac meditando transegit: & quamvis somno concedere coacta, creberrimè tamen excitari solita, mente comitudo ad Deum erecta.

Admirandum est, quod Theologis de somno hujus Virginis visum est dicere. Ajunt esse verosimile, beatissimam Domini matrem toto vitæ suæ tempore, continuè ac sine ulla interruptione plus atque plus gloriæ celestis meruisse, atque ita nullo non tempore divinam in eâ gratiam fuisse auctam. Quod ad tempus, quo virgo vigilabat, res Theologis certa, verosimilissima, si somni tempus spectetur. Eo namque pronuntiatum illud pertinere: Ego dormio, & cor meum vigilat. Eo illud Hieronymi vatis: Virgam vigilanter ego video.

Igitur post brevem à laboribus cessationem summo mane ad sanctissimas occupationes rediit. Primus omnium labor precari in templo, & divino cultui adesse usque ad horam nonam (nostitratium horarum methodo) inde labor & opus, nere, farscere, lanam facere, linea & serica templo parare, atque hoc usque ad horam tertiam pomeridianam seu vespere. Inde lectio & precatio iterum eam tenuit, dum Angelus adfuit, à quo cibum accepit.

Istud, mi Lector, non temere assero. Sunt scriptores eruditi ac sancti, qui hoc litteris mandarint. S. Ambrosius, S. Hieronymus, S. Bonaventura, Andreas Cretensis, Gregorius Nicomedienensis, Cedrenus, alii, ajunt Angelos beatissimæ Virginis matri fuisse familiarissimos, eamque ab Angelis aliquanto tempore, dum in templo degeret, nutritam.

Ajunt Hieronem Siciliæ Regem etiamnum infantem ab apibus, Telephum Mylium à cervo, Paridem à vulpe, Peliam ab equâ, Aegythum à caprâ, Romulum à lupa, & Remum à lupâ, Cyrum à cane, Atalantam ab ursâ, alios ab aliis animalibus educatos. Pleraque hæc aut fabulæ sunt, aut somnia. Matrem Domini ab Angelis cibum accepisse, quid miramur? Rex Angelorum in eâ habitavit, quid de cibo Angelorum tricuatur? Elias & Daniel Prophetæ, Paulus eremicorum primus, Anaphius & Onuphrius ejusdem instituti sectatores, alique complures mensæ ministros habuerunt Angelos; & Angelorum Regina id ministerii negabimus? hoc prerogativa Deus concesserit servis, & matri negaverit?

Sed isthæc occasione dicta. Ad otium redimus, à quo Domini mater non dicam trimula aut quadrimula, sed etiamnum intra matris viscera immunis. Peccare nescit, otiosi non potuit, nunquam minus otiosa, quàm cum à laboribus vacaret.

§. II.

IN scholis nil decantatius, Otium pulvis & lectus diaboli mollissimus: hîc Cerbero placidissima quies, hîc somnus est optatissimus. Otium & vitium cognata nomina sunt, vix alterum sine altero invenendum utriusque. Compendiosissimum ad vitia trames est Otium. Otiosus homo & malus, idem sunt. Otium malefici

B. Maria fuit assidua in exercitatione. Ambros. l. 1. de Virginitate.

Prov. c. 31. vers. 13. Toga Christi inconfutibilis à B. Mariâ elaborata. Valerius de triplici cenâ lib. 3. cap. 38.

principium. Homo otiosus & castus, portentum ingens, prodigium maximum. Ubi labor non est, ibi nec virtus est. Labor virtutum est area, malæ voluptatis sepultura; nil sine labore laudabile, nil excelsum, nulla sine difficultatibus gloria.

Virtutes omnes in sublimi habitant, haud facile adeundæ; confragosum huc durumque & scrupulum est iter. Multos labor extulit, multos industria, sopor neminem. Labor Romanos duces, Scipiones & Camillos, labor Fabios & Fabricios, labor Curios & Metellos, labor Pompejum & Annibalem; labor Julium Cæsarem & Mithridatem illustravit; labor Catonibus, labor Mario famam conciliavit innumeros à Romanâ gente laboriosa militia claros reddidit. Sed sanctiora nomina produco.

Labor Paulos & Polycarpus, labor Ambrosios, Augustinos, & Athanasios, labor Chrysostomos & Hieronymos, labor Gregorios & Bernardos cælo notos, terræ fructuosos effecit. Omne genus hominum percurte, ubi multum gloriæ solidioris, ibi plurimum laboris: & omnino virtutum amatoribus amandus est labor, sine quo ad eam, quam aspirant gloriam, pervenire fas non est. Et parum profecerit labor magnus, nisi sit jugis & assiduus: nam & ipsa, quæ labore comparatur gloria, nisi sit perpetua, nec etiam videbitur magna.

Artifices apicte, quantis ii laboribus, quæ industria, quot antelucanis vigiliis qualemcumque querant gloriam. Hoc Demosthenem Græcum oratorem sic acuebat, ut fabros matutinis studiis præveniret. Eam ob causam Pytheas encephymata Demosthenis lucernam olere dicitur. Ignavo labor omnis est nimis, nullus industrius; labor illum cruciat, hunc acuit & exercet. Plurimis pro remedio labor fuit, & quos otium infecerat, exercitatio revocavit ad meliora. Orientibus vitis obstat, radicata convellit labor, quo animus insigniter curari constat. Hinc optabiles corporis molestiæ, quæ animorum molestiis medentur.

Septimius Severus Imperator pro militari tessera Tribunum dare iussit hanc unicam vocem: *Laboremus*. Pertinax ad imperium adscitus non absimilem dedit istam: *Militemus*. Illi placuit pacis omen, huic belli. Sublato namque bello ad agriculturam & ad officia rediit. Otium in pace delicias alit, & omnem flagitiorum turbam. In actu omnis virtus est.

— Nil sine magno

Vita labore dedit mortalibus.

Liberalissimus Deus Israël plebi non coctos cælo panes deiecit (quod illi non difficile) sed manna per agros sparsit magno labore colligendum, in mortario terendum, aut molâ frangendum, in panes formandum, in ollâ coquendum, aut in furno, vel sub cineribus pinfendum. Non voluit Deus populum sibi charissimum vanis laboribus vexare, noluit tamen illum otiosi. Ideo non panes à cibano recentes, sed velut fatinam facientis panibus subministravit. Eidem populo coturnices misit, non lixas, non assas, sed nec vullis plumis paratas, quæ mox veriti figerentur, sed prius capiendæ, siccandæ, deplumandæ, dein primum igni admovendæ fuerunt. Hæc omnia eo spectabant, ne otio torperet populus.

Videte Salomonem Regem, quamdiu curis ædificandi templi distinetur, sapientiam retinet, & veras religiones tueretur; cum primum incipit mollescere otio, in vitia delapsus priscis religionibus obnuñtiat, jam idolorum cultor. Scelerum matrix otium. Inter priscos abscas vulgarissimum fuit, hominem occupatum ab uno solum diabolo, ab innumeris otiosum exagitari.

§. III.

Quid igitur laborem fugimus? quisquis nascitur, ad laborem nascitur: nec aliis legibus Regum filii in lucem prodeunt; omnes illos non solum qui ad gloriam,

Tom. I.

A sed qui ad probitatem ac virtutem nituntur, laboriosus atque arduus trames agit, ad ignaviam & devexa facilis via est. *Vade ad formicam, & piger, & considera vias ejus. Labor & virtus nostræ artes sunt, non otium & voluptas: qui otio & voluptati se applicant, hi demum à naturâ hominum degenerant, atque in pecudes se transformant. Nihil æquè vitam hominum aut aptius aut validius confirmat, quàm honesta eaque assidua exercitatio & diligens industria. Ignaviâ hebetantur animi, corpora torpescunt, fiuntque morbis impensius obnoxia; utrumque tueretur exercitatio.*

Sanctissimi quique viri cum legendo ac precando omne ferè tempus absumerent, quoties ab ejusmodi sancti, ne tam feris laboribus requies contigisset, ne quis otio locus esset, manibus aliquid operari solebant. Videre mihi Tarfensem Paulum, qui classicum illud inflavit, quo partem longè maximam humanæ gentis ad Christi signa convertit, cum quid vacui temporis habuit, pelliola nem egit, funes texuit, tentoria confecit.

Petrus & Joannes Apostoli, Doctores orbis, nihilominus piscari sunt, non solum victui paratæ, sed ut concessum sibi otium verterent in negotium: satius esse rati aliquid agere, quàm nihil agere. Lucas divini Evangelii scriptor cælestium rerum meditatione fatigatus, penicillo fugavit otium. Laboriosam viri hujus industriam complures tabulæ loquuntur, quæ divinæ matris filium gestantis præfunt effigiem. Omnium olim Ascetarum & Monachorum strictissima lex fuit, *Nunquam otiosi*. Hinc plerique omnes labore ac industriâ sibi victum quasivere. Peperit ea res aliquando non infacetum colloquium.

Venerat ad Abbatem Silvanum in monte Sinâ degentem peregrinus frater. Hospitio peramanter receptus, vidit ceteros fratres Silvani socios ex more cœnobii strenuè laborare. Astitit aliquanto tempore otiosus spectator, & ne ipse unus desidia argueretur, voluit ceteris religiosior videri. Itaque plus æquo disertus illud Evangelii prorsus importunè ingessit: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eâ.* Auduit hoc Silvanus Abbas, & otiosam dicacitatem carè dissimulans, Zachariam, unum è suis accersens; Duc, inquit, hospitem ad cubiculum, & librum ei trade, quod minis moram sentiat ad nostram cenam. Volebat scilicet Silvanus hominem suismet verbis tangere & arguere.

Horâ vesperti auditâ, & signo dato ad cenam omnes conveniunt. Expectabat hospes avidissimè, num à quopiam ad cenam vocaretur. Vocavit nemo: sic Abbas jussit. Hospiti res videri nova & insoliti rigoris, aut certè inhumanæ oblivionis, esurientem peregrinum à communi mensâ excludere, aut hospitalitatis tam turpiter oblivisci. Ergo auriculam januæ applicat, & omnem observat motum transeuntium, jamjam vocandum se ratus ad mensam. Et nemo vocabat. Demum ipse hospes cellulâ egressus, Silvanum adit, & acerbum subridens interrogat: Nunquid, Pater, cenarunt jam alii? Cenarunt, ait senex. Et quis sit, ait hospes, me unum præteriti incenatum? Huic senex promptè: Tu, mi frater, inquit, homo spiritualis es: tu cibum, qui non perit, operaris; tu legendo pascis, ita cum Mariâ partem optimam elegisti. Hinc cibo nostro non indiges. Nos homines carnales, quia non possumus non comedere & bibere, ideo etiam strenuè laborare cogimur. Tu verò strenuè esurire perge. Cum sibi hæc otii patronus non immeritò dici audiret, ad senis pedes se abiciens: Da veniam, Pater, aiebat, inconsideratè locutus sum. Cui Silvanus: Ergo, inquit, necessaria est Martha Mariæ: propter Martham enim & Maria laudatur. Stat etiam Pauli præceptum: *Si quis non vult operari, nec manducet.* Lex hæc toti humanæ genti est lata.

Prov. cap. 6. vers. 6.

Omnes otio locus esset, manibus aliquid operari solebant.

Ruffinus Aquil. n. 15. & Pelagius libell. 10. num. 69.

Tom. cap. 6. vers. 27. Luc. cap. 10. vers. 42.

2. Thess. c. 3. vers. 10.

Vuu 2

§. IV. Opti-

mulieres benedicta non fecerit, quæ animo magis erat in celo, quam in terrâ corpore? Unde merito à priscis patribus appellata est Altare Thymiamatis, in quo thura odorisque nobilissimi incendebantur. Hinc & beatus Ephrem, *Thuribulum aureum* Domini Matrem appellat, ob assiduum, quod in illâ fuerat, precandi studium.

Potro discrimen ingens est inter Orationem, Meditationem, ac Contemplationem. Oratio vocalis ea dicitur, quæ non animum tantum, sed & linguam occupat; quando scilicet animus & lingua velut gemini Legati Deo se sistant, & causam suam iuncta operâ perorant. Si namque mens absit, non est oratio, sed inanis locutio, & modularum psittaci carmen. Orationis veræ medulla spiritus est. At verò Meditatio seu mentis oratio, ea dicitur, quæ linguâ silete cor evocat ad arcanum cum Deo colloquium. Secretius quid est Contemplatio: ad hanc enim meditatio via est. Contemplari dicitur, qui collectis animi viribus & affectionibus divinæ naturæ quippiam cum admiratione mentis & delectatione studet cognoscere: cum vel potentiam Dei, vel bonitatem, vel sapientiam, vel charitatem, sed in occultis Dei iudicia, vel sanctissimam illius voluntatem, sumit penitissimè inspicendi. Contemplatio Patriarchas, Apostolos, Prophetas plurimum erudit. His Deus arcanissima patefecit: Noëmo diluvium, Abrahamo Pentapolis subversionem, Josepho Ægyptiam famem, Hieremiam migrationem Judæorum & captivitatem, Danieli colosum Nabuchodonosoris admirabilem, Ezechieli longans diversorum eventuum seriem aperuit. Hoc confirmans Amos: *Non faciet, inquit, Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos Prophetas.* Enimverò differunt cogitatio, meditatio, & contemplatio. Cogitatio, quod vult, evagatur, sicut laborare caret, sic & fructu. Meditatio investigat: hæc uti laborem habet, sic & fructum. Contemplatio admiratur, sine labore est, sed non sine fructu. Hic Deus beatitudinis fons cognoscitur; & quod cognoscitur, hoc amatur; & quod amatur, hoc etiam desideratur; & obtinendo illi laboratur; pro quo autem tam studiosè laboratur, hoc tandem acquiritur & impetratur. Bonus est Dominus sperantibus in eum, anima querenti illum. Contemplationis dulcedine inescatus rex Hebræus fidelissimè Deum alloquitur: *Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.*

Illustri Moysi exemplo rem magis in lucem damus. Cum cerneret Moyses, silvestrem rubum ardere, apud animum suum investigare cepit, quis rubum succendisset, & quam ob causam, quomodo arderet, nec tamen deureretur, quid denique hoc spectaculi portenderet. En Meditatio. At ubi admirandus Moyses & attonitus cæleste hoc prodigium fixius intueri, & ad divinam potentiam intimis sensibus cepit obtupecere & affici in Contemplatio: est enim hæc mentis intuitus in rem propositam acriter defixus; quod ferè Angelorum est.

§. II.

Hæc mentis Oratio seu Contemplatio, seu Meditatio, illam oris ac lingue longè superat. Qui sic precatur, in cubiculum suum intrat, & clauso ostio Patrem suum orat in abscondito. De hoc tali vaticinatus Hieremias: *Sedebit solitarius, inquit, & tacebit, quia levavit se supra se.* Hæc una ratio est jungendæ cum Deo arcanissimæ familiaritatis. Siquidem meditaturus, quidquid bonarum cogitationum ac desideriorum domi habet, huc convocat, & Abrahami verbis: *Venite, ait, ascendamus in montem, ubi Dominus videt.* Negotio porro ac curis, & volaticis cogitationibus ferio imperans: *Expellat me hic, ait, donec ad vos revertar.* Hæc vera est oratio, hæc illa cæli clavis, hic tentationum pons, sine quo multi

Tom. I.

A mergerentur, hic interpositus inter nos & adversa paries, hic nobilissimus virtutum succus, hic solidissimus animi cibus, hoc Angelorum opus, hoc speculum profectus. Oratio introducit hominem in conclave Dei.

Virgo beatissima in eam cum Deo familiaritatem venit precando, ut velut unus cum eo spiritus eficeretur. Sic oravit, sic meditata & contemplata est, ut non aliud quidquam agere videretur. Hinc eam Chrysostomus Templum celo majus appellat. Nimirum in hoc templo jugis oratio, continui psalmi, assidua meditatio, cultus Numinis non interruptus. Imò quod longè mirius, & communem nascendi ordinem excedit, virgo intra matris viscera non tantum rationem, sed & donum habuit orationis. Ita sanctus Bernardinus Senensis dilucidè: *Tanto, inquit, lumine illustrata fuit beatissima Virgo, cum esset in ventre matris, ut non tantum plena fuerit lumen rationis, sed etiam altissima contemplationis; et sublimata ut Deum perfectius contempleretur in utero materno, quam alius in ætate perfectâ, magis, excessit in contemplatione dormiendo quam alius vigilando.* Et hoc donum, quod habuit nascendo, non interrupit moriendo. Quod expendit fulius, & confirmat Franciscus Suarez, ita ratiocinando: *Mater Dei serventissimè amavit Deum, & hunc amoris ignem innumeris actibus locupletavit. Unde conjectare licet, in transitu à viâ ad patriam hos perfectissimè charitatis actus non fuisse interruptos. Dolor eos non impendebat, qui in corpore illud divinum natus habuit, & virgo, quod magis ad finem tendebat, eò magis amore ardebat.* Hinc nonnemo censuit, ab hac virgine etiamnum mortali Deum & Angelos esse visos. Alberti Magni verba sunt: *Spiritum, inquit, increatum videre potuit & vidit. Nam Paulus in rapto vidit dispositionem cælestis hierarchiæ, ergo & mater Christi: quod concessum est servo, multo magis concessum fuit Angelorum Domine. Ut ut sit, hoc præterquam imitari non licet, sed quod Bonaventura in virgine laudans: Ecce, inquit, Maria nostra non solum ore in orationibus, sed etiam corde in sanctis meditationibus indefessa fuit & sedula.*

Franciscus Assisius plenus optimo spiritu, ita Divam nostram affatus est, ut eum non tam loquentem audire, quam ignes jacentem videre possimus: hæc illius precatio est.

O Domina mea sancta Maria, in tuam benedictam fidem ac singularem custodiam, & in finem misericordiæ tuæ hodie & quotidie, & in horâ exitus mei, me totum commendo. Omnem spem & consolationem meam, omnes angustias & miseras meas, vitam & finem vitæ meæ tibi committo, ut per sanctissimam tuam intercessionem & merita, omnia mea opera dirigantur & disponantur secundum tuam tuique filii voluntatem. Hoc orare est, ignes in cælum jacere: exaudiri non postulat, qui postulat repidè. Nobilissimum Augustini dictum est de oratione verâ, & quæ flammam jaculat in cælum: *Oratio, inquit, oranti est præsidium; Deo sacrificium, demoni flagellum. Quod si desit attentio & ignis, licet invertere ac dicere: Oratio oranti est nocumentum, Deo ludibrium, demoni gaudium.* Verè, quod idem Augustinus idem asserit, verè novit rectè vivere, qui novit rectè orare. Sed ut idem optimè dixit: Plerumque hoc negotium plus gemitibus quam sermonibus, magis affectu agitur quam affatu.

§. III.

Est igitur precandi Numinis ratio non una in omnibus. Moses Prophetarum omnium cum vetusta te tum sapientiâ princeps, & orandi nobis & meditandi ac contemplandi specimen præbuit illustrissimum. Intentâ sedulâque divinorum contemplatione id affectus est, ut origines universi orbis litteris mandârit, incredibili humane gentis emolumento. Heu quantis tenebris involveremur, si prima mundi cunabula, & genes

V u u 3

leos

seos initia ignoraremus? Quas Moïsis meditationes fuisse dicemus, cum apud Ægyptium Regem Pharaonem toties peroraret, & saxum illud (Pharaonem dico) sæpius oratione sua fleteret; Ægyptum verò universam variis cladibus afficeret, rursusque malis presentibus medelam ferret, ut tum maxime credi possit, cælum, & quicquid in cælo est Numinis, unius viri precibus vacasse, ut gens una veræ pietatis cultrix in libertatem assereretur? Eleganter & verè dixit Bernardus: *Nemo repente sit summus. Ascendendo non volando apprehenditur summus scale. Ascendamus igitur velut quibusdam pedibus, Meditatione & Oratione. Meditatio siquidem docet quid desit, oratio ne desit obtinet. Illa viam ostendit, ista deducit. Meditatione agnoscimus imminere nobis pericula, oratione evadimus. Moïses Contemplationi ac Meditationi prolixissimas junxit orationes. Jacuit vir iste mitissimus quadraginta diebus noctibusque ad conspectum Numinis prostratus unum identidem petens, ne populus, quem in libertatem vindicasset, ob impia sacra excidio deleteretur.*

Bernardus,
serm. 1. de
S. Andréâ,
fine.

Exod. c. 32.
v. 31. & 32.

Obsecro Domine, aiebat, peccavit populus iste peccatum maximum, feceruntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam; aut, si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.

Magna & longa quidem deprecatio, sed affectus major, per quem tanta vis mortalium, alioqui peritura, unius precibus fuit condonata. Eodem precante & manus cælo attollente, Hebræus miles acie dimicans felicissimè pugnavit: ubi paululum lassatis brachiis remissior fuit oratio, Israëlitis exercitus succumbebat. Quia igitur in unius orantis manu tota stetit victoria, Dux pietissimus cum omnes copie militares non possent pugnando, ipse unus perseverantissimè precando vicit.

Nec tamen omni hominum memoriâ quisquam audacioris voti & petendo fidentior fuit, quam ejusdem populi Dux Josue, cuius precibus obedientissimus sol atque ipse adeo mundus stetit immobilis obstupescendo miraculo. Non antea unquam, nec ullis post sæculis dies longior terris affulsit.

Isaia c. 38.
vers. 1.

Rex Ezechias extremâ invaletudine oppressus, jam limini admotus & conclamatus, jam sententiâ fatali per Isaiam pronuntiata: *Domine domus tua, quia morieris tu, & non vives.* Nihilominus rex optimus ingentis fiducia plenus Numini preces admovere, & productius vitæ spatium rogare instituit. Impetravit quindecim annos vivendi auctarium. Et in testimonium admittæ orationis, sol decem lineis viam relègit. Immensum & incredibile iter. Sunt enim miliarium Belgicorum trigentes centies millena, seu tres milliones, insuper sexcenta quinquaginta duo millia, ducenta triginta novem miliaria.

Nota, Vnum
miliare
Belgicum
continet tria
Italia.

Entantum imperii in sidera habet orationis ardor. Adeo cælum omne & cæli conditor Deus ad orantis nutum obsequitur, ut orationem veram rectè dixeris *Cæli dictaturam.* In orbe hoc infero nihil potentius quàm ardens oratio. Nec in ullâ re aliâ indulgentius Cæli Numen humanam fovet pietatem, quando homines orando ad divinam prope potentiam extolluntur.

§. IV.

Psal. 118.
vers. 62.

Hebræus rex David orandi scientissimus artifex septies interdum preces ad Deum fundebat: mediâ insuper nocte surgebat *ad constituendum nominis divino.* Ah erubescit, dum hæc scribo. Rex tantus nec regii muneris negligens, geminati regni gravissimis curis involutus, dies noctesque abundè habuit, quæ cogitaret regnorum suorum bono. Ille nihilominus curas seponebat, negotia interrompebat, ad preces se conferebat, repetitis per certa intervalla vicibus. Diceret religiosissimum Carthusianum & præscripti temporis observantissimum. Sed & nocti rex David tranquillissimam partem decernebat, ut eam cælo impenderet & precatoni. Et quia Prophetarum ille summus omnia precibus agenda scivit, deprecandi Numinis etiam formam demon-

stravit. *Deprecatus sum, inquit, faciem tuam, in toto corde meo clamavi.* Et: *In meditatione meâ exardescit ignis.*

Oratio aut Meditatio sine hoc igne nimium friget. Nec orare seriò censendus est, nisi qui toto orat peccore. Salomon paternæ pietatis & sapientiæ hæres hoc ignem precandi generis imitatus in patre: *Adi Domine, inquit, & deprecatus sum illum ex totis precibus meis.* Toto corde rogandus est Deus, toto diligendus.

Nos subinde cum paullo productiores preces fundimus, nobis ipsis vanissimè blandimur de prolixis orationibus. Sed videte, quæso, geminos Tobias parentem cum filio tribus horis integris, & quidem interram prostratos vultu terræ alliso non sine igne precantes. Ita clarissimè divinus scriptor: *Tunc, inquit, prostrati per horum tres in faciem benedixerunt Deum.* Tam prolixa quàm ardens oratio. At sunt in novâ lege sanctissimi viri, qui hoc imitati feliciter, imò superarunt.

De Antonio Magno res nota. Vir iste sæpius ad occasum solem precari cepit, nocte totâ cum Deo loquens, simul colloctus, dum sol rediens eodem situ etiamnum precantem deprehenderet. At ille iratus soli, quod colloqui dulcedinem præpropere reditu turbaret: *Quid me impedis sol, aiebat, qui oris, ut ab amantiori me sole abstrahas.* Ita in oratione, inquit Athanasius, pernoctabat sæpiissime.

Beatus Arsenius Antonii nobilissimus emulatores, quovis sabbato ad solis obitum preces ordiri, & ad ortum finire solitus est. De sanctissimo viro Isaac Syro non procul Spoletum in Umbria habitante testis locupletissimus Gregorius Pontifex: Quem nostrorum, inquit, multi noverunt. Illud quoque addidit: Isaac Spoletum templum ingressus, perit ab ædificiis, licet sibi bona eorum veniâ preces produceret, quantum vellet.

Concessum est. Ita tribus diebus ac tribus noctibus continuis in oratione persistit. Inusitata hæc precandi ratio, quò difficilior erat creditur, id fuit nequitæ esse spectantibus. Igitur unus aliquis custodum sui negligens, aliorum curiosus observator, quod in profectis sui emolumentum trahere debuisset, id fuit nequitæ fecit argumentum. Nam Isaacum ceu sanctitatis vanissimum ostentatorem verbis acerrimis oburgavit, ad objugationis clausulam contemptum colaphum impexit, & templo eiecit. Tulit hoc vir mitis, non tulit Deus, nec ultione luculentam distulit. Mox enim temerarius percussor à daemonibus agitari cepit, haud dubiè ab his hospitiis diu vexandus, nisi eum illud ipsos, quod impiâ manu persternerat, tempestivâ precatone liberasset.

§. V.

Summum semper studium fuit sanctissimi cuiusque hominis attentè & ardentè precari. Hinc plurimum aut creberrimæ aut prolixissimæ orationes. Apollonius, qui quingentos Monachos velut provinciales magistratu rexit, centies interdum, centies noctu, idque sexis semper genibus precari in more habuit, Rufinus & Palladio testibus.

Beatus Reinerus maximæ sed minis notæ sanctitatis vir, qui Anno Christiano millesimo ducentesimo trigesimo septimo Osnabrugi obiit. Hic annis viginti duobus suipius captivus proximè templum habitavit, nil carni unquam gustavit, omnibus diebus Veneris in ediam pane & aquâ toleravit, nunquam alium lectum quàm nudum asserem habuit, lorica nudo corpori appressam assidue gestavit, omnibus Dominicis ac Festis diebus cibum cælestem sumpsit: hic ipse quotidie trecenties in terram prostratus iteravit preces. Taceo innumeros alios.

Quot regii sanguinis viri feminaeque omnes Davidis psalmos quotidie recitarent? Quot iidem Religiosi viri feminaeque statis precibus emissis, horas insuper complures

complures precationibus impendunt? Recentia sunt & explorata, quæ in exemplum hic refero.

Stephanus Capunlachus quatuor quotidie horis post cenam precari solitus. Confalvus Mederius, ut prior, Societatis Jesu Sacerdos sex horas Meditationi tribuit quotidie. Antonius Criminalis è numero recentiorum Martyrum quot diebus trigefies prolixius orare consuevit.

Franciscus Suarezius, qui omnem Theologiam pluribus voluminibus in ampliorem lucem posuit, ingenue fassus est, malle se quiddam scientiæ acquisisset, perdere, quam unicam solitæ meditationis horulam intermittere.

Atque ut rem verbo finiam; novum quid, sed verum dicam: Ea est optima oratio, quam quisque ipse sibi facit, & è calore fundit pectore, non è libello scriptam recitat. Anaximenes Rhetor orationem elegantem & auribus dignam sex mensibus elaboravit. Hanc uni è suis discipulis, quem commendatiorem habuit, ediscendam tradidit. Adolescens, ubi eam exactius memoriæ mandasset, & à magistro parem dictioni gestum adhibere didicisset, coram Antigono rege præceptoris sui labores pronuntiavit. Notavit Antigonus, non id adolescentis stylo compositum. Quare inter audiendum super eâ re quippiam sciscitatus est. At ubi adolescens hoc solum loqui potuisset, quod pisces solent, suaviter subridens Antigonus: Quid ais, inquit, adolescens, num istud tibi non etiam in tabulis descriptum est?

Sic innumeri precantur, in tabulis descripta pronuntiant, aut multa psittacorum more recitant. O mei oratores! ô bonæ oratrices! optima imò & venustissima hic oratio, quam ipse sibi facit orator, quam ex animi medullis promittit: idcirco non hic orationi meditationem ac contemplationem junximus.

Quo igitur te ore referam, ingens celi decus, spes labentium, DEIPARA Virgo: cujus sanctissimos mores nullus unquam laudare satis potuit, quæ tenerâ etiam ætate in templo orando, meditando ac contemplando vitam exegisti, quæ principem diæ partem precibus & divinis colloquiis consecrasti: inde per aliquot horas honestè & ingenue puellare opus obiisti, mox reliquum diæ divinarum litterarum lectioni sedulo impendisti. Ita, ut cum ritè sanctæque cælestia curares, humana non omnino despiceres, utrumque munus Marthæ & sororis sanctissimè complexa.

ACTIONS.

SEU PRÆXIS

ORATIONIS, MEDITATIONIS,

ET CONTEMPLATIONIS.

1. Ad orationem plurimum facit, orandi tempus, locum, situm attendere. Nullum non tempus orationi aptum est: quavis horâ, quovis momento precibus nostris attendit Deus. Tria tamen potissimum tempora orationi seligenda; Marutinum, Meridianum, Vespertinum. Omnium optimum est marutinum: quod enim corpus est defæctius, hoc promptior aptiorque ad orandum est animus. Tempus nocturnum quanto aliis tranquillius, tantò & melius est.

2. Locus is orationi gratior, qui à turbis remotior. Ideo Christus cubiculum monstrat, idque clausum. Proprius tamen precandi locus est templum, teste Veritate: Domus Domini, domus orationis est; oratio, quæ ore multorum funditur, quod in templo fit, efficacissima: nimirum pia mens est Deo familiaris, etiam in templo & turbis mediis suam sibi fabricat solitudinem, & sola cum solo sponso loquitur.

3. Situs corporis, non leve adjumentum aut impedimentum orationis. Quo corporis statu sit supplican-

dum, Christus exemplo docuit: siquidem nunc procidens in faciem, nunc flexis genibus Patrem exoravit. Daniel fenestris eâ parte parentibus, quæ cænaculum templo Hierosolymæo erat obversum, ter quotidie statis horis genua submisit in preces. Salomon orans utrum-
3. Reg. 8. 2.
que genu in terram fixerat, & manus expanderat in calum.
vers. 54.
Hic proptius orantis habitus est, genua humi flectere, & manus cælo attendere.

4. Orationi nil magis adversum quam sub eâ huc illuc circumspicere, litteras legere, fabulas miscere, aut agere ad orationem non spectantia. Quisquis oras, contine oculos, aures frena, junge manus, flecte genua, tunde pectus, suspira Deum, & habebis adhuc quod agas, ut tot animi evagationibus obsistas. Magnam injuriam, Bernard.
inquit Bernardus, Deo facio, cum illum precor ut meam precem exaudiat, quam ego, qui fundo, non audio. Deprecor illum, ut mihi intendat, ego verò nec mihi nec illi intendo.

5. Nullam unquam orationem sine seriâ præparatione ordiri. Præparatio quanto accuratior, tantò & oratio attentior erit & ardentior. Ecclesiasticus severè hoc præceptum ingerit: Ante orationem præpara cor tuum, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum. Bernardi monitum est: Orans mentem erigat, corpus incurvet.

6. Oraturus circumspicere cogitet, quis, quid, quem rogaturus sit.

7. Breves illas & jaculatorias preces sibi quàm commendatissimas habere: plurimum prodest uno die centies, sexcenties, millies iis animum fulcire & ad Deum erigere. Tantò autem frequentius eas repetere, quanto vehementius vel adversa premunt, vel prospera blandiuntur.

8. Meditatio matutinum tempus singulariter capta, idololatris etiam non ignotum. Scipio summo mane in cellâ Jovis meditatus est. Isaias Propheta: Erigit Isaias e. 50.
manè, ait, manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.
Christus ipse, Marco teste, diluculo valde surgens Marci e. 1.
egressus abiit in locum desertum, ibique orabat. Nec tamen cetera diæ tempora meditatio aspernatur, modò silentio possit & quietè peragi.

CAPUT X.

Rosa Argentea, seu, Virginitas.

§. I.

Castimonia seu Virginitas triplici se vultu commendat. Alia enim conjugum, alia viduarum, vir-
virginitas.
ginum alia & longè sublimior est pudicitia. Augustino
August. de
bona est pudicitia conjugalis, sed melior continentia sanct. vid.
virginalis. Perpetuum virginitatis florem tueri prima De Virg-
nos virginum docuit, in cujus castitate complura sunt
nitare B.
admiranda.
Primum illud, Virginitatem amplexa est eo sanè
tempore, quo hæc virtus non ignota tantum, sed exo-
fa fuit.

Alterum, Tanto virtutis hujus amore exarsit, ut non
solum per omnem vitam virgo vivere, sed & virginitatem Deo vovere voluerit.

Tertium, Prima omnium fuit, quæ virginitatem perpetuam voverit.

Quartum, Inauditi res exempli, & fiducia in Deum
fuit incredibilis. Nam antequam Josepho nuptiis jungeretur, hoc suæ pudicitie votum nuncupavit, ingenti animo divinæ potentie fisa: neque enim ambigebat, hoc decretum suum vinculis matrimonii minimè temerandum. Una ejus cogitatio erat, placere Deo. Huc Spiritus divinus singulariter impellebat, uti princeps Theologus Aquinas explicat. Neque enim præceptum, neque consilium, neque exemplum virginem ducebant. Nondum legerat illud Matthæi: Sunt, qui seipsos castraverunt propter regnum calorum. Nec illud Joannis: Virgines enim
S. The. p. 3.
2. 28. art. 4.
Matth. c. 19.
vers. 12.
Apoc. c. 14.
vers. 4.

Vuu 4

nes enim sunt, hi sequuntur Agnum, quocumque jerit. Nec illud Pauli: Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, v. 2. 6. & 38. qui non jungit, melius facit: & bonum est homini sic esse. Hæc virginis nusquam lecta, nusquam audita, sed à sancto Spiritu suggesta, ut rectè dixerit Bernardinus: Nihil unquam elegit Maria, nisi quod ei divina Sapientia demonstrabat.

Et quamvis in lege veteri vitam calibem agitarint Melchisedechus, Iesus Nave, Elias, Eliseus, Hieremias, tres juvenes Hebræi in flammis non inflammati; à nemine tamen horum, quod confiter, virginitas voto est illigata, quod prima omnium fecit hæc virgo. Eam igitur Ambrosius iure meritisimo tantæ rei auctorem suspiciens: Maria, inquit, signum sacre virginitatis extulit, & interemeris virginibus pium Christi vexillum levavit. Id Hieronymus confirmans: Igitur Christus, inquit, & virgo Maria utriusque sexus virginitatis dedicare principia. Hinc Ecclesiæ primæva mos ortus, Basilio, Athanasio & Epiphano testibus, ut virgines Deo se dicaturæ castitatem promitterent in nomine Mariæ. Illud non nemini scribere licuit, nobis vix credere, Adamum viro Abele mortuo, cum mortis tyrannidem antea ignorasset, castitatem vovisse.

Ergo Domini mater, priusquam Dei filium suo corpore vestiret, voto virginitatis æternæ Deo se obstrinxit. Eo spectant illa virginis verba: *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco*. & Secundæ paullo maiora canamus, cum optimis scriptoribus. Theologus Hispanus publicis scriptis Theologiæ decerum his omnino verbis explicat: Beatissima Virgo, quæ à suâ immaculatissimâ Conceptione usum rationis ad spiritualia habuit, non solum propositum virginitatis, nec solum votum ante Filii conceptionem, & ante matrimonium, sed etiam in ipso Conceptionis instanti, & in utero matris existens virginitatem suam voto explicito & absoluto, Deo consecravit. Ita tenent gravissimi Auctores contemplativi, quos refert & approbat Jacobus Episcopus Christopolitanus, explicans illa verba Cantici Virginis: *Fecit mihi magna, qui potens est*, &c. Dicunt ergo, quod Virgo illico post sanctificationem fecit votum perpetuæ virginitatis in utero matris, quod postea per successionem temporis ostendit: nam statim tertio anno, tanquam virgo se ad Dei famularum dedicavit, ad serviendum Deo in templo Domini. Hæc illi. Et addit rationem. In Conceptione enim suâ Virgo Dei Majestatem pulchritudinemque contemplans, ardentissimo amoris igne flagrans cum sibi unicum sponsum elegit, perpetuæque virginitatis votum nuncupavit, juxta illud Canticum cap. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiet dies, & inclinentur umbrae*, id est, usque ad vespem mortis.

§. II.

Hinc rectè ac verè ratiocinatus Epiphanius: Sicut Christus, inquit, non est passus nomen IESV nec in cruce sibi auferri, sic non patitur à matre titulum tolli Virginis: & ut Ildefonsus loquitur, Virginitatis æternitas huic inprimis Virgini assignanda. Nimirum hæc illa Virgo virginum est, quæ castimoniam sublimitatem adeo æstimavit, ut maluit dignitatem matris non accipere, quam decus integritatis perdere. Quia tamen divinæ voluntati sese quam perfectissimè submisit, faceret Deus quod veller, se ancillam excipiendis divinis nutibus paratam, Deus ingenti miraculo gloriam virginitatis non abstulit, & dignitatem matris apposuit.

Hic Isaie vaticinium triumphat: Ecce virgo concipiet & pariet filium. Virgo ante partum, in partu, & post partum æquè integerrima virgo. Quod Augustinus cum veneratione prædicans: Crevit potius, inquit, in ejus partu integritas corporis, quam decrevit, & virginitas ampliata est. Ita conceptissimis verbis quotidie testatur Fidem

A in Christum: Conceptus de Spiritu sancto: Natus ex Maria Virgine.

Quæ de re Bernardus insigniter: Coniuncta sunt, inquit, Deus & Homo, Mater & Virgo, Fides & Cor humanum, formæ & in Admirabiles istæ mixtura sunt, & omni miraculo mirabilis, quomodo tam diversa, tamque divisa ab invicem, invicem per se conjungi. Secunda mixtura est, Virgo & Mater, admirabilis planè & singularis. A saculo non est auditum, quod virgo esset quæ peperit, quod mater esset quæ virgo permansit. Nunquam juxta rerum ordinem virginitas ubi fecunditas prædicatur, nec fecunditas, ubi virginitas integra conservatur. Sed hæc est, in quâ virginitas & fecunditas obviaverunt sibi. Illud factum est, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum. Quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Quomodo potuit hoc persuaderi generi humano, universo orbi terrarum? Et tamen tam facile, tam potenter persuasum est, ut vixit mihi id credibile faciat credentium multitudo, juvenes & virgines, senes cum junioribus elegerunt mille mortibus mori, quam ad momentum ab istâ fide desicere.

Assentitur Augustinus, & Hoc, inquit, summum hoc miraculum est, quod majus à Deo expectari non potuit. Sicut solares radii vitrum transeunt, nec ledunt vitrum, ita Christus ex utero Matris & virginis in præsepe venit. Igitur nulli mulierum illud elogi convenit: *Tota pulchra es, & macula non est in te*, nisi huic uni Virgini, quæ semper incontaminata, semper virgo, vix nullam est experta. Hæc rubus ardens, & vitorem retinens. Hæc Gedeonis vellus, quod Numen irroravit seipso. Hæc Aaronis virga, quæ frondibus & fructibus abundavit. Hæc clausa porta, quæ soli regum Regi patuit. Atque hæc tam admiranda virginitas, matris divinæ purissimam Angelorum felicitatem longè superavit. Angeli nullâ corporis mole laborant, hæc carnem & spiritum in admirabile fœdus copulavit.

§. III.

Cum de Castitate sermo est, mihi semper Hieronymi dictum in mente est: *Quocumque virtute polleas, quibuscumque operibus niteas, si singulo castitatis caritas, omnia per terram trabas*. Abimelech Sacerdos panem ceremoniâ consecratum, neque Davidi elucenti, neque ulli ex iis, qui cum Davide fuerant, daturus fuisset, nisi prius exploratum habuisset, eos esse mundos ab omni mulierum consortio. Nota vox Joëlis Prophete prædictæ, ut sponsus de cubili suo migret, sponsa de chalam. Ad castitatem licet & exidium, quod à Chaldeis imminet, avertendum, genti suæ Propheta jejuniū & fletum indixerat. Ceterum neutrum credidit profuturum, nisi à Castis fieret. Tanti virtutem hanc unam fecit maximus Propheta.

Duo hujus ordinis viri longè principes Elias & Eliseus, qui salutare Christi ortum diu antea præcellerunt, castimoniam complexi, calibes vixerunt: idem omnium soli mortuos in vitam reduxerunt. Nimirum hostes universos, cacodæmonem, peccatum, ipsam mortem Castitas triumphat. Sed hæc illi vires à Virginis Filio sunt, qui omnium virtutum exemplar fuit omnibus, cujus vitæ nihil unquam in terrâ sanctius, qui nasci quidem dignatus est, sed solum ex virgine, quod nulli mortalium contigit. Sed præne corrigo, quod dixi. Nam duos virginis filios cerno. Illum in alto pendentem, in imo stantem alterum. O ergo felicem piscatorem, o beatum, o ret beatissimum Zebedæi filium Joannem, cuius tutela omnium virginum princeps, non solum credita, sed in matrem etiam assignata. Sic è cruentâ trabe moribundus elamat filios: Ecce mater tua. Si ergo Joanni mater est virgo, ergo & Joannes filius virginis dicendus. His annumerari potest non immerito Jacobus, qui ab eo, quod ore & lineamenti esset Christo perquam similis, Domini frater est dictus. Hic unus omnium templi penetralia subire Pontificum permitti potuit, quod nulli hominum,

Quanti B. Maria æstimavit virginitatem.

Isaia cap. 7. vers. 14. August. serm. 15. de Tempore.

hominum, præterquam Sacerdotibus, patebat accessus: qui honor contingere illi non potuisset, nisi recepta de ejus castimoniâ, vel inter inimicos, opinione. O Castitas, quantæ dignitatis es, vel hoste judice!

*Chryst. lo-
quens
laudando.*
Græcorum Oratorum disertissimus Chryso-
stomus, mirabili voto inardefcens, velut accersito pictore: *Pingemini*, ait, sermonem virginitatæ. Quid hoc ais, Chry-
stome, quis istud enim verò possit? Sermonem scribere, virginitatem muliebri habitu pingere, fortassis difficile non sit: at virginitatæ sermonem picturâ exprimere, quis hoc Apelles, quis Protogenes, quis Zeuxis, ait Pa-
rasius, quis Timanthes id possit? Verum non possit hoc quisquam hominum, Deus id potuit, qui sermonem virginitatæ in cælo pinxit, loco quàm fieri potuit paten-
tissimo. Suspice, & videbis in Zodiaco, lato illo cali-
baltheo, inter Libram & Leonem constitutam Virgi-
nem. En ipsissimum virginitatæ sermonem. Quisquis virginitatem & castimoniam tueri vult, hinc Leone, hinc Librâ; hinc Fortitudine, hinc Temperantiâ se mu-
niat; utrinque defensus sit necesse est. Hinc quidem Leo collocatur: nam Castitati tuendæ pugnandum ac lu-
tandum est assiduè, tentationibus & illecebris acriter resistendum. Qui pugnare non vult, nec vult vincere, nec virgo permanere. Hæc virtus non nisi quotidianis præliis conservatur. Qui non fortis est, nec castus erit. Rectissimè Chryso-
stomus: *Virgo à bello nunquam cessare potest*. Sic adit Leo virgini, sed nec Librâ desit. Homo continentie amans, ad Libram plerique omnia examinat, hæc præcipue: Labores suos, ne otietur; socios suos, ne seducatur; suos sermones, ne in iis excedat; men-
tam & vestem suam, ne lasciviat; oculos suos, ut custo-
diat; peccandi occasiones, ut fugiat. Nusquam non opus hæc trutinâ. Nimirum hæc solertissimè sunt expendenda virgini.

§. IV.

*J. Josephi
tentamen-
tum fuit
erari.*
Videte mihi castissimum Joseph Ægypti proregem, quàm ille inter Libram & Leonem Castimoniam suam insigniter defenderit. Tentationibus & plurimis & gravissimis & pæne assiduus incurfabatur. Primum illius tentamentum fuit ætas: juvenis erat. In lubrico stebat, concipiendæ flammæ expositus agebat, nec opus hinc oleum affundere, ex se facilis flamma sequitur. Sed vicit ætatem Joseph.

*J. Quoti-
dianus
aspectus
Dominæ,
& Verba
blatissima.*
Accessit quotidianus Dominæ aspectus. Dominam voco, quæ in suum famulum omni pantherâ sævior fuit. Addita sunt tertio verba blandissima: his pondus fecerunt lacrymæ, quas crocodili dixeris fallacissimas.

*J. Diutur-
nitæ ten-
tationis.*
Quarto urgebat optimum juvenem assidua importunitas ac diuturnitas tentationis. Neque enim hoc unum alterumve diem, nec unam aut alteram hebdomadam tenuit: non intra pauculos menses stetit hæc suavis ad flagitium invitatio: in annos abiit complures. Sa-
cræ paginæ testantur: hujusmodi verbis per singulos dies mulier molesta erat adolescenti, idque annis pluribus.

*J. Dona &
promissa
ingentia.*
Quinto, mollissimis verbis jungitur dona, & promissa ingentia; solet enim lascivius amor ejuscemodi artibus admove: nihil hinc inausum, nil intentatum relinquitur.

*J. Latendi
fiducia.*
Sexto ad obscænum obsequium non leviter anima-
bat ipsa latendi fiducia: poterat enim Joseph securè sibi polliceri, rem non evulgandam.

*J. Minæ &
terrores.*
Septimo jungentur minæ ac terrores, ut si assen-
tiri nollet, laqueum, patibulum, omne malum expectaret.

J. L. v. g.
His carapulis castissimus Josephi animus quatiebatur. Ille nihilominus velut inexpugnabilis turris, nec ferro, nec flammis, nec blanditiis, nec minis cedens. Quo-
modo, inquit, possum hoc malum facere, & peccare in domi-
num meum? Nec tamen furia illa Putipharis conjux quiescebat.

A Nam etiam in carcerem penetrabat, in quem inno-
centissimus juvenis per fallas accusationes est devolutus. Huc illa feminarum nequissima internuntios suos ac le-
nas quàm occultissimè submittit. Hic eadem quæ prius lenocinia repetebantur. At juvenis licet captivus, suum illud constantissimè opponebat: *non possum hoc fa-
cere*. Sed rogat te & obsecrat non ancilla, sed Domina: *Non possum hoc facere*. En nobilissimum ab ipsâ submissum munus: *Non possum hoc facere*. Strictissimum insuper si-
lentium spontet. Non igitur quidquam est, quod tibi metuas: sed ille, Dixi, ait, & centies dicam: *Non possum hoc facere*. Sed sic occidis Dominam, tui delictio ta-
bescens moritur. At ille: *Moriatur, ait, Ego hoc non possum facere*. Sed ibis in patibulum certò, si hæc preces per-
vicax repellas. Ego, ait Joseph, & patibulum & rotas, & quodcumque tolerare sum paratus, innocentie ac castimonie retinendæ. Hoc autem malum facere non possum, quidquid me fiat, non possum, non possum hoc facere.

B En Virginem inter Libram & Leonem tutissimam, invictam. Maluit triennalem ferre carcerem, quàm pa-
ratam non respicere voluptatem. Scuto Joseph pugna-
vit, & hastâ. Nam præsigni generositate veluti leuro ignita jacula excepit, retudit, confregit: dein & hastam in orcinum colubrum contorsit, summam exhibens tam in herum suum, quàm in Deum suum fidelitatem. Opti-
mè dixit Chryso-
stomus: *Magis miror Josephum in hoc igne penitus illesum, quàm tres viros in fornace Babylonicâ ab igne intactos*.

Fuit è sancti Dominici familiâ vir virtutis eximia, qui pro castimoniâ difficiles pugnas subit, nec unquam victus succubuit. Huic ab ipsis adversariis inferorum ci-
vibus vel invitis acclamatum est: *Vicisti, vicisti*, quia in igne fuisti, & non aruisti. Josephus Castitatis encomia nusquam legerat, exempla nulla viderat, præcepta nul-
la, sed nec ulla consilia sciverat, nihilominus continen-
tiâ sanè admirabili & fortitudine prorsus incredibili, tentationes ac illecebras omnes elulit felicissimè. Digni-
ssimus cui omne cælum acclamar. *Vicisti, vicisti* Joseph, quia in igne fuisti, & non aruisti: *Vicisti, quia fugisti*.

§. V.

*H*inc Augustinus memorabile hoc documentum *August.*
suggerit: *Contra libidinis impetum apprehende fugam, serm. 250.*
*si vis obtinere victoriam. Cum Apostoli nos armant in vi-
tia, collato cum iis pede certandum esse docent. Insur-
git Ira? resiste. Invadit Invidia? resiste. Adulatur Su-
perbia? resiste. Oculos fascinare vult Avaritia? resi-
ste. Pigritia ad otium & somnum trahit? resiste. Pro-
ponit epulas & vinum Gula? resiste. Voluptatem sua-
det Luxuria? hic aliis pugnandum armis. Hic fugite, fu-
gite. Resistendum ceteris, hoc unum è vitiis fugâ vincit-
tur. Sic Paulus vociferatur: Fugite fornicationem. Eiusdem
animi Chryso-
stomus: *Virginis custos, inquit, fuga & vers. 18.*
secesio. Audis obscæna & periculosa? Bonum est obtu-
rare aures: melius est abire & fugere. Cernis blanda &
illecebrosa? tutum est oculos claudere; sed tutius est abire & fugere.*

Rogatus Aurelius Augustinus, quid esset quod nollet cum forore habitare, ita occurrisse fertur: *Quia non sunt mihi sorores quæ cum forore meâ sunt. Ideo hic omnium consultius, fugere & procul esse. Enim-
verò malum est videre feminam, pejus alloqui, pessimum attingere.*

Artenius Abbas seminarum aspectum, præsertim curiosiores, ut rem sanctiori vitæ prorsus exitalem refu-
giebat. Huic cum fortè matrona quadam non obfuri generis se se repente obtulisset, turbatum & avertantem rogare cepit, ne suum occursum tam atrociter declina-
ret, & ut Deum pro se precaretur. Precabor, inquit ille, libens ne hujus talis occursum unquam amplius memori-
sim.

Anno 10.
Ruffi. us
Aquil. lib. 2.
cap. 1.
Pa. ad. c. 43.

sim. Huic accensendus Joannes Anachoreta, qui annis plurimis nullam vidit feminam, nec ab ullâ videri voluit. Petit tamen Tribunus quidam militaris, ut ab uxore suâ se adiri pateretur, & super salutis negotio consulere. Negavit Joannes moris sibi fuisse unquam cum feminâ loqui. Tribunus obsecrando perstitit, saltem ab eâ se conspici pateretur. Cui Joannes: Eat, inquit, & me in somnis videbit, si id pie cupiat. Nec defuit prædictioni eventus.

Anno 1603.

Hoc priscum recens istud. Fuit ex Hispanis Sodalium cætu juvenis virginis non frigidus amator, sed strenuus defensor. Hic morti proximus coram Sodalitii Præfecto serid testatus est, nullam sibi feminam e facie notam, præter duas consanguineas, quas ob vitæ rationem sapius alloqui necesse fuerat. Vixerat autem ipsos novem annos Hispani. Tantò mirabilior hæc continentia, quânto durior.

Ruffin. c. 30.
Pallad. c. 8.
mibi p. 482.
apud Ros-
vorda.

His omnibus mirabilior & magnum virginis mitalculum est Amon Aegyptius Abbas, parentibus opulenti ac generosis oriundus, cujus virtutem optimi scriptores jure prædicant. Nam etiamnum juvenis annos viginti duos natus uxorem ducere à suis compulsus est. At ille conjugium & ceremoniam superfluum admittens, animo totus virginis ardebat. Idcirco primâ nuptiarum nocte his verbis aggressus sponsam: Quid, ô virgo, agimus, inquit, florem corporis nostri tam facile perdimus, cras forsitan morituri? Quin magna audemus, nec tamen volentibus nimis difficilia. Virginitas, ut scias, thesaurus est incomparabilis. Mortalium sapientissimi hoc affirmant: Divinus scriptor: *Omnis ponderatio, inquit, non est digna continentis animæ.* Quin ergo consensu pari pretium hoc inestimabile nostrum facimus, & virgines permanemus? Neque hoc, quod forsitan putes, adeo arduum est. Unico & constanti VELLE hoc totum fit. Velimus serid, & jam sumus, qui esse volumus. Virginitas non solum Angelis, sed & Deo facit esse proximum. Et audi, obsecro, quæ præmia, quæ deliciae promittantur castis in celo. Et unâ libellum protulit, è quo, quæ ad rem videbantur, virgini prælegit tanto animi ardore, ut & ipsam calcescit, dixerit: Quin igitur hoc facimus, quod suades, & toto se juncti nostram Deo castimoniam probamus: ego hoc consilii nequaquam turbavero, & si quid jubes, id deinceps à me fiet. Ego, inquit, & rogo, & volente te jubeo, ut in omnem reliquam vitam tu mihi soror, ego tibi sum frater: ceptis nostris non deerit divinus favor. Castorum animorum Deus quantus est amator, tantus erit & remunerator. Dixerunt, & fecerunt. Eadem quidem domo habitârunt, sed tam verecundè ac castè, ut non tam virgines dixisses, quàm Angelos. Atque hunc vitæ tenorem duodeviginti annis sanctissime perseverârunt. In quâ re illud potissimum habuerunt, Otia utrinque sustulerunt, hinc omnes potius Cupidinis arcus. Utrumque hunc conjugem labor, ab omni labe incontinentiæ tutum conservavit. Amon totos soles in horto exegit balsameto colendo: quæ res multum laboris poscit & industria. Vespere ergo domum rediens, sed fatigatus, mox tamen ad preces abdidit, inde cenula, sed modesta & parca, quæ fami succurreret, non libidinem stimulare, inde noctes inter castissimas preces inchoatæ & clausæ. Hinc sæpius inter eos hic sermo: Plurima pars hominum nescit, quàm suavis sit sopor in vacuo cubili quod solus quis occupat. Certissimum est,

Ecclesi. c. 26.
vers. 20.

Incorruptio
facit esse
proximum
Deo.
Sap. cap. 6.
vers. 20.

1. Cor. c. 7.
vers. 28.

quod Paulus prædixit: *Tribulationem carnis habebunt hujusmodi.* Ubi octodecim ut dixi, annos in parili virginis decreto sanctissime traduxerunt castissimi conjuges, nobilissimum celo spectaculum, Amon ad virtutis culmen enisus in montem Nitriam concessit, factus plurium Monachorum Pater; illa in domum sibi relictam plures virgines adsevit, & ædes exploratæ castimonie jam concias in cœnobium mutavit. Mirabilis

A Deus in sanctis suis. O virginitas, ô soror Angelorum! O victoria libidinis! ô Regina virtutum! ô pollicio bonorum omnium!

S. VI.

Sed non est, quod hæc olim duntaxat facta censemus. Similes pugnas hodièque, similes & triumphos spectat virginitas. Obstupesco, cum lego optimâ fide descriptas pro Castitate luctas planè admirandas. Et quis non miretur, corruptissimo hoc ævo castissimos tamen juvenes, virgines tamen integerrimas nec adeo vili numero reperiri? Quibus profectò longè potior est castimonia quam vita, suavius illis est mori quàm inquinari. Rem hic ad compendium conféro. Verissimum esse, quod dixit Chrysostomus (*virgo à bello nunquam potest cessare*) confirmant hæc pauca in specimen propolita.

Fuerunt hoc ævo, qui libidini omnino perdomandæ sacrum tempus, quod Domini Natalem antecurrit, non carnibus tantum abstinent, sed & solo pane ac fonte victitant. Quod alii pluribus diebus fecerunt. Sunt, qui toto anno carnibus abstinerint. Alii quovis Veneris die aceto solum & pane in ediam solantur. Verberibus & cilicinâ veste se aliqui corpus affligunt, ut non desint, qui annum integrum fetis asperctis seipos excruciant, eo fine ut sædiorum cogitationum impetus fortius repellerent. Diverberationes acerrime in oculis sunt. Aliqui noctu ad orandum surgunt, & prolixas preces nudis genibus absolunt. Pro epilogo hęc se catenâ acriter cadunt. Cùm flagellum deest, cingulum ferro præfixum in ejus rei ulum venit. Sunt qui vulnera per verberationis ardorem exasperant. Dole in Christi Natalis pervigilio juvenis flammam pudicæ animo subditi fenserat, at ille consilii non tardus, ut ignem hunc oppressum iret, nudum se in nives abiecit (en alteros Francicos) ut si quid voluptatis vel invito sese animo insinuallet, acerbitate frigoris penitus opprimeretur.

Fuerunt alii, qui Cupidinis vincendi causâ, aut in nives aut in spinas horridumque vepretum (en alteros Benedictos) sese voluntario jactu præcipitarent. Fuerunt alii, qui digitos in ignem extenderent, qui dentibus linguam invaderent, qui saxo pectus plangerent, qui pugnis faciem contunderent, ne quid penitus virginei floris amitterent.

Fuit Parthenius juvenis Lugduni, qui cum nulla alia servanda integritatis superesset via, manus suas in suum vultum armavit, & oris sui florem unguibus & cruore ita contaminavit, ut quid porro in ipso amaretur, nemo videret. En alteros Spurias. Notus est Hercules ille adolefcent, qui ubi mirâ sui specie sollicitari oculos advertebat, oris decorem vulneribus confudit, maluitque deformitatem suæ sanctitatis argumentum, quàm formam alienâ libidinis esse irritamentum. Ingolstadtii novus quidam Mutius, ipso animosior Scævola, patientissimam manum tam diu prunis admovit, dum flamma pestilens per viscera grassari desineret. Alii linguam moribus tantisper vexant, dum spurca cogitationum reprimant. Plurimi nudis asseribus aut pavimento indormiunt multas noctes ne suaviter cubent, aut ne inhonestius somnient, non raro cervicalis vicem capiti saxum subijciunt. Sunt qui inter mortuos pernoctant, ne voluptatibus vitæ vincerentur.

Fuit qui sex omnino horas continuas in genua provolutus Christi Domini necem ac supplicia contemplantur, quod quidem potentissimum in his præliis telum est, omnibus hostibus formidandum. Quod magis mirandum, sancta hæc in seipsum crudelitas ingeniosa est: non enim defuerunt, qui urticas & rosarum spinas pro cilicio corpori applicarent, quos merito virgines Rosas dixeris, qui sine spinis vivere noluerunt, cum

Hortu-

Hortulanum suum spinis videant in cruce coronatum.

Superioribus quidem sæculis pugnas edidit Castimonia severas & admirabiles. Evagrius Presbyter hibernas noctes in puteis egit, ut ab omni affectu libidinis corpus vindicaret. Bernardus Abbas in lacu, Benedictus in vepribus, Franciscus Assisius in nivibus, Dominicus in prunis seipsum triumpharunt. Tanta hominibus sanæ mentis fuit castitatis cura, tantum incestu voluptatis odium. At præca nunc reviviscunt miracula, antiqua restaurantur prælia. Ita hodieque à plurimis adolescentibus ac juvenibus castissimis Virginis MARIE Sodalibus incredibiles pugnae pro tuenda virginitate suscipiuntur; victoriæ illusterrimæ referuntur; versis ac decretoriis armis res agitur, jejuniis, flagris, ciliciis, humicubationibus, vigilis, rigoribus aliis innumentis in impurum Cupidinem pugnatur. Tentatio carnis & diaboli, materia triumphi.

§. VII.

Hic merito quisque sibi in aurem, imò in animum dixerit: Equid ego simile aut feci, aut facturus sum? Illis, & illis, & istis tantum stat sua virginitas: esturire, algere, frigere, minùs & incommode dormire, dolores acerrimos sentire, aspera quæque pati non detrectant: modo sua sibi Castitas in tuto sit. Ah quam ego ad lucratos istos remissus ac inertes dormitor sum? Illi cælum rapiunt non sine generosa violentiâ, ego torpescam & cuticulam curo. Si mihi ipse credo, virginitatem fortassis amo, sed pugnas pro virginitate refugio: cælum cupio, sed quantum est, quod pro cælo laboro? victoriam & præmium affecto, sudare ac certare nolo. O militem in plumis! o athletam in mensis ac poculis! Sed ut scias, non hæc ad virtutem iter, non hæc ad cælum pervenitur. Illud Chrysostomi hic millies ingerendum: *Virgo à bello nunquam cessare potest.*

Hieronymus ad institutum præci moris mentionem injiciens: *Gentilis error, inquit, Deas virginis fixit armatas, cum scuto & lanceâ, ostenturi sine bello pudicitiam non posse defendi. Virginitas cautissime simul & fortissime habenda est: nimirum inter Leonem, ut diximus, & Libram media rectè defenditur. Nihil tenerius castitate ac pudicitia, quæ etiam impudico aspectu perditur. Pudicitiam perdidisti semel?*

Nulla reparabilis arte
Lapsa pudicitia est.

Claude igitur vas tuum, ne pretiosissimum hoc unguentum effluat; claude virginitatem tuam continentiam tam linguæ quam oculorum, quam & aurium. Nec verò quemquam terrear quotidianæ pugnae difficultas. Quanto difficilior pugna, tanto gloriosior victoria. Ad has pugnas amore virginitatis obeundas Bernardus nos animans: *Differunt quidem inter se, inquit, homo pudicus & Angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius Castitas felicitas, huius tamen sortior esse cognoscitur. Sola est Castitas, quæ in hoc mortalitatis loco & tempore statum quandam immortalis gloriæ representat. Sola inter nuptiarum solennia, morem beate illius vendicat regionis, in qua neque nubunt, neque nubuntur: præbens quodammodo terris, celestis jam illius conversationis experientiam. Quid ergo castitate decorius, quæ de hoste domesticum, Angelum de homine facit. Atque ut præci Patres loquuntur, major est victoria virginum, quam Angelorum. Angeli enim sine carne vivunt, virgines verò in carne triumphant. His confirmandis optime dixit Hieronymus: Virginitas frumentum, nuptiæ hordeum, fornicatio stercus. Virgines sedent ad pedes Domini, virgines semper cum Domino loquuntur, virgines sunt terræ Angeli. Quis igitur decorem virginitatis aestimet, quæ amatur à Christo Rege, probatur à Iudice, dedicatur Domino, consecratur Deo, remuneratur à celesti sponso? Porro Deipara Christi mater, cuius honori hæc paullo quam cetera diductus scripta,*

A non solum virgo, sed omnium etiam virginum decus & specimen est unicum, ut nefas sit, sanctissimum ejus nomen in ordinem redigere, nisi pro typo sit & virginitatis ideæ: sed nunc praxim Castitatis addimus.

ACTIONES VIRGINITATIS

A C CASTIMONIA.

1. Hic caput rei est: Principiis obsta. Adest cogitatio? Repelle. Allicit imaginatio? non aspice, mentis oculos quamprimum alio avertere. Moraris, & cum hoste colludis? evidenti periculo Castitatem exponis. Job non solum à conspicienda, sed etiam à cogitanda virgine cavet. Scintilla vestis illapsa cito maculam inurit, nisi eam submoveras: fœda cogitatio animum mox inficit, nisi hanc quamprimum excutias.

2. Proximum est nunquam otiosi, nunquam nec Secunda. exiguo quidem tempore. Ferias quætere, nil agere, aut agere otia, languori ac somno indulgere, & simul castum esse, inaudita sunt, neque hæc unquam tam disparia in parem amicitiam petrahi poterunt.

3. Qui Castitatem amat, orationes & jejunia frequentat. Intuta est pudicitia, si horum desit alterutrum. Nimirum virginitas orationis thus amat, quod sine mortificationis prunis nihil odoriferi exhalat. Iuxta Dominum sunt: *Vigilate & orate, ut non intretis in temptationem.* Mat. 26. Facile vigilat, qui promptè jejunat.

4. Feminarum aspectus, colloquia, munuscula, præsentiam, omnesque ejusmodi occasiones cautè devitare. In sinu colubrum tutius quis ferat, quam in oculis, in auribus, in animo muliebres blanditias. Procul & procul este, ab his dolosis ignibus, quos subinde honestatis favilla regit, sed produntur, dum tanguntur.

5. Spectacula parum pudica, confabulationes non tantum obscenas, sed etiam protervas, imagines nudas, & inhonestas cantilenas, & libros omnes Venerem olentes studiosissime fugere. Sed inter fugienda etiam choreas numerare, de quibus optimè dictum: Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, & circumfrentia omnes angeli ejus.

6. Vera Castitatis est, non tantum præsentium ocularum vereri, sed etiam seipsum solum erubescere, nec audere clam facere, quod palam offenderet. Homo castus oculos assidue defixos gerit in Deum, in sui Custodem Angelum, in seipsum. Coram his tribus turpe quid facere, aut etiam cogitare, tam verecundaretur quam coram toto terrarum orbe. Sic castissimus Amon Lycum flumen transurus, quia horrebat vestem ponere, & seipsum videre nudum, ocula vi trajecit aquas. Ita Hieronymus, Rufinus, Palladius supra laudati.

7. Curiositatem singulariter odisse: Curiositas & Septima. Castitas nihil unquam inter se amicitia habuerunt. Vane curiosus & pudicus, otiosus & castus, prodigia sunt. Dina Jacobi filia, si non fuisset curiosa, non fuisset rapta & violata.

8. Vestitum mollem & ad ævi leges concinnum in aliis non amare, à seipso penitus abdicare. Subinde vestis comprior plus libidini patrocinator, quam forma liberalior. Quantum autem luxuriæ negotium promoveant vestes & corporis cultus, in Trimegisto nostro fufius docemus, quò Lectorem amandamus.

9. Ad omnes portas, hoc est, ad omnes exteriores sensus, perpetuas habere excubias, nec eas unquam laxare. Qui Castitatem diligit, non solum cum oculis, ut Jobus, sed & cum auribus & naribus, sed & cum lingua & manibus fœdus pangat, ut quidquid virginitati adversum occurrit, mox totis viribus rejiciatur. Castitatis est, non tantum omnem impudicitiam, sed omnem etiam impudiciæ umbram horrere.

CAPVT XI.

Rosa Crystallina, seu, Jejunium
& Abstinentia.

§. I.

B. V. Mariæ
vita metæ
fuit qua-
dragesima.
Ambros. 1. 2.
de Virgin.

Omnis beatissimæ Virginis vita, metæ fuit, sic dicam, quadragesima, jejunii & abstinentiæ dicata. Beatus Ambrosius abstinentissimam Virginem demiratus: Quid exequar, inquit, ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam? Alterum ultra naturam superfuisse, alterum pene ipsi naturæ defuisse; illic multa intermissa tempora, hic congemmatis jejunio dies: Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obuius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. Potuit virgo de se dicere, quod Anna Elcanæ uxor respondit: Vinum & omne quod inebriare potest, non bibi. Quod si Christus Filius tam eximie fuit sobrietatis, ut sui suæ frigida à Samaritide velut mendicus peteret, utique & mater non aliam habuit vinariam cellam, quam publicum urbis fontem.

1. Reg. 1. 1.
vers. 15.

Thomas Aquinas super hac virtute disserens: Temperantia, inquit, tanto perfectior est, quanto quis pravis concupiscentiis magis caret. Atqui virgo beatissima non solum cibi potulque lautitias non inhiabat, sed singulari prærogativâ, ab omni ejusmodi cupiditate immunis erat. Ergo temperantia illius perfectissima fuerat. Hæc insita nobis à pringentiâ noxâ flammula: in illâ penitus extincta, nihil pravi incendii poterant suscitare. In testem occurrens Chrysostomus: Beatissima Maria, inquit, ultra omnem humanæ naturæ modum modestiam atque temperantiam excoluit, atque ob id universum Dominum in utero gestare meruit. Quamdiu Adam in campis elysiis jejunus fuit, tamdiu totius orbis dominus fuit. Ubi comedere coepit, & orbem totum, & seipsum, & omnia comedendo perdidit. Hoc nativæ labis initium. Tam malè prandit in paradiso, ut aliquot millibus annorum pessimè cenaret in exilio. Continuisset manum, domuisset gulam, & paradysum, & omnia paradysi bona retinuisset. Heu pessimum prandium, quo duo soli homines omne celi ærarium decoxerunt.

Intemperantia non tantum animo, sed etiam corpori variè nocet.

O abstinentia quam potens es pharvacum in omne vitium, nihilominus vile nobis est tui pretium. Intemperantia cum cognata sit luxuriæ, illud cognationis illius proprium habet, non tantum animo, sed etiam corpori variè nocere. Intemperantia labores omnes altero tanto graviore reddit, vires subtrahit, morbos & dolores immittit, vivendi spatium abrumpt. Profecto grande hoc paradoxum est. Omnes cupimus esse longævi & quam diutissimè vivere, & tamen maximam partem tam intemperantem & confusam vitæ rationem sequimur, ac si hoc omni studio agamus, quàm celerrimè extingui. Intemperantiam, cui affluiscimus, nulla nobis monita, non oracula divina, nulli qui inde sunt morbi dissuaserint. Egrotare malumus, & malè habere, quàm frugalius & temperantius vivere. Modò nil subtrahatur gula, modò fartiat ventris, cetera faciles curabunt superi. Non nescimus nil æquè longævitati officere, quàm victum varium, copiosum, immoderatum; nihilominus perniciem nostram amamus, & damnis nostris hilarescimus.

1. Pet. cap. 5.
vers. 8.

Qui verò rationem audit, nec experientiam excludit, sic apud animum suum statuit: Non possum ignorare, idque multo usi compertum habeo, quantum nocimenti non animo solum, sed & corpori adferat cibus potulque intemperantior. Ergo non conquiescam, dum meipsum in eum vivendi ordinem redigam, quo Deus non offendatur, non lædatur valetudo, conscientia non inficiatur. Agnosco Principis Apostoli effatus: Fratres, sobrii estote & vigilate. Reverè fame atque abstinentiâ malis plerisque omnibus medelam facimus. Quod si

A experimento discere non recusarent, qui vitam immoderati agunt, quàm jucundum sit & suave, supercilios carere, ventrem rationi obedientem & bene motum habere, parvo alluere, stomachum cibo potulque non obruere, paucis contentum esse, sanè temperantissimi forent & apli. Præsertim cum Virginis filius, sobrietatis & abstinentiæ magister imperet: Attendite vobis, ne forte lacrumæ graventur corda vestra in crapulâ & ebrietate.

De Virgine matre B. Bonaventura dignum memoratu refert in hunc modum: Spectandum se præbuit calidus virgo pia femina. (Elisabetham fuisse credit) eamque fuisse affata est: Dico tibi, filia, quid nullum donum vel virtutem à Deo habui, sine magno labore, continuâ oratione, ardenti desiderio, profundâ devotione, & multâ afflictione, exceptâ Sanctificationis gratiâ. Et pro certo scias nullam gratiam in animam descendere, nisi per orationem & corporis afflictionem.

Deus quidem spargit sua munera, sed ea nonnulli volentes, & indultri accipiunt; plurima Deus labore vendit, sed facili, & quem adhibet qui seridè vult. Fit nunquam, ut quærat quispiam: Quanti hoc emisit præti, ait alter, aut tanti. Mox addit primus: Non emisset dicas, sed invenisset aut dono accepisset, cum minimo emeris. Ita Deus sua labore vendit; nos enim, sed emimus minimo, quocirca potius dono accipimus. Sepissime optimus Deus facit, quod mater solet, quæ aut panem similagineum, aut botrum maritum aliusculè manu tenet, & alliciendo puerulo: Habebis hoc, ait, si contigeris. At puer subilicet & apprehendere conatur, quod in præmium proponitur. Mater equidem sic posset tenere, quod data est, ut puerulus id nullo salu, conatu nullo tangeret: at illa sensim ac clementer attemperat manum ad filiolis conatur, ut post farigationem non longam, quod cupit, obineat: ita omnino Deus nobiscum agit; nos aliquid laboris sumimus, conatur & affluiscimus; abstinentiâ & jejunii corpus exerceamus, sic benevolam & planè maternam Dei manum ad nos trahimus, non quia nos tam laboriosi, sed quia Deus tam facilis ac bonus.

§. II.

Quando igitur Virgo beatissima continuis precationibus ac jejunii tanta sibi dona promeruit apud Filium, sanctissimi quique hominum ritè fecisse censendi, qui virginis abstinentiam cum imitari, tum venerari studuerunt. In exemplum è plurimis paucos produco.

Nicolaus Tolentinus vir sanctus & abstinentiâ singulariter clarus, quavis hebdomadæ, diem Lunæ, Mercurii, Veneris, & beatissimæ Virginis honori Sabbatum inedia traduxit, nec corpus nisi semel his diebus refecit, idque pane tantummodo & aquâ.

Admirandum est, quod femina, quod Regina, quod inter delicias & in aula fecit Elisabetha Lusitanæ Domina, quæ præter quadragesimale jejunium, alios inter super 40. dies ante diem Virginis in cælum assumptæ, sed & quamlibet sextam feriam, & omnia Virginis diebus pervigilia jejunii tam rigidis consecravit, ut extra viam panem & aquam gustaret nihil. Ita dimidium pene annum religiosissimâ inedia traduxit, tam alti sanguinis mulier.

Carolus Borromæus sanguine Princeps, & Romanæ curiæ purpuratus senator, anno millesimo sexcentesimo nono in divorum album relatus, virginem Deiparam ita coluit, ut quotidie illius Officium & Rosarium genibus nixu recitaret, omnibus ejusdem pervigiliis sic jejunaret, ut toto illo die præter panem & aquam nihil libaret; & ubi demum ad salutandam Virginem signum audisset, mox in genua supplex ruit: in curru sedisset, mox è curru descendisset: in equo fuisset? ex equo quamprimum descendisset, & ut iter se daret, in ceno fuisset genua. Tantò ista rectius, quanto submissius.

Joannes

Joannes Godefridus Bambergensis & Würzburgensis Pontifex, qui Ratisponae in Comitibus Septemvitorum obiit, per omnem vitam die sabbati beatissimae Virginis matris honori jejunavit.

His annuero, quos optimi scriptores laudant. Walterus de Birbach antequam in Cisterciensium monachorum familiam transiret, quovis Veneris die, & omnibus beatae Virginis pervigiliis inedia se mactavit. Idem fecit beatus Didacus & divi Francisci familia, quem summus Pontifex Sixtus V. calitum numero adscripsit. Idem fecerunt alii, faciuntque etiamnum hodie innumeri, qui omne sabbatum in divinae Virginis honorem jejunio colunt. Viam hic aperissimam habemus, & vestigiis plurimorum titam.

Igitur non dormiamus, sicut & ceteri: *b* sed vigilemus, & sobrii simus. Hac est enim voluntas Dei, sanctificatio nostra, ut abstineamus nos a fornicatione. Proximus ad virtutem trames est abstinentia & continentia: abique his est, & perit Castitas, Fames virginitati amicissima. Neque continentiam diu servabit, qui neglexerit abstinentiam: ut illa libidini possit resistere ac luxuria, hac resistit gula. Ubi tenuis victus, ibi etiam tenuis voluptas, & munda sobrietas. Illecebris gula caruisse, est vitis viam praeparasse. Habet suas & jejunium atque abstinentia illecebras, dulciores illas ac faciliores cum queri tum servari. Has ubi gustare ac ruminare ceperis, pravas non magnopere requires.

Quot magni viri ultra se voluptatibus abdicantes, panem & aquam in deliciis habuerunt? An verò gula ac voluptati quemquam sic obnoxium opinemur, ut non illam valde oderit, si adjunctum ei damnum aut dedecus intruere oculis possit? sed sancta suavitas ac letalis titillatio, virtutum hostis est, quam qui sequitur, homo quidem videri potest, reipsa brutum est animal.

§. III.

Verum contracta cum vitii familiaritas, & consuetudo rerum pessima mortalem praestringit obitum, ut discerni nequeat, quam decorum sit quod torquet, quam foedum quod mulcet. Quandoque victum ut nimis angustum & asperum accusamus, gulam debemus, ut nimis capacem & amplam. Gula unicum est & visu angustum osium, per hoc tamen omnibus vitis in animum irruentibus patens est iter. Vitium hoc unicum vitiorum pane omnium ingressus est. Per unum hoc Gulae osium & Libidinis flamma, & torpor ingenii, & irarum ac jurgiorum fervor ingreditur. Gula vitium non tantum supervacua, sed etiam damnosa nobis necessaria efficit, hinc nobis ruina est, quod munimen vitae dicimus.

At contra virtus abstinentiae non solum vitii, sed & morbis medetur. Itolorum Medici rectissime omnium sentire mihi videntur, qui omne genus morborum abstinentia & fame velut principe omnium antidoto aggrediuntur. Optima sane methodus, ut ab ea re ducatur sanitatis principium, cujus neglectus fuerat initium morbi. In Medicorum scholis exploratissimae veritatis est, neminem morbo corripiendum, qui accurate caverit, ne nimio cibo potius crudelitatem contrahat.

Abstinentia capitis dolorem, cerebri vertiginem, oris faectorem, ructum, nauscam, vomitum, suipius tedium ac fastidium aufert. Abstinentia tremulas manus, instabiles pedes, nutans caput, quodque est optimum, animum ipsum moderatur & frenat. Abstinentia, modò ea non immoderata sit, vitam longè felicius extendit, quam scilliticum acetum, quam Elixir lapis, quam quinta, ut vocant, essentia, quam potabile aurum: operosa nimium sunt ista, nimiumque pretiosa, nec nisi à paucissimis usurpati solita. Abstinentia omnium est, nec ea è pharmacopolio petenda, neque pretio ullo

Tom. I.

A emenda; omnibus se venum exponit, emittit autem voluntate, vel mediocri patientia.

Chrysostomi dictum est: *Qui Christum amat, famem* Chrys. hom. non timer. Imò iucunditas victus, est in desiderio, non in sarietate, & abstinenti deliciae sunt, quidquid cum cupiditate sumptis; qui onerosam sequitur ingluviem, iucunditatem non sentit, & insuper valetudinem laedit. Victum moderatum ac parcum tam virtutis amatores quam adversarii laudant & hostes.

Plato Syraculanus mentas damnat, nec ullo modo sibi placere ait, bis in die saturum fieri. Epicurus in oleis suis voluptatem ac delicias ponit, victumque renum rebus ac verbis probat. Ventrem seu stomachum Annæus excusans: *Non est, inquit, molestus creditur, parvo* Senec. epist. dimittitur; si modo das illi, quod debes, non quod potes: lautum scilicet & affluens. Hos itaque (ut ait Sallustius) ventri obediens animalium loco numeremus; quodam verò nec animalium quidem aut jumentorum. Jumenta multum quidem, sed pro capiti suo ventri ingerunt. Nos animalium domini mensuram nostram soli & nescimus, & excedimus. Neque de nihilo est, quod multi mirantur: aëvo superiore, avorum memoria, vineas multò pauciores fuisse, homines autem totidem, aut plures atque nunc sunt, vina tamen longè vilis venisse: ita quotidie sitis ebriorum crescit. Nimirum nescit cupiditas, ubi finiatur necessitas; nescit Gula, quantum decurreret vita neglectis abstinentiae praeceptis.

Maximi virorum summi rigoribus, inediaque pane continuo corpus exercuerunt, & diutissime vixerunt.

§. IV.

Paulus eremicorum primus ad annum centesimum decimum quintum vivendo venit. Centum omnino annis eremum habitavit. Annis quadraginta dactylis & rivulo vixit annis 60. panem dimidium quot diebus à corvo accepit, uti Hieronymus disertissime testatur.

Anronius Magnus Imperatori Constantino & filiis Antonius non ignotus, annum centesimum quintum attigit. Annis 90. in solitudine fuit. Extremam senectute panis & aquae, quotidiano victui aliquid oleis addidit, teste Athanasio. Ad idem ætatis pervenit Theodosius Abbas.

Hilarion etiam meditationi deditus, & naturæ fuerit tenerioris, in maximam tamen vitæ asperitatem octoginta quatuor ætates vidit, septuaginta annis eremum incoluit. Vir iste mira fuit abstinentia, neque enim unquam à sole visus est comedere, quod Hieronymus affirmat.

Jacobus Persa, eremicola victu tenuissimo partim in cœnobio, partim in eremo ultra centesimum, quatuor annos inter mortales egit, quod Theodoretus narrat. Idem ævi attigit Joannes Episcopus Coloniae in Armenia.

Julianus Saba semel intra hebdomadam, pane, aqua, Julianus sale reficiebatur, & devexam adeptus est senectutem. Saba.

Macarius, cujus sermones extant, nonagesimum annum excessit, annos sexaginta in eremo perpetuis jejunii traduxit. Annis similiter nonaginta vixerunt Paphnutius, Silvester, Auctor Ordinis de monte Fano, Zenobius Episcopus Florentinus.

Arsenius Arcadii & Honorii Imperatorum præceptor, ad annum centesimum vigesimum ætate processit. Inter turbas aulicas sexaginta quinque, in eremo quinquaginta quinque annos explevit.

Simeon Stylites annum ætatis centesimum octavum Simeon egressus est. In cœnobio annos decem, in columnam unum Stylites. & octoginta exegit annos. Magnum abstinentiae & rolerantiae miraculum.

Isidorus nunquam à mensa surrexit satur, vivacissimi Isidorus semper coloris, menses octoginta quinque numeravit.

Romualdus Italus cultu & victu asperissimo centum & viginti annos confecit. Religiosæ vitæ sentum omnino

Xxx

nino

nino annos consecravit. Eandem ætatem assecuti, ad annum etiam centesimum vigesimum pervixerunt beatus Samson Episcopus in minori Britannia, Simeon Episcopus Hierosolymitanus & martyr, Joannes Reomaensis Abbas, & Alferius Abbas Cavenis, & ipse sanctus Simón Apostolus.

Udalricus.

Udalricus Patavienis Antistes ad annum centesimum quintum ætatis duxit spiritum.

Maclovius.

Quid miramur? Maclovius Alethenis Episcopus annum ætatis centesimum trigessimum attingit.

Franciscus de Paulâ.

Franciscus de Paulâ vir admirabilis abstinentiæ semel in die post solem occalum reficiebatur; ad panem & aquâ potum vix aliquid ejusmodi obsonii abhibebat, quo velci licet jejunio verno; vitam tamen produxit ad nonagesimum primum annum.

Parisijs.

Parisijs Camaldulensis Monachus annu ætatis centesimum decimum sextum; Guilielmus Abbas Roschildensis nonagesimum octavum; Euthymius Abbas nonagesimum nonum, beatus Raimundus annum centesimum vivendo implevit.

Martinus.

Martinus Turonensis Præsul duravit usque ad annum ætatis octogessimum sextum. Epiphanius Cypri Pontifex annos centum quindecim complevit vivendo. Hieronymus Stridonensis ad annos octoginta; Augustinus Hippothenis Episcopus, ad septuagesimum sextum pervixerunt. Remigius Rhemenis Episcopus universæ nonaginta sex annis vixit, Pontificis munus (quod rarissimum est, & nescio an cuiquam alteri concessum) annos totos septuaginta quatuor administravit. Beda Presbyter à septimo ætatis anno ad nonagesimum secundum vitam duxit religiosissimam. Atque hi, quos nominavi, & mira fuerunt abstinentiæ, simul tamen etiam vitæ, ultra quam solent, proluxæ. Verum

Ante diem clauso componet vesper olympo,

quàm omnis & temperantiâ commendabiles, & longevitate illustres persequerentur. Nos alii passim, velut vulgus ignobile, vitam sepelimus pottilis, & ipso, quo ævum esset producendum, abrupimus, edendo scilicet & bibendo. Propter crapulam multi perierunt, verissime dixit Siracides: *Qui autem abstinet est, adjiciet vitam.* Quod enim, ut Chrysostomus loquitur, necessitatem in edendo excedit, id non alimentum, sed pestis & venenum est. Hinc ortum illud à Sapientibus utilissimum effatum, plerisque omnibus conducit: *Quantum adimis esse, tantum adjici vitæ.*

§. V.

Abstinentiam in vi-

Stam aut miraculo aut raræ sanctimonie tribuamus, addam pauculos quos planè profana, sic dicam, abstinentia ad annos plurimos perduxit.

Augustus orbis im-

perator. Augustus orbis Dominus Imperatoris annis quinquaginta sex egit, ad annum porro septuagesimum septimum provectus est ætate. Fuit, quod Suetonius testatur, cibi minimi, & vini parcissimus; nec enim sextarium bibendo egressus. Ter solum bibere solitus super cenam, quam ternis ferculis, aut cum abundantissime, senis præbebat. Pro Superi Imperator Romanus velut religiosissimus Catholicanus, non tantum gentis more, semel duntaxat de die edere, & tria solum, aut cum lautissimus fuit, sex fercula consuevit apponere. Sartores nostri & cerdones superant. Nostro ævo pro tribus aut sex ferculis ducenta & trecenta ponuntur, luxu prorsus intolerabili. Hæc dicimus, hæc vociferamur, hæc scribimus, hæc occentamus centies; quid luxui subducitur? modò non assidue adderetur.

Aurelianus Imp.

Augusto jungendus Aurelianus Imperator; vixit is sexaginta sex annis, pharmacum sumpsit nullum, venam incidit nunquam. Omne illius pharmacopolium fuit quotidie horam unam obambulare, quot mensibus uno die toto, cibo potuque abstinere. Optimum Heracli-

A ti dictum est: Anima sicca, anima optima. His addo paucos alios.

Hermodicus homo debillissimus, Aristotele teste, diætâ suâ cibi quæ abstinentiâ ad annum centesimum seculum se provexit. Plato, qui bis die uno saturum esse, novum cenabat, octoginta hiemes numeravit.

Democritus & Hippocrates abstinentissimi ad annum centesimum quintum extenderunt vitam.

Galenus Medicorum summus, & quod alius inciderat, mirè temperans, centies vices Calendas Januariæ vidit.

Zenon Citricus vir annorum nonaginta, subinde vitam se confecit inedia, ut deficeret.

Esseni, Josepho auctore, ob vivendi ordinem & virtutis simplicitatem diutissime vixerunt, & plerique centum annis. Cibus illorum panis & pules.

Brachmates apud Indos ob frugalitatem mentis longævi merito & senectutis decrepita habentur. Petrus

Massejus refert in Indiâ repertum senem, qui vitam ad annos trecentos triginta quinque traduxerit: prodigium hominis longævi. Ante annos non adeo multos Proepiscopus Bambergensis in Turingia circiter sex millia hominum oleo sacro perunxit, inter hos plures ducentis, qui annum centesimum exceperant. Unus singulariter observandus, qui annorum centum quinquaginta fuit, viri hujus filii annum centesimum impleverant, septuagesimum nepotes. Atque hoc genus hominum parco, tenui, rigidoque victu ad id ævi propagat vitam. Quot hodieque in Alpibus & Vallibus degunt, qui usque ad annum octogessimum aut nonagesimum durant, & plurimis annis nil vini aut carniū libant. Et nuper à nobis plus est, qui annos ætatis numerabat centum viginti, non aliâ ulius medicinâ, quàm victus parsimonia. Quid igitur causæ est, quod plerumque in urbibus perquam rari ad sexagesimum, rarissimi ad septuagesimum, plurimi nec ad quinquagesimum quidem annum pertingant?

Quid, quælo, causas quarimus? Vorando (cum veniâ) & potando perdimus vitam. Gula immensæ spæi sepulchrum, quotidie haurit innumeros. Si minus sumeremus escæ, plus haberemus vitæ. Pulchre & verè dicunt Itali: Qui multum vult comedere, comedat parum. Plus enim juvat cibis qui superest comedendi, quàm qui ab illo comestus est. Cerrissimum: In multa escis erit infirmitas. Id optimis rationibus, & vero etiam experimento sui confirmat Ludovicus Cornarus Venetus, vir eruditus, qui insignem prorsus libellum scripsit de vitæ sobriæ emolumentis. In testimonium de se ipso adjiciens: Morbis variis, inquit, ad annum usque quadragesimum exercebar, & jam stomacho, jam febri, jam pleuritide, jam prodagrâ laborabam. Tandem vir iste Medicorum suavitatem rationem vitæ temperatissimam ingressus, in eam se abstinentiam redegit, ut unius anni spatio à morbis planè omnibus sit liberatus. Anno ætatis septuagesimo seu equorum petulantia, seu antiquæ incuriâ, in rhedâ miserè raptus brachium & crura fregit, ut triduo morti proximus haberetur. Convaleuit autem sine pharmacis. Omnium loco erat ei abstinentia, quæ malignos humores in affecta membra subidere vetabat. Anno octogesimo tertio tam sanus & alacer, tam vegetus & integrum virum erat, tam illi genæ etiamnum virebant, ut gradus & montes facillimè scandere, & plano equum insilire, comædias scribere, plerique omnia pro juvene facere poterit. Quantum ergo, inquis, cibi potusque sumpsit vir iste? Diurnum cibum dimensum duodecim fuerunt uncia, pane ac omni esculento computato. At verò potus uncia fuerunt quatuordecim. En totum mensæ apparatus in singulos dies. Et asseverat Cornarus sanctè, quoties vel pauculas uncias adjecisset, in pristinos se morbos recidisse. Hæc ipse largiore stylo persequitur. Vide Leonardi Lessii Hygiæ-

Hygialicon, cui Cornari, quem dixi, scriptio adjuncta, & Anverpiæ edita anno millesimo sexcentesimo decimo tertio.

§. VI.

Incredibilis profectò vis est abstinentiæ. Verissime dixi, Incredibilis. Nam plurima pars hominum mavult alia omnia, quam istud credere. Abstinentia laudatur & alget. Credat hæc, inquit, qui vult; nos more nostro pergitur, nihil mutamus, re suâ genium fraudare insuavis præceptio. Nos tuburcinari & copiose cibum ingerere, consuevimus; os & stomachum in alios mores recoquere molestum nimis & difficile. Ergo via, quæ cepimus, eâ pergitur.

Pergit mei homines, pergit: at ubi morbi, ubi nausæ, ubi dolores, ubi tussis & febres hic illic vos vellicarint, intemperantiæ vestræ gratias agite; ab illa sunt hæc gratiæ. Nequam exactor est venter, plus petit, quam ei debeat. Homo abstinentiæ clamorem exactoris non audit. In hæc Jobi verba Gregorius: Clamorem exactoris, inquit, non audit, est tentationum moribus non confutur.

Sed num adeo omne abstinentiæ jugum excussimus, ut nihil unquam libeat facere ad imitationem eorum, quos abstinentissimos laudamus? Videte è multis nullibus non multos, sed multæ abstinentiæ.

Beatus Sabas hortulanum agens à pendulis ex arbore pomis toties ad dulce furum allici batur, ut demum victus ab hac appetitione pomum unum decerpserit. Sed mox demonis fraudes hic subodoratus pomum abiecit, graviter ingemiscens, quod non ipsi statim principis obstitisset; & illicitos hosce motus in se acriter castigans sibi legem fixit, ut vitæ omni reliquæ pomum nullum ederet. Ex hoc tempore in eam se consuetudinem perduxit, ut nascentem semper consuetudinem jugularer.

Refert Pelagius, quâ ratione vir sanctus gulam eluserit cunctando. Nam optimus hic Asceta subinde primâ diei horâ tantum edendi desiderium, & vires corporis tam prostratas sensit, ut putaret se imparem his sustinendis. Ita tamen secum ipse locutus est: Quantumcunque esuriam, hora tertia est expectanda, & tunc corpori sua non negabimus. Audita horâ tertiâ iterum cunctari ac differre, & hæc sibi dicere: Expectemus, quæso, ad horam usque sextam. Cum verò jam sexta linea rageretur umbrâ, aliquot faxei panis buccellas in aquam conjiciens: Dum panis, aiebat, emolliatur, laboremus aliquantulum. Ita sanctissime fallendo gulam expectavit horam nonam. Tum denique laboribus & peccationibus omnibus ritè absolutis, ad illas fontis ac mollioris lapidis cupedias accubuit, sumpsitque cenulam, post quam non lavantur manus. Atque hoc diebus plurimis fecit, seque ipsum victoriâ triumphavit nobilissimâ.

Die quodam, cum eadem prorsus cunctatione genium ab horâ primâ ad nonam ludificaret, vidit è sportellâ, in quâ panis erat, tertium fumum emergere, qui non obscure cacodæmonis fraudes detexit. Siquidem ab illo die, nec illa tam molesta fames, nec virium defectio eum amplius fatigavit. Hinc abstinentiæ semper amantissimus vixit.

His omnino progressibus, hoc compendio facillimè discitur abstinentia, si quis sibi ipsi hoc persuadeat: Quæso te, his saltem pauculis horis, hoc saltem die, non sinamus gulam esse dominam, & quod facillimum his aut his fuit, abstineamus. Ita proximis horis, dicque proximâ longè facilior erit gulæ victoria: nam & auctor erit divina gratia, ob primam pugnam cum ratione initam.

Liceat quæso, mi Lector, cum veniâ tuâ hic paullo spatiosius excurrere. Id enim necessarium prorsus existimo. Nam, ut candidissime dicam quod res est, nos ipsi solum vitæ injectâ manu sepiissime secamus. Liceat

Tom. I.

A dicere: Nimiùm voramus, aut potamus nimiùm, aut utrumque jungimus. Hæc forfices præcindunt vitam. Si major esset abstinentia, longior esset & vita. Si ori persuaderemus ut minùs comederet, eo ipso persuasum esset morti, ut tardius nos hinc abduceret. Ingluvies nostra, & abstinentiæ odium, & morbos & mortem, & omne malorum vulgus sponte advocat. Jam supra demonstratum est, quibus minimum erat cibi, iis plurimum fuisse vitæ. Illis & hos addamus.

Religiosissimus in eremo senex, Pelagio teste, ejus fuit abstinentia, ut subinde sexies in die peregrinis adventoribus mensulam, quâ quidem potuit liberalitate, poneret, & ut is edendi verecundiam adimeret, ipse primus involavit cibos tam recta tamen abstinentiâ, ut licet sepius jentare, prandere, cenare videretur, semper tamen laetissime clarescit: maluisse aliis vel semel largitis comedere, quam toties meram epulari esuriam.

Heu quàm nos ab his moribus multum divertimus; quàm commodè personam agimus, cujus se Palladius vir temperatissimus in solitudine degens accusabat. Et enim cum illum quidam interrogans: Vis, inquit, episcopos fieri? Nequaquam, ait Palladius, jam enim sum. Et ubi, quæso, ait ille? In culinâ, respondet, & in cellâ, in penore & in mensâ, in dolis & ollis; huc meæ feruntur curæ, hæc ego diligenter inspicio: vinum, si acuerit, sepono, & melius bibo; nec ollam cæcus transeo, si sal aut aliud quippiam condimenti defuerit, addo, & cibum gule optatorem paro. Hæc vir optimus abstinentiæ specimen, in sese jectus est. Mittamus jocos. Murato nomine de te, de quæ me, de quæ nobis aliis fabula cantatur. Quanti ollam accuratius curamus, quàm animam. Vivimus ut edamus; æternum verò vivere, id inter minores curas numeramus. Rectissime dixit Socrates: Alii vivunt ut comedant, ego comedo ut vivam.

§. VII.

Hæc memoriam subit Serapion Sindonites, vir integerrimus, & conciliator religiosissime facetus. Athenas venerat Serapion, & mox turbam novi ramoris cupidam facillimè advocavit. Non deerant, qui quærent, unde domo esset, unde gente, quid tanto sibi veller promissor hauri. Hic ille: Viri Athenienses, inquit, ego quidem Ægyptius sum gente, dum autem exul erro à verâ patriâ, à tribus feneratoribus multum exagitor. Duorum quidem æs alieni excussi, unus etiamnum infestus est, & suâ me tyrannide premit. Quinam illi, ajunt, & ubi sunt? voce aut digito monstra. Hic Serapion composito ad acrimoniam vultu: Tres illi feneratores perniciosissimi sunt, inquit, Avaritia, Fornicatio & Gula. Duorum, Avaritiæ & Fornicationis, sevitiam evasi. Nec aurum, nec loculos habeo: jam vacuus canto coram latrone viator. Sed nec deliciis libidinum fomentis utor. At exactor tertius inhaeret adhuc; nondum à gulâ immunis sum. Jam quidem pane quadriduum dentes mei ferias agunt, nihilominus & tantò magis molestiam facit venter, & edulium poscit: cuperem aliter vivere, si possem. Notarunt prudentiores mendicem esse à numis, non item à virtute inopem, & pecuniam ac panem suppeditarunt, placando feneratori tertio. Sapienter omnino Serapion.

Sunt qui Cupidinem & Plutum vincant, à Gula crebrius vincantur. O dirum feneratorum, cui nunquam satisfeceris, licet milles satisfacias! Ideo Isidorus Alexandrinus presbyter è mensâ sumpturus cibum, prius potum fundebat ex oculis. Causam cur fletet rogatus: Quia, inquit, ut pecus ad pabulum inhio, cum ad delicias paradisi sum conditus. Apud hos abstinentia in pretio est. Nec minùs apud istum.

Fuit vir magnus Episcoporum Antistes, qui ante solennes epularum præces, in mensâ ficus conspexit, quæ matura dulcedine suâ invitabant ad rapum. Vidit, &

Xxx 2

unam

Pelag. libello 13 num. 3.

Rosveid. lib. 8. de vitis Patrium. Eusebii Lausiacæ. 43. mibi p. 740.

Calum in- telligebat.

Tres feneratorum perniciosissimi sunt: Avaritia, fornicatio, & Gula.

Palladii Lausiacæ cap. 8.

Joan. Major in specul. mibi p. 787.

unam sustulit. Sed antequam sicum inferret ori: Heus, inquit, o domina gula, nimium precipitas. Hæc tibi multa esto, sicubus hodie omnibus ut abstineas.

Sic discitur abstinentia, quando sic crebrius punitur gula. Et quid corpus, pigerrimum pecus, in saginam damus? Aliter docemur à temperantia doctore Christo, aliter à Christi discipulis, aliter à sanctissimis quibusque viris. Quid memorem illos Eremitas Angelos Pachomium, Hor, Apollonium, Theonem, Polidonium, Onuphrium, Macedonium, Pionem, Palæmonem, Timotheum, Pambonem, Dorotheum, torque alios, quorum aliqui annis plurimis pane arcto & aqua brevi victitarent, alii etiam pane abstinent, & herbis duntaxat crudis, aut sale & acetoleviter inspersis, vitam tolerarent, plerique omnes vix unquam cocti aliquid gustarent. Hinc notum illud Hieronymi: *Languentes etiam Monachi frigida utuntur, & coctum aliquid accepisse luxuria est.* Recens aqua Creticum fuisset non paucis, qui scilicet præter rorem, potum alium omnem ignorarent. Apud hos nihilominus, tanquam si lautissime comessent, biduana & triduana jejunia fuerunt utilitissima. Hoc prorsus est non crapulam, sed incediam inedia domare.

Illa hæc singulariter observanda. Pambo jam ultimæ lineæ admotus: Ex quo, agebat, solitudinem habere cæpi, panem gustavi nunquam. Pion quod minus blandiretur corpori, obambulando, & carptim lumbabat cibum. Hilarion post occasum solem quindecim caricas edere solitus est. Hoc illi jentaculum, hoc metenda, hoc prandium, hoc & cena fuit. Sed aliquot annis sex panis uncias & oleris aliquid, sed sine oleo comedit. Annis sequentibus solum panem cum sale & aqua in mensulam admisit. Sed & hominis laetum videbatur. Etate jam ingravescente herbis tantum & radiculis vixit, leguminibus & pomis penitus exclusis. Ultimæ ætate cibis ei statimque potus fuerunt sorbitunculae & farina & olera confecta, harum tamen singula quinque uncias non excedebant. Ante solis occubitus, nihil unquam gustavit, nec festis quidem diebus, nec quidem etiam in morbo.

Abraames, Theodoretus teste, Carrarum Episcopus, quanto tempore Antistes fuit, eadem edendi parsimonia vixit, tantis abstinentiæ rigoribus se exercuit, ut ei panis & aqua, lectus & ignis planè supervacanea essent. Lecto non egebat, qui primam mediam noctis partem precando, alteram sedendo & niando consumpsit. Vitam sine pane tolerari posse, diabolo responsum est à Christo. Nihil testimonii est, posse hominem sine aqua vivere: revera tamen potuit Abraames, qui nec olera, nec panem, nec legumina igni & aqua domita, sed intyba solum & lactucas, aut fructus, similiaque quæ cibis & potus essent, comedit, idque tantum vespere. Ita piscorum & coquorum artes sibi superfluas ostendebat. In hospites autem hic ipse sanctissimus vir tam pronæ liberalitatis fuit, ut iis nivem panem & primum, vinum generosum, olus probe conditum, nobiliores pisces, & quidquid opulentus amor suggererat, apposuerit, & verò etiam assederit, ac Carpum egerit: partes distribuerit, calices obtulerit, ut largius ederent ac biberent, animaverit. Deus! tot in uno homine distinctissimas virtutes miramur: & imitari possemus, si velleretur.

§. VIII.

Porro quanti & carnibus & vino semper abstinent? Beatus Dominicus decennium totum amore castitatis vino carere potuit. Beata Clara diebus tantum Dominicis vinum libavit potius quam bibit, jejunium quadragintadiale sicco pane & aqua transiit. Gregorius Lingonensis Præful & gulam & vanam gloriam uno velut jaculo confodit. Nam panes edebat hor-

Alis legunt Ligonensis. Obiit circa annum.

A deaceos, crusta tamen triticea obducos, ne singulis abstinentia plausum inveniret. In aqua vero poculum tantillum infudit vini, ut aqua saporis sui mutaret, & tamen colorem mutaret. Ita gulam generatim effugit, soli enim Deo placere affectavit.

In eandem laudem venit Radbodus Ultrasidensis Antistes, qui vix ossibus hærens, biduanis tamen acutriduanis jejuniis non carnem sed ossa macerabat, quæ solum carnibus & vino, sed omni lautiore victu nitus abstinebat: & quod turiori coleret sanctimoniam, onyche & auro bibebat aquam, & assidue vultus ferentem pie se ferebat. Otho Bambergensis Episcopus, Episcopus fuit, panem ad satietatem nunquam comedit.

Philippus Nerius, anno 1622. à Gregorio XV. in Sacerdotum tabulas relatus, cum annum ageret decimum nonum, hanc sibi legem fixit, ut de die semel tantum reficeret corpus, idque non aliter quam pane in cibum, & aqua in potum admixta, nonnunquam toto triduo his etiam tam frigidis deliciis abstinebat. In Sacerdotum ordinem cooptatus, manè jentavit parcissime: jejunium inde duravit ad cenam, quæ tamen tota plus non exhibuit quam duo sorbilia ova, vel ovorum loco leguminis aliquid aut oleris. Plura fercula eadem mens nequaquam sibi passus est apponi, carnibus & pisciculis raro, pulte aut edulis lactariis nunquam est usus. Vinum ei modicum, & maxime dilutum. Et quod admirandum, nulli unquam ferculo arrisit. Dixi, beatus Nerium in unam mensam plus uno ferculo non admisit, idem maxime etiam vini fecere. Illud orbis decus Anglie Cancellarius Thomas Morus vinum non nisi dilutum bibebat, unico plerumque cibo vesceretur, carne bulbula, cetera omnia tamen numerosa fercula, velut lignea spectabat.

Carolus Borromæus purpuratus Senator hoc etiam ævo Celibitus adscriptus, eodem demum abstinentiæ se degit, ut quotidianum pane & aqua jejunium servaret, Dominicis tantum ac festis diebus hac lege solutus. Et hanc vitæ rationem ad obitum usque tenuit. Imò ipsos etiam festos dies in eam frugalitatem composuit, ut solis leguminibus, aut pomis, aut oleribus vesceretur. Idcirco Gregorius XIII. Pontificum Gemma, Carolum non horratu solum, sed & iussu monuit, rigores hos temperaret. Cui Carolus rescribens, se paratissimum obedire, sibi tamen ab experientia constare, incediam illam valerudini quoque conducere, piritæ & leiori, quo abundaret, siccando. Quo argumento motus Gregorius suo illum arbitrio permisit. Ceptam igitur abstinentiam perseveravit Borromæus tam rigida constantia, ut in æstivis etiam caloribus & laboribus extra consuetum tempus, non tantum non vini quidquam, sed nec aque guttulam indulgeret sibi. Cumque unum aliquem familiaribus sacerdotibus vidisset aquam bibere extra mensam, & is ori tantum perluendo id idem diceret, excusationem tamen non admisit, quod gula, ni cohibeatur, facillimè fiat licentior. Quid Borromæum miramur, qui secutus est Ambrosium in eodem folio abstinentissimum?

§. IX.

In tantâ temperantissimorum hominum varietate, si animi mei sensum proferre liceat, duplex abstinentiæ genus mihi probatissimum videtur. Primum illorum est, qui corpus ita refecerunt, ut nunquam fatigatiarent, semper jejuni, semper sobrii, qui cibum sibi potumque tam parca manu admensi sunt, ut semper plus appeterent, quam sumpsissent. Horum plurimi, inter quos Pachomius, Marcianus, Ildorus Macarius, alique plures numerandi, qui semper famelici, nunquam saturi, licet suo tempore sint cibo refecti: abstinentiæ genus laudatissimum. Alterum est illorum, qui aut nunquam

quam pranderunt, aut nunquam cenarunt. Fuldenfes Monachi toto anno cenarunt nunquam. Mediolanensis Pontifex Ambrosius nunquam prandit. Hic inter eruditos lis maxima, præstetne liberalius prandere, an cenare: quod si alterutrum omittendum, an expediat magis non cenare, quam prandere.

Ego mihi in hanc controversiam iudicis partes non sumam; si quid autem in me iudicii, ex animi mei sententiâ, idque ob multas rationes censeo, multo satius esse, non prandere, quam non cenare: aut si alterum placeat, multo salubrius arbitror famem tenuissimum prandio ad largiorem cenam differre, quam largiore prandio famem pellere, & tenuissimè cenare. E plurimis causis has assigno.

1. Qui solum cenat, suis ille functionibus longè aptior est, seu corpus, seu ingenium sit exercendum. Quid decantatius illo, Plenus venter non studet libenter? Sed neque corpus ad agitationes & motus aptum est, cum saturum est. Corpus alimentis fartum nunquam est agile.

2. Addo ab eruditorum sensu & præceptionibus, motum paulò vehementiorem omnem officere à sumpto cibo. Per diem autem motus concitior non semper vitari potest.

3. In eo qui solum cenat, digerendi facultas à calore lecti & vicinâ quiete longè plus habet subsidii, quam cum carendum utroque. Hinc aliqui de prandio meridianur, & à somno, imò aliqui etiam à lecto calore perunt: quod tamen omnium Medicorum calculo, ut valetudini noxiom damnatur. Non dicam, ab aliis, ut indecorum & turpe rejici, quod vigilandi horæ in languorem & somnum pessimè distrahantur.

4. Accedunt exempla cum doctrinâ tum sanctimoniam excellentissimorum virorum. Fuerunt in Religiosis famulii, & sunt etiamnum, quibus prandere prius superfluum est visum. Neque hæc exempla difficulter imitabilia sunt, nisi cum leges, aut Præsidum auctoritas aliud volunt. In quo genere unus mihi Plato, unus Ambrosius instat mille sunt. Sapientissimè, ut diximus, Plato censuit, bis in die saturari sine noxâ non esse: Ambrosius temperatissimè cenans prandii tempus labori & precibus consecravit, necessaria corpori minimè subtrahenda existimans, si liceret cenare. Neque veterum Romanorum infantiam hic jure damnabimus, qui lautitias quidem non repudiârunt, sed prandia. Itaque & iucundissimum iudicamus & saluberrimum, si cenam liberaliorem aut tenuissimam, aut nullam præcedat prandium. Sed legibus & consuetudini durum est alias leges figere.

Prolixior hanc dissertationem Macarii dictis consigno: Vir iste sanctissimus: Viginti annis, aiebat, nunquam satis panis comedi, nunquam satis aquæ bibi, nunquam satis somni admisi. Panem ad libram, aquam ad mensuram accepi, somnum non nisi parietis acclinis admisi. Idem alius in eremo senex de se dicebat: Ex quo monachus sum factus, nec pane, nec aquâ, nec somno nunquam satiatus sum. Et hoc est, quod cogitationibus malis aditum ad me interclusit. Abstinencia morborum & malorum pæne omnium remedium. Sed addo abstinencia actiones.

ACTIONES ABSTINENTIAE.

1. Abstinencia est, non prius edere, quam fames imperet: utimur multis, non quia debemus, sed quia habemus: quoties mensam accumbimus jam ante saturi, & famem dapibus pellendam, in dapibus velut sepultam quaerimus, & anxie effodimus?

2. Abstinencia est sic edere ut semper esurias, sic bibere, ut non omnem omnino sitim extinguas. Nam quod Hieronymus verbis & factis docuit, parvus cibus & venter semper esuriens triuans jejuniis præfertur.

Tom. I.

A Verissimum est jejunium, perpetua indigentia.

3. Abstinencia est, magnos sumptus in victum & iramententa gulæ, & quidquid necessitatem excedit odisse ac fugere, nec unquam oblectationis, aut tantum voluptatis causâ cibum potumque sumere. Abstinencia amantes ingemuerunt, aut etiam fleverunt, quoties huic necessitati succumbendum fuit. Augustinus: *Hoc me docuisti, Domine, inquit, ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.*

4. Abstinencia est, non tantum superfluis, sed etiam quandoque necessariis, nec solum cupediis, quæ haberi vix possunt, sed iis etiam quæ ante oculos, & permixta sunt, Dei causâ sponte & libenter carere, siue illa pretiosa sint, siue vilia. Qui enim pulvis magis oblectatur quam perdiciis, pomis quam pullastris, abstinentiùs agit si pulvis & poma, quam si perdices & pullastros non tangat. Hinc

5. Abstinencia est, efficiem cibi potusque appetentiam in rebus etiam vilissimis coëcere. David aquam malè concupitam effudit. Esau deliquit non quia spadonem gallum, sed quia lenticulæ edulium, gulâ tam infreni appetivit.

6. Hominis verè abstinens est appetitum coëcere, non ut morbus & invaletudo caveatur, non ut martirio parcat, non ut inanis gloria obtineatur, non ut oblectatio fugiatur, nec ut gratia vel dignitas acquiratur, sed virtutis amore, & ob solum Dei ampliorem honorem.

7. Insignis est abstinencia, de qua B. Leo: *Paullulum, inquit, esuriamus dilectissimi, & aliquantulum, quod iuvandis possit prodesse pauperibus, nostra consuetudini subtrahamus.* Da pauperi, quod abstinendo subtrahis tibi. Jejunium, inquit Chrysologus, tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cum ducit Misericordiâ pugnat.

8. Abstinencia est, dies suos intercalare nolle, quibus totis nihil nisi minimum cibi admittat, ut quidquid in corpore cruditatis hæret, expugnetur, quidquid in animo mali æstus est, dometur. Hos autem intercalares dies singulis hebdomadibus, aut certe semel iterumque singulis mensibus rigide observare utilissimum est, & magnorum virorum exemplo traditur.

9. Quisquis ad veram cupit pervenire abstinenciam, paullatim & moderatis progressibus seipsum exploret quotidie; quod hac ratione fiet: si minus atque minus admittat tam cibi quam potus, & super eâ re seipsum non fallaciter examinet, dicatque: an non suffecerit natura, quod proximè datum est? si suffecisse comperiat, ergo plus aliquantulum subtrahi potest: idque tamdiu faciendum, dum ad certam ac stabilem vitæ rationem & velut ad dimensum perveniat. Maximi refert ventriculi sui modum ac mensuram nolle, ut quantum satis est, non ultra sumatur.

10. Verè abstinens est ad mensam stricctissimam, inter lautissimas epulas accumbere, & nihilominus esurire ac sitire posse; aut ea certè, quæ gula magis appetit, non tangere. Sic Pænorum Dux Hannibal siti maximâ, ad fontem stat,

Exercetque sitim, & spectato fonte recedit,
nec guttulâ quidem libatâ. Hoc est famem aut sitim reddere docilem. Ita senex Alceta nactus cucumerem, ejus appetentissimus fuerat, ante oculos cum suspenderit, & ne gula vinceret, cucumerem nec quidem attingit, seipsum insuper gravissimè objurgans, quod tam impudenter gulolus has tales delicias auderet appetere. Sic alius senex Alceta, sitim quadraginta diebus macerans omni potu negato, lagenulam aquâ plenam ante oculos appendit. Rogatus quid hoc faceret? Ut aquâ conspectâ, inquiebat, & non gustatâ, plus sentiam supplicii, & ob id, quod spero, plus accipiam præmii. Abstinencia gnarus inter fereula esurit, sitit inter pocula.

XXx;

CAPVT

CAPVT XII.

Rosa Plunea, seu, Contemptu mundi, & spiritus Recollectio.

THOMAS Aquinas Theologiae Phœbus, de Deo sic ratiocinatus est: Potest Deus, cum possit omnia, & plures caelos pluresque mundos, illis & caelis & mundis longè pulchriores condere. Tria tamen vix possunt fieri meliora. Primum est beatorum gloria. Nihil ad omnem voluptatem vel fingi potest beatius, quam inter aeternas delicias intrare Deum, nec hoc intuitu unquam privari posse.

Alterum est Humanitas filii Dei. Absolutissimum est hoc opus & perfectissimum. Vidimus, inquit Joannes, gloriam ejus, gloriam quasi Vnigeniti à Patre, plenum gratia & veritatis.

Tertium est, cum placuerit Deo è Virgine facere Matrem virginitate penitus illasâ, non potuit majori honore afficere hanc virginem, quam cum illam esse voluit Dei Matrem. Hinc eam Collyridiani, Epiphania teste, & velut Deam coluerunt, eique collyram placentam uxorum operâ sacrificarunt.

Rectius beatus Anselmus: O Domina, inquit, nihil tibi equalis: omne quod est, aut infra te, aut supra te est. Supra te solus Deus, infra te omne illud quod Deus non est. Et istud Hebrae huic virgini ab immensâ Dei misericordiâ concessum. Hæc una ex omni humanâ gente electa omnigenis virtutibus effulsit, uti demonstrare cepimus. Virginitas abstinentiam priori capite sub oculis posuimus, ejus symbolum esse volumus Rosam gypseam. Hanc plumea Rosa sequitur, quâ Mundi contemptum, seu recollectum animi statum explicabimus.

S. I.

DE Virgine divinâ dici potuit verissimè: Erat in mundo, sed de mundo non erat. Hoc encomii divinus Magister suis discipulis assignans: Vos, inquit, de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Virgo beatissima intra suos parietes se clausam continebat, nec se publico committebat, nisi cum id necessitas flagitaret. Hebraeus Isaias: Ecce, inquit, virgo concipiet. Hieronymus, aliique Hebraei idiomatis periti, hic virginem ritu solenni clausam significari ajunt.

Ad hoc exemplum Ambrosius: Discite, inquit, virginis, in publico non commorari. Et quia caelestis hæc virgo aliorum consortium, cognatorum etiam & parentum declinabat, ideo ad Angeli quoque ingressum pavebat: non quod Angeli non sæpius ad eam revererint, sed quod tali sub schemate non venerint. Et quamvis Elisabetha virgo trimestri sese famulam exhibuerit, partus tamen tempore cum frequentior vicinorum accessus, domum reversa, suo se conclavi abdidit. Omnium tunc sermo erat: Modestissima puella mundi vanitatibus nil penitus afficitur. Et hoc etiam virginis vestes loquebantur, quas Epiphanius & Nicephorus fuisse ajunt non è lanâ quam murex infecit, sed quæ colorem nativum retinuit. Quâ de re Cedrenus: Vestes inquit, amplexans nullo colore tinctas. Damascenus his accedens: illi vestitus, inquit, honestus, molliorem omnem ac luxum fugiens. Atque hunc non nemo columbini coloris fuisse asserit. Hæc frugalitate Romani veteres vestitum suum commendabant, quem non alterius quam nativi coloris esse voluerunt. Candidatis tantum & mundulis illis toga intractata & recens à fullone in usu fuit.

Virgo divina sole amicienda, sideribus coronanda, non hoc vestium ornatu eguit, ut quæ omnia detrimentum fecit, quò sibi nobisque lucifaceret Christum.

Mundum contemnere, nec dolere à mundo contemni, artis est rarissima. Hanc nemo effracius docuit,

A quàm ille optimus è caelo magister Christus. Dum enim terram divinitus suis concionibus formaret, mundi contemptum sæpe sæpius inculcavit. Eo spectant cum consilia, tum præceptiones illæ sanctissimæ: Sine ullo mortui sepeliant mortuos suos. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. Et illud longè apertissimum: Vade, vende omnia quæ habes, & habebis thesaurum in calo; & veni sequere me. Et jam vicini morti ad supremam cenam suis unice mundi odium commendans: Si mundus vos odit, satote, inquit, quia qui me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fessitis, mundum quod suum erat, diliget. Quia verò de mundo, non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudet.

Ita sollicitus præceptor odium mundi altissimè suis impressum voluit, unde nec illecebras, nec minas, nec blandimenta, nec tormenta metuerent.

Utroque excelluerunt, non duodeni solum Apostoli, sed innumeri alii horum discipuli, quos venissimum nomine contemptores mundi appelles. Scripserat Arcadius Imperator Arsenio, quem olim præceptorum habuit. Erant hæc litteræ humanitatis & officii plenissimæ, quibus Imperator cum preces tum consilia exponeret Arcenio. Neque erubuit Arcadius jam Angustius suum scelus, quod olim in Arsenium conceperat, tangere; cuiusque veniam infimis precibus rogare: adiecit super munus verè regium, totius Ægypti vicesgalia. Hæc objectâ offâ, non solum placandum Arsenium animum speravit, sed ipsum etiam ad Imperii administrationem societatem evocandum. Ita Imperator Eremicolum rogavit, dignaretur una secum, & Imperii oneribus gravari, & honoribus frui. Sed Arsenius, eremidulcedine jam gustatâ, hæc omnia tam generosè contempsit, ut Caesari nec scripto quidem responderet, licet id impensè cupienti, sed hæc paucula jussit reantwortari: Detestamur Deus nostris erroribus. Ego quidem mundo mortuus sum; pecuniam constituere mei muneri non est, neque enim mortui nummos tractant. Aeterna cogitare, id unum ad me spectat. Hoc ad Imperatorem relatum. En nobilissimum mundi contemptorem, qui nec rogatus fuit, & rogatus ab Imperatore pristinam sortem ne sperneret, manum tamen ad aratrum missam, minimè revocavit: Mundum res sibi suas habere jussit, calum ipse oculis, calum animo expetit.

Ægrè hoc tulit stygius coluber: quare alio usus est stratagemate, ut hunc mundo mortuum ad vitam evocaret. Venit ergo Magistrianus è paternâ domo, qui patris jam mortui testamentum afferens ad Arsenium: Pater tuus, aiebat, senator nobilissimus jam factus fundus est: & en testamentum, quo te heredem ex asse scripsit. Arsenius testamento manum injiciens, jam jamque illud laceraturus erat. Cum alter ad pedes ejus provolutus: Oro te, inquit, per omnia sacra, ne id facias, quod mihi capite luendum foret. Cui Arsenius: Ego prius inquit, mortuus sum quam pater meus: quâ ergo ratione mortuum mortuus heredem scribit? Tolle, quidquid hoc scripti est, & abi. Ita testamentariâs tabellas Arsenius remisit, quâs nec inspicere quidem dignatus est. Hoc est mundo medium digitum ostendere.

Huic ita mortuo maximus aliorum præceptor religionum virorum numerus accendendus, quibus voluptati est non tantum spernere mundum, sed & sperni à mundo. Ex ore omnium horum pronuntiat Paulus: Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Perinde si diceret: In unâ eadèque cruce mundus & ego confixi sumus. Mundus mihi tergum obvertit, & ego mundo. Par pari. Alter alteri amicum oculum impendere nec vult, nec potest. Simul quidem & conjuncti, sed tamen etiam distinctissimi sumus; neutri cum altero commercium est. Me mundus, ego mundum odi & detestor; alter alteri crucifixus.

Tria vix possunt fieri meliora.

1. Beatorum gloria.

2. Humanitas filii Dei.

Joan. cap. 1.

v. 14.

3. Majore honore non potuit afficere virginem Mariam.

quàm cum voluit eam esse matrem Dei.

† Epiph. hæres. 78.

1. Joan. c. 15.

v. 19.

Isa. cap. 7.

v. 14.

Vestitus B. Mariæ fuit honestus.

Seu cinerei.

Philip. c. 3.

v. 8.

Christus mundum contemnere præcepit.

crucifixus est. Paulum plurimi etiamnum felicissimè æmulantur.

§. II.

Fir in Siciliâ in Mamertinâ tirocinii domo Vincentius Morellus, qui mortuâ uxore cum duobus filiis religioni se addiderat. Hic certæ rei causâ in patriam missus, tertium filium in publico carcere invenit, cui opem imploranti negavit id sibi jam religioso licere. Possit ipsum, si vellet, ex his quæ inopibus ferret, partem capere; plura præstare non esse sui juris. Profecto & isto tam mundo quam affectui mortuus, sanguinis nexum, quod difficillimum est, percutit. Huic addendus & ille, ad quem cum consanguineus revivisset, nec tamen agnosceret quem videbat, ille occasione arreptâ mortuum esse dicebat qui quæreretur. Cum verò parum credulum haberet hominem, eum in templum traxit, & mortuorum cavernam insitens: Hic, inquit, illius sepulchrum est ubi scilicet sepeliendus. Itaque doloproxiora cum cognato colloquia præcidit.

Non tacendus nobis contemptor mundi maximus, & impostor religiosissimus Senatorii ordinis Alexius. Hic cælo admirandus juvenis in ipsis ædibus paternis immixtus sustinuit exilium, inter opes inopum & mendicorum postremus, inter delicias famelicus, in herili domo servorum ultimus, in oculis sponse castissimus, in manu parentum orphanus, in patriâ exul & peregrinus, in vicinâ honoris abiectionis, annis septendecim notus & ignotus, dum Romæ agebat, Româ profugus, irrisor mundi artificiosissimus. Hic verissimè de se dixerit: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.*

Neque verò difficile illi est contemnere mundum, qui didicit contemnere seipsum: neque ille unquam indignabitur, & fremet contemni se ab aliis, qui suipsum contemptor est maximus. Nihil hoc novi est, sapientem sperni ab insanis. Sprevit Achillem Therites Homerum Zoilus, Augustum Antonius, Virgilium Evangelus, Ciceronem Calvus. Et quod ex Evangelio discimus, quodque est maximum, Servatorem Christum Herodes hominum pessimus sprevit. Quid hoc contemptus nocuit, vel contemptoribus profuit? Nihil gloriosius est, quam à mundo aut mundi amatoribus contemni. Hos contemptus sanctissimi viri cum curâ & studio ambiverunt. Dulcius illis fuit in domo Dei abire, quam habitare in tabernaculis peccatorum, & cælo attolli.

Quiritium alii villas, porticus, theatra, thermas, aliâque insana ædificia struxerunt; Gregorius prius Senator, dein Romanus Pontifex, non populari auri, sed pietati & sanctimonie addictus, in Siciliâ sex condidit cœnobîa; unum Romæ, in eum usum vertendo paternam domum. Vilitur hodieque is locus in monte Cælio, inter vetustatis vestigia. Hoc ille sibi fabrefecit gymnasium exercendæ pietati, hic sacris operatus, hic & mundum, & quod difficilissimum, seipsum didicit contemnere, hic sua omnia pauperibus impendit; caleavit terram, ut possideret cælum. Multa quidem multis dilargitus, sed plura omnino & meliora est adeptus.

Gregorio hic adnumerandus omni jure Orinius Gallicanus vir consularis longè illustrissimus, post Cæsares & Augustissimos Imperatores proximus. Nam privaræ fortunæ renunciare facile est; sed à divitiarum culmine honorumque fastigio sponte decedere, difficile propterea & arduum. In quo genere multo maximam consecutus est laudem Gallicanus, qui Romani Dux exercitus post Sauromatas, Gothos, Thraces, Dacos Scythasque armis domitos, Constantiam Constantini Augusti filiam sibi matrimonio locatam, ac bene convenientem cum immensis opibus reliquit, contemptor mundi generosissimus. Quod ipse, quem contempsit mundus, non potuit non vehementissimè mirari. Nam Gallicanus ex Urbe ad ostia Tiberina secedens, homi-

num infimorum servitiis se totum consecravit, pauperum pedes abluit, mensam iis posuit, aquam manibus infudit, agris sollicitè ministravit, ceteraque pietatis officia exhibuit. Cujus rei famâ orbe toto divulgatâ, multi undique illuc confluerunt, ut liceret vel videre virum Patricium, Consularem, Triumphalem, Imperatoris generum ad infima ministeria sponte suâ abjectum. Quo mundi contemptu Gallicanus id effecit, ut palmam coronamque Martyrum Alexandria felicissimè sit consecutus. O Gallicane, ô tunc quæquæ vel hoc uno mundi contemptu beatissime Gallicane! Desisti gener esse Cæsaris Constantini Magni, & factus es miles Christi crucifixi: fuitque tibi multo & utilius & gloriosius, cælesti subesse militiæ, quam præesse Romanæ.

§. III.

Sed instituti mei non est omnes mundi contemptores in censum redigere. Quis enim verò id possit? Hos tales triumphos quotidie spectamus. Grandi numero quotannis nobilissimi adolescentes ac juvenes parentibus valedicunt siccis oculis, vultu constanti: prædia deferunt, purpuram abijciunt, aurum aliis relinquunt, honori nuntium remittunt, omnes mundi delicias non tam præcindunt, quam abruptum, patriæ memoriam excutunt, mortalia omnia fastidiunt, evolvantque sub signa Christi, ubi pro chartulis lutoris librum, pro torque & annulis flagella & fæcum, pro lautioribus mensis jejunium, pro plumis & molli toro rigidum lectisternium, pro largiore somno matutinum pervigilium, pro cessatione ac feriis laborem assiduum, denique pro deliciis amplexantur crucem volentes lubentes: nec habent, quod minus doleant quam mundi delicias evasisse, jamque illis unica est voluptas, omnibus carere posse voluptatibus.

Nisi quotidiana hæc essent, esse miracula diceremus. Sunt hodieque in oculis viri principes, qui in Regum ac Imperatorum aulis emicabant paulò antè, plurimis iisque honorificentissimis per Europam & Asiam Legationibus perfuncti, nunc lacernâ trita indui inter adolescentes tirores vilissimæ, quæque ministeria cum voluptate obeunt, & tenui salino ac brevissimâ cenulâ contenti suavis esuriunt, quam olim sint epulari. Vidi ego ipse meis oculis virum Jurisconsultissimum in religiosa domo infra mensas genibus reptantem, micæ ex more studiosissimè convertere. En mundi contemptum. Nam eruditus vir iste (quod facile crediderim) dum ei Bartolus & Balbus in manu erant, si quis aureos plenâ manu sub mensam abjecisset, nec quidem aureos ita collegisset, ut postea collegit micas, cum pavimentum perreperet.

Sed hic animum subit, quod Paschasius, Rufinus & Pelagius narrant de duorum Ascetarum colloquio. Aliter illorum dixerat: Ego jam mortuus sum mundo. Quem socius memorando dicto concutiens: Amabo te, inquit, circumspecte, ne tibi ipse præfidas, & in foveam belluas. Nam etsi videaris tibi jam mortuus mundo, diabolus tamen nondum est mortuus. Hic non septem duntaxat artium magister est, sed innumerabilium.

Sic est profectò. Nec possum hic, quin altum ingemiscam, cum secretâ astimatione penso, quanti contemptores mundi, qui sibi jam Samsones videbantur, a Dalila turpiter attonsi inter amplexus mundi misere perierint.

§. IV.

Avdite adolescentes audite juvenes & viri, audite senes. Si qui vestrum fortasse dixerint. Ego mundo jam sum mortuus; idem ego vobis, quod Asceta ille socio, in aurem insusurravero: Sed diabolus nondum est mortuus. Fuerunt non pauci, qui mundum à se consputum paulò post blandissimis osculis salutârunt, & ejuratas delicias toto amplexu receperint. Suave illis

Xxx 4

videba-

videbatur bis perire. O inconstans mundi contemptor, quam cœpisti bene, quam malè finisti, non finiendo bene! Audite ex innumeris unicuique, quod dicta firmet explorata fide.

Anno millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, in Brasiliâ in urbe Sebastianensi homo minimè plebeus à Josepho Anchietâ enixè petiit in Societatem Jesu admitti. Id verò se promissit facturum Pater, modò is negotia, quibus etiamnum implicitus tenebatur, transgessit. Transgessit. Interim humanæ prosperitatis & mundi amor cor hominis suavissimè pectentare; religionis onera, ut intolerabilia, exaggerare; obedientiam strictissimam, paupertatis & castitatis leges difficillimas repræsentare; subjicere sensibus intermortuos honores, & æternam voluptatis fugam; continuos labores amplificare, menti omnia ut asperissima objectare, sic sensum omnem religiose vitæ cogitationem abolere & extirpare. Haud ita multò post Josephus homini sit obviâ, & humaniter quærit: Ecquid ex humanis se triciis expediisset. Ille malè sibi conscius ore trepido verba componere, effugium quærere, mutatum animum vel le tegere. Quod ut testius faceret, amplioribus titulis, quam par erat, Patrem compellans, se quidem impediendū ait jam esse liberum; ceterum statuisse in Lusitaniam redire: Illic in patriâ denuò Societatis se candidatum fore, & verò etiam in Societate moriturum. Frons bona, verba speciosa, mens alia. Intellexit Josephus hominis inconstantiam, vultuque ad severitatem composito, humerum proximè assilientis manu leniter pulsans: Sodes, inquit, quod de professione, ais, venies quidem in Lusitaniam, tamen neque in patriâ, neque in Societate, sed in Brasiliâ morieris, & eo mortis genere, quo dignus est qui Deum invitante spernit. Si habuisset fidem monitis, nã ille sibi optimè consulisset. Sed debebat aliis, opinor, inconstantiæ documentum. Rediit ille in Lusitaniam, & inde Brasiliam petiit. Dum iter per montes facit, à comitibus seu destitutis, seu quo casu abjunctis, nusquam comparuit. Evolutò demum anno cadaver ejus arefactum ad ingentis rupis radicem repertum, & agnitus est. Res testatissima est infiniti ejuscemodi tragediis.

Hæc is præmia debentur, qui mundum, quem cœperant contemnere, denuò amplectuntur; qui Deum, quem cœperant amplecti, denuò contemnunt. Fidem Deo datam fregisse impunè fuit nemini.

Addo. Juvenis non solum mihi notissimus, sed etiam quia è condiscipulis meis, familiarissimus, animi modesti, sed tristioris vultus, nec ingenii multò lætioris, mundum nauseare cœpit ingenti spiritu: dixisses sub prima melioris vitæ initia inter cæcites referendum. Nam ubi longo itinere tirocinii locum attingit, hospitem illius urbis monuit, epulum quam posset lautissimum pararet, mox optimates adfore convivas, & ne falleretur, grandi numero. Juvenis ipse quaquaversum excurrrens è triuiis undique mendiculorum infimos coëgit. Hos ipse velut signifer omnium in hospitium adducens, & patri-familias sistens: Atque hi sunt, inquit, optimates meos curemus, ne quid desidat omnem lautitiam. Accumbitur, estur, bibitur, fami ac siti libertas summa permittitur; principes, non mendicos diceres. Postquam exenpta famis epulis, convivator omnes ad patientiam brevi cohortatione instructos cum liberali stipe dimisit, ipse ad tirocinii domum abiit. Hic prima omnium rudimenta ponebat, mundi & sui ipsius contemptum eximium: hic cælum & æternitatem ita versabat animo, ut eum edita magnarum virtutum exempla (& nihil as-fingo) plerisque charum conspicuumque fecerint, atque si de meo sensu fatendum est, potuit mihi, ut condiscipulo suo, in paucis sanctus videri. Eum annis compluribus sacra familia eduxit; post autem, ubi minimum metuebat, amisit. Quippe in itinere campestri animum

A nescio quæ tristitia nubes obruit; quæ repente omnem hominis sanctitatem ita expugnavit, ut induvis curtis, certè mutatis, fugam denique in patriam adon-rit. Ubi pristini omnis instituti, aut inmemor, aut contemptor, paucis à fugâ mensibus vindicem Numini-ram excepit. Malis enim cœpit se non solum moribus, sed & artibus dedere: ita ut cum vera illum pecunia deficeret, adulterinam furtim producere, eaque Rempublicam polluere cœperet. Verum ut nemo unus, nec diu, nec omnes fallit, in principe quadam urbe comprehensus, luerèque jussus, inter licetorum carnicumque manus, cum duceretur, ausus est veterem suam præter-remque fortunam conferre: ac palam illacrymatus, ab edito pegmate, sive (ut sanè erant) à funeralibus illis cor-vorum solitis ad populum perorare: se perdidit suæ, desertique nuper Numinis penas solvere: ac jam tum, ubi vitæ illius insignia exuisset, visum se sibi, omnem honestatem, Deumque abiecit. Factum proinde detesta-tus ferrum recepit & occubuit.

S. V.

O Munde immodissime quam fallax es, etiam cum verissimus videris. Quod Judas Icarioris, in oli-vero partitidarum agmini dixit: *Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenere eum;* idem suis inimurmurat mundus. Hunc invadite, hic ipse est in victimam trahendus, quem amico osculo salutaveris; hunc tenere, & ducite cautè, ne evadat. Sed mundum nemo gloriosius vincit, quam qui contemnit. Mundi illices sunt, aurum, gloria, delicia, venter. Contemnite. Quid enim aliud ista sunt nisi terrarum ilia, canorus aër, popina vermium, picta & bella sterquilina? Spernite. Christus dies est, qui vos alit: Rex est, qui ornabit: laetus est, qui satiat: speciosus est, qui felicitatum omnium cumulos largie-tur. Mundi gratia

Vitrea est, qua, cum splendet, frangitur.

C Omnia mundi fluxa & instabilia; amicitia illius infi-diosissima. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Mundus *Prodigus & stultus donat, quæ spernit & odit. Diruit, edificat, mutat quadrata rotundis. Quod petit, remittit, repetit quæ nuper omisit.*

Aman nuper ex infimo loco evectus ad summam in Af-ri- fueni regno potentissimus, & pene ipsius regis rex Sub- itò mutavit dolus, & Aman illucit pendit funis in alto. Christus suos è cruce in paradysum, mundus suos è paradiso in crucem transfert, & crucem plerumque altam æternamque. Ite nunc, & mundo fide. Sejanus Imperator, alter Tiberius & ipse pene Imperatoris Imperator, omnia potuit quæ voluit. Brevi favor & amor in odium venterunt. Tandem Sejanus ab ipso Tiberio, potentiam ejus auctiorem metiente, desertus & proditus, ad Ge-monias scalas abjectus & unco tractus est. Ocellus ante Cæsar, nunc hostium primus: nunc omnium pedibus calcatur, quem prius nemo non adorabat.

Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens

Sejanus: — sed quæ præclara & prospera tanti

Ut rebus lætis par sit mensura malorum?

Belisarius quid? post ingentes de barbaris victorias à Belisario Justiniano Imperatore oculis orbatus, è tuguriolo stipe-rem à prætereuntibus emendicans: Viator obsecro, clamabat, da obolum Belisario, quem invidia cecavit, non culpa. Ite nunc, & mundo fide.

Thomas Morus vir longè integerrimus ad Henrico Thomæ Anglorum Rege præmium laboris sui tulit securum, quæ cæsus est. Ite nunc, & mundo fide. Nostro hoc ævo illustrium exemplorum plena sunt omnia. Non desunt oculi, nunquam deerunt hæc talia spectacula. Nimi- rum mundus constantissimè inconstans est; hoc uno si- bi semper similis, quia semper perfidus. Ite nunc, ite o mundi alumnuli, & clientuli beati, ite, & mundo fide. Ita scilicet feles in speciem mites & ludibundæ, postquam

postquam plusculum cum musculis colluierint, eosdem ipsos & necant, & devorant. Hæret hedera tenui ramusculo vitis & cucurbita ulmo & brevi cerne ruina. Omnia in mundo tremula, lubrica, pendula:

Et subito casu, quæ valere, ruunt.

O vitreos mundi favores! Hodie mundus delicias offert, cras aut perendie quisquilias; hodie molissimum cervical subicit, cras ad rigidum tribunal rapit: hodie se protectorem gerit, cras impugnatores senties: hodie donatis te augeat, cras ipsa libertate spoliaberis. Mundo fidat, qui suaviter decipi desiderat. Verissime dixit sapientissimus scriptor: *Isa est summa sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna caelestia.*

Non ego hic auctore syllabo Calybitas, aut Franciscos, aut Columbanos, alioque mundi contemptores illustissimos, non Catharinas, non Agnetes, non Cæciliās percresebo. Unum addo, & finio.

Anno Christiano millesimo quingentesimo octogesimo tertio, unus aliquis è primatibus Jurisconsultus, in religiosam sese familiam dicavit: cumque is iter necessarium per patriam haberet, mater cum magna matronarum catervâ, atro habitu, passis crinibus obviam itit filio, cuiusque pedibus advoluta rogavit, ne matrem desereret. Sed vi graves eundem ad aliquot millaria comitati sunt, ut aliam ei mentem inicerent. Sed iterit miles Christi inconcussus, divum Columbanum æmulatus, qui matrem in limine jacentem & plorantem Hieronymi, in dō Christi consilio, transit. Vox Domini est: *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Verissime hæc summa est sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna caelestia.

§. VI.

Nemo veriùs contempsit mundum, quàm qui à mundo maximè cultus, hunc cultum omnem generosâ indole irrisit. Hic ego aliam Mariam summi nominis feminam Imperatricibus, Reginis, Principibus feminis ideam, in dō & omnibus Deiparæ cultoribus imaginem exactissimam sub oculis collocare opere pretium existimo. Periculosa laus quæ vivis impenditur. Laudare mortuos Siracidæ consilio, non tantum ad commendationem tutissimum, sed etiam sæpe ad imitationem saluberrimum.

Maria Archidux Austriae, Rheni Palatina, utriusque Bavarie Dux, & quondam Serenissimi Austriae Archiducis Caroli conjux, Augustissimi Imperatoris Ferdinandi II. mater, &c. singulari cultu ac pietate (quod hoc loco maximè observandum) in matrem Domini ferebatur. Hinc quotquot sanctimoniam & religionem nobiles per orbem ædes Matri virginis sunt dicare (sunt autem quamplurimæ) tot pæne suâ munificentia coluit & ornavit Archidux Maria. Testis in Bavariâ jam ipsis in cunabulis virgunculæ adhuc religiosi studii cultus *Mons sanctus*. Testis Oettinga, divina Virginis præsidio ac beneficiis clarissima. Testes in Styriâ *Cella Mariana*. Testes remotiores illæ, & orbe toto nominatissimæ, *Lauretana domus* in Italiâ, *Montis Serrati* in Hispaniâ, *Chastocovæ* in Poloniâ, & aliæ denique, quas illustribus suæ liberalitatis monumentis præfens, abens Archidux Maria illustravit. Testes demum religiosæ Partheniorum Sodalium Congregationes, vel quæ in Bavariâ, vel quæ Græciæ florent. Hic certe Augustum suum nomen Princeps est professâ, hic Serenissimos liberos censerit voluit, adeoque magnâ voluptate præsidere vidit, hic omnes Sodalium statas ac solennes religiones ita constanter & exactè tenuit, obivit, excoluit, hic tot suæ magnificentie pignora reliquit, ut vel ab unâ hac Mariam Sodalitii gratiæ amore, cultu, *Maria* nomen meruerit.

Res gestas hujus Heroïnæ alibi locorum carmen eruditum & emblemata varium celebravit. Nos hic solum gradimur pede, quem paullulum lubet protollere, non

tantum ut ubique gentium suus stet virtuti honor post funera, sed etiam ut nostris misceamus Rosis Archiducem Mariam, omni virtutum genere fragrantissimam Rosam, & reverâ dignam, quæ ad accendendum imitationis studium oculis omnium proponatur. Numcramus tam odoriferi floris folia.

I. *Humilitas*, seu animi submissio, & modestia in sensu, inter virtutes si non summa, certe prima & dux altarum. Hic Cassiodori optimam vocem exaudio: *Sic est in Principibus Humilitas gloriosa, quemadmodum in mediocribus odiosa jactantia.* Probè se Archidux Maria circumspiciebat, in seipsam descendebat; pernoſcebat mortalem se natam, utique & morituram deprehendebat, cavebat ne alterutrius fortunæ vel splendore vel caligine pius ille perstringeretur intuitus; impressum altè prælagium animo aiebat, quod Plantes comminabundus occitit Principibus: *Ego dixi, Dii estis; vos autem sicut homines moriemini.* Denique his cogitationibus

Virtutes:
1. Humilitas.

Psalm. 81.
v. 6. & 7.

ad omnem sui despicientiam se componebat, & cum in aliis officiis Christianis vinceret æquales, in hac humilitatis contentione quotidie superabat seipsam. Ex hoc fonte incredibilis in despicabiles ac miseros homines facilitas, pari cum charitate juncta emanabat. Nosocomia & pauperum tabernacula frequentius an studiosius adierit, definire non ausim. Ibi verò tanquam in regno suo triumphabat Humilitas. Non vultum obducebat, non avertebat oculos, non pelibus aut manicis involvebat manus. Neminem horrebat, non scabiem, non frædiores morbos declinabat. Solabatur singillatim, prensabat etiam non minus seriò ac benevolè, quàm parentes solent suos liberos. Nunc ulcera suis ipsa digitis contrectabat, quod in sanctissimis viris ac feminis miramur, nunc puris eluviem comprimebat. Cibum deinde Princeps instruebat ipsa, dividebat, pauperumque trepidas manus ad patinam ducebat. Famulabatur matris exemplo filii & filie, & sollicitum in hos egenos Christos amorem à Serenissimâ parente suaviter & efficaciter discebant, oculis & auribus hac disciplinâ imbutis. Pergebat interim mater, quadras & lances, & opsonia subiciebat, pocillabatur, lectos postmodum non levi brachio adornabatur verbo, ancillabatur. Jis etiam, qui à fortunâ vel miserâ pejus multati, pecuniam sine teste, velut aliud agens, cautè ac præter ordinem in sinum conjiciebat aut in manum, ut & suæ gloriæ, & alienæ simul invidiæ unâ fidelâ obstrueret Humilitas. Neque hæc tantum in mendicorum tuguriis, sed & domi egit semper Archidux Maria, & à Serenissimis liberis agivoluit. Tantum aberat à primo ejus limine omnis fastus & superbia. Nimirum hoc est mundum contemnere, hæc illa fides oculatissima, quæ Christum in suis agnoscit; hæc vera sui despicientia, hæc Humilitatis illustissima sunt paradigmata. Humilitas honorata Bernardo grande fuit miraculum. En Rosam vel ab unico eoque primo folio æstimandam.

Erga pauperes & ægros obsequium.

II. *Religionis amor.* Divinas ædes assidue frequentabat Archidux Maria, ad sacras aras prolixè ac palam adolvebatur, supplicationes solennes sæpissime deducebat, in quibus ita cum liberis Serenissimis aderat, ut hoc spectaculi à peregrinis miraculum, à vulgo stuporem, à piis subinde lacrymas, à sequitoribus etiam approbationem extorqueret, ut denique Augusto pietatis exemplo commoveret universos. Placet etiam verbum ore aureo dignissimum, in immortalis memoriæ tabulis ad amante signandum adjicere. Movebatur res quæpiam non summi momenti, iis tamen, qui nomen priscæ religionis salvum vellent, offensionem non levem paritura. Hic Archidux Maria velut murum aheneum pro domo Dei sese objiciebat, & cum imperio non satis posset, opem à Constantiâ sumebat. Sanctè igitur ac graviter palam etiam affirmabat, se potius compositis in dorsuariam corbem liberis, iisque in humeros assumptis, avi-

2. Religio-
nis amor.

Erga fidei
Catholicâ
constantia.

succedebat lectio huic Principi familiarissima æque ac jucundissima, quam etiam inter epulas, cum corpus privatum reficeret, sibi voluit adhiberi. A prandio discussis negotiis statim ac dilucida redibant orationum intervalla; ad noctem rediit illa pervigil, de qua loquimur; lucerna, & cum illa præteritæ diei discussio, examen conscientia, precationes alia, ex propria Principis religione assumptæ, præ illa ac diuturna. Inde noctis conticinium & quies; tenebræ nunquam: pervigilabat enim constans lucerna, neque oleum & operam perdebat felix hæc pietatis administralia. Nam ubi de more Archidux Maria expersigebatur, mox ad precum libellum, qui semper ad manus, & ad oratoriolum, quod immincebat lateri, se lectulo subducens, conferebat. Hinc vota, hinc gemitus & suspiria, hinc precationes & sancta desideria, hinc ea quorum fidelis lucerna illa & taciti patres, & muta noctis silentia fuerunt conscia. Simili religionis nomine Gregorius Magnus laudat Symmachi Romani Consulis filiam. Hæc marito mortuo religiosissima jam vidua noctu gemina candelabra ad lectum habuit lucentia, quæ nocturnas preces adjuvarent; neque enim solum spirituales, ait Gregorius, sed & corporales tenebras amica lucis oderat. Laudant alii Aristophanis, Epicteti, Cleanthis, Demosthenis lucernas; extollant Theodosium Orientis Imperatorem, cui ad historicas lucubrations lucerna fuit, quæ suo se artificio movebat & alebat, oleumque sibiimet affundebat, ut quod flammula pastu assiduo hauserat, instauraret, ne ministri ob nocturnum famularum infomniæ vexarentur. Laudanda hæc omnia; his tamen omnibus, si quid rectè iudico, Marianæ lampadis jubar videri debet illustrius, quod illud non ad eruditionem profanam, sed ad solidam Christianamque pietatem Archiduci Mariæ præluxerit.

§. VIII.

VII. Vera pudicitia. Pudicitiam inter aulæ delicias & luxum tueri integram, difficile negotium. Ubi mollior vestitus, liberalior somnus, copiosior victus, ubi licentiores excurrunt oculi, minus adstrictæ sunt manus, & ipsa vivendi ratio delicatior, ibi cura pudicitia longè difficilior. Ea enim virtuti huic indoles, ut inter dura & aspera servari possit sanctius, quam inter mollia & amena. Flos est tenerimus pudicitia, solo tamen gaudet asperiore & minus pingui. Et olim certe jactabatur vulgatum illud: Exeat aula, qui vult esse pius, qui pudicus. Hoc igitur illustre, hoc aureis gemmisque notis dignum, tantum in unâ hæc Heroïnâ virtutis & industriæ fuisse, ut in amplissimo suo Parthenone, gymnæcio nobilissimo, ætate, formâ, opibus, deliciis, omnibus denique nominibus regum in morem florente, in violatam integritatis exstimationem possideret; eamque tantam quantam vix inter paupertatis angustias sit reperire. Hoc Archiducis Mariæ fuit ingenium, ea viguit domestica disciplina, ut provocare liceat ad ipsam famam, quæ Archiducalis gynæcei alumnas virgines tam prolixè simul ac gloriôsè semper est profecuta, ut is felicissimum se matrimonium contraxisse crederet, qui ex illâ Palatinâ familiâ domum duxisset uxorem. En Rosam pudicitia laude insigniter odoriferam.

VIII. Humanitas & Clementia. Perlarum Reges ventositate misere vanitatis, ut Rupertus loquitur, eò progressi sunt, ut adorari se vellent, suos mancipiorum pæne loco numerarent, sui videndi copiam non temere vulge facerent, terrarumque regis pedibus attingere nefas ducerent; si quis injussu regio eos accederet, propiusque subiret, capitale id ei esse juberent, ut scilicet plus homine putarentur aliquid habere. Statira tamen Artaxerxis Mnemonis conjux volente conjuge eâ fuisse clementiâ & facultate, ut cum prodiret in publicum, lectici patente veloque latè reducto id faceret, quò ad eundem omnibus ac supplicandi locus esset. A simili hu-

manitate & clementiâ commendatur Archidux Maria; hæc facillima fuit aditu, qui ad eam pronus semper & patens, iis etiam qui alias solo tenuitatis, miseriarum ac vilitatis suæ meritis à Principum limine adeoque aspectu solent arceri. Nihil illa ferebat iniquius, quam Majestatem suam inhumano fastu afflatam. Procul ô procul toto cælo ab Archiduce Mariâ typhus ille Perficus. Meminerat, Principes, & qui in summo Magistratu sunt, tam studiosè inferioribus accedere debere, quàm benevolè ipsi vellent à Deo admitti. Sciverat illa Principum accessus miseris non obstruendos, aures neutiquam obsepiendas, si quidem & ipsi cuperent propitium & facile Numen invenire. Reverà hoc in genere Deus plerumque mores humanos induit, repellit eos, qui à se alios repulerant; non audientes nec ipse audit. Quod inter plura sapienter Justinianum Imperatorem admonuit Agapetus. Hinc Imperator iste singulari prædictis comitate cuius facillimè adeundi & compellendi se potestatem faciebat. Adrianus Imperator erga humillimos etiam mitè civilis & humanus, detestabatur eos, qui dicerent: Principis Majestatem ubique servandam. Trajanus Imperator monentibus amicis, quòd parum memor Imperatoris Majestatis, nimium sese omnibus exponeret: Talem, ajebat, præstabo Imperatorem privatis, qualem optarem ipse privatus. Meminerat Archidux Maria, à Maximiliano I. Austriaco, Principe humanissimo, verecundos & timidos ita quandoque animatos, ut à liberè velut filii cum parente, quod vellent, pertractarent. Meminerat, Rudolphum I. Cæsarem Austriacum hæc verba ad suos usurpare solitum: *Sinite homines ad me accedere, neque enim ideo ad imperium erectus sum, ut arcum circumclusus delirescam.* Meminerat, janitoribus Imperatoris Antonini, ideo Pii, plus olim laboris fuisse in admittendis hominibus tenuissimis, quàm in submovendis ponendum. Meminerat hæc Archidux Maria, eaque omnia uno suo exemplo præstabat. Admittebat supplicabundos ad lecticam, & ad manum cum Statira, ad conspectum & ad aures cum Rudolpho, ad domum & ad penetralia cum Antonino; nec tantum admittebat, sed ad Serenissimos Archiduces Carolum maritum, Ferdinandum filium adducebat, interpretem agebat, anxie, velut suam ipsa causam peroraret, miseros commendabat. Subinde gemitus, præque inter singultus & suspiria querelæ, ipsæ etiam lacrymæ obtestantibus comites nonnunquam accedebant. Quandoque, quod obstupescas, flexis genibus Archidux lentam paululum ac difficiliorem misericordiam extorquebat. Non hinc ad calculum revocandum, quoties & quibus Archiducis Mariæ benignitas saluti fuerit, quàm multos omnis ordinis ac sexus à morte ac luctu, à capitis & famæ dimicatione ad vitæ & existimationis, lætitiæque integritatem revocavit. Habemus Rosam florum omnium verè Reginam.

IX. Eleemosynarum largitas. Hic multa paucis licebit exequi. Infinitas eleemosynas in pauperes erogavit Archidux Maria. Senferat hæc beati Pontificis Leonis monitum, & sibiimet quasi totidem syllabis imperatum acceperat: Idcirco te Deus abundare voluit, ut per te alius non egeret. Quâ in re auream Tobia præceptionem fidelissimè servavit: *Quomodo potueris, ita esto misericors.* Si multum tibi fuerit, abundanter tribue. Non damnavit opes tenebris, nec antris abdidit divitias, sed in multos, Seneca dicto, liberalitatem suam censurâ dividendam; nec legnis aut lena id factitavit, prompto liberòque animo in egentium turbam sua munera effudit; abundanter tribuit. Nec domi tantum & in urbe liberalitatis hujus fontes sunt enati, peregre quoque cum iret, munificentia suâ retinens dispersit, *dedit pauperibus: Vbi- cunque, ait Seneca, homo est, ibi beneficio locus est.* Hic verò dicitur: *licebit ibi beneficio locus fuit, ubicunque Archidux Maria fuit.* Quamquam & solis instar ibi sæpius arcana

Accessus
ad eam
omnibus
patens.

Patronam
se gerebat
pro pauperibus.

Eleemo-
synarum
largitas.

Tob. cap. 4.
v. 8.

Ps. lxxv. v. 9.
Seneca de
beata vita
cap. 24. mi-
hi pag. 247.

Omnia
pietatis in-
strumenta
vel neces-
sariis a-
mulera in-
ter elemo-
synas nu-
meravit.

arcana & beneficia vi sentiretur, unde splendore ac ma-
jestate plurimum abesset. Nec solum pecunias & argen-
tum, sed etiam vestes, esculenta, poculenta, medicinas,
pharmaca, precum libellos, icones sacras, omnia deni-
que vel pietatis instrumenta, vel necessitatibus amuleta
inter elemosynas censuit numeranda. Hæc enim quo-
tidie plenis calathis Maria in egenos sparsit. Difficile
est vel lingua vel calamo satis efferre, quoties, quam lar-
gè nudis vestitus, famelicis cibis, peregrinis comitea-
tus, viduis census, scholasticis sumptus annuus, agrotis
medicina, Nosocomiis epulum, captivis lytrum, reis
solatium, puellis dos, pupillis domicilium, verecundis
pauperibus subsidium nummarium, omnibus denique
opem Mariæ Archiducis flagitantibus ingesta sint mu-
nera. Quoties ii, quos pædore, fame, pudore jam pro-
pè enectos privati parietes sepeliant, inopinato tan-
quam Dei beneficio lucem antea exosam, jamque fu-
gentem animam tenuerunt? Quoties aliqua vilis ani-
ma, cunctis nuper opibus destituta, mox per Archidu-
cem restituta, vindictæ suæ atque assertricis acclamavit:
Ad tua, Princeps, dona revixi? Denique familiaris adeo
ac germana fuit Archiduci Mariæ misericordia, ut cum
Hulstæo Principe licuerit illi dicere: *Ab infantia meâ cre-
vit mecum miserratio; & de utero matris meæ egressa est me-
cum. Si despecti pereuntem, * eò quod non habuerit indumen-
tum, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mi-
hi latera ejus, & de velleribus ovium, mearum calefactus est. Ita
certè multis post annis ipsa egenorum egestula, ipsi
fontium carcere, ipsa prothodochia, ipsa paupertinæ
plebis pythæa & orphanotrophia non alio quam Ma-
tris nomine Archiducem Mariam appellarunt, & ejus
mortem antea communi senæ ac lacrymis veluti suam
orbitatem ac solitudinem deplorarunt. O Rosam non
pulchram solum & formosam, sed innumeris perutilem
& fructuosam!*

Job cap. 31.
v. 18. &
seqq.
* Præter
numerum.

Egenorum
mater ap-
pellata.

§. IX.

10. Pru-
dencia.

Chrysostom.
3. hom. 60.
in cap. 10.
Ioh. mihi
pag. 247.

Prov. 29.
v. 14.

X. Illustri ac prædicanda semper fuit Archiducis
Mariæ Prudentia. Cujus fructum, ut decuit, pri-
mum ac maximum percipit olim Serenissimus Caro-
lus Archidux Mariæ conjux, qui magnâ voluptate ani-
mi expertus est, quam verè dixerit Chrysostomus: Ni-
hil potentius muliere bonâ & prudenti, ad instruendum & in-
formandum virum quodcumque voluerit: neque tam leniter
amicos, neque magistros, neque Principes patitur, ut conju-
gem admonentem atque consulentem. Habet enim voluptatem
quandam admonitio uxoria, cum plurimum amet, cui consuli-
tur. Multos possum asserere viros asperos & immites, per uxorem
mites redditos & mansuetos; ipsa enim si prudens erit & dili-
gens, omnes vincet, & conjugi superabit diligentiam. Hoc
igitur non solatii tantum, sed & emolumenti est marito
ab uxoris prudentiâ. Salomonis effato: *Domus & divitiæ
dantur à parentibus; à Domino autem propriè uxor prudens.*
Quid porro in illo interregno, antequam Serenissimus
Ferdinandus Archidux solenni ritu inauguraretur Prin-
ceps, quamnam prudentiam in Serenissimâ Mariâ tunc
gubernante desiderarunt provincie, quam non repe-
rerint? Quamvis enim iusto & gravi motore confige-
retur, quamvis domesticarum curarum non leve pon-
dus incumberet, quamvis Turcarum vicinia ferrum,
flamma, vastitatem indiceret, adeoque inferret, quam-
vis interea tot tempestates coquerentur, Mariâ tamen
semper illud in muliere admirandum, in Principe ne-
cessarium ornamentum præstitit, Prudentiam, eamque
tam integram & exactam, ut in eâ unâ provincie aliâs
destitutæ felicitatem suam mirarentur. Et quantum
Ferdinandus Archidux etiamnum juvenis ad guberna-
culum admodum in unâ Mariæ sapientiâ, præsidii semper
collocarum esse judicavit? Quoties hæc ipsa mater intri-
cata negotiorum volumina mirâ consiliorum suorum
dexteritate retexit? Quoties altâ quadam mente im-

A pendent rerum adversarum turbines ac procellæ de-
prævidit, & quantum homini fas, etiam anteverte
Prudentissima profectò ac solertissima fuit Princeps,
cujus ea vigilantia & sagacitas animi semper eminebat,
ut pro omnium incolumitate perennes sibi vigilas ipsa
videretur indixisse. *Sapiens mulier edificat domum suam.*

XI. Iustitia. Salomone teste, *initium via bonæ, iustitia
iustitiam: accepta est autem apud Deum magis, quam immola-
re hostias.* Iustitiæ, virtutis regis, plurimum semper stu-
duit Mariâ Princeps, inimicalium, pacis ac tranqui-
litas amantissima. Hinc istud genus hominum, qui
linguas libris exercent, & sua foro vendunt jurgia, ad
acquisitas, quas potuit, juris leges semper revocatos
esse voluit. Senferunt hujus vim virtutis infelices illi
anime, quas prolixissime fort concertationes in annos &
pæne sæcula protraxerant, omnibus propè fortunis solem
evertere. Senferunt plurimam opem pupilli, viduae,
egeni, qui adversus omnem vim, fraudem, injuriam cer-

B tissimum semper acutissimum in Archiducis Iustitiâ
repererunt asylum. Parebant semper Augustæ fores non
ad querelam modò deplorandam, sed etiam ad repor-
tandum solatium, ad impetrandum auxilium. Neque id
solum eâ tempestate egit Mariâ, cum devoto ad le-
potestatis & imperii falces sustineret, Serenissimo Fer-
dinando filio nondum rerum potente, verum etiam eo
jam feliciter imperante cursum eundem tenuit, & qua-
si novam Græcio Pulcheriam dedit, singulari simul
pietate ac iustitiâ universam informans aulam. Tunc
Imperator, quod Tranquillus memorat, iustitiæ tenax
nulli civium quidquam ademittit, alieno potius abli-
nuir. In ceteris verò desideris omnium hominum id
obstinatissime tenuit, ne quem sine spe dimitteret.
Quin & domesticis admonentibus, quam liberalius pol-
liceretur, quam præstare posset: Non oportere, ait,
quempiam à sermone Principis tristem discedere. Hæc
Archiduci Mariæ ex æquo convenire affirmaverim: ne-

C que verò tantum nemini quidquam ademittit, & alieno
abstinuit, quod Iustitiæ, sed & sua ultro dedit, quod
liberalitatis est; ita porro suum cuique jus distribuit, ut
ab eâ nemo molestus recesseret. Optinè dixit Cyprianus
iustitia regis (nos, Iustitiâ Archiducis) *genti munimen-
tum, gaudium hominam, egenorum solatium.* En Rosam
mille vultibus paratam.

XII. Fortitudo & Constantia. Quot Fortitudinis &
Constantiæ, quamque illustria vivens moriens Mariâ
Archidux trophæa sibi posuerit, viderunt multi, dice-
runt nonnulli, mirati sunt universi. Stetit hæc Herois
mediâ inter tot suorum funera. Stetit Archidux, nec ad
parentum, fratrum, sororum mortes concidit. Vidit
hæc mater sex liberos suorum obitu immaturo tolli,
clausitque iis oculos inversâ lege naturæ, à quibus suos
extremum claudi cupiebat; hæc quidem acerbe sensit,
nec tamen in saxum obrigit, mariti manes composuit,
nec luctu indecoro victa est, nec in flammâ desiluit, ut

D Indorum femina ad maritum mortuum jam crema-
tum; & nec pariet caput impexit, nec ejulatus nuntio
quam desituros edidit, ut Pericles filio Paralo defun-
cto; nec ardentes ore carbones hausit, ut Portia Ma-
catonis filia; nec cineres extincti conjugi bibit, ut
Mausoli Artemisia. Quid hæc dico? Nihil à sanguinis gra-
dignitate, nihil à virtutis opinione, nihil à religionis gra-
vitate alienum admittit aut indignum. Prætermittit ex-
lamitates publicas, insultus hostium, incursionem Tur-
carum, patriæ pericula, finium vastationes, municio-
nes occupatas, expeditiones nostrorum insulas, inte-
stina dissidia, flammaram & sanguinis confusionem,
tumultus propinquos, & ceteram malorum illadem, ad
quæ velut ad Lydium lapidem Mariæ constantia præ-
clarum sui periculum fecit. Quidquid enim vel ad casti-
gandas noxas, vel ad virtutem existimandam, vel ad
probendam patientiam vi superum in illam irruisset,

totum ejus Constantia & Fortitudo excepit, toleravit, vicit. Quamvis enim non ad omnem malorum varietatem profusus occalluerit, quod & Job de seipso fassus; Nec fortitudo lapidum, inquit, fortitudo mea, nec caro mea anea est; animum tamen prælentissimè sibi semper fortitudine ita obfirmavit Maria, ut in adversis omnibus cum eodem Jobo tam fortiter quàm constanter dixerit: Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Tot scilicet decursum fluctus in scopulum Marpesium illidebantur. Solùm in tanto tor ærumnarum impetu generosius interdum gemitus excutebatur: Hem! ut gravior hic casus me premit! Premebat tantum, non opprimebat. Animus invictus inter tot obstantia elucebatur ad alta, & ad sui originem Deum, cui sese suamque voluntatem omnem pietissimè Princeps ex toto submittebat. Hanc infractam Christianæ fortitudinis palmam non tantum toto vitæ curriculo, sed etiam inter acutissimos letalis morbi dolores retinuit Maria. Horrorem mortis jam antè diuturnà, ut opinor, consuetudine depoluerat. Quà in re illud argumentum est: Mortalem vestem, quæ operiri voluit moribunda, annis aliquot ante mortem in obferatà arcu, quocunque tandem terrâ marivæ pergeret, secum circumferebat, ut nunquam non in oculis & ad manum esset certum mortis speculum atque hortamentum. Quod & Maximilianum I. Austriacum Imperatorem fecisse constat, qui triennio ante mortem capulum funebrem quacunque iter faceret, circumvexit, ut assiduo hoc spectaculo ad cogitationem mortis identidem se revocaret. Quod Archiducem Mariam emularem voluisse non ambigendum. Sed multos ea cistula decepit, qui cum observarent eam suæ dominæ adeo cordi esse, nescio quid auri & cimeliorum latitare suspicabantur. Cùm interim in illà unum suæ mortis instrumentum & ornamentum frequenter Archidux intueretur, & ad hoc speculum meditando, de supremâ vitæ periodo seipsam commonefaceret, unâque has exuvias exosculata cælum suspiraret. Felicissima vitæ clausula hanc mortis præmeditationem secuta est. Etenim fugiente jam animâ contentè rogavit, ut sibi voce præterit illa precato: Anima Christi sanctifica me. Precatiuncula tota hæc est: Anima Christi sanctifica me, corpus Christi salva me, sanguis Christi inebria me, aqua lateris Christi lava me, passio Christi conforta me. O bone IESU exaudi me, intra tua vulnera absconde me; ne permittas me separari à te, ab hoste maligno defende me, in horâ mortis meæ voca me, & jube me venire ad te, ut cum sanctis tuis laudem te in sæcula sæculorum. Hæc suprema merant orantis & expirantis verba. a Vespasianus Cæsar olim dixerit, Imperatorem stantem mori oportere. b Nos rectius affirmamus, Christianum orantem, & ad regnum Christi aspirantem oportere mori.

Huc, Lector, nostram dictionem c duxit Contemptus Mundi. Mundum Archidux Maria sui semper simillima, tum totâ vitâ, tum etiam post mortem ipsam generosissimè contempsit. Nam viva distinctè jussit cadaver suum altâ nocte pauculis deducantibus, unâ alterâve face prælucente, obscuro atque obducto carpento, in aedes divæ Claræ tumulandum deportari. Religio fuit à supremis ejus imperiis discendere. Ita vel mortua inanissimas mundi pompas exemplo taciturno damnavit. Nam avitas majorum imagines, regia utriusque gentis stemmata, pullatos Palatinorum cuneos, Serenissimos vero luctu palam atratos, omnem denique Angustalis funeris apparatus Humilitas & Mundi Contemptus excluderunt. Totum hoc officii genus nodi & silentio commissum. Repeto, quod supra dictum: Hæc verè summa est sapientia, per Contemptum Mundi tendere ad regna cælestia. Sed jam ad Actiones, quas Mundi Contemptus parit, progredimur.

ACTIONES CONTEMPTVS MVNDI.

1. Contemptus Mundi omnium primò vinculum cognati sanguinis conatur rumpere. Mundum non sprexit, qui patrem aut matrem, qui fratres aut sorores, qui cognatos aut amicos plus Christo diligit. Hoc vinculum arctum & robustum est, sed omnino rumpendum est ab eo, qui spernere vult mundum, & sequi Christum. Nota vox Domini est: Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus, & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus; & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.

2. Contemptor Mundi conscientiam curat, non famam: non enim attendit quis ab aliis dicatur esse, sed quis sit. Contemptor Mundi occasione & causam malæ famæ non præbet, si tamen ea nihilominus mala sit, parum id curat, modò conscientia sit bona. Non enim famæ vivit, sed conscientia; & magnis passibus Apostolum sequitur præeuntem per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam.

3. Contemptor Mundi in rebus omnibus pompam odit & fugit. Sunt qui suæ suppellectili, qui suis vestibus, qui suis actionibus, qui rebus suis omnibus pompam induant. Has pompas contemptor mundi detestat & arcer. Nec nuptiarum, nec funerum, nec sacrorum, nec triumphorum pompas laudat; plerumque nec spectare quidem dignatur. Et quemadmodum mundi amatores hoc unice ambiunt, sui muneris functione ut pompæ plena sit, ut illis, ut splendida, ut habeat summam speciem ac dignitatem: ita mundi contemptores planè contrarium omni studio querunt, splendorem ac magnificentiam remis & velis fugiunt. Et hinc

4. Contemptor mundi cupit latere, amat nesciri, & nihili fieri. Sint, ait, alii corpora, modò ego sum umbra taciturno pede inspersens parieti: Bene vixit, qui bene latuit.

5. Contemptor Mundi tamen claris ac splendidis natalibus sit ortus, non solum tamen generis sui claritudinem & splendorem non effert, non ostentat, non prædicat, sed nec mentionem illius facit, nisi cogatur; non ille avorum & proavorum, non abavorum aut atavorum, non tritavorum aut tetraavorum facinora unquam in digitos mittit, quidquid prolapiam & stemmata spectat, tanquam superbæ ramum amputat. Quod si familiæ sit obscuræ & abjectæ, non ideo minores gerit animos, nec rusticos aut mendicos parentes erubescit. Gaudet se plures modestiæ causas habere.

6. Contemptor Mundi nec aurum acervat, nec gemmis insidiatur, nec alia, quibus hominum opinione pretium ponitur, anxie conquirat. Intra paupertatis suæ limites se continet, illudque sibi assidue occinit: Sat dives est, cui bona conscientia est.

7. Contemptor Mundi puritas carnis voluptates ut sædissimam nocentissimamque pestem execrat & repellit. Scit enim, quos soleat habere comites voluptas. Nam ubi hæc pestilens domina, ibi & famuli & ancillæ illius, mæstitia, dolor, pœnitentia, morbus, turpitudine, dedecus, & omne vulgus malorum. Habeat hunc comitatum cui placet. Cui Christus incipit dulcescere, ei necessitiam, mihi est amarescere mundum.

8. Verus Mundi Contemptor nec mulcetur blanditiis, nec terretur minis, non laude nec vituperatio movetur, non odio nec favore trahitur. Gratia Dei est illi omnium loco, & longè charior omnibus. Cum Paulo Philipp. c. 3, talis libere proclamatur: Hæc omnia arbitratus sum ut sperem, ut Christum lucrificarem. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.

9. Verus Contemptor Mundi, illud corde & ore promptissimum habet: Portio mea in terrâ viventium. Hic talis in mundo supra mundum esse didicit, & ut mundum constanti odio declinet, animo assidue versat hæc Apostolorum monita: Nolite diligere mundum, neque ea quæ

Iacob. c. 4. que in mundo sunt. Quicumque voluerit amicus esse seculi huius, inimicus Dei constituitur. Ex oia mundo, chara Deo.

CAPVT XIII.

Rosa Cornea, seu, Fortitudo.

Prov. c. 31. **S** Alomon olim anxia sedulitate proclamat: Mulierem fortem quis inveniet? Et petinde ac si reperisset quæsitam: Procul, inquit, & de ultimis finibus pretium ejus, non de terrâ, non de infimo & terris proximo celo, sed de summo & supremo. Addit: Fortitudo & decus indumentum ejus.

S. Tho. 2. 2. q. 123. art. 3. Theologorum Sol Thomas Aquinas: Fortitudo, inquit, principaliter est circa timores difficilium rerum, que retrahere possunt voluntatem à sequela rationis. Oportet autem hujusmodi rerum difficilium impulsu non solum firmiter tolerare, cohibendo timorem, sed etiam moderatè aggredi.

Fortitudinis duplex brachium: osseum & ferreum. Hinc convenienter admodum Fortitudini duo assignamus brachia, osseum & ferreum: ex osse lævum, & ferro dextrum est; illud Aggressus, istud Tolerantia dicitur. Labores omnes, omniæque adversa, cruciatus omnes, ipsamque mortem Tolerantiâ perferimus, atque hoc dextrum est brachium, idque ferreum, subinde & adamantinum. Sinistrum autem osseum Aggressus est, quo difficilia quæque ardua viriliter suscipimus perficienda. De geminis his brachiis, quorum differentia probabilis nota, post inspectum regis Virginis exemplar plura erunt dicenda.

§. I.

Virgo Deipara his brachiis supra humanam conditionem longè robustissima quæ non fecit, tulitque? Ferreo quidem dextroque brachio paupertatem pertulit voluntariam, & sanè ærumnosam tum domi, tum peregre. Quam laboriosa fuerunt Virginis beatissimæ itinera per Judææ montes in Hebron, inde in Nazareth, Capharnaum, Bethlehem, Egyptum; toties in Galileam, toties in sanctam civitatem Hierusalem? quid doloris non sentit è consensu seu miseratione in filium? Audiit atrocissimas in filium voces jactari, audiit illum contumeliis, irrisoribus, probis affici: nec solum audit ab universâ plebe. Crucifige, Crucifige clamari, & furiosè ad mortem postulari, ipsa etiam suis oculis vidit suum sanguinem, filium suum ex alto spectandum sitti, flagellis cæsum, spinis redimitum, ludicro ostro amictum; vidit ipsa sub cruce fatiscentem, in Golgothâ confcendentem; vidit denique in cruce pendentem, undique vulneratum, morientem. Hic illa sub cruce non fracta jacuit, sed pectore virili stetit. Clarissimè ille ocellus Domini Joannes: Stabant autem, inquit, juxta crucem

Jes. v. mater ejus, &c. Ruere tunc videbantur omnia, stetit tamen Maria. Ipsa olim columnæ celi ruebant Angeli, stetit Maria: corruit ad arborem Adam, stetit ad crucem Maria: primores Martyrum Apostoli corruerunt, stetit Maria. Sol extingui, sidera mori, montes cadere, terra deficere, totum tunc cælum videbatur ruere, stetit Maria; omnia irati Numinis manu fulminari credebantur, stetit tamen Maria. Fractus putabatur illabi orbis, stetit nihilominus Maria. Virgineo pectore hærebatur gladius & torquebatur, & tamen stetit Maria. Stantis in cælo Solis maximum olim prodigium fuit, sed majus hic matris juxta patibulum stantis, cui fixus pendebat filius.

Vespasiani scitum est, Imperatorem decere stantem mori. Nec aliter dixero. Et Imperatricem decet mori stantem. Stetit hæc virgo inter omnes feminas verè Imperatrix, stetit cum filio crucifixa, cum filio mortua. Ita nimirum animo dolores filii combiberat, ita cruciatus illius sentiebat, ut dici potuerit filio suo commori. Ad arborem scientiæ boni & mali sic stetit Eva, ut nos posterii ceciderimus omnes: stetit Maria ad arborem mortis, & fructum nobis præbuit vitæ, stetit discipulis &

Statio Evæ ad arbore scientiæ boni & mali fuit nobis

A amicis aliis, qui tanta promiserunt, dilapsis. Stetit, inquit, quædam dolor & amor pugnabant: dolor deiecit, occidit, inquit, amor vicit, erexit, stare fecit. Etenim non tantum sumus, sed fortissimus hic amor exiit, & constantissimus spe rediit in vitam filii plenius. Stetit publice, stetit inter tot hostes, stetit non eminus, sed juxta crucem, ut ab omnibus agnosci potuerit crucifixi mater. Et quomodo tandem geminæ hæc spicæ, Maria & Joannes, horribilissimam hanc grandinem, quæ concussit orbem, evaserunt?

Stetit hæc virgo, dum illius pectus rimaretur non unus gladius. Quotquot in corpore filii spina, clavi, vulnera, crucis rivuli, toggladii per matris oculos & aures penetrarunt. Dictum Caligulæ fuit: Sic feri, ut non le sentiat. Mori se sensit & filius, & mater: cujus si animam spectes, cum filio flagris cæsa, rubis cincta, in crucem elata, lancea confossa est, & tamen juxta crucem stetit.

Expende quæso stationem istam, apice stantem non sedentem, non discurrentem, non jacentem; stetit, & oculos per omnia filii membra, per omnia vulnera attentissimos volutabat, stetit tanquam depictura filium: depinxit certè in suomet pectore, & hanc morientis effigiem semper retinuit.

Stetit non murmurans, neminem accusans, nec vindictam spirans, nec verbulo Dei providentiam violans, nec signum impatientis vel minimum monstrans, nec mali quidquam mortalium ulli imprecans. Stetit non tam in monte Calvarie quam Ætnæ: mediis stetit ignibus, præsertim cum illud audiret, Ecce filius tuus, ecce mater tua, ter tua. Hic ignis, hic gladius cor virginis partiti, ignis amoris, gladius doloris.

Stetit & vidit, non tam filium, quam hominem leprosum, & percutsum à Deo, virum despectum & noxiosum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, cuius vultus absconditus & despectus. Stetit, ut mater altare solet filio ægrotanti. Æterna Sapientia Deo se adhibuisse commemorans in mundi fabrica: Quando, inquit, perit parabat celos aderam, quando certâ lege & gyro vallabat abyssos. En mater in orbis restoratione adest, cum in cruentâ trabe referret cælum filius, cum ruinosa mundi fundamenta triplici clavo firmaret, adfuit mater, & adstetit inconcussa.

Querere hic liceat. O mater verè fortis, verè admirabilis, quomodo tandem adstare potes ad hoc mestissimum spectaculum? Nunquid oculi tui firmiores sunt & ardentes quam oculi Solis? Sol oculos suos avertit, ne Dominum suum cernat morientem, tu verò tuos aperis, ut videas filium cum morte lætantem. Nunquid, o mater, tu minus cognata es huic crucifixo viro, quam Luna? hæc, velato vultu, lugubrem induta pallam currit avia, ne conditiorem videat expirantem, tu accurris; & sanguinem tuum intueris stillantem deficientem. Tremuit terra, dissiliunt saxa, ad ruinam inclinant omnia, tu tamen stas erecta. Nunquid cor tuum terrâ insensibilis, laxius durius?

§. II.

Stetit itaque hæc mater, & talia vidit audivique, qualia non vidit & audiit ulla mater. Stetit, ut eam nec vita nec mors deicere aut inde avellere potuerit. Non eam Judæorum furor, non militum Romanorum sevitia, non plebis impudentia potuerunt à cruce avertere. Mille telis impetebant eam linguæ, mille audit maledicta, & tamen stetit inter tot molossos, tot inter leones, qui unicuique illius agnellum maledicis dentibus lacerarunt.

Stetit hæc mater in irato mari mediis cruciatum procellis. Stetit solo Deo nixa, cui & gratias egit pro tanto acerbissimi doloris cumulo, quem ut certissimum singularis ac eximii favoris signum agnovit. Stetit divinæ voluntati devotissima, ad hanc oculos constanti immobili affixit, divinæ se voluntati centies iterumque

centies

centies quam integerrimè sacrificavit. Affidue illius voces, Pater, sicut vis. Mi Deus, sicut tibi placuit. Nōrat equidem, desinito consilio & praesentia Dei, ea omnia tollerari à filio. Quem licet tenerimè amaret, tamen voluntas Patris & salus Mundi, eam ad constantissimam hanc stationem erigebant.

Constantiam pingebant prisci in rupe stantem marinis fluctibus ad rupem allidentibus, additā inscriptione: EADEM SVM SEMPER. Stetit divina mater in rupe Golgothæ dolorum fluctibus vallata, illud tamen de se verissimè usurpavit, Eadem sum semper. Filius meus ut latro comprehensus ad diversa tribunalia, ad Annam, Caipham, Pilatum, Herodem tractus, ad columnam flagellatus, spinis coronatus, latroni Barrabæ postpositus, ad mortem condemnatus est. Ego verò eadem sum semper. Filius meus in crucem sublatu, in cruce locutus, in hoc ipso lectulo rigidissimo mortuus est. Ego tamen eadem sum semper. Verè fuit eadem semper, nunquam impatiens hæc virgo stetit, nunquam pusillanimis, constans perduravit, & invicta; stetit & corpore & animo erecta.

Heu quam nos sæpe non statores sumus! ah quoties levi ventulo deicimur: levis injuriola, asperius verbum, molestius radiolum, minima molestia, labor non-nihil operosior, oculus iniquior, quicumque demum infestior casus, nos concurit, subvertit, humo affligit, cadimus, sternimur, jacemus.

Stetit sub cruce Virgo, filio jamque etiam mortuo, & cunctis inde disfluentibus, stetit tamen & divina bonitati ac providentiæ se committens expectavit à Deo submittentem homines qui filium exanimem è cruce in brachia sua demitterent. Quod voluit impetravit tam forti ac fideli statione.

Miratur non immerito Bernardus discipulos à Christo in rupem Taboream sine matre adscitos, in verticem verò Golgothæ sine discipulis adscitam matrem. Non est, Bernarde, quod mireris: discipuli vix in Tabore, vix inter gaudia steterunt; in d, *acciderunt in faciem suam, & timuerunt valde*. In monte Golgothæ inter acerbissimos luctus, qui steterunt? stetit autem Maria, omnemque maris saluberrimi fluctus excepit. S T A N D O.

§. III.

Christus in oliveto Patrem rogaverat, transiret à se calix ille amarissimus. Hilari sensu, Filius non petiit, ut à bibendo calice immunis esset, sed ubi bibisset, transiret calix ad suos, perinde si dixisset: Transeat, oro, mi Pater, hic calix à me ad meos: etiam illi post se bibant. Verissimè transivit hic calix, & primus omnium à filio pervenit ad matrem, à matre ad filium adoptivum Joannem, inde ad alios atque alios transiit, ita demum ad nos. Et verè hic amaritudinum calix etiamnum inter nos transit: bibimus omnes, prout quemque designat ordo, velimus nolimus, omnes bibimus. Hunc calicem nemo prudens rejicit: nam calix Domini, vinum Dominicum, calix Transiens est: quò quis Domino charior, hoc ei plerumque plus bibendum est. Mater Domini plus omnibus bibit post Dominum. Stetit juxta crucem filii, & amaritudinem animi inexplicabilem stans perhausit. Fortis omnino, fortis est ut mors dilectio.

En brachium Fortitudinis ferreum, quo Virgo longè fortissima infandam perferebat agrimoniam: vivens moriebatur, moriens vivebat. Nec minùs robusta fuit altero Fortitudinis brachio, quod ossum esse diximus, quò difficillima quæque & summè ardua est aggressa. Manum suam misit ad fortia. Quam illud arduum? Prima omnium sine omni exemplo virginitatem non coluit tantum, sed & vovit, conditionem humanam superans Angelorum cætibz sese inseruit. Parum hoc, Deum è celo traxit in sua viscera Humilitate & animi submissio-ne. Validissimum planè fuerit hoc brachium, quo Deus

Tom. I.

A se trahi passus est. Hic illud usurpamus: Si contra Deum fortis fuisti, quandò magis contra homines prævalebis. Si Deum in uterum, homines utique poterit attrahere in cælum. Quo Deū attraxit in uterum. Porro quàm arduum & illud. Parvulum orbi progenit, qui omnes Acherontis machinas dissolvit: ipsa mater Acherontici colubii caput contrivit. Ita Numen in paradiso prædixit: Ipsa conteret caput tuum. Nec miramur. Hæc mater terribilis ut castrorum acies ordinata. Hæc mater tribus illis fortissimis fortior. Deus, verè fortissimus: & quanta fortitudo morti, quanta diabolo? Deum Virgo divina suo corpore velut domestico carcere conclusit. Deus ab humilitate & charitate velut vulneratus, facile captivum se tradidit. Post illum uteri carcerem laxatum, in præsepi positus est Deus à virgine, sed tamen victus. Hinc animant Pastores Angeli, jubentque audere: Invenietis infantem pannis involutum. Non est, quòd vobis quidquam mali metuatis ab hoc infante; victus est, sine armis, sine fulmine, captivus est. Ita Deus virgini parere voluit.

De morte quid dicam? Fortitudinis est prope infinita. Quis enim est homo, qui viveret, & non videbit mortem? Mors protoplastos expulit paradiso, & tyrannidem invasit in omnem humanam gentem. Sed & mortem sic ligavit Maria, ut bonæ mentis nemo moriatur amplius. Quod omnium voces testantur. Lazarus amicus noster dormit: Non est mortua puella, sed dormit. Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus: Mors olim, jam somnus est; vitæ auctor per Mariam datus est.

At verò diabolus ille fortis armatus tenebat in pace atrium suum. Virgo potentissima hunc etiam hostem mendacissimum exarmavit, quæ veritatem mundo reddidit. Verè Virgo fortissima, Turris eburnea, urbs Fortitudinis, & propugnaculum inexpugnabile.

§. IV.

Fortitudo, quæ Deo maximè probatur, est victoria sui. Ille omnium fortissimus, qui sui victor maximè fortitudo quæ Deo maximè probatur. Eam ob causam tot in nos immittuntur hostes, tot proponuntur pugnae. Sapientia clamat: Certamen forte dedit illi, ut vinceret. Enimverò eà in re gloriosissimè seipsum quis vincit, in quâ minime vult vinci. Illis duobus brachiis Officio Ferreòque, Patiendi & Aggrediendi, quiddid hostium est, superatur.

Sed liceat hic quærere. Pati ac sustinere, an non Patientia potius est quàm Fortitudinis? Rem aperit eruditissimè Thomas Aquinas, qui discrimen luculentum assignans: Patientia, inquit, potentialis pars Fortitudinis re-appellatur. Nam Patientia Fortitudinem æmularur, non tamen omnem illius vim assequitur. Siquidem Discrimen Fortitudinis est, non tantum Pati, sed & Aggredi. Duo, inter pati ut diximus, Fortitudini sunt brachia, dextrum ferreum, quo Patitur, ossum sinistrum, quo Aggreditur. Adde & illud: Non quotidianas solum molestias Fortitudo perfert, sed mortis pericula, & quævis difficillima. Ideo apertissimè Thomas Aquinas: Sustinere, inquit, principalior est actus Fortitudinis quàm Aggredi. Ita ferreum Tolerantia brachium, ossio Aggressionis antistat. Rem oculis subicimus.

Sunt equi ad solas vecturas idonei, cujusmodi sunt rusticorum, fullonum, molitorum equi, qui hoc solum sciunt, trahere & onera sustinere. Hoc pati est. At verò alii ad equestres decursiones, ad Troia ludos, ad pugnas & prælia sunt docti. Hoc Aggredi est. Atqui cum in virtutis stadium venit, jumenta plaustraria, pistrinensia, molaria, vectaria, tolutatis illis & phaleratis, & ad belli simulacra exercitatis longè præferuntur. Nobilior est Pati, quàm Aggredi.

Atque ut Fortitudinis indolem exactè noscamus, sic ea depingi solet. Fortitudo est animi, in bono firmitas, quæ audaciam, timorem, tristitiam moderatur. Ab aulâ petimus exemplum. Nihil in aulâ pretiosius, nihil

Y y 2

giatus,

gratius, nihil imò sanctius est gratia. Dirissima mortis genus est, vivere in aulâ, & excidisse gratiâ. Quisquis aulicorum anxio semper ac sollicito est animo, ne collectam gratiam effundat, officium interim utrunque facit, hic quidem sedulus est, fortis non est. Est alius in eadem aulâ homo defes & officii sui negligens, nec tamen gratiâ jacturam metuit; hic audax est, fortis non est. Tertius horum gratiam amisit, & ob id in angustiis est: hic multò minus quam alii fortis est. In hos Fortitudo ita fert sententiam. Primus & ultimus nequam fortes sunt. Non primus, quia nimium timet, ne gratiam amittat; non ultimus, quia nimium dolet ob amissam gratiam. At verò medius ille non fortis, sed audax & temerarius est.

Discrimen
inter divi-
nos & hu-
manos fa-
vores.

Hic observemus, inter divinos & humanos favores discrimen esse longè maximum. Humanus favor cum desinit, aulâ excludit. Et quamdiu? Annis pauculis. Favor divinus cum repellit, gehennâ includit. Et quamdiu? In omnes seculorum æternitates. Ah, quàm hæc non capimus? Idcirco sæpissime dum humani favoris umbras sequimur, gratiam humanam perdimus, & divinam non obtinemus. Deinde uti melius est gloriôsè mori, quàm ignominiosè vivere, sic longè satius est gratiâ privari, sed sine amissâ culpâ, quàm culpam admittere, & sibi gratiam stabilire.

Et quamvis infons gratiâ omni excidas, nec primus es, nec ultimus, quem aura hæc afflat. Idem ante te plurimis evenit: idem plurimis eveniet, qui etiamnum in alto stant. Hæ tempestatum vices sunt in aulis, nec novæ, nec miræ. Has David, has Daniel, has Baptista subiit. Quisquis es, quod Josue Daci, tibi dictum crede: *Confortare igitur, & esto robustus valde.* Hoc pati & sustinere, pars Fortitudinis est, & quidem præstantior. Sed hoc ferreum Fortitudinis brachium magis spectandum damus, ne ulli desit, quod in hoc genere imitetur.

Josue cap. 1.
vers. 6.

E septem Africanis Martyribus, qui ad Regem Agarenorum è carcere producti, fortissimè locuti sunt, præcipuus fuit Daniel, qui ingenti animo: Ure, ajebat, tunde, lania; idola tua non adorabimus, quò magis nos affligis, hoc digniores vitâ æternâ efficiis. Tua sævitia, nostra est gloria. Ejecti è terrâ in celum admittimur. Mortem evadit nemo. Momentum est, quo animus à corpore divellitur. Mors inferorum mors longissima, quia æterna. Hæc eos manet, qui Christum deserunt. Pro Christo mori nos omnes paratissimi sumus. Ita dixit, ita fecit. Neque aliter alii.

Audeamus nos idem; audeat pro se quisque mundo sic insultare: Tunde, ure, lania, idola tua non adoro; non Plutum, non Venerem, non Bacchum. Audeamus & Deum iisdem affari verbis: Tunde, ô Deus, lania, ure, seca, modò in æternum parcas; quò magis me deprimis, hoc magis me attollis; ejectus terrâ celo recipior. Num Fortitudo hæc difficilis sit Christiano? In idololatriâ eam cernimus.

§. II.

A Naxarchum Abderiten Philosophum Cypri tyrannus Nicocreon comprehendit, & in grandi mortario jacentem pistillo ferreo contundi iussit. Hoc ita fortiter tulit Anaxarchus, ut etiam exclamare ausus sit: Tunde, tunde Anaxarchi follem, Anaxarchum enim non tundis. Cumque minaretur illi Nicocreon linguam quoque imis ab radicibus evellendam, mox illam Philosophus ipse sibi præmordit, & in regium os cruentam evomit. Audeat hæc & Christianus, Deoque dicat: Tunde, ô Deus, tunde, de corporis solum exuvias agitur, modò spiritus tibi firmus adhæreat. Hæc vera Fortitudo, hoc ferreum illud brachium est, quo fortiter sustinentur universa.

Marci &
Marcelliani
fratrum
fortitudo

Marcus & Marcellianus fratres gente Romani, Religionem Christiani, à Duce Fabiano grandibus clavis ad stipitem sunt affixi. Hos iudex allocutus: Respiscite

A miseri, ajebat, & vosmet his cruciatibus subducite. Adiecit tamen quæ illi constantissimè responderunt: Hoc quæcumque supplicium, nobis est lautissimum convivium. Iucundius nunquam epulati sumus. In gratiam Christi etiam graviora pati minime horremus. Nunc in amore Domini Jesu fixi esse cœpimus. Utinam ad supremum utque halitum hæc perferamus! Diem unum noctemque in his tormentis perduramus, & veluti non in cruce, sed in odeo essent, hilares cantantur. Demum jaculis confixi evolarunt ad celum. Imitemur obsecro: & licet trabalibus clavis figamur cruci, hoc ipsum nihilominus cantemus Domino gloriôsè: Nunc incipimus esse fixiores in amore Christi.

Hoc animi robur, hæc fortitudo vera, quam Augustinus ait esse consideratam periculorum susceptionem, & laborum perpersionem,

perpersio laborum, ut jam supra demonstratum, pars primaria Fortitudinis. Propter eam cum catenati se ingerunt labores, cum arummatum undique pluvium est, illud animum subeat: *Confortare, & esto robustus valde. Manus fortium dominabitur.* Prisci Poetæ fortissimorum heroum clypeos cecinerunt septemplex. Ita Homerus, ita Maro:

Et clypei extremos septemplex orbis.

Ita illud roboris prodigium Samson, cum septem novis funibus ligaretur, eos rupit quasi fila telarum. Septemplex clypeus est nobilissimum illud effatum Jobi: *Sicut Dominus placuit. Vel: Quamdiu Deo visum.*

Jacob Labano focero homini fraudulento & mendaci septem annis servit rigidam proliis servitorem. In præmium accepit Liam conjugem. Idem alius septem annis servit obtinendæ Racheli. Idem iterum aliis omnino sex annis servit, pecori, quod ante suum erat, impetrando. Et videantur illi pauci dies præ amori magnitudi-
dine. En tibi septemplex clypeus. Cum Jacob labores suos solaretur, & illud utique usurpabat identidem: *Quamdiu Deo visum. Sicut Domino placuit.* Et noster clypeus heu quàm non septemplex est! cum horulam, cum aut dieulam, aut

angustum explevimus annum.

mox fessî & arma & animos abjicimus; si quid labore collectum est, impatientiâ effundimus. O vici, aut potius, ô verè Phrygiæ, neque enim Phryges, ubi clypeus, ubi septemplex scutum est: ubi illud: *Quamdiu Deo visum, ut cum spiritu caperitis, nunc carne consummationis.* Pars Fortitudinis præstantissima Pati. Atque hoc destrum, aliud brachium. Sinistrum, ut diximus, est Agredi, quod jam explicandum.

§. VI.

A Nimis verè generosus & fortis, non Patitur tantum quod durum est, sed & Aggreditur quod arduum est: utrinque sudore opus. Prout autem animus agentis est, sic & actiones. Si quid ardui suscipiam pro Republicâ vel patriâ, Theologi actum pietatis vel iustitiæ legalis nominant: si quid pro religione & lætitiis tuendis, Confessionem fidei: si meo solum bono & cômmodo agam, Amorem sui: si audaciâ ductus & impetu, Temeritatem: si verò quid aggrediar virtutis amore, Fortitudinem appellat. Huc ii actus, quos herolicos vocamus, pertinent. Ab eque alacritate res patebit.

Job equum bellicosissimum velut coloribus effingens: *Terram, ait, ungula fodit, exultat audaciter, in occursum pergit armatus, contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipsum sonabit pharetra, vibrabit hasta & clypeus. Ferrens & tremens sorbet terram, nec reputat tubæ sonare clangorem. Vbi audierit buccinam, dicit, Vah! procul odoratur bellum; exortationem ducum, & ululatum exercitus.* En hominis à virtute animosi effigiem. Aggressu impavidus est, & velut equus certamine primus

Si quā sonum procul arma dederunt,
Stare loco nescit, micat auribus, & tremis artus,
Collectūque premens voluit sub naribus ignem;
Primus & ire viam, & fluvios tentare minaces
Audet, & ignoto sese committere ponto:
Nec vanos horret strepitus:

jamque personante classico fervet, fremit, exilit, lituo-
rum clangori adhinnit, tormentorum curulium frago-
res patitur, in hostem cominus evolare gestit, jamque
datis frenis in aciem erumpit, & hostium & vulnerum
contemptor: sic homo in aggreffu fortis seipsum inflam-
mans: Aggredere, ait ipse sibi, aggredere opus: Christo
laboras. Confortare, & esto robustus valde: Christo militas.
Quid ad classicum tremis, quid ad vulnera expallefcis?
Christo pugnas, Christo vincis. Quid famem metuis,
quid mortem horres? Christo abstines, Christo more-
ris. Aggredere igitur, aggredere hydram tripicitem, &
conscie. In alto fulget præmium: Aggredere.

Tobiam in itinere caelestis comes adversus cetum
animat & vociferatur: Apprehende branchiam ejus, & tra-
he ad te. Perinde si diceret: Aggressionem hic opus, Tobia;
invade pelagi monstrum, & domuisti; aggredere, &
vicisti.

Quid ergo cessamus? Heroas plurimos, aggressionem
fortissimos non cernimus? ipsi nos idololatrarum in rubo-
rem dant. Leander illustris ex Abydo juvenis, heu quan-
ta aggreffus? Nam ut amoribus suis indulgeret, Helle-
spontum mare sæpius tranavit, non sine certo vitæ pe-
riculo. Fuit ut furibundum mare transitum omnem ne-
garet, tunc juvenis moræ impatiens, hebdomadem
unam annale tempus reputans, ait:

Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Quid ad hæc ais Christiane? tunc tam fortis non ob
amorem Eris virginis, sed Christi conditoris & repara-
toris? Ubi heroici actus tui? Scis inter præcipuos nume-
rari istos:

1. Ignoscere lædenti,
2. Judicium proprium submittere,
3. Divinæ voluntati suam conformare,
4. Ambitionis alas sibi met præcidere,
5. Oculos ab iis quæ placent abducere,
6. Galam, in iis quæ sapiunt, coercere,
7. Linguam silentio frenare,
8. Manum à rei charæ contactu continere,
9. Caput re quacunque genium fraudare.

Ergo te ipsum explora, num facilem des veniam in te
peccanti: num possis cedere & aliorum sequi judicium:
num voluntatem tuam in omnibus divinæ subspicias:
num valvas oculis emissitibus objicias: num gulam inter
pabulandum substringas: num linguam periculose lo-
cuturam objectis clathris reprimas: num manum avi-
dam revocare scias: num genium in mollia & curiosa
effusum vi avellere valeas. Ad hos actus velut aurum
ad cotem examinanda est cujusque Fortitudo. Ne for-
tem se putet, qui in his succumbit. Nec ferreum ille bra-
chium, nec osseum habet, qui difficilia sustinere, aggre-
di ardua recusavit. Paulus ad ignaviam nostram ingemi-
scens: Omnis, inquit, qui in agone contendit, ab omnibus se
abstinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant,
nos autem incorruptam. Quanti, ut hosti herbam eripe-
rent, & ferreum & osseum explicarunt brachium, gra-
vissima passi, obstupescenda aggreffi?

S. VII.

Principius & Taruns fratres Gothicis temporibus
ex urbe Româ ad pugnam adversus Vitigem Go-
thorum regem, qui Belisarium obsidebat, egressi, incli-
natâ disjectaque urbanorum acie sua, hostibus in e-
dem ruentibus corpora objicere, ac tamdiu pertinaci
statu barbarum remorati sunt, quoad Principius in ve-
stigio cōcidit. Alter ubi suos in tuto esse vidit, defun-

Tom. I.

A ctus prælio, multisque confossus vulneribus ad Pincia-
nam portam inter suorum complexus & gratulationes
expiravit. Hoc aggredi, hoc pati est.

Cynagiri Atheniensis gloria quantis scriptorum lau-
dibus celebratur, qui Marathoniam pugnam, cum palantes
Medos Persasque ad naves compulisset, navem hostibus
onustam dextrâ manu tenuit; hac hostium ferro ampu-
tatâ, lævam navigio injecit, idque remoratus est. Quam
& ipsam cum amisisset, nihilo remissior factus, jam-
que ore pugnantem arreptam mordicus navim defixit, &
quamvis cadibus fatigatus, atque ambabus manibus
præcisus, morsu tamen & dentibus ceu rabida fera di-
micavit, quando aliâ vi non potuit.

Talis nec minor fuit Acilius C. Cæsaris miles navali
bello apud Massiliam: qui amisâ dextrâ, quam in ho-
stium puppim injecerat, in adversam navim transiit,
& umbone hostes obvios impellens velut præcipientes
præ se egit, quoad Cæsariani victoriâ sunt potiti. Mani-
bus hi milites caruerint, certè brachia illis & ferrea &
ossea non defuerunt, sustinendo & aggrediendo pæne
incredibilia patiarunt.

Magna prorsus & admiranda Fortitudinis opera hi
tales ediderunt, sed adhuc edidit majora Marcus Ser-
gius Silus, cui fortiter in acie stanti non solum non fa-
vit fortuna bellica, sed illi vehementer fuit infesta. Se-
cundo suo stipendio dexteram manum perdidit, duo-
bus deinde stipendiis ter & vicies est vulneratus, & ob
eam rem neutram manum, neutro pede satis validus & uti-
lis militavit deinceps nihilominus, uno tantum servo-
tus. Bis ab Annibale captus, bis vinculorum ejus pro-
fugus, viginti mensibus nullo non die in carceris & com-
pedibus custoditus, sinistrâ manu soli quater præliatus
est, duobus equis eo insidente suffossis. Dexteram sibi
ferream fecit, eaque ut suâ pugnaret manu. Cremonam
obsidione exemit. Placentiam tutatus est. Duodena
hostium castra cepit in Galliâ. Innumeras haud dubie
coronas congesturus, si tanta Fortitudinis indoles in
meliora tempora incidisset, & non in ea, quæ populo
Romano fuerunt iniquissima. Vicerunt alii, sed vicere
homines, Sergius etiam ipsam vicit fortunam. Nec mi-
rum, manu pugnaret ferrea. Hinc Plinius major tantam
fortitudinem dilaudans: M. Sergio, ut quidem arbi-
tror, inquit, nemo quemquam hominum jure præule-
rit. Et isti quidem, inquit Paulus, ut corruptibilem coronam
accipiant, nos autem incorruptam.

Sapienter & ad rem eruditè Epictetus: Vis, inquit,
Olympia vincere? Considera quid antecedere, quid sequi so-
leat, atque ita rem gerendam suscipito. Oportebit te conser-
vare ordinem, edere ingratum, abstinere bellariis, exerceri ne-
cessario & certo tempore, in aestu, in frigore: non frigidam bi-
bere, non vinum, nisi præsumptum. Ad summam, tamquam medi-
co, sic lanista te tradas oportet. Deinde in certamen descendere,
aliquando manum ledere, talum disforquere, multum pulve-
ris deglutire, interdum flagris cedi, & vincti post hæc omnia.

Quinquercio esse vis, aut palestrita: brachia tua intueri, se-
mora & lumbos considera. Putasne te hac aggreffum, aequè
posse edere, aequè bibere, aequè fastidiare? Vigilandum est, labo-
randum, atque recedendum. A puero continui, in omnibus de-
teriore conditione esse oportebit. Et isti quidem ut corruptibi-
lem coronam accipiant. Pro incorrupta, quæ nostra sunt
Fortitudinis opera? Neque verò hic opus ut hieles sub-
pellibus actas, ut ætates inter bella sudatas, ut dies no-
ctæque præliando consumptas numeremus: cupiamus
sustinere ac pati, & princeps Fortitudinis munus jam
implevimus.

De hac Christianorum non simulatâ Fortitudine
elegantè Minutius ita disserit: Quod corporis humani vi-
ta sentimus & patimur, non est pena, militia est, fortitudo
enim infirmitatibus roboratur, & calamitas sæpius disciplina
virtutis est. Vires denique mentis & corporis sine laboris exer-
citatione torpescunt: omnes aded vestri fortes, quos in exem-
plum

Yyy 3

plum

plum predicatis, erumnis suis incliti floruerunt. Itaque & nobis Deus nec non potest subvenire, nec despicit: cum sit & omnium rector, & amator suorum; sed in adversis utrumque explorat & examinat: ingenium singulorum periculis periculis: usque ad extremam mortem, hominis voluntatem sciscitatur, nihil sibi posse perire securus. Itaque ut aurum ignibus, sic nos discrimibus arguimur. Quam pulchrum spectaculum Deo, cum Christianus cum dolore congregatur, cum adversum nimas & supplicia & tormenta componitur: cum strepitum mortis & horrorem carnis irridens consulet: cum libertatem suam adversus reges & principes erigit: soli Deo, cuius est, cedit: cum triumphator & victor, ipsi qui adversum se sententiam dixerat, insultat: Vicit enim, qui quod contendit, obtinuit. Quis non miles sub oculis Imperatoris audacius periculum provocet? nemo enim premium percipit ante experimentum: & Imperator tamen quod non habet, non dat: non potest prorogare vitam, potest honestare militiam. Et enim Dei miles nec in dolore deseritur, nec morte finitur. Sic Christianus miser videri potest, non potest inveniri. Vos ipsi calamitosos viros fortis ad calum. Mutium Scavolam, qui cum errasset in regem, perisset in hostibus, nisi dextram perdidisset. Et quot ex nostris non dextram solum, sed totum corpus uri, cremari sine ullis ejulacibus perulerunt, cum dimitti praesertim in sua haberent potestate: viros cum Mucio vel cum Atilio regulo comparo? Pueri & mulerculae nostrae cruce & tormenta, feras & omne suppliciorum terribilimentum inspirata patientia doloris illudunt. Nec intelligitis, o miseri, neminem esse, qui aut sine ratione velit penam subire, aut tormenta sine Deo possit sustinere? Nisi forte vos decepti, quid Deum nescientes divitiis affluant, honoribus floreat, polleant potestatibus. Miseri in hoc altius tolluntur, ut decedant altius. Hi enim ut victima ad supplicium saginantur, ut hostia ad penam coronantur. In hoc adeo quidam imperis ac dominationibus eriguntur, ut ingenium eorum perdit mentis, licentia potestatis libere nundinantur. Absque enim notitia Dei, quae potest esse solida felicitas, cum sit somno similis: antequam teneretur, elabatur. Rex: tam times quam timeris: & quaplibet sis multo stipatus comitatu, ad periculum tamen solus es. Dives es, sed fortuna male creditur, & magno viatico brevis vita iter non instruitur, sed oneratur. Fastibus & purpurae gloriari: vanus error hominis, & inanis cultus dignitatis, fulgere purpura, mente sordescere. Nobilitate generosus es, parentes tuos laudas: omnes tamen pari sorte nascimur, sola virtute distinguimur. Et eni luculentum ignaviae & Fortitudinis paradigma.

Est, cui domus incendio deflagrat. Huic, cum Fortitudine careat, non tantum omnia pereunt, sed & ipse seipsum perdit: quibus & solatibus implet omnia; mortem libimet precatur, & pene etiam infert. O foedam & imbecilem in homine Christiano ignavianam! quam non ardentem hic pati pro Christo desiderat; brachium ferreum penitus illi amputatum est. Sanctius illi & fortius, qui & domo & omnibus amissis Deo gratias agunt, velut si beneficium accepissent; & acceperunt certe, modò non desit perferendi Fortitudo.

Non multis abhinc annis eximius Juvenis Dolæ & Parthenio beatissimae Virginis cœtu, cum ex agro reversus & domum, & quidquid in eâ chari aut pretiosi habuerat, fortuito incendio absumi vidisset, consilii non inops, mox in genua procumbens: Dominus, inquit, dedit. Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum. Qui Jobi linguam tam expeditam, ac in promptu habuit, ejusdem fortissimum animum animo suo jamdudum concepit debuit. Fortium virorum est adversos casus ex cello pectore tolerare.

S. VIII.

Democritus, quidnam Fortitudo efficeret, interrogatus, optimè respondit: Dispensia minuit. Incendia, naufragia, pecuniae, famae jactura, valetudinis & vitae damna incredibiliter minuuntur à Fortitudine.

Nullum malum est, quod ferre fortis non queat.

Felicitas non est solida absque notitia Dei.

Iob cap. I, vers. 21.

Priscus lambus.

A Neque enim vir fortis est, Bernardi sensu, cui non crescit animus in ipsa rerum difficultate. Magnanimus seipso firmiter pectore fortis excipit.

Victorianus civis Adrumetinus, honesto loco natalis, consulari dignitate excelluit inter Carthaginienses. Hunc ob prudentiam & in rebus gerendis industriad singularem Hunnericus rex magnis honoribus affecit, familiariter eo usus. Quem etiam blanditiis demulcebat, ut ei felicitate persuaderet Arrium. Cui magno animo Victorianus: Adversus me, inquit, extrema quævis experire: bestiis obijce, flammis abijce, tormentis quantiscunque affice, scito tamen me quidvis perpeti malle, quam fidem Christo Servatori datam fallere.

Honesta mors forti viro vita altera est. Ad hoc dicendi robur exardescens tyrannus, Victorianum verberibus aliisque tormentis foede laceratum iussit interfici. Nihil agis Hunnerice: libertas fortium nullo præmio venalis, nullo supplicio expugnabilis est. Vir fortis non annos numerat, sed victorias.

Vincentium videre in candenti craticula jacentem. Victoriæ illi robur, & as triplex circa pectus fuit. Etiam illi & ferreum fuit brachium & osseum: Aggressus multa, plurima passus. Credebatur, & igne timido membris omnibus afflabatur; sale fricabantur vulnera, non jam membra; ustulari artus ferreis uncis ac pectinibus lacerabantur, ut jam plus inveniretur vulneris quam corporis. In his cruciatibus perferendis si consideretur humana patientia, incipit esse incredibilis; si agnoscat divina potentia, definit esse mirabilis. Interim fortissimus Athleta, cum sanguine generosissimas quoque voces sparsit. Optimus Vincentii encomiales Angulimus: Tormenta, inquit, defecerant, & adhuc membra durabant. Index ferox, tortor cruentus, martyr invictus. Tanta grassabat crudelitas in Martyris corpore, & tanta tranquillitas proferebatur in voce; tanta penarum asperitas sequebatur in membris, & tanta securitas sonabat in verbis, ut miro modo putarem Vincentio patiente, alium, non loquentem torqueri. Et verè, fratres, ita erat: prorsus ita erat. Alius loquebatur. Præmisit enim & hoc testibus suis Christus, quos ad hujusmodi tormenta præparabat: Nolite præmeditari, quomodo autem quid loquamini, non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Caro ergo patiebatur, & spiritus loquebatur, & loquente spiritu non solum vincebatur impietas, sed etiam confortabatur infirmitas. Nam rabidi hostis, atque in Christum savientis insaniæ interitus adiit, modestus sustinuit, securus irritis, sciens paratus esse, ut resisteret, nesciens elatus esse, quò vinceret. Sed jam illa omnia transferunt, & ira Daciani & pena Vincentii. Nunc autem pena Daciano, corona verò manet Vincentio. Verissima dextera est Deus relinque missile imperterritum.

S. IX.

Videte Cæciliam virginem Romanam, quæ animo summè arduam aggressa, virginitatem inter genitalitatis tenebras vovit, Valerianum juvenem idololatram Christo adjunxit, eique eundem colendæ virginitatis animum iniecit, idque primâ nuptiarum nocte, quâ Thalassius & Hymenæus torâ domo personabant. Insulper seipsum, & Valerianum conjugem, ejusque fratrem Tiburtium ad mortem pro Christi nomine subeundam animavit. En osseum quoque puellæ brachium.

Quanta non raro possemus, si auderemus aggredi multa non possumus, quia nos non posse putamus, non aggredimur ardua, quia benignâ nimium credulitate ignaviam nostram fovemus. Quelibet difficultas animi nobis excutit, & molle brachium frangit. Hinc illæ ignavorum voces: Leo est in viâ, & leona in itinere. Leo est fortis, in medio platearum occidendus sum. Confortare & imbellis cellator, & esto robustus valde. Fortitudo

ignem experitur in Laurentio, lapides in Stephano, tormenta varia in Vincentio, exilium in Joanne, paupertatem in Francisco, venenum in Benedicto. Quid tu habes, quod in te experiatur Fortitudo?

Unus aliquis olim ē priscis Patribus ob Solis aestum meridie in vicinam specum declinavit, reperitque leonem, qui hospitem salutavit rugitu. Cui senex: Quid rugis, mi paterfamilias, lat ambobus hic spatium est. Quod si tibi displiceam, exi, & abi quod vis, ego te melior sum, Dei imago sum, tu bellua es. Non multum absumili modo cum leonibus ac leonīs (quas nobis saepe fingimus) fermocinandum: Mi Leo, ne saevi, morem ut simul, non omnia, quae molesta & difficilia tolerari, continuo tantum intolerabilia sunt repudianda. Fortitudinem in calamitatibus, in periculis exploramus: at verò pericula nec provocat Fortis, nec timet, mortem magis contemnit quam vitam oderit: aliquando & vivere, praesertim in ærumnis, Fortitudo est. Promptè mori plerumque fortis est quam vivere.

Videte tot centena millia fortissimorum Martyrum. Hieronymus censet, si quovis per annum die quinque millia Martyrum cohererent, numerum eorum uno anno neutiquam absolvendum. Hos, inquam, purpuratos exercitus numerosissimos aspiciet; quanta ii passi, aggressi quantā, quam fortiter & ferreo usi sunt brachio, & osse! omnes tyrannidis apparatus, bojās, fiducias, virgas, pectines, flagra, faces, taureas, plumbatas, scorpiones, ungulas, forpices, murices, equuleos, trochleas, sagittas, culeos, pelves, lebetes, ollas, sartagine, tympana, torcularia, terebra, rotas, ferras, craticulas, cruces, ignes, rogos, crepidas, chirothecas, manicas, sellas, subulas, laminas, lecticas, galeas, tunicas ignitas, haec omnia & plura ingeniosae crudelitatis instrumenta, tot Martyrum myriades fortissimè superarunt ferreo brachio, hoc est, sustinendo manus fortium dominabatur.

Recolite, inquit Augustinus, Martyrum regem cohortes suas armis spiritualibus instrucentem, bella monstrantem, adiutoria ministrantem, praemia pollicentem. Adverte fratres, Dux mundi duplicem aciem producit Mundus contra milites Christi. Blancae dicitur, ut decipiat; terret, ut frangat. Non nos reneat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est Mundus: ad utroque aditus occurrit Christus, & non vincitur Christianus.

Habemus quidem & nos nostros scorpiones, torcularia & sartagine nostras. Sed confortamini, & estote robusti valde. Sustinendum & Aggrediendum: & ferreum brachium & osseum expediendum est. Praestantis roboris est osseum aggrediendo; praestantis est ferreum sustinendo. Confortemur igitur, & ad crucem Domini stemus una cum Domini matre. Pugnantes ille non tantum spectat, sed & adjuvat, qui vincentes coronat.

ACTIONES FORTITVDINIS.

1. Christianae Fortitudinis est, pravas animi cupidines omnes edomare & frangere. Samson leonem domuit, & asini mandibula mille viros occidit, ab imbelli muliercula domitus, & omni robore spoliatus est. David rex ursum & leonem etiamnum juvenis discepsit, Goliathum interfecit, & tamen oculos suos non satis fortiter custodivit. Sunt qui jejuniis, vigiliis, flagris, ciliicis corpus atterant, aures tamen & oculos, manus & linguam non contineant. O Samsones, & Davides! sed quos Dalila aut Bethsabee sub jugum mittit.

2. Fortitudinis est prosperis non extolli, adversis nequaquam deijci. Læto rerum successu non insolescere; sed nec turbati quantumcunque tristi eventu. Uti præclare dixit ē priscis quispiam: Fortes atque moderatos viros optima quidem optare decet, sed ferre etiam quaecunque accidunt contra animi votum.

3. Fortis est, quem metus mortis statu non moverit,

A neque ad puerilem trepidationem adegerit. Vir fortis exit è vitā, ignavus fugit. Vir fortis cum mors ad ostium pulsaret, ita secum ipse loquitur: Quid juverit hic trepidare aut tergiversari? seriū aut citiū; moriendum est. Omnes urget lex ista. Nunquid hoc semper animo verfabas, Quando Domino visum? Nunc Domino videtur, ex mortuis transferre te ad vivos. Cur non annuas toto capite? Dominus est, qui te vocat. Satis vixisti, quia eò aetatis pervenisti, quod satis esse Domino visum est. Ergo claude oculos, & è turibz abi ad quietem, è luctu, quod speras, ad gaudia. Ergo morere, viro forti totus orbis pro sepulchro est.

4. Fortitudo via regia est, à quā declinat ad dexteram, qui temerarius est aut pertinax; ad sinistram exerrat, qui formidolosus est, aut pavidus. Medio tutissimus ibis. Qui verā virtute fortis est, nec temere audet, nec inconsultè timet.

5. Biliosus & magnanimus infinitè differunt. Fortitudo non est opus bile, his armis non pugnat. Ennodii erudita vox est. Novimus virum fortem non posse dici, quem ira vicerit & indignatio. Satis est magno pectori rectè fecisse. Cetera omnia bono Deo committit. Ruat orbis, non indignabitur, non excandescet vir fortis.

6. Verissima Fortitudo ea est, quae & Ferreum, ut Sexta diximus, & Osseum habet brachium, quae Pati novit & Aggredi. Hoc præclarum, sed illud præclarior, & magis proprium Fortitudini. Ferreum brachium perpetitur difficilia, Osseum aggreditur ardua. Utrumque Fortitudini necessarium.

7. Virum fortem probant injuriæ, monstrant ærumnae, calamitates evehant.

CAPUT XIV.

Rosa è succino, seu, Fiducia in Deum.

§. I.

Primum est, quod hic moneam: Haec virtus, Fiducia in Deum, nunquam satis laudari, nunquam inculcari satis potest. Toros dies de hac virtute discessisse, parum fuerit. Catharinam Senensem in hoc non tantum miror, quam veneror, quod ea, cum sermo incidisset de fiducia in Deum, nunquam satiari, non taedio affici, non somno superari potuerit: diu noctūque steterit, nec unquam haec audiendo fatigata fuisset, aut satiata. Agedum, divinae Virginis summam in Deum fiduciam compendio sub aspectum obijciamus.

Deus quidem in edendis miraculis parvus & restrictus liberalitatis est, nihilominus tanta fuit divinae matris in Deum fiducia, ut eam Deus miraculo firmaret, & quantum illa sibi placuisset, per Angelum significaret. Imò haec Virginis fiducia miraculis omnibus superior est.

Cum Virgo è Zachariae domo rediisset, Josepho conjugii visa est gravis esse utero. Hic vir sanctissimus harere nonnihil, nec tamen pejus suspicari aut judicare velle, sed omnia divino potius arbitrio commendare, & fugam modestam circumspicere. Observavit haec Virgo, Josephum conjugem altis cogitationibus mergi, & tamen tacuit. Sciverat illum de Angeli salutatione & altissimo illo mysterio nil scire, & tamen tacuit; solum Deum aspexit, cui & hoc, aliaque omnia commisit submississimè patientiā & summā fiduciā, certa istud Deo esse curae, nec divinam providentiam suo muneri defuturam.

Egregiè de hac Virginis fiduciā Seraphinus Firmianus: Propriam, inquit, non fuisset ausa proferri innocentiam, nisi eam Deus ipse comprobasset. Tacebat Virgo, sed Deo maxime confidebat, honorisq; sui curam in Deum iactabat. Prout nimirum Apostolorum Princeps monuit, Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.

Y y 4

Hieron. ad
Chromatist.

Prov. 6. 11.
Eccl. 2. 24.
Aug. 30. 5.
Rom. 12. de
sanctis.
Dux mundi
duplicem aciem
producit. Blanca
dicitur, ut decipiat;
terret, ut frangat.
Non nos reneat
voluntas propria,
non nos terreat
crudelitas aliena,
& victus est
Mundus: ad utroque
aditus occurrit
Christus, & non
vincitur Christi-
anus.

1. Praxis
fortitudi-
nis.

Secunda.

Alexander
Maconea
sive Hiero-
nimas lib. 6.

Tertia.

Pfal. 54. *vobis.* Eòdem vatis Hebræi monitum spectat: *Iacta super A*
vers. 23. *Dominum curam tuam: non dabit in æternum fluctuationem*

justo. Non fluctuabat Virgo, non titubabat, sed sponsus. Hæc stabat immobilis divinæ providentiæ anchorâ firmata. Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commovebitur.

Gell. lib. 2. Socrates stare solitus dicitur, pertinaci statu perditus
noit. Attic. & pernox à fumo lucis ortu ad solem alterum orientem
cap. 1. inconvivens, immobilis, iidem in vestigiis, & ore
atque oculis in eundem locum directis, cogitabundus
tantum quodam fecessu mentis arque animi facto à
corpore. Liceat ima fumis non conferre, sed hæc per
illa explicare. Stabat Virgo freta Deo, stabat immobilis
& oculo irretorto Deum spectabat, divinam expectans
opem, quæ nullius hominis fiduciam eludit aut fru-
stratur.

Dom. cap. 13. *Summa cum duceretur, fletus suspexit ad caelum: erat*
vers. 35. enim cor ejus fiduciam habens in Domino. Magna haec fuit
fiducia Sufanna, longe major Virginis divina, non flentis,
sed omnia Deo hilariter committentis. Sed cur ea
Joseph conjugi arcanum, quod ignorarat, non detexit?
Scivit utique, famam & honorem suum in difcrimen
adduci. Scivit, nec tamen illud nesciit, se suumque hono-
rem, suaque omnia Deo commendatissima esse. Hinc
cor ejus erat summa habens fiduciam in Domino.
Hinc nulla trepidatio, nullae lacrymae, perturbatio nulla
in Virgine. Viderat Josephus serenissimam ejus faciem
tranquilla mentis indicem; mirabatur & indubie secum
ipse haec loquebatur: Hic ne minimum quidem signum
ullius criminis adverto: conjux mea non expalescit,
non teger, non fugit; uterus tumet, sed nihil timet con-
ficientia. Ideo Matthaeus concepitissimis verbis: Haec eo,
inquit, cogitavit. Nil mali suspicatus est, nil cogitavit ni-
lustra; hoc unum visum est factu optimum, agere, cetera
divinis nutibus committere. Sed tempori Deus adfuit,
& Angelum misit, qui Josephum doceret tumentis uteri
caeleste arcanum.

Sed qualis insuper ea Virginis fuit in Deum fiducia? Virginitatem vovit, & viro nupsit, hoc utrique volvens animo: Quod Deus in me cepit, perficiet, solidabitque. Eam utrinque aspirabit gratiam, ut simul habitemus velut Angeli duo, securâ tutâque castimoniâ.

Quia in te caelestis Virgo divinā bonitate nos niti do-
cuit: cui enim Deus animū inspirat, ut statuat, huic
etiam auxilia subministrat, ut quod statuit, in opus pro-
ducatur. *Sperantem in Domino misericordia circumdabit.* Ita
scilicet ex omni parte proteget, & aduersus omnem in-
sulem sit municiſſimus. Nam quod maior hominis in
Deum fiducia, hoc maior Dei in hominem misericor-
dia. Inſigniter dixit Theodoretus: *Gubernatorem habes
Deum & aīrgam, & res tua ab illā providentiā pendeant, hoc
enim modo inconſultus marebis. Res certa: Falli non poteſt,
qui ſie poteſt Deo fidere.*

§. II.

Dicite, quæſo, unde in animo noſtro tot trepidatio-
nes, tot turbines, tot fluctuationes & Euripi, tan-
tus in agendo languor & mutabilitas, tantus in patien-
do horror & inbecillitas? Deo non ſatis fidimus, nec
toti à divinâ providentiâ pendemus. E tripode oraculi
cenſamus, quod ille ſcriptorum religioſiſſimus di-
xit: *Initium omnium malorum tentationum, inconfantia ani-
mi, & parva ad Deum confidentia*. Quories Deus ſuam
nobis fidem obligat de curâ & providentiâ ſua, de pa-
trocinio & auxilio ſuo in rebus omnibus, modò nos
noſtro non deſimus muneri, permittamus Deo cetera.
Cuius noſtrum affiduè intillandum eſt metro, ut te-
naciùs hæreat:

Caliginosa nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere aequis: cetera fluminis
Ritu feruntur. —————

Sed hæc meliore calculo firmamus. Difertissimus Græcorum Chrysothomus ad hanc in Deum fiduciam strenuè quævis hortatus: Noli, ait, de rebus tuis curare, sed omnia tua Deo commenda: cura enim tua, cura hominis est. Deo autem de omnibus tuis committere providentiam. Noli tu majoribus prætermisus, de illis curare, ne Deo minus de illis provideat. Vt igitur magnâ curâ tuas res complectatur, ipsa sola universâ committere. Et nunquid curas facile sepelimus, si nostra viro honesto commiserimus, qui suam insuper fidem nobis obstrinxerit, res nostras perinde ut suas se curandas? Hic certè lætus in præsens animus, quod ultra est, odit curare, cum se suâque omnia viro fidelissimo commissa pñorit. Quin ergo idem cum Deo facimus? an non fat bonus, fat fidelis, fat sollicitus, fat potens, fat provius est, qui nostra amanitissimè curat, sapientissimè gubernat? Quin ergo cessatum dicimus curas? Deum jam pridem conquestus: Portabam eos, inquit, in brachiis meis, & ipsi nescierunt quod curarem eos. Quapropter Augustinus hoc ipsum ingerit his verbis: *Consilium Deo, eiq. te totum committere, quantum potes: nihil tibi evenire permittit, nisi quod tibi prosit, etiam si nescis: portabit te in brachiis suis, licet non animadvertas quod curat te.* Subinde panem arctum & aquam brevem ingeret calamitatis. Sed tu ne trepida, ne diffide, hæc omnia Deo vel libellam, & vel ad ultimam unciam partem examinavit. Non patieris ab ullo vel minimum, quod non velit Deo te pari. Omnia nobis ad dimensum veniunt. Hebræus vates cjus rei certus: *Cibabis, inquit, nos pane laccrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis, in mensurâ.* Et quidem mensurâ tam definitâ certâque, ut eam non excedat vel guttulâ. Quod Augustinus, ut solet, excellentissimè interpretatur: *Quid est, inquit, in mensurâ? Apostolum audi.* Fidelis Deus, qui vos non permittit tentari supra id, quàm potestis ferre. *Ipsa est mensura, ut eruditis, non ut opprimaris.* Cum vero liberalissimus Deus volupates & delicias partietur, mensuram bonam, confertam, coquantem, supereffluentem dabit in sinum nostrum: *Exples in bonis omne desiderium nostrum.*

Ergo expedit Dominum, viriliter age, & confortare cor
uum, & sustine Dominum. Cave vel modum unquam,
vel tempus ponas divinis miserationibus. Deus subinde
non prius opitulatur, quam extremè laboremus, jam ul-
time licet admoti, jam in extremâ stantes regula. Me-
diis sæpe hostibus, mediis flammis, mediis fluctibus,
Deus opifer & hospitalis est: & has opitulandi vires le-
vissime cum Matre participat.

§. III.

D Arrant optimi ac prisce scriptores, Eusebius, Gregorius Thurensis, Evagrius, qui ea etate vixit, puerum Hebraeum Constantiнопoli Christianis adolescentibus immixtum venisse in templum beatissimae Virginis Mariae. His more illius avi dabatur absumendum, quod superflue ac distribuit Eucharistia. Parens vero pueri vit sevae bilis, & Hebraee perfidiae tenacissimus, ubi hoc recevit, Christianorum facra esse accusat filium, & vero etiam ea sumpsisse, amens iam redeuntem puerum in virginitati domi officina exceptit, & mox arreptum in medios ignis precipitavit, clausitque fornacis ostium. Mater, ignara rei, filiolum triduo non sine lametis quaesivit. Demum ad fornacem virginitatem delata, genitus & lacrymas domestica libertate lavavit. Hic puer etiam num sanctissimus fœ vivere, sed clausum teneri respondit. Exemptus ex hoc carcere affirmavit, Dominam velle purpureâ praescingunt sibi opitulatum venisse, prunas loquissse, & vero etiam cibum attulisse. Atque hic adolescens

una cum matre lustrali fonte tinctus est. Patrem Iustinianus Imperator Christianae religionis pertinacissimum hostem ad fidem suspendi iussit, uti Callistus memorat. Verè Deus adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Et quanto magis quis hanc Dei providentiam agnoscit, tanto maiorem in Deum fiduciam gerit. Nimirum

Fortis ille est, qui non in se fortis est, sed in Deo.

Post Domini reditum in caelum Petrus & Joannes Apostoli templum ascendebant precaturi. Ad templi portam, quae Speciosa vocabatur, homo claudus ab ortu sedebat stipem colligens. Is cum vidisset Petrum & Joannem iam jam ingressuros templum, elemosynam ab iis perinde ut à ceteris petebat. Negavit Petrus pecuniam sibi esse, id porro daturum pollicitus, quod dare posset. Mendicus spe laetus avidis oculis ac manibus beneficium praestolabatur. Hic Petrus: *Argentum*, inquit,

Ann. cap. 3. v. 6. & 7.

& aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Et apprehensa claudi dexterâ, in pedes hominem erexit. Ille jam commodè non solum stare, sed & ambulare, currere, exilire, lætissimus quod usum pedum, quo semper caruit, accepisset. Res admiranda. Porro illud Apostoli dictum, *Quod autem habeo, hoc tibi do*, singulariter expendendum. Aurum, inquit, & argentum quod è terræ visceribus eruitur, non habeo; sanandi gratiam, quæ cælo submittitur, hanc largior. Crumenâ utor Fiducia in Deum. Ex hac multis millibus beneficia impertiri difficile non est. Fiducia in Deum nemini non præstò est, omnes opulenter, neminem, juvari volentem, deserit. Quisquis hac Fiduciâ caret, crumenam licet habeat, non nisi perusam habet. Et qui mercedes congregavit, misit eas, inquit Aggeus, in sacculum pertusum. Qui virtutes colligit, & Fiduciam hanc negligit, in sacculum illas pertusum mitit. Qui sibi suisque viribus vel opibus, vel arti aut homini fidit, quamvis ingentia edat opera, omnia tamen in crumenam mitit pertusam; multam laboris, serii fructus vix quidquam reperiet. Nimia virium fiducia & Milonem, & innumeros alios perdidit. Fiducia in rem creatam quamcumque inanis, pertusus sacculus est. Fiducia in Creatorem, gazophylacium est inexhaustum.

Aggei. 1. v. 6.

Ad erigendam in Deum Fiduciam, assidue observentur animo illa Domini verba: Ego sum, nolite timere. Ad quæ nos nihil amantius respondebimus, quam illud: Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat. Illi fido, illi me totum penitus fidei trado.

Luc. cap. 24. v. 36.

1. Reg. cap. 3. v. 18.

Prorex Aegyptius Joseph postquam fratres suos, ut Augustinus loquitur, medicabili tribulatione decoxit, ut illos corrigeret, demum velut personâ positâ: Ego, inquit, sum Joseph frater vester. Cumque iis pavor nimius vocem intercluderet, ille iterum clementer: Accedite, inquit, ad me: nolite pavere. Hæ Christi voces sunt ad suos in calamitatibus constitutos: Ego sum Christus pro vobis cruci affixus: nolite pavere. Ego sum, confidite, ego vici & mundum & diabolum. Vestrum est, uti meis victoris: Confidite.

Gen. 22. v. 24.

Chrysost. in Gen. 22. v. 24.

Dei sollicitudo er- 2. 24.

Sic olim in Isaac Deus: Ego sum, ajebat, Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum. Considera, inquit Chrysostomus, Dei sollicitudinem, ut illum refocillet ac fidetorem faciat. Ego sum, ajebat, Deus Abraham patris tui, qui patrem tuum glorificavi. & peregrinum ac advenam, illustriorem omnibus incolis feci. Ego sum ille, qui hunc ita cre- scere feci, & in omnibus curam ejus gessi. Ego sum, ne igitur timeas, ne te istud perturbet, & mirum videatur, quod ab Abimelech sit expulsum, quod à pastoribus sis injuriâ affectus. Multa talia & pater tuus percutit, & inde gloriosior effectus est. Ne igitur hoc te terreat: Ego enim tecum sum. Idcirco hoc fieri permitto, simul volens & declarari tuam virtutem, & manifestari mentis illorum pravitatem, ut & propter hæc te coronem. Tecum enim sum, ideo & invictus eris, & insectantibus potentior, & invadentibus fortior. Et tantam tui curam ha-

A bebo, ut invidiosus illis sis futurus: Ego enim tecum sum.

En Deus omnium conditor, hominis unius se Dominum vocat, Ego sum Deus Abraham. Ita, inquit, cum mihi feci proprium, ut apud me reputetur tanti quanti alii omnes. Quisquis toto animo divinæ fidei providentiæ, is Deum tam sibi benevolam, tam sui sollicitam habet ac providam, ac si Deus se solum in orbe ac unicam habeat, quem curet. Huc illa spectat promissio. Firmabo super te oculos Psal. 31. v. 8. meos. Ita te tuasque res cordi habeo, ac si præter te mortalium alius in terrâ non sit. Ergo confide fili. Ego sum, noli pavere.

§. I V.

Cum regina Esther vitam populo suo exortura ad Esther c. 15. Assuerum regem ingressa, illum in sublimi solio, vers. 9. auro & gemmis prænitentem cerneret, subitò tam terrificæ majestatis aspectu expalluit, obmutuit, corruit. Converteritq. Deus, ut sacræ paginæ loquuntur, spiritum re- bid. v. 11. gis in mansuetudinem: & sustinuit ac metuens exilivit de solio & 12. sustinens eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metueri, non morieris.

Dominus Jesus rex orbis jam redivivus non solum salutare suos voluit, & quidem his ipsis verbis: Ita, nun- Math. c. 28. tiare fratribus meis: sed & ipse illorum medius stetit, vers. 10. quos & suavissimè affatus: Ego sum, ajebat, nolite timere. Luc. c. 24. Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum. Quod v. 38. & 39. discipulis amantissimè. Magister, hoc nobis famulus mitissimus Dominus, hoc omnibus in se sperantibus providentissimus pater assidue instillat: Ego sum, nolite timere, habete fiduciam. Et quemadmodum Deus Josue Imperatorem his verbis animavit: Sicut fui cum Mo- Josue cap. 1. se, ita ero tecum: non dimittam neque derelinquam te. Ita vers. 5. nos omnes & singulos ad fiduciam Christus exstimulat: Sicut fui cum amicis meis omnibus, ita ego tecum, non dimittam nec derelinquam te: Tu modo mihi fide. Et quod magis adversa urgent, hoc magis fide. Auxilium meum plerumque tanto vicinius est, quanto creditur esse remotius.

Hoc Bernardus clarissimè: Ego autem dico, inquit, si Bernard. deli homini magis & inter flagella fidendum. epist. 256. ad Eugen. init.

Theodorus avo Constantini Imperatoris dux belli strenuissimus, antequam ab impio Licinio jugularetur, somniavit, ignea cælo jacula in caput suum delabi, sed illius facit & unâ vocem audit: Confide Theodore, ego enim tecum sum. Non multò post à satellibus ad Licinium pertractus. Et quia Christum curare noluit, immanissimè flagellatus, & ungulis ferreis laceratus, globis plumbeis stantissimus heros animum mutavit. Ubi famem & cruciatu asqualorem carceris diebus quinque pertulit, affixus est cruci. Atque ut tormentum simul & ludibrium esset grandius, adductum est puerorum agmen, qui Theodorum infelici arbori suspensum, sagittulis certatim confingerent. Inter hæc cum ludibria tum tormenta Theodorus exclamans: O Domine, inquit, an non dixisti, Ego tecum sum? Nunc verò cur recessisti à me? Omnia in me properant ad mortem: tu spiritum meum suscipe. Huic Angelus suppetias missus: Quid queris, inquit, Theodore, Deum à te recessisse? Ecce tecum est, consummnia cursum. Consummavit feliciter. Nam Anno 308. post complures suorum spectatorum Christo adjun- Cæsar Baro- ctosplexus est capite. Ita Deus sæpe proximus est, cum mus tom. 3. abesse longissimè putatur. ad hunc an- num 308.

Theodoro jungendus Procopius, qui antè Neanias dicebatur. Huic Christus visendum se præbuit, sed vulneribus deformem & in cruce pendentem, dixitque: Ego sum Jesus crucifixus Dei filius. Profuit beato Proco- pio hæc visisse. Horribiles namque cruciatus subiit constanti ingenti. Demum capite plectendus, dum precearetur, audita est vox: Confide, ego tecum sum.

Quomodo

Quomodo igitur Christianus timidus ac remissus animo cadat, si ferè expendat: En hic adest, qui momento juvare potest: quid patiar, & quantum pariar, scit exactissimè, nec auxilium subtrahit, sed abscondit: Nemo mihi vel pilum læserit, si ille nolit. Si Deus pro me, quis contra me? Quidquid patior, ab ipso est, & à paternâ ipsius manu. Etenim certissimus sum, nihil me unquam passum, nil pati aut passurum, quod non ipse velit ut patiar. Quid igitur mihi ab ipso mali metuo? omnia curat providentissimè, omnia disponit amantissimè, omnia potest absolutissimè, immensâ potentia. Nihil illum effugit, nihil latet, nihil praterit. Illi perfectè fidere, est rebus omnibus superiorem, insuperabilem esse.

Evagrius lib. 4. cap. 6. Theoph. Miscell. 1. 16. Cedren. in Annal. Niceph. lib. 17. cap. 3.

Antiochia terræ motibus creberrimè quassata, præsertim anno quingentesimo vigesimo octavo, quo tempore Deus viro sancto id consilii dicitur, ut ædium foribus inscriberetur: CHRISTVS NOBISCVM; STATE. Quicunque hoc suis domibus inscripserunt, iis terræ tremores nihil obfuerunt. Inde urbs novo nomine dicta est Theopolis. Ejus rei testes sunt Evagrius, Theophanes, Cedrenus, Nicephorus. Idem de homine illo affirmaveris, cujus pectori altius inscriptum: CHRISTVS MECVM; STO, ET ILLE FIDO. Ubi hæc ædium frons est, ibi Christus propugnator est, qui calamitatem omnem amantissimis illis vocibus solatur, Ego sum, noli timere, nec hostem ullum nec ulla adversa. Ego sum adiutor in opportunitatibus, in tribulatione. Bellabunt adversum te, & non prevalebunt, quia ego tecum sum. ait Dominus, ut librem te. Hic civitas munita, hic columna ferrea, hic murus æreus est.

§. V.

I. Lipsius lib. 1. milit. polit. cap. 7. num. 10. Magnæ in Deum fiduciæ fuerunt: Carolus V. Imper. Francisc. Robortel. in orat. funeb. Bononia dicta.

Pf. 90. v. 11.

Carolus V. augustissimæ memoriæ Imperator, cum in Germaniâ ad Ingolstadtium copias haberet, cinxissentque eum ingenti exercitu fœderati hostes, & ancorum tormentorum copiâ ferream grandinem in castra ipsa non sine gravi pernicië immitterent; amicis monentibus, sibi prospiceret: Cæsar immutato vultu & loco, ardens dixisse fertur: Confidite, nullus unquam Imperator tormenti ictu interit. Hic idem Imperator cum intra vallum jam armatus staret, in hostem proditurus ad prælium, magnâ cum balistarum vi repellere conabatur hostis. Itaque iterum monebatur, salutis suæ consulere, quibus animosè respondit: Canes, qui valde lagent, non sunt valde metuendi, Nec est quod timeamus, cum præsidio Dei satis vallati sumus. Nimirum Angelus suis mandavit Deus de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis. Nec quisquam Deo minus fidit, quam qui divinam providentiam non agnoscit. Agnosce illam, & habebis in Deum fiduciam.

Corvæus de dictis memorabilibus.

Ludovicus XII. Galliarum rex, ingentis Fiduciæ heros cum exercitu Mediolanum ibat. In itinere nuntium accepit, oppidum, quod in transitu erat, ab hoste jam occupatum. Quare serum nimis fore, hospitium illic querere. Ad hos fiduciâ incredibili Ludovicus: Aut ego, inquit, in tergo illorum hospitium accipiam, aut illi in meo.

Pelagius libell. 7. nu. 9. Macarius Aegyptius.

Quæ Ludovico in hostes, hæc Macario fiducia fuit in cacodæmones. Macarius Aegyptius à præcipiti nocte deprehensus sepulchretum subiit, ubi ossa cadaverum in acervum fuerant aggesta. Hic, quod somnum vir sanctus haberet benigniorem, loco cervicalis cadaver unum capiti supposuit. Egredere tulerunt dæmones tantam hominis fiduciam, & ut illum terrent, cadaverosis ossibus afflexerunt voces, quibus alter alterum provocabat ad abitum. Illud præcipue cadaver, cui Macarius indormiit, articulatè hoc respondit: Venirem, si possem, sed incubantis premor pondere. At senex impavidus suo capite corpus subiectum tundens: Surge, inquit & abi, si potes: ego hic vel te nolente pernoctabo,

A Ingens viri animus & fiducia, quæ divinis subsidio & bonâ conscientia nixa nihil admittebat pavoris.

Sed vix ullus (quod sciam) hac in re audacior fuit Hilarione, fortiusque demonum fraudes contempsit: quippe qui in solitudine sapius intempestâ nocte jam voces infantium, jam balatus ovium, jam mugitus boum, nunc planctus mulierum, nunc rugitus leonum, modò strepitus armorum, variarumque portentorum audiit & irrisit. Ceterum ausus aliquando has ex orco larvas explorare, Dominicæ crucis signo instructus ad lumen lunæ turgurio egreditur, sollicitè circumspiciens, ecce currum directis in se equis volentem conspicitur. Hic ille Jეს v Nazareni nomine vocato, pressò mansit vestigio, eventum rei expectans. Tum verò terrificâ illa bigarum species subito terræ hiatus ante oculos absorpta est. Parturiebant montes, & natus est ridiculus mus.

Hæc diaboli vasaframenta, hæc illius stratagemata Diaboli sunt. Metum injicit, pavorem incutit, horrore afficit, difficultatum montes opponit, ærumnarum maria effandit, modis omnibus perterrefacere satagit. Nos, si viri sumus, si Deo fidimus, hæc omnia uno spiritu disflamus: modò illud assidue animo versetur: Ego tecum sum, noli timere. Tu mihi ad eam es curæ, perinde ac si solum te curem: quæ pateris, mea providentia ab æterno prævidit; quantum tibi, & quamdiu patiendum sit, voluntas mea decrevit; quibus auxiliis omnia pati possis, sapientia mea constituit; ut utiliter patiaris, meus amor disposuit. Ergo timere noli: ego sum, ego ipse sum, & tecum sum. Tu mihi tantummodo fide, & quæ tui officii sunt, age, cetera omnia providentiæ meæ securissimus committe. Nulla hic fallacia, nulla rerum jactura, ubi mea in honore est providentia. Fide mihi.

§. VI.

R Egem ajunt ingenti apparatu epulum navale proceribus regni dedisse. Maris portus regio huic convivio delectus, nec ullis sumptibus parsum. Omnia hilaritatem & magnificam admirationem spectabant. Ornabantur triclinia, firmabantur mensæ in ipsa aquarum instabilitate. Epulæ, epularum disci & parvæ, vinum viniq; cadi & pocula; modi musici, mensarum argentei triumpho, bellatæ oculorum fercula, omnia hic regia. Nec silvæ in aquis deerant, nec hortorum & Veris honores desiderabantur. Omnium gratiarum concordiam huc commigralle diceres. Nova hæc & mira, sed illud longè mirissimum & omnibus post sæculis memorandum; non dominorum tantum, sed & famulorum gula vino & epulis sepulta. Et quod omnibus retrò annis inauditum, mare ipsum hic convivam egit, nam plus convivis omnibus perhausit. Quidquid enim tollebat è mensâ, mirrebat in mare, orbes disci, lanceæ, paropides, scutellæ, pocula, scyphi, chrysendeta, & omnis abacorum argentea supellex post brevem usum in aquas excutiebat. O liberalitatem; aut potius, sit verbo venia, prodigalitatem nimis augultam, æternis dignam annalibus! Sed expectate, quæ non dum audistis omnia. Substringite judicium, & non præproperè nimis luxûs convivatorem arguite. Rex ille, quem dixi, non liberalissimus tantum atque magnificentissimus, sed & summè providus fuit. Nam in apparando aquatili hoc convivio, id ante omnia curavit, ut amplissima retia sub aquis expanderentur, quæ latentis sinu exciperent, quidquid in aquas deieceretur, ita non tantum nihil supellectilis argenteæ periit, sed cum attraherentur retia, ingens piscium numerus est inventus, velut fœnus deiectionis thesauri.

Sed quis iste rex tam magnificus, tam potens, tam liberalis, tam & providus? Supremus rex cæli, bonus Deus. Et videte quàm omnia exactè congruant. Jussit Deus in Hussæi principis Jobi supellectilem & bona indicem

inducem scribi. Scriptus est iste: *Iob nati sunt septem filii & tres filiae. Et fuit possessio eius septem milia ovium, & tria milia camelorum, quingenta quoque iuga bouum, & quingenta asinae, ac familia multa nimis.* Sed quorsum hic index & apographum? Jam audieris, quā ratione omnia illa in mare praecipitata. Igitur Jobi opulentia ad incitas hoc modo redacta est. Adiuit Deus, vastavit, demolitus, mactavit, depopulatus est omnia. Ventus liberos, ignis partem pecoris, hostis cetera rapuit. Job ipse in finem est solio eiectus est. O prodigalitas incredibilis! Itane, mi Deus, amicos tuos, itane illorum bona dissipas & prodigis? Nolite pavere, ait Dominus, & expectare finem: Jobo nil penitus perbit, nam ego amplissima providentia meae retia expandi. Hæc ubi attrahuntur, omnia cum ingenti fœnore redibunt. Dominus autem benedixit novissimis *tuo magis quāre principio eius.*

Audite denud indicem bonorum Job. Et facta sunt ei quatuordecim milia ovium (pro septem millibus) & sex milia camelorum (pro tribus) & mille iuga bouum (pro quingentis) & mille asinae, cum antea quingentas solum habuerit: geminato fœnore omnia redierunt. Imò & liberi sunt redditi. Nam iterum fuerunt ei septem filii & tres filiae. Sed, quæso, cur Deus omnem pecoris numerum duplicatim reddidit, tantum in liberis dandis contractionem, non viginti sed decem liberos concessit? Imò verò viginti liberos Job habuit. Nam priores decem, quorum animus immortalis, in Abrahe sinu fœvabantur patri illuc descensuro, & alii, sed decem solum sunt additi, ut & hi, ait Gregorius, qui exincti fuerant, vivere demonstrantur. In iumentis longè alia ratio. Pecudes cum pereunt, totæ moriuntur. Quapropter omne pecus geminato numero restitutum est. En amplissimum divinæ providentiæ rete sub aquis latenter expansum! Quidquid perire nobis videretur, non sanè perit, sed in abditam divinæ providentiæ sagenam cadit cum amplo fœnore restitutum; nos modò fidamus Deo.

Ita Jonas excussus est in mare, sed cetus instar retis excepit Jonam, ut redderet. Ita Deus cum unoquoque nostrum quotidie agit. Si Deo fidimus, rerum nostrarum nihil perdimus. Nam perditæ, aut hic, aut loco meliore recipimus. In hac vitā sepius monstravit Deus, quid sit facturus post hanc vitam. Amissa forsitan est pecunia? si fidas Deo, thesauros pro eā recipies, aut hic, aut loco meliore. Amissa aule valetudo? fide Deo, redetur auctior, vires æternum.

Amissa omnia perdidit Joseph ob fratrum invidiam, sed omnia recepit & plura. David ob Absalonis filii rebellionem omnia amisit; sed hic quoque omnia, & plura recuperavit, quia cum suis omnibus in divinæ providentiæ rete cecidit. Hinc illud lætissimum carmen: *Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas, & conversus vivificasti me, & de abyssu terræ iterum reduxisti me.*

Amissa fama? Fide Deo, non est fama perditæ, sed in vericulum divinæ providentiæ delapsa: Immortali gloriā circumflues. Quidquid denique amissum conqueraris, si Deo fidas, non est amissum, sed in providentiæ divinæ fundam conjectum. Redduntur omnia cum ingenti fœnore, modò tu noris Deo fidere. Benedicet Deus novissimis tuis magis quāre principio, recipies universa. Non igitur expavesce, nec vanissimis lamentis te confice. Frustra & in perniciem tuam conquereris, doles & angeris frustra; superfluo luctu inania hæc deploras, quæ longè auctior, si Deo fidas, ad te redibunt. Nunc dum vivimus, medio mari sumus & fluctuamus; ejiciuntur nostra in fluctus, nos ipsi denique ejiciemur. *Quantas nobis ostendit Deus tribulationes multas & malas? Sed confidite: conversus vivificabit nos, & de abyssu terræ iterum reducet nos.*

Firmemus animum in tam lætas & planè ridiculas rerum jacturas: omnia in aquas excutienda sunt: opes, valetudo, honores, vita ipsa, & quidquid in vitā cari aut

pretiosi est; mare hoc glutit omnia. Nos si sapimus, & extensum divinæ providentiæ rete cogitamus, ridebimus ad hos jactus, & ore hilari dicemus: Deiciantur ista, pereant, mergantur: nihil perit, nihil submergitur iis, qui fiduciam habent in Domino. *Qui confidunt in Domino, intelligent veritatem.* Hanc scilicet, quæ divinæ providentiæ omnia quā integer timè & summā fiduciā docet esse committenda. Audiat orbis universus: cum Siracide proclamo: *Scitote, quia nullus speravit in Domino, & confusus est.*

ACTIONES FIDUCIÆ IN DEVM.

1. Veræ in Deum Fiduciæ est, in rebus omnibus, præsertim adversis, non sollicitum esse, dubitatione non aestuare, non angere, non sese afflictere, non animis pendere ac discrucari, sed hoc uno fundamento erectum stare: Deus & potest & vult juvare. Et fidelis & omnipotens est, qui suos nunquam deserit: suis enim semper præsens est, & auxiliari semper paratus est, ut omnia suorum ad finem optimum dirigantur. Nemo unquam speravit in Domino frustra.

2. Vera fiducia divinum illud promissum, EGO TE SECUNDUM VIM MEAM, EGO TECUM ERO, sibi altissimè gerit impressum. Sic enim Isaias loquitur: *Noli timere, quia redemisti te. Cum transieris per aquas, tecum ero, & flumina non operient te: Cum ambulaveris in igne, non comburèris, & flamma non ardebit in te.* Sic fuit cum Noë in Arcâ, sic fuit cum Daniele in leonum foveâ: sic fuit cum Joseph in carcere & cisternâ: sic fuit cum tribus Hebræis juvenibus in fornace Babylonicâ: *Novit Dominus pios de tentatione eripere.*

3. Qui veræ fiduciæ est, eo semper animo precatur, Tertia, ut nihil dubitet suas preces, si quidem iusta petat, certò exaudiendas. Nam instar oraculi habet illud à Chrysostomo dictum: *Si cum hoc studio mentis accesseris, & dixeris: Domine, si accipere non recedam, prorsus accipies: si modo talia postuleris, quæ illi, qui rogatur, dare debeat, & accipere tibi, qui precaris, expedit.*

4. Qui cupit habere veram in Deum fiduciam, is Quartæ, curet ante omnia, ut habeat conscientiam peccatis gravioribus non contaminatam. Res certa divino testimonio. *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, inquit Joannes, accipiemus ab eo.* Susanna tantò fidentior, quantò innocentior.

5. Magnæ in Deum fiduciæ luculentum indicium Quintæ, est, injurias quascunque, seu graves illas, seu minutulas & leviores, exporrecto animo condonare, insuper auctarii loco, præcationes pro iis, qui injurias intulerunt, adjicere. Optime dixit Tobias: *Fiducia magna erit coram summo Deo elemosyna omnibus facientibus eam.* Nam elemosyna (præsertim hæc spiritalis) ab omni peccato, & à morte liberat, & non patitur animam ire in tenebras. Falere nequit Domini promissio: *Dimittite, & dimittimini.*

6. Qui verò pecunias in egenos tribuit, etiam si liberalissimus sit, non tamen ideo victum sibi defuturum unquam diffidit: imò semper robutiùs sperat, tantò se fore ditorem, quantò pauperes se senserint liberaliorem. Hoc enim Deus in more positum nunquam habuit, ut pateretur se vinci beneficiis.

7. Qui Deo in omnibus verè fidit, ita loqui consuevit: *Quidquid in re sit, spem atque fiduciam mihi nullus hominum, diabolorum nullus eripiet. Etiam si Deus occiderit me, in ipso tamen sperabo.* De futuris nil angor, Deus providebit. Quamvis adversa sint omnia, minentur omnia ruinam, Deus providebit. Quod præsens est, momentaneum est, futura licet terribilia sint, me tamen non terrent, Deus providebit. Porro mea in aquas dejici non tantum patiar, sed ea ipse deiciam, quia certissimè sum, omnia quæ mihi vel hostis ademacit, vel mea manus

manus in egenos sparserit, à divina providentiâ reti excipienda. Redibunt ad me omnia, & auctiora. Scio sanè, scio, quia nullus speravit in Domino, & confusus est.

CAPUT XV.

Rosa è Chalybe, seu, Perseverantia.

§. I.

Ferrea & chalybea est hæc Rosa, quâ designamus PERSEVERANTIAM virtutum omnium coronam. Alii flores hiemem oderunt & abduunt se; non caput, non brachia, non pedes efferunt. Stat hæc Rosa ætatis & hiemis patiens; non ut ficus tegitur, non ut vitis operitur, non ut amaracus, aut libanoris * coronaria transferretur. Rosa hæc nivem fert & solem, inter ætatis blanditias & injurias hiemis perdurat.

* Ros-mareneus.

B. Maria in prosperis & adversis perseverantissima. Virgo beatissima verè rosa, verè florum Regina, in prosperis & adversis perseverantissima: stetit ad conciones, stetit ad crucem filii: adfuit miracula patranti, adfuit & in patibulo expiranti: ætate perstans & hieme, inter luctus & gaudiorum vices, admirabilis perseverantia exemplum.

Ut autem divinæ matris perseverantiâ sublimem penitus capiamus, quot annos extra cælum egerit, indagemus. De hujus Virginis ætate lis varia. Fuerunt, qui dicerent, Virginem post filii abitum, uno solum anno & aliquot mensibus terræ relictam. Perum hoc vero simile. Alii censent Virginem ad annum alterum Claudii Imperatoris pervenisse, qui à Domini morte fuit undecimus. Neque hos sequimur. Invaluit plurimorum sententia, Virginem obisse, cum annum ageret sexagesimum tertium. Hanc Turrianus opinionem vulgi nominat. Non contradicimus; nec tamen placet vulgum hunc ducem agnoscere. Utcunque constat, Virginem matrem, cum filius in cruce moreretur, annum egisse quadragessim octavum. Nam cum inter paleas in specu Bethlehemiticâ Christum orbi pareret, annum egerat decimum quintum. At Christus ætatis anno trigelimo quarto inchoato in crucem actus est. Inde certiore plurimum consensu asserimus, divinam hanc matrem ad annum septuagesimum secundum ætate progressam, eaque ratione viginti quatuor annis filio superstitem vixisse. Ita Epiphanius, Cedrenus, Baronius, ita alii.

Ætas B. V. Mariæ quæ, & quot annis filio fuerit superstes.

Franciscus Suar. tom. 2. in part. 3. D. Tho. disp. 21. scilicet. 1. Baron. 10. 1. Annal. 48. Delyius in Pang. de Assumpti. B. V.

S. Tho. 2. 2. q. 137. art. 1. conclus. Differetia inter perseverantiâ & constantiam. Perseverantia Thomæ Aquinati virtus est, per quam homo in operibus honestis persistit. Constantiam porro & Perseverantiâ sic ait differre. Perseverantia docet hominem bonis actibus inherere, contra omnes difficultates ex actuum diuturnitate provenientes: at verò Constantia munit hominem adversus difficultates è quibuscumque aliis impeditis emergentes. Hinc Perseverantia principalior pars Fortitudinis est, quàm Constantia. Adeoque illa demum vera est Perseverantia, quæ continuum perfectionis studium, & indefessam virtutis exercitationem ad supremum usque habitum conservat.

A Veritatis oraculum est: Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Ad hæc Perseverantiâ suavisimè invitatur, qui perseverantiâ præmium monstrans: Ego, qui me confidat, inquit, fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.

Tres autem esse gradus Perseverantiæ. Primus est, Tu velle ac cupere Perseverare. Virtutis cultor seipsum excitans: Cur, inquit, tam stultus sum, ut cum ceperim spiritum, consummam carne? Nolo esse arundo ventis agitata; nolo mutari cum luna. Progrediamur. Alter est, Firmiter velle, quod rectè ceptum est, seque cunctis obstaculis acriter opponere. Perseverantiæ cupidus cum Paulo proclamatur: Omnia possum in eo, qui me confortat. Pergamus, ut ei placeamus, cui nos probavimus. Tertius est, Cum gaudio perdurare ad finem. Fatigationem quies, laborem sequitur merces. Sic igitur curamus, inquit, ut comprehendamus.

Augustinus seipsum ad Perseverantiâ cohortatur: Tu, inquit, non poteris quod isti & iste? An verò isti & iste semetipsos possunt, & non in Domino Deo suo? Quid in te stas, & non stas? Projice te in eum, noli metuere, non se subtrahat, ut cadas. Projice te securus, excipiet te, & sanabit te. Hoc tibi sapius quis occinat: Tu non poteris, quod isti & iste? Nihil ad constantem rerum asperarum tolerantiam efficacius, quàm cogitare eadem multis foribus animis fuisse perperfos. Puder enim generosum spiritum non posse unum, quod potuere innumerabiles. Quæ cogitatio non in laboribus solum, qui difficiles, sed in doloribus etiam & cruciatibus, qui miserum videntur, in ipsâ demum morte profuerit. Tu ergo durare non possis, cum cernas tot alios constantissimè duravisse? vel idololatras intuerere.

§. II.

Q Fabius Maximus laudatissimæ in bello gerendo Perseverantiæ fuit. Cum enim Romanum Imperium Cannensi prælio fractum vix sufficere ad exercitum restaurandum videretur, Fabius fultari & eludere Penorum vires, quàm cum iis acie totâ conficere, longè conducibilius existimavit. Idcirco pluribus Hannibalis comminationibus irritatus, spe quoque bene gerendæ rei oblata, nunquam tamen à consilii salubritate recessit, ne parvi quidem certaminis discrimine. Et ita, quod difficillimum est, irâ & spe ubique superior apparuit. Ergo ut Scipio pugnando, ita hic non dimicando, Romanæ servavit: alter enim celeritate suâ Carthaginem oppressit, alter cunctatione ita egit, ne Roma obrui posset à Carthagine. Et tu homo Luna, non poteris quod isti?

Non minùs singulare Perseverantiæ specimen dedit Ephialtes vir efficacis faciundæ. Hic Athenis iussus est publicè accusare, & inter ceteros deferre nomen Demostrati, cujus filius Demochares excellentis formæ adolescens fuit, Ephialti longè charissimus. Venit ergo adolescens oraturus Ephialtem ut parcius patris criminibus insisteret. Persuassisset hoc utique vel mutus solâ satis loquente formâ, nisi se, qui rogabatur, virtum gessisset. Nam Ephialtes accedentem ad se Democharem neque ferociter repellere, neque supplicem suis genibus advolorum intruere sustinuit. Sed ut sibi constaret, operum capite gemens pallus est expropi preces. Nihilominus cepti perseverans Demostratum sincerâ fide accusatum damnavit. Victoriâ nescio laude an tormento majore paratam, quoniam prius quàm fontem oppressisset, seipsum Ephialtes vicit. Et tu homo inconstantissime, non poteris quod isti & iste? num etiam puerorum ac puellarum Perseverantiâ vis superari?

Hebræi adolescentes duo in Mauritania Tingitanâ educati, Lusitano mercatori, ob æs alienum nexi, à patre suo sunt dati. Eam ob causam Mazagani (urbis est Lusitanorum in Africa) atinebantur. Horum alteri nocturno visu senex ore culûque venerandus persuadet, obsequi exeat.

ut exurâ superstitione Judæicâ Christum induat, & Petri nomen assumat. Exspectatus adolescens socio narrat somnium, & monstrat salutis viam. Jamque idem utrique consilium erat: hoc unum metuebant, si fugerent, ne creditorem jure suo fraudarent. Igitor differunt & celant, dum illi à patruo satisfactum. Jam liberati, abeunt urbe cum cognato. In viâ animo votoque Christianos se proficiunt, & redituros unde discesserant. Proinde ille aut abeat solus, aut addat se ipsis comitem, parentis loco futurus. Hæc illos simulare, initio censet patruus. At ubi videt, rem agi seriâ, promissis onerat, terret minis, ut injectam mentem à se ipsis comitem, obstrictis adolescentum auribus, postremo in lacrymas & in preces itum. Sed frustra & hoc. Sic ambo in urbem revertuntur, deserto patruo. Alter paucis post diebus Olisiponem navigat, ad Carechumeniæ gades, manet alter in Africâ, sed morbo implicitus, ut illustrior esset ipsius Perseverantia. Nam adolescentis pater & patruus homines pecuniosi, & atroces irâ, quendam Mauritum ducem præmiis expugnant, ut equitum turmam Mazaganum ducat, se fore comites. Ducuntur, sed obviam eunt in armis Lusitani, & utrinque stant acies ad prælium instructæ. Maurus impetrato alloquio, non se pugnatum eo die venisse affirmat, sed tantummodo rogatum, ut Hebræo patri filium videre liceat & alloqui. Permissum; prius tamen obsidibus acceptis. Hic pater omnibus quibus poterat & artibus & machinis pugnabat. Sed frustra fuerunt & artes & machinæ; filius discessit victor. Licet enim grandævus pater, augendæ miserationi, Deum hominibus contestans questus ac ploratus diu duxerit, barbam sibi ac cines vulserit, vestem etiam gentis ritu considerit, nec quidquam omiserit intentatum, nihil tamen profecit. Nam animosus adolescens, & cepti tenacissimus, sermonem & spem omnem præcindens. Si me, inquit, diligeres, pater, gauderes haud dubiè filii bono, nec differeres agnitâ veritate in meam ire sententiam, quâ unâ re nihil tibi nec utilius foret, nec gloriosius. Ego quidem ad consilium adjiciam & exemplum: hoc si feceris, agnoscam parentem meum & amorem tuum: tu verò quibuscunque in rebus habebis filium non repugnantem. Sin aliud velle pertendas, majorem habeo patrem Deum, cui magis obtemperandum est, quàm hominibus. Ita libere dico, me omnibus modis cupere Christianum esse. Tam præclarum nomen aut aquâ promerebor, aut sanguine, ut scias esse vile corpus istud, qui gloriam animæ quarunt.

His auditis pater, irritus consilii mœrensque, neque enim turbidus animus vera judicat, cum Maurorum equitatu discessit. Juvenis admiranda Perseverantiâ dato specimine, à Lusitanis intra mœnia receptus est. Et tu non poteris quod isti & ista, homo Euripe?

§. III.

Sed sequior etiam sexus, & Virgines in hanc Perseverantiæ laudem veniunt. Puella Hebræa, in templum invitata à feminâ Christianâ curiosè circumspicit, diversa interrogat, aras omnes circum, nec tamen præcellum Eucharistiæ pæguam, quamvis monstratum, videt. Miratur, & causam quaerit, cur res tanta, quanta dicebatur, oculos effugeret. Subjicit Christiana (indubiè Dei monitu) grande hoc arcanum, & rem maximè sacratam esse, proinde oculos, qui Christi luce perfusi non sint, aspectu ejus arceri. Ex eo tempore Hebræa Christianæ religionis studio exaruit, & clam matre Orationem Dominicam, & Angeli salutationem didicit. Ceterum eâ suscipiendi baptismi curâ flagrabat, ut domo profugeret, sed incautiùs quàm ut posset fallere. Nam mater illam assecuta, verberibus affectam in claustrum domi fugam iterum tentantem, durius coercuit. Sed urebat interior Deus. Itaque tertius conatus fuit prospicere,

Tom. I.

A quo ad oppidi sacerdotem pervolavit, & ut aquâ salutari ablueretur, magnopere petit. Perseverantiâ illius firmavit sacerdos, & quia divinum hic instinctum sentit, virginem illam in illustriſſimæ femina Cracovienſis Palatini conjugis fidem & manum tradidit. Apud hanc commodè instructa, ceptorum perseverantiſſima (quod in hac gente rarum) Christo renata est. En homo volubilis & inconstans, pueri & puellæ Perseverantiâ nobis præcunt: Tu non poteris quod isti & ista?

Sed audiant, qui unicam norunt Perseverantiâ in veniâ, cum læsi sunt, negandâ. Caravaci in agro Tolitano adolescens quatuordecim annorum Mulis dabat operam. Huic quidam oculum excussit pugno. Parentes nil magis scire cupiebant, quàm facti auctorem. Sed adolescens nec minis ullis, nec promissis adduci potuit, ut nomen proderet lædenti, adeò nullum vindictæ, nec igniculum quidem spiraverat. Nec diu merces abfuit. Paucis post diebus gravi correptus est morbo, quem eo tulit animo vulnèque, ut nunquam ingemiscere, nunquam esse tristior sit visus. Cumque morbus vires sumeret, die quodam repentina lux in cubiculum se infudit, eorumque qui aderant, oculos præstrinxit, simul adolescens æger loquendi potestatem amisit. Ita tres ipsos dies sensu moriūque caruit: iis elapsis quasi excitus somno, & clarâ voce iterans hæc verba: Expectate, inquit, jam eo. Verè abiit ab humanis & fluxis, ad immortalia & beata gaudia, siquidem cum magnâ liquidæ voluptatis significatione decessit.

Et tu ventosi ingenii homo non poteris quod isti & ista? Tu sæpius immortalem spitas vindictam, hac unâ Perseverantiâ clarus, quod ad dandam lædenti veniâ es inflexibilis & obstinatus. At longè satius est, hic esse variabilem, quàm Perseverantiâ tam improbâ constantem. Sed dicta confirmo.

Calatajerona in Sicilia filius erat unigenita, sine quo mater vitam omnem injucundam putabat & acerbam. Filius ei omnia erat. Sed hic ipse ab insidiatoribus inimicis miserè confossus est. Exanime corpus recenti errore oblitum, vulneribus deformatum, in maternas aedes illatum est. Spectaculum sive atrox & luctuosum, quod lacrymas non modò ei quæ genuit, sed ipsis etiam barbaris extorserit. Mater tamen aspectu tam diro percussa, non immodicis angoribus, nullis se dedit ejulationibus, nec inutiles feminæ plangores ac lamentationes imitata, sexum & naturam fortiter vicit. Nam ultionis genus exactissimum esse censuit, injurias beneficiis remunerari. Sic animo constituta (quod in matre obstupeſcendum) non judicum subſellia imploravit, nec auctorem facinoris conquiri voluit, unum omnium judicem æquissimum accessit, qui vindictam injuriosorum sibi reservavit, non quidem ut auctorem cædis ad pœnam suppliciumque deposceret, sed ut impunitatem ei precaretur & veniâ, quod certe fecit animo ad incredibilem Perseverantiâ conformato. Nam & templum adiit, vitæque noxis pœnitentiâ deleis Domini-cum corpus accepit. Et quoniam semel in Christum liberalis esse ceperat, viribus quoque ab eo est aucta majoribus, ut quammaximos ad virtutem progressus fecerit. Ita quæ antea non frequentissimè Sacramentis animum expiaverat, deinceps per frequenter id medicinæ genus usurpavit.

Adeò multum facit vel unicus generosior actus ad exactam in virtute Perseverantiâ. Et tu homo, versatilis & vage, pila sparsiva & luforia, tu non poteris quod isti & ista?

§. IV. In mundiciâ

I Vre merito priorî matri vere heroidi, & hanc jungemus, quæ in Cataceni urbe Provincia Neapolitanae haud inferioris virtutis specimen dedit. Filius ejus quatuor vulneribus confossus, semianimis in maternam domum

Franciscus
Bencius ad
annū 1591.Nicolaus
Orlandinus
ad an. 1594.Franciscus
Bencius ad
annū 1592.

Z z z

mum

mun relatus, in conspectu matris expiravit. Filii necem tam forti ac constanti animo tulit mater, ut victo gemitu funus prosecuta, postmodum sacra mysteria suscepit in templo, miserique, qui nuntiarent patricidis, se filii eadem doloremque suum Christi causâ, jam illis condonasse. Hæc profectò heroica sunt & admirandæ Constantiæ nobilissima prototypa. Quin imitamar, & viam nobis sternimus ad supremam in mortem Perseverantiam. Præter potuerunt isti & istæ, nos sequi non possumus?

Nec desunt in alio virtutis genere illustria Constantiæ paradigma, inter barbaras etiam & incultas gentes spectanda.

*Annal. & i-
colat Orli d.
anno 1585.*

In Mexico vir impudens constantis pudicitiae feminam aggressus, omnem movit lapidem, ut eam ad obsequium sui pertraheret. Pudicum autem animum nec minis nec muneribus expugnare potuit. Sed lasciviae moribus nil intentatum, nil relinquit inausum. Flagitii opportunitatem diu quaesivit. Reperit demum in loco ab arbitris remoto feminam quam deperibat. Hic ei quam blandissime flagitium suadere, abnuentem hortari, reluctanti vim & minas intentare. Apprehensis denique capillis resistentem humi raptare, pugnis cadere, pedibus conculcare ac proterere. Ubi nihil, quod sui voti erat, impetravit, feminam arbori alligatam verberibus crudeliter accepit. Ad extremum cum furor lascivientis cresceret, educto è vaginâ gladio præsentem mortem atrociter minatus est. At illa invictò semper animo, & decreti sui perseverantissima: Malo, inquit, corporis vitam per quolibet cruciatu prodigere, quam ereptum pudicitiae florem cum sempiterno dedecore deplorare. Aude in me, quod potes. Morti paratam habes: animum tuo vulnere non caderet. Etat quò vesana & nefaria hominis audacia posset progredi, sed quò progrediretur muliebris constantia, non erat. Tempori Deus adfuit, & aliorum interventu vires suas cogitatum scelus perdidit.

O Christiani, vos non potestis quod isti & istæ? Hi homines Christiana sacra vix primoribus labris gustarunt, & tantos constantiae spiritus gerunt! mors illis in levi est, & charior pudicitia quam vita. Ubi nostra Perseverantiae specimina? quid armorum gerimus castimoniae tuendae? Quis sanguinis torrens nostro salit de pectore? Quas pugnas excipimus? quæ conferimus prælia?

*Notum illud
Lucretii:
Est mihi qui
sultat casto
de pectore
torrens
Sanguis.*

Sed addo miram in eodem genere Perseverantiam virginis. Precibus eam & muneribus corrumpere cupiebat Mexicanus adolescens. Cum frustra essent omnia, vim & unâ fraudem censuit adhibendam. Nocte quadam cum abesse sciret virginis parentes, transmissio pariete januique effractis penetravit se in conclave, ubi erat virgo. Sed erat ea sibi præsentissima. Etenim constanti animo milles se mori malle, quam pudorem amittere, non cunctanter professæ est. At juvenis impotens sui ac ferox gladium stringit, vel sic sua vota extorsurus. Frustra. Nec orationem mutat pudica, nec mentem. Ille tam amore quam irâ incensus, os pugnis cedit, & vultus virgineos cruentat. Tum virgo positis humi genibus Dei matrem pudicitiae præsidem, quanto potest nisu, inclamat. Sic infestus pudicitiae latro, seu fatigatione, an timore accurrentium absterritus, sine prædâ discessit. Et tu homo ignave non possis quod isti & istæ? Recense vulnera, edisserere confictus pro castitate initos, monstra sis experimentum tuæ Perseverantiae. Ergo isti & istæ caelum rapiunt, & nos inter carnem & sanguinem volutari raptabimur in tenebras?

*Annales
Francisci
Bencii an-
no 1591.*

Hic non omiserim, quod priori satis affine. Nec enim laude sua fraudanda est virgo altera ejusdem gentis. Hæc amore virginis & magno calid desiderio tenebatur. Enimverò eam sibi sponfam ambitiosè cupiebat adolescens. Cumque his precibus vix obfisti posset,

A quatuor sibi dies ad deliberandum virgo petiit. Hoc omne tempus & precibus & jejuniis divinae voluntati explorandæ consumpsit. Die quarto cum Angelorum panc pridianam famem solata fuisset, animum conditori reddidit ad caelestes migratura nuptias. Hoc ubi auditum fuerit, renovatum, puto, videbitur Petronillæ vetus exemplum.

Et quia hic omnia quæ dissertatione nostrâ completimur, ad Virginis beatissimæ cultum referimus, & quantum alii exemplo illius ad virtutem profectus, docemus; Constantia illa silentio non involvenda, quæ Virginis aeternæ festos dies vel extremâ fame coluit.

Fuit in Angliâ anno millesimo quingentesimo nonagesimo vir pius & simplex, cui Georgio nomen. Hic annis compluribus in obsequio latentium Catholicorum duravit. Assiduâ demum operâ suâ est proditus. Multæ loco in pistrinum detrusus, cum labore atque inedia pugnare habuit. Molam trusatilem circumagebat

B quotidie impiger, velut damnatus longi Sisypus laboribus. Nec ferias ambiebat ullas, nisi Dominico die publicis cum opus ex se quiescisset. Illud tamen admirabili Perseverantiâ tenuit; omnes dies beatissimæ Virginis Mariæ sacros ita coluit, ut nec precibus, nec promissis, nec minis, sed neque verberibus ad opus adigi potuerit: post minas, & verbera hoc etiam in hominem tentare placuit, omnis ei detractus est cibis. Sed pia cogitatio sic animum occupavit, ut omnem corporis injuriam inlevis haberet, malletque esurire ac verberari, quam dies festos minus religiosè venerari. Pluribus diebus hoc tenore transactis, ubi viderunt domestici nihil agi, constantiam, quam ipsi amentiam vocabant, ulterius lacerare neglexerunt. Hic illud meum repero: Tu non poteris, homo mobilissime, quod isti & istæ? Incapsum, ait, Georgius, bonum agitur, si ante terminum vite degeris. Quia & frustra velociter currit, qui prius, quam ad metas veniat, desit. Hinc electis suis Veritas dicit: Vos estis, qui

C permansistis mecum in tentationibus meis. Hinc Ioseph, qui inter fratres usque in finem iustus perseverasse describitur, solus talarem tunicam habuisse perhibetur. Nam quid est talaris tunica; nisi actio consummata? Bene igitur capta cunctis diebus agenda sunt, ut cum malum agendo repellitur, ipsa boni victoria constantiae manu teneatur. Cor frustra ad caelum erigit, qui non erectum stabilis.

S. V.

I nsulam narrant inventam in mari proflus admirabilem; Hiberni ad eam naves appellere nitebantur. Cum verò nauæ exscensum in terram facere molirentur, insula velut impatiens tangi recessit & aufugit. Saepius idem tentatum, eodem semper modo fugitiva terra in alium sese locum recepit. Quid aliud, obsecro, coram in nostrum, quam fugax insula, quæ cogitationibus inqueatissimis huc illuc impellitur. Quod Siracides observans: Sicut parturientis, inquit, cor tuum phantasias patitur, nisi Ezechiel, ab Altissimo fuerit emissâ visitatio: ne dederis in illud cor tuum.

Ergo domum tuam, quod Veritas monet, supra petram ædificam, ut etiam si descenderit pluvia, & venerint flumina, & flaverint venti, & irruerint in domum tuam, non cadat. Quod si ædificaveris domum tuam super arenam, descendet pluvia, & venient flumina, & stabunt venti, & irruent in domum tuam, & caderet, & erit ruina illius magna. Quid autem tibi est, nubes aqua vacua, arundines vento plenas variè agitari? quid novi est, homines modicæ virtutis, exiguae stabilitatis concuti? Mirum est, sed planè non novum, David, Petros, Salomones, terras, ut videbantur, solidas, velut insulas fugitivas, tentationis vento miserimè jactari. Immobilis tibi videbatur David, cum succlamaret: Ego dixi in abundantia: non movebor in æternum. Vix verbum ore abiit, mox subiecit: Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus. Videat ergo, qui stat, ne cadat. Stetit pulcherrimus

rimus Angelorum, steterunt cum eo innumeri pæne Angeli, sed ceciderunt, non horribili tantum, sed & irrevocabili casu. Stetit Tertullianus, stetit Origenes, summis ingeniis viri, sed ceciderunt. Stetit Saul, Salomon stetit. Principium in iis laudabile fuit, Perseverantia defuit. Ponamus, mi homo, te Dei servum esse, ponamus esse Angelum; servi deficiunt, Angeli cadunt. Ecce, inquit Job, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem.

Enimverò non tantum insulæ sunt, quas fugitivas appellamus: sunt etiam quas saltantes aut saltatorias nominant, quæ ad motus insistentium aut saltus & moventur & saltant, solo pedum concussu agitata. Hinc origo fabulæ, esse alicubi terram, quæ cantu ac fidium dulcedine moveatur. Tales nos sumus, quos ubi mali genii aut socii mali, testudine suâ citharæ pellexerint, mox in motus saltusque inconditos effundimur. Sanctè proponimus, castè incipimus, aliquamdiu perstitimus, paulatim intepestimus, proposita omittimus, decreta rescindimus, cæpta invertimus, consueti negligimus; ita cadimus, denique jacemus. Priora omnia, antiqua omnia, in id sepe pejora. Quis, quæso, hanc insulam, ad hos saltus tam inconditos movit? Fidium modulatio, seu voluptatis titillatio. Cum accedit negligens sui custodia, actum est de Perseverantiâ.

Sæpe nivem imitamur, candidissimi sumus. Hebræus rex David seipsum penitentia thermis solatus: *Lavabis me*, inquit, & *super nivem dealabor*. Earum virtutum penitentia fons est; Lavamur, nivei sumus, in id super nivem dealbamur, animum induimus candidissimum. Sed tamdiu candida est nix ista, quamdiu recens est. Hoc hiems nobis ostendit in uribus. Quâ nocte nix celo defluit, eo mane candidissima sunt civitatis viæ, omnia compita vestit albo, sed hiberna, & ideo non diuturna. Nam expecta sis ad vespertam, & matutinam albedinem quæres, sed non invenies. Nix in lutum abiit. Nam hominum & jumentorum pedibus toties calcata, & nivem colorem perdidit, & in lutulentas sordes dissilixit. Videte mihi hominem penitentia thermis ablutum: niveus est totus, quantus est; ô amœnam, & divinis oculis gratissimam nivem! Sed heu, vix dies unus alterque abeunt, & jam lutum est nix ista, sordes & atorem contrahit. Pius erat hic homo quem cernitis, castitatis amans, nec laboris fugitans, precum assiduus, elemosynæ largus, in seipsum rigidus, super nivem dealbatus: paulatim ista evanescunt: jam laborem fugit, castimoniam non ut ante colit, raro stipem, raro preces fundit. Candida nix fuit, jam lutum est. Aded rara inter homines Perseverantia est. Nimirum spiritus immundus exit quidem ab homine, sed sæpissime in eandem, quâ exierat, domum revertitur, sicutque novissima hominis illius pejora prioribus. Ejecit hic homo diabolos, sed eosdem cum fœnore admisit: nam pro uno, quem expulerat, nequiores septem recepit. Nimirum impius facit opus instabile. Inconstans mente, quod Græci dicunt, aut cæcus aut surdus est. Jam incipit, jam fundamenta jacit, jam superstruit, sed manus ultima deest, nunquam finit.

Verbum vetus est: Cantherius in portâ. Hoc inde natum. Sulpitius Galba Provinciam exiturus Cantherium adhibuit, qui cum ad ipsam portam cecidisset: Rideo, inquit Galba, te jam lassum, ô Cantheri, & cum iter vixdum bene ingressus sis, sub ipsâ portâ concidere. Heu quot fessi sumus Cantherii! viam virtutis vix ingredimur, & mox fatigati non subsistimus tantum sed corruimus, desperato Perseverantiæ præmio. Neque credendum tantam esse viæ difficultatem, sed cordis inopiam. Homo fatuus & mentis inops in cerebro pedes, & in pedibus habet cerebrum. Perseverantiam non æstimat, hinc ad obtinendam illam frigidissimè laborat. Quanta plurimorum in castris Perseverantia,

Tom. I.

& sæpe sub puro ac frigido Jove? Quot vani amatores cum fidicine totas noctes etiam rigente celo obambulant, & fidium cantu domos celebrant? At in templo hieme unam alteramve horulam durare, acerbum nimis videtur.

Virtutum omnium fundamentum Perseverantia est, uti columna sine basi, sic virtus sine Perseverantiâruit. Standum, & perseverandum, usque ad mortem.

§. VI.

C Olophonus olim (Æliano teste) proficiscebatur ad Ticas nundinas; iunctis comites habuit servum cum marsupio, & custodem canem. In itinere servus, solvendæ alvo nonnihil de viâ deceffit: hunc secutus est canis, qui servo in viam regresso, marsupium, quod servi oblitio reliquerat, fidelissimè custodivit. Perdius & pernox pecuniæ affedit. Ubi ad hospitium ventum est, dominus marsupium à servo reposcere, servus illud à domino clam subtrahit sui experiendi causâ credere, demum memoriam suam interrogare, & in loco avio derelictum non diffiteri. Itaque ambo viam relegunt, locum indagant, ubi marsupium cum cane putabatur relictum. Inveniunt demum incubantem marsupio canem, sed præ fame vix spirantem. Hic ubi herum ac famulum agnovit, à marsupio se removet, blanditias facturus hero. Sed miserum animal letali fame jam exhaustum, uno eodémque tempore & custodiâ & vitâ excessit. En Perseverantiæ doctorem canem! vel saltem ab hoc magistro, si aliter nolumus, Perseverantiam discamus.

Thesaurus nobis commissus est, quem Deus corpore veluti vili crumenâ clausum tradidit servandum. Hunc non fideliter solum, sed & perseveranter custodire convenit. Nec prius ab eo tollenda est custodia, quam ponenda vita. Dominicum imperium sic juberet: *Esse fidelis usque ad mortem*. In Salomone Regum fasti prædicant: *Ædificavit Salomon domum*, & consummavit eam. Tamen annos quatuordecim universum Salomonis ædificium tenuit, nihilominus consummavit eam, quam inchoaverat structuram. Sic & Paulus cursum, quem ceperat, consummavit; fidem, quam dederat, servavit. *Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit*. Legitimè certare illud est, certando non deficere. Ei demum victoria debetur, cui licet cum Paulo & Iliâ proclamare: *Cursum idem consummavi, fidem servavi*, retrosum non abii. Quem locum mandato Ducis sortitus sum, hunc aut mortuus aut vulneratus occupo. Quod Catilinæ milites strenuè facisse narrat Sallustius. Perè quem quisque pugnando locum vivus ceperat, eum amissâ animâ corpore tegebat. Animoso militi probrosissimum est objici, inconstantem & nullius fidei fuisse, locum & aciem deseruisse, in pedes & fugam se coniecisse. Quicumque vivit, militiæ degit; aciem deseruit, quisquis virtutem. Nec Christiano quidquam indignius, quam cœpisse bene vivere, nec perseverasse. Hoc quisque exigat à se, ut qualem se præstare instituerit, talem se ad exitum servet. Beata vita in excelso est, sed perseverantiâ penetrabilis est. In optimo instituto perseverare, virtutum omnium diadema est.

Vide, mi Lector, quæ in hunc ferè sensum tam in Trismegisto quam in Heliotropio docemus. Ea hic crambe repetitâ ingerere non visum est. Quæ hoc loco tradimus, in aliorum confirmationem dicta volumus. Res hæc non dicam nimium, sed nec quidem satis inculcati potest. Innumeri pereunt, non quia malè ceperunt, sed quia malè finiunt.

ACTIONES PERSEVERANTIÆ.

1. Qui Perseverantiam seriò desiderat, singulis eam horis à Deo postulat, idque precibus quam potest calidissimis. Scit enim finalem, quam Theologi vocant, Perseverantiam. Scit enim finalem, quam Theologi vocant, Perse-

Zzz 2

Perse-

De condi-
gno.

Secunda.

Perseverantiam merissimum Dei donum esse, nec eam ullis promeritis velut mercedem posse obtineri.

2. Ad Perseverantiam seipsam quotidie modis omnibus extimulare. Huc juxta ea, quæ toties apud animum suum proposuit, in memoriam revocare; quod si hæc in chartam relata sint, suo se chirographo convincere in hunc ferè modum: En inertissime cessator, quàm longè sit aliud statueres, aliud statuta exequi. An non centies, an non milies & hoc, & istud, & illud facturum te recepisti? Hæc scilicet honoris verba fuerunt; ubi tandem sunt opera? Fac quod decrevisti, persevera quod cepisti. Cælum perdidit, quisquis Perseverantiam neglexit.

Tertia.

3. Attentis oculis sapius intueri horribilem ruinam plurimorum, qui quidquid virtutis collegerant per annos plurimos, id omne uno instantiæ actu turpissimè abiecerunt. Diu divites, momento mendici, quia Perseverantiæ oblii. Exemplo sint & terrori inter Angelos Lucifer, inter homines Saul, Salomon, Tertullianus, Origenes, mille alii. Non potest esse Paradisi hæres, cui defuerit Perseverantia comes.

Quarta.

4. Veræ Perseverantiæ est, nec amore vitæ, nec timore mortis, sed nec minis ullis aut promissis à fide recedatque averti aut flecti posse. Ita constantissimus Princeps Mathathias: *Et si, ait, omnes gentes Regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à servitute legis patrum suorum, & consensiant mandatis ejus: ego & filii mei, & fratres mei obediemus legi Patrum nostrorum. Proprius sit nobis Deus, non est nobis utile relinquere legem, & iustitias Dei. Jucundius fuit Mathathie mori, quàm à lege desciscere, & in Perseverantiam peccare.* Speciosum mentis suæ rigorem flecti non sustinuit.

Quinta.

Stimuli
perseve-
rantie.

5. Quorundam Sapientum voces assidue auribus ingerenda, velut stimuli Perseverantiæ. Quales sunt: Annosa querus ictu non cadit uno: Perita & feri. Rem inchoare bonam, nemo non potest: Tu perge porro, perge & persevera, perge, perge: præmium est in exitu, perseverantis est corona. Exordium est inane, cui suus non apponitur epilogus. Frustra cucurrit, qui ante metas deficit. In virtutis semitâ necessarium est progredi: qui stat, retrorsum tendit. Pachomius suis sæpissime inculcabat: Frustra ad salutis braviu currimus, nisi sic curramus ut comprehendamus. Frustra cum hoste confingimus, nisi certemus, ut vincamus.

Deiparam hæcenus comparavimus Rosæ, quæ toto pæne orbe nascitur. Illius præcipue laudes à Colore, Odore, Medicinâ petuntur. Sapienter Eusebius tradidit, Rosam non voluptatis tantum, sed & utilitatis causâ creatam à Deo. Color Rosæ pulcherrimus, ruber vel candidus, quos colores sponso suo, qui se Rosam vocarat, sponsa tribuit in Canticis. Nil fuit ardentius Deiparæ charitate, nil candidius ejus castitate. Rosæ Odor se longè suaviterque diffundens nomini causam præbuit apud Græcos ab odoris largo effluvio. Deiparæ laus & vitæ totius odor talis semper fuit, ut Matrem Dei omnes, animo saltem suspicere ac collaudare cogerentur. Medicinæ laus longè verius Deiparæ quàm Rosæ tribuitur. Quot illa corporis morbos, quot animi pestes olim repulit, & quotidie repellit sanctissimis patrociniis? innumerum, in scelera suorum sordibus computrescerent, nisi eos floris istius odor reficeret & solidaret. Salutis semper plurimum à cælesti hac Rosâ nobis obvenit.

Precatur olim alumnulo suo Persiana nutrix:

Quidquid calcaverit hic, rosa fiat.

Persius

sat. 3. mediâ.

Hoc Domino Jesu soli proprium, & ab ipso matri concessum: si loqueretur, rosas ore spargeret; si quid ageret, manibus rosas funderet; si quod pergeret, gressibus nascentes rosas premeret.

Aristot.

10. 7.

scd. 12. pro-

blem. pro-

blem. 8. mibi

pag. 476.

Docet Aristoteles, suavius olere rosas, quibus umbilicus asper est. Eum opinor veteres Bonum umbilicum vocasse: quas enim volebant dicere frangantissimi esse

A odoris, ajebant bonum habere umbilicum. Umbilicus incontinentiam in facris paginis adumbrat. Qui umbilicum hunc penitentia spinis & abstinentia aggerere vallant atque obsepunt, sectanturque carnis continentiam, iis sanè asper & spinosus, ac proinde optimus est umbilicus, eorum castitas oler suavissimè, illi optimæ sunt Rosæ. Quod de illibatissimâ divinæ matris Virginis castimoniâ jam supra demonstratum est, hic verbo dixerim: Virginum Virgo fuit, Flos Florum, Rosarum Rosâ, absolutissima castitatis idea, terribilissimum virginis speculum, inter spinas liliu fragrantissimum.

Ajunt Rosas, si juxta fetores alii conferantur, odoris fieri efficacioris, ita profecto hac ipsâ vicinâ graveolentiâ rofaceo flori benevolentiam aspirari. Maria cæli terræque bono prognata, fetoribus alii credebatur undequaque cincta. Erant ævi illius virgines ceparum & alliorum instar, virginis decus non æstimabant, ad nuptias convolabant universæ, pretiosam illam carnis continentiam ignorabant. Hæc una Virgo castitatem ab aliis neglectam coluit quàm integerrimè. Alliorum media stetit hæc Rosâ.

Theophrastus auctor est, Rosas, quibus pauca sunt folia, iis quæ pluribus luxuriant, esse præstantiores: quæ quingue duntaxat folia habent, optimas, quæ centis foliis dicuntur, vilissimas. Folia nostra, verba nostra sunt; eorum, etiam bonorum, vitanda redundantia. Domini Jesu matrem vix quinquies in Evangelio locutam legimus: semel Angelo, semel Elisabethæ, semel ministris, bis filio. Nōne hæc Rosâ pentaphyllis, adeoque præstantissima?

Sed forsitan hoc loco dixerit nonnemo: Velim ea, quæ de laude beatissimæ matris Virginis uberius sunt explicata, conferri ad compendium. Non invitus, quantum licuerit, parebo, & dicta revocabo ad summam non meis, sed priscorum Patrum verbis. Ita breviter summamque describam, quid multis retro sæculis Christiana, quid prisca & erudita pietas de matre Domini Jesu senserit.

Hic ergo, Lector, observa,

Priscos Patres, præsertim Græcos, in elogiis divinæ matris tribuendæ fuisse disertissimos. Quidquid denique dixissent, ad tantæ dignitatis apicem minis dignè censebant dictum. Non falso judicio Dei matrem infinitæ laudis pelagus æstimabant, ad cuius ultimos fines ac metas nunquam daretur enavigare. Hinc copiosissima in Virginem hanc encomia congesterunt. Ea nos sub unum posituri aspectum, in Romani Alphabeti ordinem digestimus. Atque hanc operam divinæ Matris cultoribus non ingratam fore speramus. Singulis laudum epithetis more nostro librum, caput, paginam scriptoris adnotare, res non solum infiniti, sed superflui laboris sit. Meam tibi fidem, amice Lector, non ignotam censo.

Si quid porro à facris scriptoribus his dictum, quod 7. de Christo potius, orbis Reparatori, quàm ejus Matri convenire videatur, id optimo scriptorum affectui commendandum, & interpretatione miti ac congruâ explicandum. Unus unicus est humane gentis Servator Dominus Jesus. At hujus esse matrem, supremam inter omnes dignitatis est. Nemo vicinior Filio quàm Mater. Ordiamur ab elogio principe.

MARIA Mater Domini IESU.

Aaronis Virga de radice Jesse getminans.
Abyssus miraculorum, & virtutum omnium.
Abyssus misericordiæ profundissima.
Acerra aurea.
Acervus tritici vallatus liliis.

Elogiū
Mariæ
genitricis
Jesu Pa-
tris.

Adæ

Adæ reparatrix.
 Aditus recuperationis.
 Adjutrix destitutorum.
 Advocata Evæ, & omnium iniquorum ad te confu-
 gentium.
 Ager Dei amplissimus.
 Agna immaculata.
 Alabastrum unguenti.
 Alimentum inopum.
 Anchora sacra & inconvulsa, his qui tempestate ja-
 ctantur.
 Ancilla Domini & Mater.
 Aquæ ductus celestium gratiarum.
 Aquila grandis magnarum alarum.
 Ara animarum, & panis vitæ.
 Arca Dei nova & animata.
 Arca novi Testamenti.
 Arca sanctificationis, quæ celeste manna portavit.
 Arca fœderis divinis manibus fabricata.
 Arcus fœderis in nubibus cæli.
 Armarium vitæ.
 Asylum tutissimum omnium.
 Assuetrix Jesu perpetua.
 Aula divinorum mysteriorum.
 Aula Filii Dei, quæ sola Verbum portas, quod por-
 tat omnia.
 Aurora prænuuntia diei sempiterni.

Baculus cæcorum.
 Balsamum non mixtum.
 Balsamo suavior.
 Benedicta illa, & super omnes benedicta.
 Benedicta in mulieribus, quam beatam dicunt omnes
 generationes.
 Botrus Cypri.
 Botrus vitis.
 Bonorum amantissima.

Candelabrum inauratum.
 Canticum Cherubim.
 Castellum Jesu.
 Causa salutis generis humani.
 Cælum, in quo Sol gloriæ resplendet.
 Cæli portarum maxima.
 Charta divinissima.
 Cinnamomum aromatizans.
 Circumscriptio incircumscripti.
 Circumdatrix infiniti.
 Cisterna Bethlehemitica.
 Civitas Dei animata.
 Clavis cælorum.
 Claustrum pudoris integrum.
 Clibanus, in quo sacrificium coquitur.
 Clypeus omnibus in te sperantibus.
 Collegium sanctitatis.
 Columba Noë fidelissima.
 Columba speciosa desuper rivos aquarum.
 Columba unica à Christo Jesu electa.
 Columba, populum Dei, ne in mundi hujus deserto
 erret, deducens.
 Concha Gedconis torida.
 Conciliatrix universi terrarum orbis.
 Confortatrix Martyrum.
 Consolatio infirmorum, Salus universorum.
 Continens eum, qui nusquam contineri potest.
 Contritio pravitatis hæreticæ.
 Crates tornatilis.
 Crux, quæ in ulnis Dominum portasti.
 Cubiculum ortus Christi purissimum.
 Cupressus in monte Sion.
 Curatio vulnorum immedicabilium.

Tom. I.

A Currus igneus Eliæ.
 Currus triumphalis.
 Custos in vineis.
 Custos vigilantissima omnium te diligentium & pio
 affectu colentium.

Dapifera deliciarum.
 Decora sicut Hierusalem.
 Decus Patriarcharum & Prophetarum.
 Delectatio terrigenarum omnium.
 Desertum speciosum.
 Desiderata gentibus.
 Dioptra perspectiva.
 Dispensatrix gratiarum liberalissima.
 Domicilium cælo præstantius.
 Domicilium verbi sacratissimum.
 Domina Angelorum.
 Domina cæli & terræ, ac rerum omnium.
 Domina Dei capax.
 Domina regum.
 Dominatrix unica super choros Angelorum exaltata.
 Domus David perbeata.
 Domus Dei gloriosa.
 Domus impleta gloriâ Domini.
 Domus septem columnarum à Deo facta.
 Domus Sapientiæ.
 Dulcedo credentium animarum.

Electa à Deo antequam genita.
 Electa ex millibus.
 Erectio ruentium.
 Eva nova, mater vitæ.
 Excelsior Cherubim, ab omnibus collaudanda.
 Exemplar perfectionis.
 Exemplar totius Ecclesiæ.
 Exemplar totius puritatis & sanctitatis absolutum.
 Exordium humane salutis.
 Expectatio præmiorum nostrorum.
 Expultrix tenebrarum.
 Exultatio generis humani.

Fax fidelium.
 Fenestra cæli.
 Ferculum Salomonis.
 Festivitatis magnæ principium & finis.
 Filia Dei Patris.
 Filia Hierusalem pulchra & decora.
 Finis dolorum.
 Firmamentum dividens aquas ab aquis.
 Firmamentum fidelium.
 Flos florum & Gemma mulierum.
 Fluvius de loco voluptatis progrediens.
 Fons Fontis vivi.
 Fons gratiæ & consolationis.
 Fons humanitatis Filii.

D Fons immortalitatis semper scaturiens.
 Fons perennis curationum.
 Fons signatus, è quo manant fluentia purissima.
 Fons uberrimus totius Trinitatis.
 Fons universam terram irrigans.
 Forceps Seraphica prunæ mysticæ.
 Forma disciplinæ Christianæ.
 Fructus honoris & honestatis.

Gaudium semper & in æternum ineffabile.
 Gaudium totius mundi.
 Gaudium totius Trinitatis.
 Gazophylacium donorum omnium opulentissimum.
 Gazophylacium thesauri, quo sumus redempti.
 Gemma orthodoxorum.
 Genitrix tui Creatoris.
 Germen iustorum Joachim & Annæ.

Z z z 3

Gloria

Gloria & corona iustorum.
 Gloria & læticia sacerdotum.
 Gloria Prophetarum.
 Gloria fervorum tuorum.
 Gloria virginum & omnium piorum.
 Gloratio orbis terrarum.
 Gratiâ Dei plena.

Habitaculum incomprehensibilis naturæ amplissimum.

Habitaculum Verbo Dei dignum.

Hæstus Divinitatis.

Hæstus populum liberans.

Hierarchiarum celestium ornamentum præclarissimum.

Honor Martyrum.

Honoratio Cherubim, sanctior Seraphim, & omnibus superis exercitibus gloriosior.

Hortus non seminatus & conclusus.

Hortus plantationum.

Humilitatis forma.

Humilitatis speculum.

Hymnus Angelorum.

Hymnus in solitudine degentium.

Hymnographorum omnium oratio.

Janua Paradisi.

Janua Regis alti clausa.

Janua Salutaris.

Illuminatrix cordium.

Imago veri Solis expressa.

Infirmorum solatium.

Innoxia super dilectum.

Instrumentum lætitiæ, per quod tristis execrationis

sententia in lærum gaudii iudicium commutatur.

Interemptrix sanctarum hæreseon.

Interemptrix maledictionis.

Interitus corruptionis.

Inventrix gratiæ magnifica.

Judith pulcherrima.

Lactatrix Salvatoris.

Lætitia generis humani.

Lætitia nostræ initium, medium, ac finis.

Lætitia renascentis mundi.

Lætitia tribulatorum.

Lampas æternum gestans lumen.

Lampas inextinguibilis.

Lampas orbis lucidissima.

Lapis abscessus sine manibus.

Largitrix vitæ.

Lectulus Dei floridus.

Lectulus Salomonis.

Liberatio maledicti.

Liber sanctissimæ Trinitatis sigillo obsignatus.

Lignum Libani, ex quo sibi Salomon ferculum præpara-

ravit.

Lignum plantatum secus decursus aquarum.

Lignum vitæ singulis mensibus reddens fructum suum.

Lilium convallium.

Litus tranquillissimum.

Lucerna à Deo illuminata.

Lucerna micantissima.

Lumen cæcorum.

Luna plena.

Lux illustrissima carens fuligine culpæ.

Lux mundi.

Magisterium Fidei.

Magistrorum, hoc est, Apostolorum Magistra.

Magistra virtutum.

Majestas, & gloria Cherubimorum, Thronos & Sera-

phimorum splendorem longè præcellens.

A Mansio celestis Imperatoris.

Mare gemmis plenissimum.

Mare pacificum.

Margarita pretiosa, celestis.

Martha excipiens Christum in domum suam.

Mater Domini præ omnibus gloriosa.

Mater Filii Dei.

Mater immaculata & digna tali Filio.

Mater luminis, cujus pulchritudinem Sol & Luna mi-

rantur.

Mater matrum, Stella stellarum.

Mater misericordiæ.

Mater omnium fidelium universalis.

Mater purissima, quam nulla unquam sequor invasit

cogitatio.

Mater tui Patris.

Mater timoris & magnitudinis.

Mater vitæ.

B Mediatrix Dei & hominum, per quam post Deum to-

rus vivit orbis terrarum.

Mediatrix mundi gloriosissima.

Mediatrix salutis.

Medium terræ.

Mensa, in quâ vitæ panis propositus.

Microcosmus omnem capacitatem excedens.

Miraculorum effeatrix.

Miraculum mundi ingens, & portentosum.

Miraculum orbis præstantissimum.

Mons Ephraim.

Mons, à quo abscessus est lapis, qui replevit orbem.

Mons myrrhæ & thuris.

Mons pinguis.

Mons umbrosus, in quo habitare placuit Verbo.

Mortis destructio & vitæ introductio.

Mulier amicta sole, duodecim stellis coronata.

Mundi oculus.

C Munimentum inexpugnabile.

Myrtus electa.

Navis mercibus referta.

Nescia viri, nuptiarum experts.

Norma castitatis.

Norma rectæ Fidei.

Nubes dei splendidissima.

Nubes Israël deducens semper lucida, & semper à

tenebris aliena.

Nubes levis, quæ super Cherubim sedentem gestat.

Nutrix panis celestis, & omnia nutriendis saluta-

Obles Fidei nostræ apud Deum.

Odor agri pleni.

Officina medicinæ.

Oliva in domo Dei fructifera.

Oliva speciosa in campis.

Omnium Dux.

Omnium Princeps, ob fulgorem inaccessa.

Omnium intaetissima.

Omnium purissima.

Omnium sanctissima.

Opus digitorum Dei.

Ordinata ab æterno.

Organum virginale.

Origo principii.

Ornamentum clarum naturæ nostræ.

Ornamentum & decus virginitatis singulare.

Ornamentum sola mortalium.

Orphanorum susceptio.

Ortus solis nullum ferens occasum.

Palatium regis Angelorum animatum, & consecra-

tum.

Palatium Regis æterni sacrosanctum.

Palma

Palma florens.
 Palma in Cades.
 Palmes virtis veræ.
 Paradisus deliciarum & immortalitatis.
 Paradisus spiritualis & rationalis secundi Adam.
 Parentis omnium parens.
 Patrocinium nostrum.
 Patrona vexatorum.
 Pavor spiritualibus nequitiis.
 Pax & gaudium mundi.
 Perfigium conciliationis inter Deum & homines.
 Pincerna celestis curiæ.
 Plantatio Rosæ in Hiericho.
 Platanus juxta aquas.
 Plusquam gloriosa.
 Pons ad vitam.
 Porta fulgida lucis & vitæ.
 Porta impervia.
 Porta orientalis Ezechielii Prophetæ prævisa.
 Porta semper clausa.
 Portus naufragantium.
 Portus tranquillus afflictorum.
 Præconium fragrantia Spiritus sancti.
 Præconium Prophetarum & Apostolorum.
 Præles vitæ nostræ.
 Princeps regum & regnorum.
 Principium consolationis.
 Prodigium celeste.
 Promptuarium divinæ charitatis.
 Propitiatio delictorum.
 Propitiatorium laborantium.
 Propitiatorium universæ terræ.
 Propugnaculum fidei Christianæ.
 Pudicitia ornamentum.
 Pulchritudo Martyrum.
 Purior solis radiis & splendoribus.
 Purgatrix criminum.
 Purpura regia.
 Radix bonorum omnium.
 Radix Jesse.
 Radix prima, ex qua mundo lux est orta.
 Raptrix cordium.
 Rebecca pulcherrima, sanctitate opulentissima.
 Receptaculum omnis puritatis.
 Reconciliatrix benedictionis.
 Redemptio captivorum, liberatio damnatorum.
 Refugium in omni periculo tutissimum.
 Refugium peccatorum & hospitium.
 Refugium tui gregis.
 Regali ex progenie exorta.
 Regeneratrix nostra.
 Regina à dextris Filii stans, quæ libero arbitrio nullam
 suscepit maculam.
 Regina creaturarum omnium.
 Regina misericordiæ.
 Regina mundi, quam laudant astra matutina.
 Reparatrix Adæ.
 Reparatrix parentum, & posterorum vivificatrix.
 Reparatrix sæculi.
 Resurrectio progenitoris illius Adam.
 Revocatrix Evæ.
 Revocatio lapforum.
 Rosa mystica.
 Rosa recens ac redolens sine spinâ.
 Rosa paradisi prima.
 Sacrarium Spiritus sancti sanctissimum.
 Salus desperantium.
 Salix virens.
 Sancta sanctorum.
 Sanctissima omnium sine omni maculâ.

A Sanctis omnibus sanctior, & omnis sanctissima sancti-
 tatis thesaurus.
 Sceptrum rectæ doctrinæ & fidei orthodoxæ.
 Scabellum Dei.
 Scala ad cælos.
 Scala peccatorum & sanctorum omnium.
 Sceptrum & norma fidei.
 Secretum Verecundiæ.
 Sepulchrum novum & signatum Christi.
 Signum vitæ.
 Signum magnum.
 Sion sancta.
 Solatium in terra unicum.
 Solatium peregrinationis nostræ.
 Solatium solitiorum.
 Solium Divinitatis.
 Soror & Sponsa Christi.
 Species Jacob & Spes nostra.
 B Speculum Angelorum.
 Speculum Passionis Christi.
 Speculum sanctitatis.
 Speculum totius integritatis.
 Spes delinquentium.
 Spes unica peccatorum.
 Spes patrum.
 Spes univerforum.
 Sponsa Dei Patris.
 Stella fulgentissima, à qua Christus prodit.
 Stella mundi.
 Super omnes Angelos glorificata.
 Super omnes creaturas prope tuum Filium in cælesti-
 bus exaltata.
 Tabernaculum Altissimi sanctificatum.
 Tabernaculum Testamenti.
 Tabula scriptam legem ferens mortalibus.
 C Templum Dei animatum.
 Templum devotionis.
 Templum divinæ gloriæ ornatissimum.
 Templum Salomonis sanctificatum.
 Templum Spiritus sancti indissolubile.
 Terra sancta & desiderabilis, à qua orta est Justitia &
 Veritas.
 Terra virginea, ex qua novus Adam formatur.
 Testamenti novi thesaurus.
 Thalamus à Deo fabricatus.
 Thalamus Dei, & celestis sponsi.
 Thalamus divinæ humanitatis.
 Thalamus fragrans virginitatis.
 Thesaurus celestis divinitatis.
 Thesaurus vitæ immortalis.
 Thronus Creatoris gloriosus.
 Thronus & sedes Dei.
 Thuribulum aureum.
 D Tota mitis, tota serena, tota suavis, tota benigna.
 Triclinium divini consilii.
 Tutela potens.
 Typus verecundiæ.
 Vallis benedictionis.
 Vallum Fidelium.
 Vas admirabile.
 Vas Dei splendidissimum ac luculentissimum.
 Vaticinium Prophetarum.
 Vellus mundum cælitus humectatum, in quâ & per
 quam ovem indutus est Pastor.
 Vehiculum regium.
 Velum animatum, quod in se cælavit divinitatem.
 Vestimentum Dei impollutum.
 Vexillum Fidei.
 Via errantibus.
 Via regia Salvatoris.

Virga Sacerdotalis, quæ abique irrigatione florem A
 produxit.
 Virga virtutis Dei.
 Virgo virginum.
 Vitæ ordo, morum disciplina.
 Vitis uvarum ferax.
 Umbraculum Spiritûs sancti.
 Urbs fortitudinis, & molestia. ut omnium levamen.
 Urna aurea.
 Urna celi manna gestans.
 Urna inclita ac gloriosa.

En Nomenclaturam Elogiorum, quæ Patres præfci de
 Graciâ, certantibus piisque studiis in Domini Jesu Ma-
 trem derivant. Quin multa ejus generis, meorum
 oculorum noctem effugerint, non dubitem. Hæc pla-
 cuit in specimen dare. Singula verò encomia, nisi me
 valde fallo, singulis concionibus amplam dicendi ma-
 teriam subministrant. Infecunda & sterilis sit facundia,
 quæ in hujus Matris laudibus exhaustam se fateatur.
 Beatam dicent hanc Matrem omnes generationes.
 Nullus encomiorum finis.

B.V. Mariæ E Patribus Latinis unicus sanè Bernardus in Deipa-
 eologia è D. ræ laudes nunquam non effusus, syllabum ingentem
 Bernardo. portigit encomiorum, è quibus hæc paucula delibasse
 juverit in exemplum:
 Maria mysticis multis jam ante miraculis præfigurata.
 Profundissimam divinæ sapientiæ abyssum intuens.
 E celo Patribus promissa, è progenie regum orta.
 Intacta concipiens, incorrupta pariens.
 Sine gravamine gravida, sine dolore puerpera, Virgo
 pariter & secunda.
 Omni veneratione major, omni laude ac præconio di-
 gnissima.
 Affectus æternorum ab affectibus temporalium, ut
 aquas ab aquis dividens.
 Virginali puritate altris omnibus præfulgens.
 Omnibus maternam opem poscentibus succurrens,
 omnia omnibus facia.
 Serpenti venerato caput conterens, Mulier amicta So-
 le, Lunam pedibus premit.
 Nostris cum Christo nuptiis gaudens.
 Verè stans juxta crucem, videns patientem Christum
 filium, vivens mortua, dolorem morte sæviorem
 perferens.
 Virago celestis, & mater pulchritudinis.

Misericordiæ porta, Exemplum consummata peccan-
 tentiæ.
 Fons vitæ, Duleedo nostra, Maris stella, celi Regina.
 Se diligentes diligens, verecundiæ Typus.
 Salomonis lectulus, Civitas Dei.
 Archangelo Gabrieli ab initio servanda commissa.
 Per quam Deus, quidquid creavit, recreavit.
 Duodecim gratiarum prærogativis decorata.
 Cujus privilegia ineffabilia.
 Sanctitate ac dignitate supra omnem creaturam trans-
 scendens.

Dei paradisi lignum vitæ mundo proferens.
 Virtutum auxtrix, inter homines ut sol inter cetera
 celi luminaria irradians.

Pro universo genere humano sollicita.

Utrique sexui salutis antidotum propinans, &c. &c.
 In æternum & ultra non deficit laus tua de ore homi-
 num & Angelorum, &c. &c.

Denique ut omnia augustissimæ Matris ornamenta
 & elogia, quæ & copiosissime Bernardus, quæ & ceteri
 præfcorum Patrum suggerunt, verbo complectamur,
 unum hoc affectione, quâ possumus, devotissimâ pro-
 nuntiamus:

MATER DEI.

Nec enim, ait Bernardus, amplius potuit elevari, quàm ut *Domina*
 Mater Dei vocaretur. Magna fuit sanctificatio Hiere- *super laud*
 miæ, major Joannis Baptiste, maxima Virginis Mariæ, *Regina*
 quâ potuit vitare, imò vitavit omne peccatum. Proinde *cap. 47*
 omnia laudantium encomia deficiunt.

Nemo satis laudaverit vitam nullis sæculis mori-
 ram; nemo satis acculaverit mortem nullis æternitati-
 bus victuram. Atqui per feminam mors, quod Augustinus *Augustinus*
 canit, per feminam vita; per Evam interitus, per Mariam *de fide*
 lus, illa corrupta, secuta est seductorem; hæc integra peperit *ad Canticum*
 Salvatorem. Dei Matrem esse, dignitatis est tanta, ut hu- *manitas*
 manas laudes excedat. Quod Gregorius Magnus cum *Gregorius*
 veneratione suspiciens: *Mons fuit Dei genitrix, inquit, quæ laudibus*
 omnem electæ creature altitudinem electionis sue dignitate *transcendit*
 transcendit.

Quidquid porro ad actuosum Matris beatissimæ
 cultum pertinet, id ante me complures alii solerter &
 eruditè docuerunt. Ego Lectori meo hoc unicum in-
 stillo: Collige Rosas; Virtutes Matris Virginis imitare, &
 illam amplissime coluisti. Sed finiamus primam Rosarum
 partem; laudes Rosæ mysticæ, Virginis puerperæ, nun-
 quam finituri.

F I N I S.



ROSE